LEYLÂ ERBİL

KARANLIĞIN GÜNÜ

ADAM

Leylâ Erbil

●

Karanlığın Günü

ADAM YAYINLARI
©
Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Birinci Basım: Mayıs 1985
Kapak Düzeni: Erkal Yavi
182.02.024.402.247

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ, ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 176 23 30 (8 hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada tr

Leylâ Erbil

•

Karanlığın Günü

Roman

ADAM

Bu roman hiç bir ödüle katılmamıştır.

Bu romanın orijinal metninde bilinen işaretlemelerin yetmediği yerlerde:

1. Ünlemin sonlanmadığı, üst üste sürdüğü yerlerde: «Virgüllü Ünlem»;

2. Sorunun sonlanmadığı, sürdüğü yerlerde: «Virgüllü Soru»;

3. Soluğun kesildiği, soru düşüncenin sürdüğü yerlerde: «Üç Virgüllü Soru» ve türevlerini kullandım.

Ancak, eldeki metin basımdaki teknik olanaksızlıklar yüzünden Virgüllü Ünlem yerine : !, olarak,
Virgüllü Soru yerine : ?, olarak ve öteki türevlerle belirtildi.

Bir misafirhane burası... Bu dünya... koltuk... evrende.. oturuyorum... Evren, felek, kâinat, acun... Kâinat kosmosda,. uyumlu, kaosa karşıt olan?.. Yaban, bir koltukta İstanbul'da,

İstanbul burada... Burada düşünüyorum annemin vaktiyle Armina'nın kocası Ohan Efendi'den ucuza kapattığı fotöyde.

Gelirler birazdan,,, biter,,, yemek hazırlanır, kül tablaları,. fincanlar, ortalık... Hep konuşulur,,, aynı şeyler; ne kadar sıkıcı, ne kadar sıkıcı!.. Uyumadan önce okurum... Yazılmasalar da olurdu?.. İnsanı kendinden uzaklaştıran şeyler... İnsan kendini ararken yoluna çıkan... Yaban... Korkudan...

Bitişik apartmanın sarsıntısıyla uyuyamam, yazamam da,,, beklerim; kimse gelmez!, kimse telefon etmez!, kimse konuşmaz!.. Ben de...

Kesin şu gürültüyü dedim,,, şu motor sesini,,, üstümde titreyerek var olan o bölgeyi?... Get bek aşifte dediler, alış sen

de, uy,,, bir sen mi rahatsız oluyorsun? Temizlik imandan gelir; gusül abdesti almasınlar mı, dedi kapıcı. Sen onların mı, bizim mi kapıcımızsın? dedim. Bizim, dedi.

Birazdan gelirler,,, bulurlar beni,,, insanlar düzüşüp düzüşüp gusül abdesti mi alıyor gece yarıları tepemde?, bu yeni insanlar, yeni dikilen bitişiğimize Kondor'un insanları...

Sarsıntı hafifleyince dinlenirim... Kondor da dinlenir kimi vakit? titreme durur,,, çekilir... Dinleniyorum şimdi; bir kumsalda, cangılında bir kentin, bir teknede,,, içinde değilim henüz,,, burun burunayız onunla... Bir ormanda kaybolmuş gibi dinleniyorum...

Balkon kapısını aralık koyar eşim giderken; sağ ayağımı uzatarak ayarlarım balkon kapısını, camı, aynayı; denize inen yokuşu,

karşımızdaki kısa tuğla duvarı,
üstündeki kel yeşillikleri,
duvardan sarkan yaban hıyarlarını oluklu,
duvarla kaldırım arasına sıkışmış kalmış inatçı
leylak ağacını
öldümle ölmedim arası bir kedi yavrusu gibi bakınan
okavruk ağacı,
yokuşun başını ve yokuşla deniz arasındaki düz yolu,
denizi,
Kondor'u,
karşı kıyıların koruluklarını, televizyon kulesini,
Çengelköy Mezarlığı'nı,
Boğaz Köprüsü'nü
ve üstümü örten göğü aldırırım cama.

Cam ne kadar da kirli! Yılların isi-pası katmanlaşmış üze-

rinde... Cam değil toprak ayna,,, temizleyemiyorum onu: eklem yerleri annemin kımıldamıyor,,, silemiyorum...

Zamanla kalınlaştı cam,,, üzerine düşeni zaptetti,,, sakladı,,, biriktirdi,,, bir gün ola ki dışarıyı almaz olacak,,, yok edecek her şeyi,,, silecek geçmişini — şimdiyi — geleceği; sinsi bir tarihci gibi,,, başkalaştıracak kendini, belleksizleştirip asılsızlaştıracak.

Deniz ağır şimdilik, ağır karanlık bir çalkantı, kıyıya yüzükoyun kapatılmış sandallar, tabutlar gibi dizili bekliyor... Henüz tekne yok ufukta,,, görünmüyor,,, bir engerek gibi dolaşarak geçiyor koca bir vapur ortadan — belki de 67 numara Kalender'dir çocukluğun — engerek değildir belki de denizde... Birazdan kapı açılmaz,,, ilkin kızım, ardından oğlum gelmezler,,, eşim de gelmez: Sadrettin,,, karaya vurmuş bir ejderha,,, eşim gelir birazdan,,, dairesinden,,, çok çok az birazdan...

Balkon sardunyalarla çevrili, sırlı sırsız saksılarla çiçekleri kurumuş... Annemin merakları benim artık: güvercinlikler, kuş evleri, barınaklar, hem güneşli, hem karlı, hem sonbahar, hem bahtarda on katlı Kondor gözetliyor bizi...

Balıkçı tekneleri yeşilli turunculu dev kaplumbağalar gibi geçiyor camdan. Tasso'nun köpeği bu; öfkesiz, alışkanlıkla havlıyor Kondor'a bakarak, şu da Tasso'nun sandalı olacak yırtıcı bir maviyle keserek paslı suyu bir bıçak gibi...

Bir yer burası: yapacak bir şey yok diyorlar, gene de feleği değiştirmeye uğraşarak buradan... eşimin koltuğuydu bu,,, şimdi benim.,, önceleri annemin olan... Vakit vakit parlıyor cam: kir tutmamış,,, iyi şeyler düşünmeliyim,,, zehir etmemeliyim dünyayı kendime; kâinat'la uyumlu, kaosla karşıt

olan iç açıcı şeyler?.. Annemi hastahaneden izinli çıkarıp yemeğe götürdüğüm günü,,, Bağdat Caddesi'nde hafifce gölgeli girişi olan o güzel lokantayı:

Üç garson birden dikildiler,,, bizden başka kimsenin olmaması tuhaftı!,,, Vitrininde Ku-klux-klan'ları andıran bir adam ter içinde ve nefretle çeviriyordu döneri,,, garsonlar, UAİ ZIKKIM ALIYORSUNUZ? dedi, herbirine birer pirzola söyledim, gitmediler?.. Ardından herbirine FURUTCUS ÜÇ dedim, gitmediler?.. ALKOHOL? dediler. Annem, Bu adamlar ne diyor öyle, kötüye benziyorlar, dedi... Yok canım, dedim, VİNE. VİNE ÜÇ! diye bağırdım üçüne, gittiler. Onlar gittiler, tam karşımızdaki sahneye çalgıcılar geldiler,,, Mehteran mı yoksa bunlar, Viyana'ya sefer mi var ha? dedi annem... Klasik yemek müziğiyle ezan okuyan bir adam kitar da çalmaya başladı, müziğe bayılmış gibi başımla tempo tutarak gönüllendirdim onları. Annem de benden cesaret alarak en bildiği şarkı olan «You belong to me»yi söylemeye koyuldu, pirzolalar geldi ama o ağzına bir lokma koymadan «Yu bilon tu mi» diyerek dönmeye başladı,,, sendeledi, düşmesin!, koştum; beni yakalamasıyla dönmesi bir oldu, kahkahalar atarak vals ediyorduk; orkestra hiç gülmedi? Tümünde kara gözlükler; hiçbiriyle göz göze gelemedim, annem şarap bardağını dikti, beyaz örtüde pembe yuvarlaklar kalıyordu... etini kesemedi, ben kestim, yedi tıpkı eski günler gibi, dedi pembelere bakarak... Garsonlar geldi, birinin boynundan dürbün sallanıyordu: DOLAR TAVISINDDIR ÇIK BAKALIM? dediler. O kadar yanımda yoktu, olanı verdim yanımda o kadar yok getiririin?» dedim, GET BEK AŞIFTE POPLA DANSETTİNİZ ÖRTÜYÜ DE BOKLADINIZ?.. Anneme belli etmeden alyansımı çıkardım, yarın parayı getirir yüzüğü alırım dedim... Annem eteklerini savura savura kalktı: İşte hayat bundan ibarettir aslında! dedi... O günden hoşnut kalmıştı. Yoksa kalmamış mıydı?.. Gene de durmadan «Yu bilon tu mi»yi söylüyordu...

İşte gene başladı,,, sarsarak, meydan okuyarak düşüncelere,,, alış dedi kapıya gelen, ne istiyorsun sen be, ne çalışması, ne yazması çalışmassan kıyamet mi kopar lan, get bek dedi... Film gibi korkutucuydu... eşiğe sindim: onurumu kandırmak için ancak geçmişi, şimdiyi, geleceği düşünebileceğimi,,, düşünceyle yücelebileceğimi, hükmümün ancak düşünceye geçeceğini anladım...

Balkon camının yüzünü çocuklar kapıştılar şimdi... Kısacık boyları! Yokuşun üst başını kısalar, alt başını uzunlar tuttu; top tuğla örülü duvara vurup dönüyor yokuş aşağı,,, büyükçe bir çocuk iyi giyimli bir ufaklığı altına alıp dövüyor ama sürüyor futbol... Tasso'nun köpeği Duman boğuşanların başına geçip kuru kuru havlıyor: Serhat da böyle oynardı bu yokuşta, oğlum!,,, Amerika tam ona göredir, yazdıkları doğrudur; «Kendi asıl vatanımı buldum burada, anne!..»
Birazdan gelir eşim,,, burada iki kuru kafa kaldık sonunda... Bu misafirhanede,,, yüzlerce arkadaştan,

toplantıdan ve sarhoşluktan,
sevgiliden, hırlaşmadan
filmlerden, kitaplardan
resim ve alkollerden

arta kalarak burada bu evrende yeni insanlara karşı savunmasız,,, sadece düşünceyle var olmak...

Güvercinler apartman AYDINLIĞINA — boşluğa, karanlığa — nereden sızmışlardı anlamamıştık! Nasıl olup da buzlu camlarla kapatılmış AYDINLIK çatısını aşıp (aşamayıp?) kurşun pembesi kısa burunlarıyla camları çıt çıtlayarak görünmez delikler açtıklarını,,, o görünmez deliklerden içeriye süzüldüklerini,,, ya da

usulca kaldırıp buzlu camı
gene usulca yerine takıp
apartman boşluğunu doldurduklarını, aydınlığı,
nasıl olup da herhangi bir katın
sokağa bakan penceresini bulduklarında açık,
öylesine davranıp tez
ilk öncü güvercini — partizanı — gönderdiklerini,

ardından gelen habere göre; yani bizim oradaki boşlukta — karanlıkta — durmadan titreyen aydınlıkta, dört bir yanı hela pencerelerine, sandık odalarına — ki yaşlıların, misafirlerin, hizmetçilerin yatak odalarıdır artık — bitişik apartmanın, — KONDOR — kör merdiven camlarına bakan AYDINLIKTA yaşamaya ya da saklanmaya elverişli bir ortamın var olduğunu öğrendikten sonra,,, bütün öteki güvercinlerin,

sürüler, tekler, eşler,
milisler, kavimler, sevgililer,
metresler ve ordular halinde sökün ettiklerini,
ve apartman boşluğunu doldurduklarını hiçbirimiz anlayamamıştık!
Ne ben, ne Sadrettin,
ne Serhat, ne Bilge
ne annem
ne öteki katlarda oturanlar
ne de kapıcı!..

İnce büklümlü dudaklarını sivriltip sarkıtarak, «Bonsoireeeee!» diye konuklarını kat kapısında karşılayan Yıldız'ı ilk tanıştığımızda sevmiştim; «Ahh! Mon Dieux! Aman yarabbim olamaz!,,, o kadar sevdiğim halde yememiştim!... Gülgül seni öldürebilirim ama, hayır, kovuyorum, kovuyorum!...» diye bağırıyordu mutfağın ortasında hizmetçisine. Çok kızgın olması gerektiğini biliyor, ama gülerek bağırıyordu. Gülgül, alışık olmalıydı bu durumlara, o da yalandan ağlıyor, ağlarken genizden zurnamsı bir zırıltı çıkarıyordu. «Buyur otur, Neslihan! Hoşgeldin canım, bu kadarına dayanamam, ne budalalık... Mon-Dieux,,, bütün gece Tekir'in derileri görünce nasıl sevineceğini hayal ederek yaşadım!.. Ahh Allahım! En sevdiğim yeri derisiyle gerisidir... Kimse sevmez nedense, Neslihan sen sever misin? Evet kimse sevmez, ben de en çok oralarını severim. Dün akşam da Tekir'in eve gelmeyeceği tuttu; keşke bulup yedirseydim... Geceyi dışarda geçirdi, ne domage!.. Aylardır tavuk yememişti hayvan!, kovuyorum, evet evet, kovuyorum!..»

Gülgül zırıltıyı kese kese anlatıyordu: «Kız, anam, ne bileyim içinde tavuk gerisi olduğunu! Buruşuk naylon bir tor-

baydı... Üzülme be anam ben getiririm bir daha ki gelişime, isterim bizim ordaki tavukçudan?,,, kız, anam, sen kovsan da gider miyim ben, kurban olayım,,, gider miyim; sen bana hanımımın, beyimin emanetisin, bunca yıl ekmeğinizi yedim hâlâ da yiyorum, kız!, namert miyim ben?.. Kara yere gireydim de sürmeyeydim elimi o torbaya, Yıldız!..» Ağlamasını bir süre bekletince, Yıldız'la karşılıklı ağlaşmaya başladılar, sonra birbirlerine sarılıp, «Getireceksin ama Tekir'e derilerini, bir daha ben ne zaman tavuk alırım da yer!» «Getirecem, bacım, söz, kusura bakma kırdım seni, kusura bakma üzdüm seni!» diye gülüştüklerinde, daha o vakit sevmiştim Yıldız'ı. Sadece ben değil...

Bu akşam da kat kapısında karşıladığı konuklarını birkaç hoş sözle rahatlatıyor, (— Ahh!, gelmeyeceksin diye öyle korktum ki!, Sensiz nasıl geçer bu gece şekerim? Hani karın Vedat? Aşkolsun! Amaaan tıpkı on yıl önceki Neslihan'sın bu akşam! Hii bu ne şıklık böyle!.. —) kollarına girip salona açılan camlı kapıya kadar götürüyor, orada her vakitki gibi ayaküstü biriyle sohbete dalmış kocasını uyandırmak için üç beş kez «Celil! Celil!» diye seslenip, «Celil, bak canım kimler gelmiş!» diye şaşkınlık sevinciyle taşarak (— sanki o geceye o konuğu çağıran ve geleceğini bilen kendisi değilmiş gibi —) eşine teslim ediyordu yeni konuğu.

Sadece ben değil, Melih, Emin, Turhan, Gülümser, Sadrettin, Azade, Necdet,,, hepimiz severiz Yıldız'ı... Bizler, hem birbirinden sıkılan ve hem de bir araya gelmeden yaşanamayacağını sanan bizler; Yıldız'da bizde olmadığını bildiğimiz bir şeyin, — çocuksu aklın, debiliğin, işbilirliğin, neşeyle yaşama tutkusunun, ikiyüzlülükten yoksun olduğunu sandığımız o saflığın — hep onda var olduğunu düşündüğümüzden...

Bu evin (Yıldız'ın evinin) en rahat yeri, yer minderleridir.

Çin ipeği, işlemeli,,, Halılar da satılmadı henüz... Buhara seccadeler, Isfahan'lar, Kazak'lar salonu cıvıltılı renklere boğarak bunca yıl sonra kendini gösteren yoksulluğu soylu tutmakta direnirler. Ama, çok değil, evin beş altı yıl öncesini bilen bizler, Louis Kenz takımları, abanoz ağacından vitrinleri, kanapeleri, şamdanları gümüş, varak yaldız sehpa ve koltukları geçmişini kimsenin çıkaramadığı, etajerleri, çeşitli bibloların nasıl birer birer eridiğini, onların yerine, aylık mazot masraflarının, emlak vergilerinin, kapıcı ve yiyecek giderlerinin karşılandığını bilmekteyiz...

Elde rakılar, yeni yönetimin tartışmasına dalmışız böyle... Yönetimse...

Çoğumuz aylıkcıyız; Asiye hem babadan, hem kocadan varlıklı, Vedat son iki yılda nasıl olduğunu anlayamadığımız bir biçimde fabrikatör olmuş eski bir solcu arkadaşımız. İkbal'se her vakit parasız. Nasıl geçindiğini pek iyi anlayamıyoruz; her akşam birilerine yamanıp ev ev gezdiğini, karnını ertesi geceye kadar tıka basa doyurup zora düşmedikçe yerin konuşup onun konuşmadığını seziyoruz... Atıf da var; aylıkçılardan değil o, ama durumu iyi, hazır yiyor...

İkbal'e için için hak veriyoruz: uzak bir akraba evinde büyümüş, yatılı okulda okumuş. İnsanların paralarını yemekte, onları kullanmakta onur kırıcı bir yan bulmuyor. «Onur, saygı» gibi sözcüklerle konuşulduğunda ağzının kıyısına gizli bir gülüş asılır. Geçmişi onu arsız etmiş olmalı; şimdiyse komünist olmak istediğininin farkındayız. İlk zamanlar bir kömür kamyonuna atlayıp İskenderun'dan İstanbul'a kaçışını konuşmuştuk, şimdilerde de üç yaşındaki kızını gecekonduda oturan bir üvey babaya bırakıp geldiğini öğrendik... Gene de hepimiz evimizde ağırlamaktan çekinmedik onu; ünlenmişti, güzel şiirleri vardı... (Kamyoncu yedi çocuk babasıydı, Türk-

çeyi çat pat söküyordu, kulaklarına kadar kaytan bıyıklı koç gibi bir adamdı,,, İkbal'in yersiz yurtsuz kaldığını anlayınca acımıştı ona, kamyonda uyumasına göz yummuştu; gerisini İkbal kendi istemişti, adam seçme huyu yoktu zaten; halkçıydı!, kirden pastan, hastalıktan korkmazdı,,, edebiyat çevresinden arkadaşlar edinince, geldiği gibi yok olmuştu kamyoncunun yaşamından; (bunları bize söyleyen hep Mümin' di.)

Ne acıklı masallar anlatmış, ağlatmıştır kamyoncuyu kim bilir İkbal. Belki de gerçek yaşamını hikâye etmiştir adama!.. Aslında şiirleri de masaldır; — ben hiç beğenmem — ama bizimkiler beğenince, ben de «Güzel» derim! (Zaten yeni bir sanatçıya tavır almak yakışmaz bizlere; kıskanıyor falan denmesini istemeyiz.) Ben «Güzel» deyince, benim yargılarıma güvenenler de beğenir okuduklarını, böylece düğüm düğüm uzar ünü İkbal'in... İkbal sol bir yayınevinin sahibi olan Hilmi'yle tanışmış, sonra karısıyla dost olmuştur Hilmi'nin... Bir süre evlerinde kalmış, kadıncağıza ev işlerinde yardım da etmiştir. Kadınla başbaşayken, kamburunu çıkarıp boynunu bükerek dolaşır, Hilmi'yle yalnızken, memelerini dikeltip, kalçalarını çalkalayarak yürür. (Bunları bize hep Mümin anlatmıştır.) Bu akşam ise buraya Turhan'la birlikte gelmiş ve hepimizi şaşırtmıştır. Bu kadar kısa bir sürede bu denli yükseleceği hiç aklımıza gelmezdi doğrusu! Çünkü Turhan'la birlikte bir yere çıkmak demek, Türkiye' nin en büyük gazetelerinden birindeki bir köşede, Turhan'ın kaleminden bir siyasal yazı arasında da olsa adının geçmesi ve Turhan'ın çevresi tarafından da kabul edilmesi demektir...

Turhan, telleri fırlamış kanapenin içinde gömüldüğü yerden, elinde kadeh İkbal'e bakarak gülümsedi. İkbal'in yanakları belli belirsiz kızarıverdi... İnsan inanamıyor: bun-

ca yüklü bir geçmişten sonra insanoğlunun hâlâ hicab duygusunu yitirmemiş olmasına!.. Bir de, damar sertliğini düşündürüyor insana kızarmak!, ya da, çok yeni aşk ilişkileri?, — belki de ilk kez dün gece yatmışlardır —; Ne komiktiler kim bilir!..

Annemin yatmakta olduğu hastahane, Süslü İzzet Paşa derler birinin hibesi, gözden ırak, taa içerlerde bir yerde bir eski konaktır. Kendi korusu, koruda kaynayan şifalı sularıyla, — padişah neden Nil Nehri'nden su getirtir içermiş! — uçsuz bucaksız bir bahçesi vardır. Bahçede, şemsiye biçimi oymalı çatısı ile; — patançları yosun bağlamış kedi köpeklerin su araştırdıkları — yalağı hâlâ sağlam ama, insan elinin yetişebileceği yükseklikteki yerleri — oyulmuş — dökülmüş, gene de ara ara kabartma üzüm salkımları seçilebilen mermer bir çeşmesi vardır.

Suyun başında biber mavisi, karanfil kırmızısı, yılan yeşili bidonlarıyla, kadınlar, çocuklar, bazen de, pantolonları üzerine sadece yağmurluk geçirmiş ağızları hep ıslak ve aralık, küçük kızlara, oğlanlara oralarını göstererek doyuma gelmek isteyen ve su içmek için sırada bekliyormuş gibi duran genç ya da moruk erkeklerden oluşan; ben anneme gelirken, bahçeden geçtiğim uzaklıktan bakıldığında yere çakılmış ebruli bir gökgürültüsünü andıran bir su kuyruğu görünmektedir.

Kıyılarına oturmak ve dinlenmek üzere limon sarısı ıhlamur tahtasından sedirlerle çevrilmiş, koca gövdeli dişbudaklar, ceviz, kestane ağaçları konağı perdelemiş; aralarında kızgın sesler çıkaran böceklerin, görünmeyen ama hep insanları gözetleyen kırmızı gözlü çeşitli yaratıkların;

renkli ve renksiz, uzun bacaklı, gagasız
ışığa göre saydamlaşan, moraran ya da
kararan kuşların barındığı
bu bahçe,

doğuya doğru, göz alabildiğine doğuya doğru uzanır. Batı yanında ise ufak değirmi bir çiçek bahçesiyle ilkokula bakar; Emine'nin sık sık balkona çıkıp seslendiği ilkokula... Anlaşılan, okulun bulunduğu arsa da bir vakitler Süslü İzzet Paşa konağınındı. Çünkü bu koskoca arazi dururken, konağın ustası, kalfası; (Ermeni, Türk, Rum?)

tepelerde, sırtları güneşe kesmiş çalılıklar
ve otlarla,
aşağılara doğru ise
taraça taraça inen toprağın eğimi arasındaki
o düzlüğe saklamak istediği bir evi
bir hayatı
bu arsanın tam kıyısına

(tel perde çekilmiş ve üzerini dolaşmış ahtapot gibi yeşil sarmaşıkları olsa da) neden böyle bir açıklığa oturtsundu?

İlkokul çocuklarının ders aralarında bahçeye çıkıp ip atlayacakları, saklambaç oynayacakları ve boğuşacakları ve ciğerlerini biraz önce dolduran o güvelerin küflenmiş tozundan kurtaracakları yerde hızla o dikenli tellere yapışacaklarını, yaprakları gözleriyle aralayarak, her biri bu yanda konağın arkasında kalan:

koğuşunu hastaların
balkonun çığlıklarını
iplik fabrikasından emekli işçi kadının şarkılarını

çuvalla taşınan o kabarık ve kımıltılı şeyleri
alt kata kadın bakıcıları alıp bir şeyler yapan
(bazen Emine'yi de alıp)
uyun kuyruklu ceketli, kavun şapkalı, şişman adamı
cankurtaranın durmadan götürdüğü beyaz örtülü
sedyeyi
gireni ve çıkanı o
anlaşılmaz tayfunlu bir sabırla gözetleyeceklerini
bilmez olur muydu o kalfa?

İlkokul olmasa da; başka bir ev halkının, bu hayatı; uşaklardan ahçılardan, kalfalardan, dadılardan tel örgüye yanaşıp öğreneceklerini, Süslü İzzet Paşa'nın hatunu, kızı, cariyeleriyle, dindaşları, casuslarıyla nasıl bir şenlikli korkuyla yaşadığını, komşuların bir bir öğrenip rapor edeceklerini düşünemez miydi!..

Bir HAYAT'ın köprüye ve suya doğru yol alırken
bir başka HAYAT'ı geçmenin kıskancı olacağını
komşuların, dost denilen o insanların — bizim —
birbirimizin acısından, suçundan
ne denli güç kazanacağımızı
salt bu yüzden bile konağı biraz bu yana çekmek
gerektiğini
hesaplayamaz olur muydu
o kalfa hiç?
Türk, Ermeni, Rum?..

Altmışına merdiven dayamıştır Celil. Ama her aynaya bakışında ne kadar genç ve yakışıklı göründüğüne kendisi de şaşar! Gerçekten de alımlı bir adamdır. Davranışları ağır, tartılı, dimdiktir. Güzelliği aşan azametli bir yürüyüşü vardır ki özellikle kadınları etkiler... Yıldız'ı da etkileyen mutlaka bu duruşları, bu yürüyüşleri olmuştur. Bir ara beni çeken de samrım o Sadrettin'de hiç olmayan kendine güvenli yürüyüşüdür. (Sadrettin, sokaklarda hep kendisine bir şey çarpacakmış gibi ürkek, tavuk-tavuk yürür...) Yıllar önce ilk tanıştığımızda birlikte olmuştuk Celil'le birkaç kez, Yıldız Londra'ya okula yerleştirmeye gittiğinde oğlunu... Evin her yeri gibi yatak odası da Yıldız'ın annesinden babasından kalma eski eşyalarla doluydu. Her şey üstüne üstüne geliyordu insanın; Nihat Bey'le Besime Hanım'ın düğün fotoğrafları tuvalet masasının üzerinden bize bakardı, Yıldız'la Celil'in nikâh fotoğrafları duvardan bizi gözlerdi, pirinç karyola sarsıntıdan çöktü çökecekti; karyolanın ayakucuna bakan duvardaki altın varak çerçeveli billur aynada Celil durmadan kendine bakardı! O da hiç konuşmazdı sevişirken Sadrettin gibi. En sonunda: «Nasıl güzel miymiş benim ki Sadrettin'den?» der keyfini kaçırırdı insanın!.. «Benimki

yirmi yedi santimdir!» deyip dururdu. Şaklabanlığa döktük işi sonunda ikimiz de; oğlunun cetvelini getirdi: yirmi santimdi. «İyi ölçemedin!» diye tutturdu, ölçmüştüm! Gülüp duruyorduk; sevişmesinden çok palyaçolukları hoşuma gidiyordu; Sadrettin'inkini sordu, «Yirmi beş santim!» dedim; — ölçmemiştim oysaki — «Kaç santimi makbul bunun?» dedim; «En ideali benimkidir,» dedi!.. Eve döner dönmez ayarttım Sadrettin'i ölçmeye yeltendim ardından, her vakitki gibi iğne suratını takındı babammış gibi azarladı: «Git başımdan be! Bir ölçümüz eksikti!» diye kovaladı beni; «Korkuyorsun değil mi ufak çıkar diye?..» dedim; «Kime göre ufak?» diye dikine dikine baktı... Biliyor mu ne!,,, terzi mezurasını dikiş sepetine attım, «Sen zaten hiç şakadan anlamazsın!..» dedim, alınmış gibi yaparak; aslında Celil'le olduktan sonra her vakitten daha çok çekiyordu canım onu...

Bir ara, Celil her fırsatta o günleri ima edecek diye ödüm koptu! Ama yapmadı, sanki aramızda öyle şeyler hiç yaşanmamıştı... Sadrettin'le birlikte olduğumuzda da eş doğallıkta davranıyor, ürkütmüyordu beni, giderek pek bir sıkı fıkı oldular. Sadrettin, Celil'in çapkınlıklarını ağzının suyu akarak aktarıyordu bana: Yıldız evde yokken kadınlar getirirmiş eve Celil; bir seferinde dört kadın birden atmış eve: «Sen yapmaz mısın hiç?» diyormuş, «ulan enayi misin!, karısını aldatmayan erkek olur mu hiç? Gel bir gün bizim gazeteye bak sana ne fıstıklar tanıştırırım?..» Galatasaray'ı bitirdikten sonra kayınpederinin gazetesinde başlamıştı işe, Nihat Bey'in ölümünden, gazetenin satılmasından sonra da daha çok aydınların tuttuğu, sınırlı bir ilericiliği olan, başka bir gazeteye geçmişti; orada sürdürüyordu köşe yazarlığını; gazetesi kadar işinin ehli, gazetesi kadar ilerici, gazetesi kadar dürüsttü. Kimse kimseden daha çoğunu arayacak durumda da değildi zaten!..

Hastahane'nin çift demirli kapısını açıp bahçeye girdiğimde, (Süslü İzzet Paşa'nın, görkemli koyu tabut yeşiline boyalı, bahçe kapısını açmayı öğrenmiştim artık: elimi parmaklık aralarından uzatıyor demir sürgüyü çekiyordum, alışmışlardı bana, ses etmiyorlardı vakitli vakitsiz gitmelerime; aslında pazartesi-perşembe dışında kilitli tutulurdu hastalar) ötelerde, çınarların açıklıkları arasındaki boşlukta, doktor, hemşire, yardımcılar, yeni gelen stajyer hastabakıcılar, beyaz gömlekleriyle voleybol oynamaktaydılar. Topa kalktıklarında top, çoktan bir başka yana düşmüş oluyordu. Yabangüllerinin, yasemin ve hanımellerinin sarıldığı ağaçların geniş gölgeleri boyunca lukstrumları izleyerek masmavi parlak bir ırmak gibi döne döne akan çakıllı yoldan ilerleyerek;

konağı,
içi boş mermer fıskiyesi kırık
üçlü havuzu,
solda ilkokula yakın bir dipteki garajı,
bitişiğinde kapısı hep kilitli olan gusulhaneyi
ya da buzhaneyi
sahipleri çıkıp gelene kadar alakoydukları

cesetlerle birlikte
ne olduğunu bilemediğim
terkedilmiş
arduvaz çatılı
penceresiz ve tek katlı
tuğla örgülü ek yapıyı

geçip, annemin yatmakta olduğu iki katlı — alt kat erkek hastalarındır — kibrit kutusu biçiminde yeni yapılmış o taş bina!..

o koku
ciğer diplerine sinen
ne denli kısa soluklarla atlatmaya kalksan da
zamanı, o koku!,
çürümekte olan insan tenine karışmış olan
insan sesine ve soluğuna
insan iniltisine ve yakarışın kanına karışmış
yemek, süt, sidik, sabun buğusu...

Merdivenleri çıkmaya başladım, Kırmızı Şahinde'nin ikide bir kaçmaya kalktığı ve yakalandığı; (gelecek yıl düşecek bu merdivenlerden, itecekler mi yoksa ardından?, ya da dayaktan mı yarılacak başı, ayağı kırılacak)

Şahinde pembe çilli
kızıl saçlı, pembe pembe etli, incecik
çırılçıplak
kırmızı kapitone sabahlığının içinde
didik didik kırmızı tüyleri atlaslar gibi parlayan
kıpkırmızı
yakından bakınca kaşlarıyla haykıran
kırmızı pullu gözleriyle
merdiveni, bahçeyi, bahçede bir yeri
korkunç bir şeyleri işaret eden
«valla ben de öyle diyorum» demeyi unutmamış olan
ilkokul çocuklarının
kırmızı kanatlı bir meleğin uçtuğunu söyledikleri

bir başından bir başına balkonun,
dökülen dişlerinden
çocuksu beyaz alnından ve
konuşamadıklarından, merdiven basamaklarına
basamakların iliğine işleyen sözleri geçmiş olan
ciğer ciğer delikler açılan,
oyuklar; dile getiremediklerinden!..

Oyukları atlayarak, soluğumu tutarak yukarı çıktım, elimi sürmeden — kapının kolu, helanın zemini, musluklar, sabunlar hep bokludur — ayakkabımın burnuyla ittim kapıyı : Annem, koridorun dibinde altı numaralı odada beş numaralı yatağın sahibi annem!, sol eliyle kapının kasasına yapışmış,

hastahaneye gireli henüz iki ay olmadan
tıpkı onun eline benzeyen elimin ufak oval, düzgün
ama
eklemler eğri büğrü parmaklar çengelleşmiş
bir garip pençe elimin izi
çıkmış kasaya şimdiden
kapının, koltuğun kasasına işlemiş el...

Bir ayağı içerde — sol ayağı — sağ ayağı dışarda, gözlerini dikmiş benim gireceğim kapıya, ayağımın burnuyla ittiğim ve açılan merdiven kapısına dikilmiş gözleri, bekliyor annem. Kendi ördüğü tentene robalı pembe opal geceliğinin üzerinde geçen hafta giydirdiğim çiçekli pazen sabahlığıyla. Boyu kısalmış gibi — sabahlık mı uzamış yerlere değiyor — ayakları terliksiz, çıplak, taşlara bastığını, eteklerininse söküldüğünü yaklaşınca gördüm. Beni tanır tanımaz:

— Sen misin Nesli, sen misin? Boğuk bir ses çıkardı. Elini kapının kasasından ayırarak koştu bir iki adım, sonra birden, «Eyvah!, kaybettim onu, odam nerde?» diye geri döndü. Koştum sarıldım:

— Korkma, kaybolmaz! Bak yatağın burda, bu odada. Bak:

6 numaralı odanın 5 numaralı karyolası, işte! Terliklerin nerde?

Çalmışlardır, bilmem, terliklerim nerde?

— Çalmazlar, anacığım, dur bi dakka, öf bu yatağın içi ne böyle, hap dolu! İçirmiyorlar mı hapları sana? Eee, işte terliklerin! Yastığın altına saklamışın be anam!, şurda yerde dursunlar...

Eteğime yapışmıştı, atladı girdi yatağa:

— Ben kalkmayım burdan, sonra çalıyorlar yatağımı, sabaha kadar...

— Çalmazlar, hiç yatak çalınır mı, yatma şimdiden; bak sana ne getirdim!

— Çalıyorlar dedim sana, neden zıddıma gidiyorsun gene, hani alyansım, hani?

— Yok mu parmağında?

— Hani?

— Yok ha! Aldırma buluruz, üzülme sen?..

— Kim bu kadınlar; ar namus tertemiz! Hepsi çırılçıplak, hepsi! Sen burdayken helaya götür beni, sonradan kayboluyor hela...

— Gel, kalk gel, giy şu terlikleri, neden atıyorsun bu hapları...

— O kadınlar akraba mı? Bana yataktan kalkma kaybolursun diyorlar, biz burdayken, içerde artık ne var ne yok gitmiştir!.. Çantamı da almışlardır! Seni kızın sevse buraya atar mıydı dedi o beyaz şapkalı kadın, iyileşip gideceğim dedim... Öyle değil mi? Ne vakit çıkacağım burdan ben? Zaten benim bir şeyim yok ki? Dur ellerimi de yıkayayım, haram olsun alyansımı kim çaldıysa... Ağbine haber verdin mi, geldi mi?.. Nasıl gelsin taa Amerikalardan! bir şeyim yok benim, çocuklar nasıl... Ver bakayım: börek mi getirdin benim için, hamur mu açtın, yorma kendini yorma, sonra benim gibi olursun bak!..

Baktım, bir yerini gösterdiğini sandı, hiçbir şey göstermedi? Gözlerimin içine diken gibi batırmıştı gözlerini ama görmüyor gibiydi; beslemeye başladım; iştahla yiyordu. Hastabakacı kızlardan biri başını uzatıp içeri baktı, «Gel Fatma, annem nasıl?» dedim, «İyi, iyi abla, gece uyumuyor yalnız, bu Emine'yi de hiç uyutmuyor!» dedi. Emine balkona çıkan kapının dibindeki karyolada; yüzüne kapatmış yastığı, gövdesini kahve rengi yırtık bir battaniyeye sarmış; sivrileri kopmuş bir akşamüstü kayalığı, kırık dökük iniltilerle uyuyor.

— Öteki yataktaki kadına ne oldu? dedim Fatma'ya.

— Tahtalı köyü boyladı, ne olsun!.. diye güldü.

— Daha geçen hafta geldiydi? Ayaktaydı? Dolaşıyordu şuralarda? Konuşmuştuk?..

— Ecel bu, geliyorum der mi abla?..

Annem kolumu çekti:

— Şuna para ver. Şuna para ver. Şuna para ver!..

Verdim.

— İstemem abla, bizim zaten vazifemiz bunlara bakmak!

Aldı.

— Artık atmaz beni sokağa değil mi? dedi, annem.

— Atmaz atmaz korkma, burası senin, burası devletin; kimse kimseyi atamaz!

— Hangi devletin?

— Bizim devlet hangisi olacak!

— Kimin olursa olsun kim kime bedava bakar? İşte alyansım hani? Hani devlet ha?

Ellerini burnuma uzattı.

Bizi unutmasın, avunsun diye getirdiğim fotoğrafı gösterdim: Annem, Sadrettin, ben, Serhat, Bilge. Boş boş baktı, kendini gösterdi:

— Bu, Cemal Efendi'nin karısı Safiye değil mi?

Alamanyalı Memnune keman olmuş ÜÜÜÜÜÜÜ
geziniyor,
Alamanyalı Yürüyen Muazzez çıplak ayakla ve
işeyerek ve
hızla yürüyerek koridorda emmekte terliğini,
Sofi bağırmakta içerden «Bana bakın, bana bakın
vre! Bana bakın !»
Ştrudel Safiye, hani Erol? Hani Erol?
Hastabakıcı Binnur, ulan bok yenir mi pis karı,
bir de Almanca biliyorsun be? Manyak karı elmalı
pastaymış!..
Tutunarak kapılara ve taşlara sürünerek
çırılçıplak, arıyor Ştrudel Safiye, Erol'u.
Getirir bırakırlar bu karıları böyle başımıza
bir kere de aramazlar analarını körolasılar, diyor
Binnur
Bi helaya götür beni de, diyor annem,
Şimdi gittik ya be anne? Ama istersen gene,
ÜÜÜÜÜÜ diyor kemane Memnune
Sen yarın gelme de cumartesi gel diyor annem;
gidelim
Beşiktaş Pazarı'na, canım bir kalkan tava çekti ki
sorma!
Abla ben gececiyim, annen hep helaya gidiyor,
diyor Yusuf,
bulamıyor odasını bir türlü, Al 100 lira da sana!
Annem oda kapısının kasasına yapışmış gene :
«Nesliihan, ben ne yiyeceğim?..
Burda yemek çok anacığım
yedirecek Yusuf Efendi sana
ya vergilerimi kim verecek
her şey tamam sen korkma
öğrenmişin bir laf, korkma, korkma
gel sen yat benim yerimde de sen korkma

kar bastırmış, kömür alınacak, odun alınacak
baban yok, Rafet ta Amerika'da
kim kime bedava yemek verir bu zamanda!
Yemek bol, odun kömür gaz alındı, vergiler verildi
(kemane Memnune ÜÜÜÜ diye çaldı olmayan kemanını
birdenbire kulağıma) kar yok, hava güzel, istersen gel
eve dönelim bakarım ben sana korkma?
Yooo onu yapmam, burası bedava
gelirim iyi olunca sen beni merak etme...
Peki nasıl istersen, bak burası altı numaralı odanın
beş numaralı yatağı, şu üç yataktan duvardan yana olanı
seninki, helâ tam karşıda, gece hemşireleri de karşı odalarda, hadi artık korkma...
Korkma olur mu, harp yoktuysa ben neden buraya geldim
savaş var Yunanla hadi söyle saklama...
Yok be anacığım savaş mavaş yok
savaş olsa ses çıkar hani top sesi?

O anda Emine, BUMMM! diye böstü. Annemin ödü koptu kireç gibi oldu yüzü... Emine küp gibi gerilmiş karnı yarılırcasına güldü, fırladı yatağından :

Abacım sen misin?
bana bi cıgara parası verir misin?
neden böyle korkutuyorsun bu kadını Emine
vermem cıgara paranı bir daha ona göre
valla billa yapmam bir daha aba,
ben onun küçük Nuriyesini mıncıklıyom yaaa,
gel seni biraz çıkarayım balkona anne
bak ne güzel şu bahçe cennet gibi değil mi?
abacım şu dört numarada Hasbe karı var ya

o karının kasası na bu kadar aba
nesi nesi
kasası aba, kasası adamı yutar o karı valla!
burası bizim evin bahçesi mi
hani incir ağacı, leylak fidanı hani...
okulun zili çaldı
çocuklar çılgın maytaplar gibi
bahçeye dağıldılar
Emine onların uğultusunu yansıtarak
sandalyenin üstüne fırladı
Ey gençlik, eyyy gençlik
ey öğretmen, öğretmenim
korkma sönmez istiklal
bu vatan göklerde yaşşaa
Ey Türk öğretmeni, Türk öğretmeni
senin adın Türktür Türk
senin ellerine teslim ettim ırzımı vatanımı
ey geleceğin kanlarıyla suladığım damarlar
akarak bin yaşa bin yaşa kurban olsun Allahıma
bu kasa
bu kasa
çocukk çoooocuuuukk
öğretmennn öğretmennn
bana bi cıgara parası ver de al canımı öğretmenim
bi cigara parasına al emanetini öğretmenimmm
Alamanya'dan gelene kadar sigorta param
borcuna be borcuna burası anavatan
Alamanya Alamanya
anya manya kumpanya
ver elini şampanya
çocuukk, evlattt, yavruuu...

Bir eliyle göklerdeki bir şeyleri işaret ederek, bir elini orasına vurarak çırpınıyordu :

borcuna borcunaa öğretmennn.

Yusuf Efendi yetişti, içeri sürükledi, koca gövdesini yere koyvermişti, gülüyordu durmadan, Yusuf Efendi zorlukla çekiyordu içeri bu canlı ve ağır ve yaman gövdeyi. Annem, «Kimmiş o gökteki herhalde büyük adammış!» dedi. «Öyle» dedim. «Bak şu havuzu, çardağı görüyor musun, şu köşk ne güzel değil mi?». «Hangi köşk, ağaçların ordaki vapur değil mi o? Hadi ben yatayım artık akşam oldu, üşüdüm» dedi annem. Yattı. İçerden, dört numaradan hastabakıcı Sevim'in sesi geldi : «Manyak karı, babanızın uşağı mı var burda? Gene ne yırtıyorsun öyle, indirirsem elimin tersini görürsün dünyanm kaç bucak olduğunu!..» Annem, «Dövecekler mi gene?» diye bana baktı. «Yok anacığım, ne dövmesi şakalaşıyorlar onlar.» Memnune, annemin üzerine eğildi : ÜÜÜÜÜÜÜÜÜ! Memnune'yi kolundan tutup, zorla dışarıya koridora çıkardım, kurtulup içeriye girmeye çalışıyordu, Yusuf Efendi yetişti. «Sen onu bana bırak abla» dedi, ağzının ortasına bir yumruk indirdi, kadın geri geri gidip sırtüstü yere düştü, o dakka yarıldı dudağı kan akmaya başladı... Yusuf'a, «Ne yapıyorsun, neden vuruyorsun kadına» dedim. «Bi şey olmaz abla bunlar laftan anlamazlar ki!» diye sırıttı. Memnune'yi kaldırdım. Hiçbir şey olmamış gibi güldü, bu kez ÖÖÖÖÖÖÖÖ! diye dolaşmaya başladı. İki numaralı odadan hastabakıcı Sevim'in sesi geldi : «Allah belanı versin senin imi! Gene boklamış! Şunlara kuru yemiş yedirmeyin. diyorum, kim getirdi bu leblebileri, kim buna leblebi verdiyse o temizlesin bakalım!» Yusuf Efendi, «Na şu Emine veriyor hep!» dedi. Anneme baktım: duvara dönmüştü gene, gözlerini kapamıştı; çantamı kapıp yavaşça yürüdüm. «Çok uyumuşum akşam oldu, kalkayım bari, sen bir daha ne zaman gelirsin?» diye seslendi; terlikleri ayağında fırlamıştı yataktan. «Yarın» dedim. «Yarın gelme cumartesi gel de pazara gidelim ha!» dedi. «Peki!» dedim. Koridorun sonuna vardığımda bir eliyle kapının kasasına tutunmuş, «Neslihan, Neslii!» diye bağırdı; döndüm geldim. «Neden beni kandır-

dın, burası benim bahçem değil ki, ne sanıyorsun beni, deli miyim!.. Nesli! Nesli! Dur sana bir şey soracağım, Nesli? Allah beni ne yaptı? Bir şey yaptı değil mi Nesli?» Sarıldım : «İyi olacaksın, yarın gelirim.» «Ya beni atarlarsa!» «Atmazlar.»

Dikkat et bir Yunan kurşunu
ÖÖÖÖÖÖ!
başka kimsem yok
devletin parası mı
yatağım
var hadi yat sen zenginsin
bankada paran dolu
artık Yunan da yok
yok mu, yok, inan bana, ne var
ÖÖÖÖÖÖÖÖÖ!
gel örteyim üstünü, hadi uyu, hadi uyu
kandırma beni akşama çok var
yemek yok burda hep açız
yarın gelme Azize Hanım'a yemeğe davetliyim
Rumeli mantısı açacakmış, dün gel.

Duvara döndü, gözlerini kapadı.

Usulca çıktım; koridorun sonuna dek geldim, kapıyı açtım; sol eliyle kapının kasasına yapışmış : «Neslii, Nesliii doğru söyle devlet bedava mı?» Döndüm, yanına gittim: «Bedava devlet bedava, vaktiyle ödediklerini şimdi sana geri veriyor.» «Kahve de kalmamış ki sana bir fincan kahve ikram edeyim! Bari çay koyayım demlensin. Çay da yok, Nesli çantamdan para al, koş, karşıdan karşıya geçerken dikkat et, tramvay ezmesin, dikkat et bakkal dolandırmasın, ucuzundan olsun, o kırmızı kutulardan alma, para yok, aybaşına çok var, on param yok, çaldılar?..» «Anne beni dinle: iyi dinle anacığım: öyle güzel şeyler oldu ki, sana haber ver-

meye geldim; dünyadan para kalktı, biliyor musun? Artık kimse kimseye para vermiyor, istediğini alıyorsun istediğin yere gidiyorsun, her şey bedava! Hastahaneler bedava! Doktor bedava! Yemek içmek bedava! Otobüs bedava! Vergiler kaldırıldı! Gaz bedava!..» Işığı silinmiş gözlerini: dipleri halka halka beyazlaşmış aynen benimkiler gibi çekik mavi gözlerini yüzüme dikti, dişlerini taktak ettirdi, dondu bir süre; ardından yüzünü alnına doğru topladı; ağladığını sanıyordu ama ağlamıyordu, gözyaşı yoktu, seviniyor muydu? Yüzünü dağıttı, açtı sonra: Ya o benim biriktirdiğim paralar! Bunca yıldır artırdıklarım!» diye başını tak-tak yumrukladı, hem dişlerini, hem başını taktakladı. «Bankadaki paralarım?»

Merdiven oyuklarından atlayarak indim, voleybol takımı dağılmıştı, karşıdan iri yarı, platin rengi saçlı hemşire geliyordu selamlaştık : «Nasıl anneniz?» dedi. «İyi, teşekkür ederim,» dedim. Kalın bir altın zincir gerdanından, beyaz gömleğinin üzerinden beline dek dökülüyor; bir elinde orlon yün torbası, ötekinde radyosu yukarı çıkıyordu. Radyoda, Leonard Cohen'in benim de, kızımın da çok sevdiğimiz şarkısı...

Bilge'yi düşününce bütün sıkıntım dağıldı, annem yokoldu birden, geride kaldı. O YOKOLDU. Bilge vardı; çocukluk aşkının acısına gülüyordu artık. Çalışmak iyi geldi ona. Oğlum da Amerika'da dayısının yanında; alışmıştır mutludur; durmadan kız arkadaşlarıyla çekilmiş fotoğraflar gönderiyor : plajda peri kızları gibi, çıplak sarışın bir kıza sarılmış, 3 kıza sarılmış, 5 kıza sarılmış ağzı kulaklarında. Şimdilik dayısı çalıştığı otele komi gibi bir işe sokmuş onu, ama şef garson olacak ilerde...

Uzun nakışlı fer forgelerle yemek salonundan ayrılmış oturma bölümü burası. Bir vakitler Nihat Bey'le Besime Hanım'ın biribirinden seçkin dört takımı süslerdi bu salonu; şimdi ise, bacakları sallanan iskemleler, hizmetçi odasından getirilmiş, yatak da olabilen açılır kapanır bir koltuk, yayları alttan üstten yer yer fırlamış bir bergere kanape dolduruyor. Atıf'la Turhan'ın kıçları şimdiden yere değmek üzere. Atıf kısa boylu tıkız bir adam. Bir hamaktaymışçısına gömülü kanapeye başı içerde kalmış, dizleri yüzünden sarkıyor. Bu durumda benim oturduğum yerden bakınca, boyuna göre çok gelişmiş, geniş sivri omuzları, paçalarının arasından görünen kara kıllı bacakları, buruşuk yeşil çorapları, boyundan büyük yarım daire yüzlü kahverengi papuçlarıyla acayip bir yaratığı, Zehra Hala'mın anlattığı, «Başsız Geyik» masalını anımsatıyor. (Geyik, yedi kat yerin dibinde ışıkla yaşarmış. Boynuzundaki bir madde vurduğu her taşı altın ve gümüş tarlasına dönüştürür, yerin dibini beyaz yaldız alevlerle donatırmış. Boynuzlarıyla vura vura kendine yedi kat yol açmış ve dünyamıza varmış, ama çıkar çıkmaz başı ve boynuzları yanarak duman olmuş, külleri oraya buraya savrulmuş, sadece gövdesi kalmış. Gövdesin-

den ses çıkaran bir meczup geyikmiş artık, konuşurmuş ama ne dediği anlaşılmazmış. Alıp kendini, başını, KENDİNİ, arayıp dururmuş hala. Başının duman olup kül olup yok olduğunu geri gelmeyeceğini bilmezmiş gövdesi. Maden işçileri, yerin altında onun dolaştığı yerlere rastlayınca sevinirlermiş, ışıl ışıl aydınlıkmış onun gelip geçtiği yollar...)

Her söze başlarken kanapeye atın karnıymış gibi bir tepik indiren Atıf, doludizgin bir konuşma tutturmuştu. İğdiş edilmiş bir sesle garip şeyler bulur, konuşurdu. Bugün de Mitterand'ın Yahudi kökenli olduğunu bulmuştu. Aklına bir şeyi koydu mu onu kanıtlamak üzere kitaplıklara kapanır, dışarıdan çeşitli yayınlar getirtir, haftalarca çalışır sonunda çıkar gelirdi aramıza. Bulguları doğru değildi belki, belki değil, genellikle değildi, ama hayır diyemezdik ona, çünkü bulduğu konular hiçbirimizin aklına gelmeyen, ortada olmayan şeylerdi. Bir sürü de kanıt koyardı karşımıza. Bir düşünce üretiyor, sonra sadece düşüncesini doğrulayacak kanıtları topluyordu. Önceleri karşı koyacak olmuş sonra bıkmış usanmıştık tartışmaktan, dinliyor ve haklısın diyorduk. Haklı da gelmeye başlamıştı bize. Oturduğu koltuğun içinden ellerini havada, önünde tutuyor; ara sıra da ellerinde sanki dizginler varmış gibi bir kendine çekip, bir salıvererek anlatıyordu. Sesi, başının yerine görünen dizlerinden çıkar gibiydi. Mitterand'ın Yahudi Anne-anne-annesi, Ermeni baba-baba-babası... Başeğdirmişti bize, tatlı tatlı dinliyorduk; eğleniyor, birbirimize, «Neden olmasın, olabilir de!» diyorduk gülümseyerek... Masondu Mitterand ve Yahudi locası getirmişti onu başa... Hünsa sesi söndüğü anda boyuna hiç uymayan kocaman kıllı esmer ellerini dizlerinin iki yanından indiriyordu; yerlere sürünüyordu elleri kollarının upuzunluğundan.

O vakitler ellerini kullanırdı annem, yemeğini yer, saçını tarardı, yatağını düzelttiği de olurdu; akıllar da verirdi bize; «Ah kızım kendine iyi bak, babam derdi ki : İhtiyarlık bir çuldu giydim eskitemedim, gençlik bir kuştu uçurdum tutamadım. Yaaa!» Yakınırdı çoğu kez : «Beni gezdirmiyorsunuz, bugün sıcak su vardı da beni niye yıkamadınız?». «Evlat yetiştirdik şuna bak, işi varmış, yazıymış, ne yazısı, insanlara akıl mı öğretiyorsun Ha ha hay! Aklı var da... gaipten haber veriyor sanki... Ben iş değil miyim? Falcı mısın sen? Söyle bakalım : Falcı mısın? Büyücü müsün? Söyle bakalım : Müneccim misin? Öyleyse yün fanilamı kim çaldı ha? Söyle bakalım!» derdi. Rastgele, odanın ortasına çıkagelir. «Öpün bakalım, bugün kandil unuttunuz mu! Öpün öpün!» Elini burnumuza dikerdi. Eli de, suyu çekilmiş, görmüş geçirmiş, ufalmış, parmakları eğrilmiş L biçimi tırnakları düz düz; içinde bir inadın, ısrarın arta kaldığı güzel bir eldi; tıpkı bu benim ellerim gibi...

Sandalyelerin kanapelerin dolduğunu, herkesin yerlere dek yayılıp yerleştiğini gördü Yıldız :

Oh ne hoş! Merveyiux! Çocuklar
düşmana inat
şu evin yeni durumunda da bir araya gelebiliyoruz ya
hadi bakalım herkes kendini göstersin
eğlence başlasın
bu evin Nihat Bey'le Besime Hanım'ın şanına yaraşır
duyanları imrendirecek bir gecesi daha yaşansın
yeni gelenler, bir daha gelmek için can atsın
eskiler ünlerine ün katsın
her şey serbest
yalnız sevgi ve barışıklık içinde
gösterin hünerinizi
unutulmayacak bir gece isterim
ama, kavgasız...

Biz gazetelerde dergilerde yazmamıza, Allah'ın günü sergiler açıp oturumlar düzenlememize, sosyal yaşantımızda önemli roller aldığımızı sanmamıza karşın — bu sanı pek öyle yanlış da sayılmazdı — geleceğe ait hiçbir belirleyici katkımız olmadığını, olamayacağını da bilmemize karşın bize verilmiş bir görevi — bu görevi bize kimin verdiğini bilmeden, adının tarihi sorumluluk olduğunu sandığımız bu görevi — oynamaya böylece başlardık: sonunda elimizden alınacaktı bütün emeğimiz, arda kalanın bir ANI, bir GECE olacağını bilirdik; gene de oyunlar içinde geçecek ama yarına kararlar aldırabilecek bir GECE, o kararları o geldiğimiz yeri son anda biri, birileri gelerek silip süpürebilecekti ama olsun! BİZ gene tüm inadımızla yeniden başlardık GECE'ye: biraz da Yıldız'ın yanında kendimizi daha iyileşmiş, (dürüstleşmiş mi?) bulduğumuzdan mı severdik bu geceleri; o akıllıyı akılsızdan, sahteyi sahiciden, kötüyü iyiden ayırdedemeyen Yıldız'dır çünkü; tümümüzü eşit görür (?) Onun yanında sevilir, düşünülür, arkadaşlarımızla bir arada olmayı öğreniriz. Başkalarını, geleceği ülkenin yazgısından sorumlu olmayı, sorumluluğu hakederiz? DOSTLUK denilen o duyguyu tadarız: çocukken yaşadığımız ama yitirdiğimiz, ruhumuzu okşayan ve yatıştıran bizi o duyguyu; yaseminlerden arta kalmış bir kapı önü ılıklığını, içeri girmeyi gevezeliklerimizle uzattığımız büyüklerden birinin — baban azarlayacak ama Nesli — sesine aldırmadan kapı önlerinin yaz akşamlarına sığan bir anı mıdır dostluk:

yaşanan yitirilen
çoğun kirletilmiş olan dostluk
ardından sahiden var mıydı denilen
insana olan güvenimizi bir süre için dirilten gene de
belki de ilk kitapları dirilten içimizde
Strati'yi örneğin
sonunda
tüh meğerse kimmiş hiç tanımamışım onu

beni hiç anlamadı! dediğimiz henüz alışamadığımız
bir ölüm ilanı gibi gazetede fotoğrafı basılı ve
ölümünün ardından
gazeteden gözlerimizin içine bakarak
«Sen de beni anlamamıştın,» diyen
anlamak diye bir şey olabilir sandığımız
beklediğimiz düşsel
DÜŞSEL KENDİNİ arayan
oysa buradan bu evden ayrılır ayrılmaz
kurnaz ve dayanıklı olana
dün akşam birlikte olunana uzak onu geçmek
ona baş eğdirtmek her şeyi silerek...

Celil'le konuşurken, arada bir İkbal'e istekli bakışlar atan Turhan kadınlar arasında kapışılan bir adamdır. Birkaç yıl önce Asiye'yle de böyle bir macera yaşamıştı. Olay çabucak kapanmış, ikisi de yuvalarına dönmüşlerdi. Arada bir, yüzünü önünden geçen Yıldız'a siper ederek Asiye'ye anlamlı anlamlı göz süzmekte. Asiye ise bakmamaya çalışıyor ona. Bir gönül almanın bir özür dilemenin bakmaları Turhan'ınki... Celil gelecek ay, Vedat'la Asiye dışında hepimizin daha çok yoksullaşacağımızı bildiriyor. İkbal'i hesap etmeye gerek görmemiş!.. Onun ne sermayesi, ne aylığı var!.. Arsız arsız sırıtıyor; ama Turhan'ın yoksullaşması onu da etkiler belki, gelecek ay Faruk'un evinde toplanacağız. Faruk'sa en yoksulumuz olmakla ünlüdür; bizlere göre ölçüldüğünde en yoksuldur: ne katı, ne arabası var; dikili tek ağacı yok heykellerinden başka! Anasından kalan büyük ahşap köşkü üç dört yıl önce satmış, Tünel'de pasaj içinde bir Ermeni madamın işlettiği pansiyona on yıllık sözleşmeyle kapağı atmıştır. Bina çok eski ama sağlam, dört katlı taş bir yapıdır. Girişte geniş parmaklıklı döner mermer merdivenler birkaç basamak, sonra ikiye ayrılır, biri sağ biri sol koridor üzerine sıralanmış odalara girilir... Tüm duvarlardan ara ara

dökülmüş çiçekli çiniler görünmektedir; herhalde yüzlerce odası vardır buranın; kürkçü atölyeleri, saat tamircileri, yapma çiçekçiler, avize tamirhaneleri, kapısı hep açık duran, içinde bir yazıhaneye kurulmuş şişman bir adamın hep cigara içtiği ve «Birini mi aradınız?» diye sorduğu odalar : (Faruk Bey'e gelmiştim, evet, şu ilerideki oda, biliyorum... ama biraz önce çıktı, madam da yok evde, buyurun oturun, burda bekleyin, bir kahvemizi için; kahveyi içecek olan ağzını, kapalı duran bej perdelerden sızan güneş parlatır! Tümüyle altın —İkbal olsaydı içerdi kahveyi— sağolun bir not bırakayım işim acele.) Faruk'un odasının tam karşısına gelen kapıda da bir film şirketi ilanı göze çarpar. Ama bu kapı hep kapalıdır, kapının üstüne seloteyple yapıştırılmış afişte, iki bacağını ayırmış mayolu bir sarışın teslim olmuştur lacivert deniz kıyısına, hemen karşısında çizmeleri kuma batmış, kovboy şapkalı, kaytan bıyıklı, yağız bir delikanlı, namluyu kadının orasına doğrultmuş durmaktadır bunca yıl. Namlunun ucundaki boşlukta kargacık burgacık bir el yazısı okunur : «Bugün geldim bulamadım, yarın sabah geleceğim, beni bekle ne olur, çok müşkül. Nil.» Son gittiğimde iyice kararmış silinmeye yüz tutmuştu yazı. Nil ne olmuştur kim bilir, körpe cahil bir kızcağız mıydı o vakitler, şimdi genç kadın olamadan kartlaşmış, kaşarlanmış mıdır? Ölmüş müdür? Ama mutlaka çok dayak yemiştir birilerinden, belki de afişteki o sarışın kadın Nil'dir? Şimdilerde paslı ağır bir kilitle pes etmiş bir pehlivan eskisi gibi mahçup durur o kapı.

Faruk'un odası genişçedir; kapının tam karşısına düşen kocaman bir pencereye geçitin arka avlusu sığar: dört ulu çınar gökten emdikleri ışığı döndüre döndüre avlunun ortasına soluk bir şarkı gibi akıtırlar. Bu avluda birkaç adım ötede bulunan anacaddeden geçen insanların hiçbirine rastlanmaz; kirli fanilaları bellerinden taşmış, acılı kebap ge-

ğiren, hayatlarından memnun, dişlerini karıştırarak dolaşan, halk olarak akşam yemeklerinde sözünü ettiğimiz, mideleri sarkık, esmer güney doğululara, yüzü gözü patlatılmış, burunlarına kaşlarına dikiş atılmış, acıyan tabanlarına basamayıp sıçrayarak yürüyen, polisten geçmiş oğlanlara, saçları sarıya dalmış çıkmış, genelevlerden arta kalma erkeksi sesli, geçkin kadınlara hiç mi hiç rastlanmaz burada!

Bu avluya uğramaz onlar?.. Burada; alnında biriken büyük sırları severek ve sessizce taşıyan, üzerlerine çevredeki kiremitlerden magenta rengi kuru damlalar düşmüş adamlar, yere sanki basmadan ve kimseye görünmeden gezinirler... Avlunun sınırını, birbirine bitişik ikişer katlı dükkânlar çatmıştır; halıcılar, terlikçiler, eski kitapçılar, antikacılar, resim galerilerinin üzerinde dalbudak salarak dolaşan asma ve yasemin ağaçları, biz yaştakilere, yani eskiye sonundan yeniye başından eklenmiş Cumhuriyetin şaşkın çocuklarına geçmişin, — ne olduğunu bilemediğimiz, pek kavrayamadığımız, ama geçmişten arta kalmış güzelliklere rastladığımızda tanıdığımız, heyecanlandığımız ve içimizin burkulduğu — son çizgilerini sergiler. Faruk, işte penceresinden hep izleyebildiği ve sanki geçmişte oralarda bir yaşamışlığı, bir anısı varmış gibi kendisini yücelten bu görünüm yüzünden bu odayı tuttuğunu söyler. Nasıl bir özlemi olduğunun kendisi de değildir ayırdında. ODASININ DUVARLARI, karşı damların üzerine tünemiş, boyunları güneşin doğduğu yana doğru sünmüş, göğüslerinin altından birbirlerini süzen serinlik veren kumrulaların, dam aktaran sıska ve esmer işçilerin, kararmış kırmızı bacaların arasından uçuşan, gerilerdeki, taaa o daracık yokuşun ordan yukarı sıralanmış evlere karşılıklı asılmış çamaşırların, aşağıdaki tozlu dükkân vitrinlerinde sararmış bir şeyi, (Faruk'un kendi gibi) özlemle arayan müşterilerin sulu boya resimleriyle süslüdür.

Annem ellerini ne vakit reddetti hiçbirimiz anımsamıyoruz Ne ben, ne kocam, ne kızım; hadi oğlum diyelim daha ufaktı ama, onun bile anımsaması gerekirdi; duvardan atlayarak kaçarken sırtından hançerlenen enişte masalını dinlemek üzere bin kez girer çıkardı anneannesinin odasına. Öyle ki sonunda dayanamamış ben de salı pazarından plastik bir kama alıp tutuşturmuştum eline çocuğun. Annem de üzeri kanaviçe çiçekler işlenmiş çeyizinden arta kalmış içi kurutulmuş gül yaprağıyla doldurulmuş duvar yastığını sunmuştu torununa intikamını alsın diye. Canı sıkıldı mı dalıyordu o karanlık yatak odasına Serhat, ninesinin komutu altında harçerliyordu duvar yastığını: Bu ninemin Tahsin enişteşi için, bu ninemin Tahir yüzbaşısı için, bu ninemin ağabeysi teğmen Sıtkı için... Minderin yüzü lime lime olmuş, kuruluktan tozlaşmış gül yaprakları misk gibi saçılmıştı odaya, gene de işte oğlum bile ninesinin ellerinin yerine kanatlar bitmekte olduğunu farketmemişti. «Ben subay olucam, ben subay, ta ta taaatat tatatata! Sağol komutanım. Selam çak! Tören bitmiştir komutanım!» diye odada dört dönmekten başka bir şey bilmezdi ki o sıralar...

Belki bencillikti yaptığım ama, oğlumla birlikte annemin de oyalandığını, yakamı bıraktıklarını gördükçe, insanlıktan dem vurmak şöyle dursun, hançer elde havayı delik deşik eden oğlana bir göz atıp, «Aferin benim koçuma!» diye ürpertiyordum ortalığı. Temelli ninesinin eline düşmüştü oğlan, ama ne yapayım benim de romanımı yazmam gerekti. Bu romanı yazmalıydım, ne pahasına olursa olsun!.. Kızım, güzel gözlerini belerte belerte, «Anne, yapılır mı bu, şımarttığınız yetmiyor, şimdi de canavarlaştırıyorsunuz şunu, büyüyünce ne olacak bu oğlan, bir de aydın kadın olacaksın, yazar olacaksın!» diye sık sık azarlıyordu beni ama, o da ninesinin başkalaştığını, ellerinin giderek ufaldığını, ellerinin yerine kanatlar bitmekte olduğunu görememişti.

Sevgilisinden başka neyi görürdü ki gözü Bilge'nin o vakitler! Onu susturmak kolaydı : «Arada bir benim yerime, bulaşığa ütüye yardım etsen de Bilge'ciğim ben de kardeşinle meşgul olabilsem biraz, ne dersin?» der demez yok olurdu. Çünkü kızım yüksek okul öğrencisiydi o vakitler ve evden çıkmak üzereydi hep; giyinirken, telefonda konuşurken (DÜRİN, MEHMET, LALE, GAMZE, SATILMIŞ, GİNA, BATTAL, İBO, NAZARYAN, bi dakka be kızım SITKI, HÜLYA, JAK ... yahu yayınevini aramam gerek çıkıp gidecek adam bu hafta da kalacak param, kısa kessene biraz; yetmedi mi bir saat konuşmak sana... Duyuyorlar anne ayıp değil mi, bıktım artık kısa kes kısa kes demenden ne egoist kadınsın, bizim sorunumuz seninkinden daha mı az önemli) gitmek üzere hep, sokağa çıktı çıkıyor, kırmızı atkısını doladı boynuna, subay renkte çantasını omuzuna astı, kapıyı küt diye örttü mü, okuluna gidecek sorunu orada çözecek; gene genç ve esmer, bıyıkları gür badem, kaşları kar tutmuş, savaş yanlısı adamlarla mücadele edecekler, KURT'lar diyorlar onlara, bizimkiler barış yanlısı SEVGİ çocukları, onlar ÖLDÜRME! Sürüyor savaş için için : Bütün dünyada görünen

ya da görünmeyen, silahlı ya da silahsız, dünya kurulduğundan bu yana sinsice sürüyor savaş...

Dünya böylesine savaşlar içindeyken, neden savaşa karşı bir çocuk yetiştirmem beklensin benden! «Böyle giderse ilerde beni bile öldürür bu çocuk, biz işte bunun büyükleriyle savaşıyoruz,» derdi Bilge! Artık daha da neler!.. «Oğlum askerliğe göz diktiyse asker olur,» dedim ona, «ben kimsenin vicdanı üzerine etki yapmam, ne senin, ne onun; asker olmak istiyorsa, neden ona, hançeri at elinden, gel kucağıma, sana bir kuş masalı anlatayım diyeyim? Sonra asker ocağına geçtiğinde sıkı disiplini, kanı, sertliği yaşadığında, yüceltilmiş hayalleri donsun kalsın mı? Sonunda ıssız dağ başlarında yapayalnız kendi narasını kendi dinleyerek, bir mecnun gibi dolaşsın! Bir budala gibi! Şaşkın, yıkılmış, ölüme ya da hain olmaya teslim ederek kendisini, gözleri yaş içinde kocaman bir çocuk gibi! Sertliği öğrenmeli bir oğul! Acımasızlığı ve hepsinden önemlisi kimlerle birlikte kimlere hizmet edeceğini öğrenmeli. Nasıl yetiştirilir böyle bir çocuk ama?.. Ben nerden bileyim! Babası işinden döner dönmez iki optalidon yutan bir oğul. Bütün gün dairede hesap yapmaktan, çizim görmekten başı önünde küçük bir odada bir masa başında cıgara içmekten, iki optalidon : «Dokunmayın bana, başım gene çok ağrıyor bugün!» Öyleyse biz de : «Serhat, sus yavrum, bak babanın başı ağrıyor. Serhat, bak ninen seni çağırıyor, hadi git biraz askercilik oyna, al hançerini.» Dinledi Bilge : «Onun vicdanı henüz yaratılmadı ki?» dedi.

Ne olursa olsundu oğlum; ben romanımı yazmak istiyordum, kocam dinlenmek istiyor, kızım sevgilisiyle birlikte Kurtlar'la çarpışmak, annem intikamını almak birilerinden, Yüksek insanlık amaçlarıyla yetişecekmiş herkes! Öyle söylüyor Bilge... Annem. Gene mi yazı! diyor. Falcı mısın sen!

diyor. Hadi gel yıka beni, bırak saçmalarla uğraşmayı, sen kim oluyorsun da insanlara akıl veriyorsun ha! İşi varmış, ben de işim! Hadi gel, yıka beni? Gel; yıkayayım seni! Banyoyu doldurayım! (Sonra yazarım!) Sokarım banyoya annemi, köpürtürüm, aynen benim gibi gövdesi : Marılyn Monroe memeli, Elizabeth Taylor bacaklı, Lana Turner kıçlı, Kim Novak saçlı; onunkiler ak artık, benimkiler kumral, önünün üçgeni, baldırları, kolları, kaygan koltuk altları hafifçe ter kokan, bazen keskin, bazen hoş kokan koltuk altı çukuru (kocamın koklayıp içine gömüldüğü), köpürtürüm, yüzü, onunki bambaşka, ince çekik mavi gözleri (bunlar Selanik'e nasıl gelmiş? Hazar Denizi'nin üstünden mi göçen kavim? Yakuplar mı? Bilmez geçmişini, Müslümanım elhamdüllah der sorunca ne Yahudisi, Adil Ağa'yı, dedemi, ablasını, annesi Rakibe Hanım'ı bilir yalnız, elmacık kemikleri çıkıktır (Tatarlık da karışmış mı), benim düz elmacıklarım, başımı babamdan, gövdemi anamdan mı almışım ben, köprücük kemiğinin üzerindeki et beni, bana da takılı... Anne, babamla anlaşır mıydınız sevişmekte ha? Hadi ordan biz öyle şey bilmezdik! Köpüklerle oynar, önünü kapar, göstermek istemez bana. «İhtiyarlık işte, sırtımı ovmaya gücüm yetmiyor.» Sabunlarım sırtını, hoşlanır : Rahmetli arada bir sırtımı keselerdi, yattığı yer nur olsun! Hadi hadi hamamda neler olurdu kim bilir! Suya şaplak indirir : Ne edepsiz kadınsın sen! Utanmıyor musun! Gene de hoşlanır o günlerden, utana utana köpükler uçurur. İyice sabunlarım onu, her yeri elimin altındadır, kendi gövdemi yıkar gibi dolaştırırım ellerimi her yerinde, her şeyi tamdır; kolları, elleri, odasına geçer, kurulanır, temiz çamaşırlarını giyer, başını tülbentle sıkar, KARANLIĞA bakan penceresinden, «Gugu gugu gugugugu» diye güvercinlerle sesleşir...

«Kulaklarıma inanamıyorum, anne, ev temizliğiydi, romandı, toplantıydı derken, oğlunu feda mı ediyorsun?» derdi Bilge. KURT'larla savaşmaya hiç de uygun olmayan, tenzilatlı satışlardan bin liraya düşürdüğü ve parlaklıktan ayna gibi yanan kara rugan çizmelerini havaya diker, ceylan gözlerinin sürmesini, allığının kıvamını, gergin kızıltılı, toplu dudaklarını, ham ipekler gibi koyulu açıklı kumrallıklarla boynuna akan saçlarını seyrederdi ruganın üzerinde. Kendisi gibi, KURT'larla mücadele veren Atilla'yla sevişirdi o vakitler. Okulu bitirince evlenecekler, parası olanlara yuva projeleri hazırlayan bir büro açacaklarmış. Mücadelenin, evlenmeye yuva kurmaya engel olmayacağını biliyor olmalılardı?.. Kuş gibi seke seke dolaşan, solgun benizli, arkasında delici metal malımuzları olan çizmeler giyen, terbiyeli bir çocuktu Atilla. Babası ilerde tutacakları «YUVA PROJE BÜROSU»nun bedelini karşılayacakmış.. Bu çeşitli biçimlerdeki çizmelerle nasıl mücadele verildiği de çok düşündürmüştür beni?... Çünkü bizler de öğrenciyken vermişizdir mücadele — devrimci,,, giderek bugün bile verdiğimi düşünürüm,,, yaşadığım şu biçimle,,, burada,,, bu misafirhanede,,, böyle konuşarak,,, kendi kendime,,, ama değil parlak rugan çizmeler,,, kaba saba kunduralarla,,, onların da burnunu eskittikten sonra taşla,,, giysileri buruşturup, buluzuma da zeytinyağı dam-

lattıktan sonra bazen... (Gene nasıl lekeledin bunu! Kız çocuk olacaksın bir de, illahlah!..) Bahar, güz, kış,,, kolları aşınık, etekler tiftiklenmiş deve tüyü kabanımdan — asker kaputu derdi annem — başka bir şey bilmeden...

Devrimci mücadele biraz da üstü başı dökülmek demektir çünkü. Zehra Halam, «Komşunu kendinde olanla imrendirmeyeceksin,» derdi, «başkalarının menfaatini kendininkinden üstün tutacaksın.» «Diğerkâmlık» derdi, «isâr» derdi. Hazreti Peygamberin bir cihattan alınan ganimeti Müslümanlara nasıl bölüştürdüğünü anlatırdı ardından : Müslümanların, kendileri de muhtaç durumda oldukları halde, o sıra oraya göçmüş muhacirlere nasıl bölüştürdüklerini o ganimeti...

Zehra Halam'ın hiçbir şeyi iki tane olmazdı : Kara ayakkabısı, kara mantosu, bir eşarbı. Ölene dek üzerinde hep aynı şeyleri görmüştüm, hiç değişmemişti giysileri, ölünce de sandığından bir bohçası çıktı. Kalabalıktı; «Muhterem bir hanımdı bende de bir hatırası kalsın isterdim!» diye dizilmişlerdi sandığa, annem kilidi açtı : İpek, işlemeli bir torba çıktı içinden, bir kat çamaşır, bir kat lavanta torbası. Çamaşırlar yündü, çünkü romatizması vardı halamın, — zaten kalp romatizması dediler ölümüne. «Hiçbir şey bırakmamış mı dediler?» anneme, hayladılar! Annem : «Vallah billah sizin gibi ilk kez görüyorum bu sandığı; hep kilitli tutardı; anahtarı koynundan çıktı!» dedi. «Muhterem bir hanımefendiydi ama, demek ki ölmeden her şeyini dağıtmış, her işini görmüş, her sevabını yapmış!» dediler. «Ya o altın kemeri, bileziği?» dedi annem. «Trabzon işi altun kemeri, bileziği, miskal miskal incileri kime hibe etmiş? Tevekkeli sımsıkı kapalı tutuyordu sandığını da, tıpkı ağzı gibi... Kuş beyinli kadın! Kim bilir!» dedi, o anda kadınlardan birinin yeşil hırkasının kolu üstüne geçirdiği bileziği görerek. Lavanta kokan boş sandığa ayağıyla bir tane indirdi...

Ben iki defterimden birini Muazzez'e, iki kurşun kalemimden birini Güzide'ye vermiştim. Öğretmenim, «Neden veriyorsun onlar istedi mi ki senden?» dedi. «Hayır, efeem, halam öyle istedi.» «Halan ne kadar da kendini beğenmiş!» dedi. Annem : «Onlar sana ne verdi?» diye sordu. «Eve lazım olan camiye haramdır!» kuşbeyinli? diye indirdi ardından. Babama, o senin kukuruk akıllı kardeşine çekti dedi... Babamsa, «Sana çekeceğine ona çeksin!» dedi anneme. Anneme göre şöyle üst tabakadan biriyle, adam gibi bir izdivaç yapmamamın nedeni o kahrolasıca kaputumla, o sandviçci takımı tapon arkadaşlarımdı, yoksa, bu güzellik bendeyken ne partiler vurabilirmişim ben! Belki bugün bile apartman boşluğunda AYDINLIKTA gugularken bulup sorsalar ona, dile gelip söylese : «O kaputtur başını yiyen kızımın o kaput, bir de o halası!..» der.

Biriktirmekten nefret eder Faruk. (Yoksa sahip olmaktan mı nefret eder.)

Odasında bir karyola
yüksek, ceviz kaplama, dolaplı bir gramofon
ortası kırmızı bir yığın taş plak
plakların kırmızısına yazılı şarkıyı söyleyecek yerde
çeşit çeşit cızırtılar çıkaran
aşınmış birkaç gramofon iğnesi
ortaları patlamış birkaç hasır sandalye
üzerinde çalıştığı ve odayı boydan boya kesen
hantal bir masa
ve üzerinde de yoğurulmayı ve sahiplerine
benzemeyi bekleyen çamurdan
insan kafaları...

Kafaların biri mutlaka Atatürk'ündür; ötekiler : Faruk'un sevdiği ama bizim hiç tanımadığımız bir kadının; evinin sokağında, Asmalimescit'te yemek yediği lokantanın sahibi Kürt Şakir'in, ona ilginç gelen bir manavın ya da bir yazarın olabilir! Kafalar yan yana, kulaküstü, alınüstü, yüzüstü devrilmişlerdir. Faruk ıslıkla bir şarkı mırıldanmaktadır, kimi vakit eski, kimi vakit hiç bilmediğimiz yepyeni bir şar-

kı, kimi vakit gençlerin bayıldığı bir şey. Susanne takes you down / to her place near the river...

Odanın tabanı tahtadan ve çıplaktır, ama temizdir. Madam YERAN süpürmüş silmiştir; kimimize göre Faruk madamla yaşıyordur!, kimimize göre bir erkek arkadaşıyla!, — neden saklar, kimle seviştiğini, bilemeyiz — kimine göre de biri olsaydı yaşamında çıkardı kokusu! (bir kez yatmıştık onunla da ama o sayılmaz!, ben de katılırım bu konuşmalara). Faruk kimseyle yaşamamaktadır, Faruk ölü döllüdür, yıllar önce Paris'de sevdiği kızdan çocuğu olmamıştır, o yüzden bırakmıştır kız onu, o yüzden küskündür hayata Faruk, o yüzden hiçbir şeye tamah etmez; satın almaktan, biriktirmekten, eşyadan, maldan bunca nefret etmesi varisi olmadığındandır?...

Bu dünyanın; rejimlerin, sağcılara da solculara da kurduğu tuzağa düşmüş insanlardık biz Faruk'un gözünde. Satın alarak, tüketerek karşı geldiğimiz düzene yardımcı oluyor, eyleme geçemiyor, yeteneklerimizi değerlendirmekten yoksun kalıyorduk! İnsanı, düzenin esir alması bundandı. «Düşünün,» dedi Faruk, kaşlarının altından kara gözlerini İkbal'e dikerek — her buluşmamızda yinelediği vaazlarından biriydi gene — «herkesin benim gibi yaşadığını getirin gözünüzün önüne, bir ceket, bir havlu, bir tabak, odalar nasıl boşalıyor ha? O gereksiz alışverişe ayrılan vakit nasıl size kalıyor, hepimiz vakitsizlikten yakınıyoruz; düşünmeye ve yaratmaya, gezmeye ve görmeye kalan zamanı düşünün, hele kadınların çektiği o ıstırabın — modanın — ortadan kalkışı, yıkama, ütülemenin ortadan kalkışı, şu uyduruk mobilyacıların yok oluşu, tekstilin iflas edişi, her şeyi birbirine bağlı olarak düşünüyor musunuz?» Asiye sesini alayla serpti : «Ya silahlar, savaşlar?» dedi. «Çocuklarınıza bırakacak toprağınız, malınız yoksa ne için dövüşürdünüz?» dedi Faruk,

Asiye'ye değil, kendisine soruyu soran İkbal'miş gibi ona bakarak. Yıldız, «Ama, Faruk'cum, savaş sadece mal için midir, hayır ben katılıyorum sana ama, yani savaşlar durmaz bence gene de!» dedi. Faruk, «Huylarımız değişir huylarımız,» dedi, «huylarımızla, yani insan değiştiği için, dünyanın da yüzü değişir,» dedi, «bambaşka bir dünya olur, savaşsız bir dünya açılır önümüze, bu en kolay yolla, zor mu bu işi yapmak?..»

Hiçbirimiz kolay demezdik. Kolaydı ama olacak şey değildi, yapamayacağımızı bilir susardık. «Aklım ermez,» dedi Faruk, «şuncacık azmi, kararlılığı gösteremeyen insanların, kendi hayatlarına bu kadarcık söz geçiremeyenlerin, gazeteleri yazılarla doldurup başkalarına akıl vermesine, kitaplar yayımlamasına, resimler yapmasına aklım ermez benim!..». Gülüştük. Kimi vakit üç beş kişinin bu işe sıvanmasının hiç akıl kârı olmadığını bu işin topyekûn bir sistem olarak kabulünü, uygulanabilirliğini anlatmaya koyulurduk, ama dinlemezdi bile. «Anlıyorum, herkes yapsın da ona göre ben de yaparım diyorsunuz! Üç beş kişi! Sanatçı, peygamber zaten üç-beştir, dünyanın yüzünü değiştirmek isteyenler, öteki insanlara teklifte bulunanlar, sanat yoluyla, öyle değil böyle olmalıdır diyenler zaten kaç kişidir! Önce kendinizi örnek göstermek gerekmez mi : Bakın bize, biz dediğimiz gibi adamlarız, özüne sözüne doğru, hayatımızla işimiz, fikrimizle amalimiz birdir, diyemedikçe kimi inandırabilirsiniz ki? Beni bile inandıramıyorsunuz daha!» Saçı sakalı birbirine karışmış, o karışıklıkta yüzünün neye benzediğini kestiremeyeceğiniz, müridsiz bir peygamberdi sanki. Gövdesi tıkız, kolları bacakları gövdeye göre oldukça uzun, elleri ise kollarının güçlü uzunluğuna karşı çocuk eli gibi ufaktı. Görünüşte insana güven veren, hoşa giden tek yeri gözleriydi: düşüncelerinin dibini ele veren, içtenliği gözlerinden okunuyor denilen adamlardandı. Sözünü sakınmaz, kin tutmaz,

kimseye darılmaz, kimsenin ardından da konuşmazdı. Onun o çıplak, bronz heykellerine yaşam felsefesinin ne ölçüde yansıdığını da anlayamazdık! Yontular hep çıplaktı : Çıplak uzun saçlı Adem'ler ve Havva'lardı gördüğümüz; oralarının kılları bütün yarıyı örtüyor dizlere varıyordu, aynen Faruk gibi! Tek gözleri ya da burunları göze çarpan kafalar... Sadece Atatürk giyimli, ya da tıraşlıydı, bir kez at üstünde yapmıştı ATA'yı, ama at biraz koyunumsu olmuştu (belki de sipariş olduğu için?..) Azade kedi gözü makyajının arasından gerçek bir kedi gibi kesik cam yeşili pırıltılarla Faruk'a bakarak, «Haklısın Faruk'cum,» dedi, «yani ben de şu ofiste çalışmasam, değil modaya uymak Havva anamız gibi, aynen senin kadınların gibi çırılçıplak dolaşırım, artık nefret geldi bana butiklerden, terzilerden, çantacılardan, ayakkabıcılardan, ama gel de yapma, insana iş bile vermezler valla?..» «Göze alacaksın!» dedi Faruk, «her babayiğitin harcı değil elbette; davan olacak önce!..» Yıldız, «Azadecim,» dedi, «senin gibi güzel bir vücudum olsa ben de çırılçıplak dolaşırım!..» Söylediğine güldü tatlı tatlı. «Ben de çıplak dolaşmıyorum ya!» dedi Faruk, Azade'ye, gülüyordu o da. «Oysa biz seni çırılçıplaklığını çok merak ediyoruz,» dedi Hilmi. «İstiyorsan neden bir gün gelmiyorsun güzelim!» dedi Faruk!..

Bizden bambaşka biri olduğu için, biraz da kafadan noksan birine bakar gibi baktığımız ve sevgimizi tartmadan sunduğumuz Faruk, son zamanlarda ayrıca bize akıllı da gelmeye başlamıştı. Şimdi artık altından kalkamadığımız mal mülk vergilerine, içine benzin dolduramadığımız ve kapılarımızın önünde çürümeye bıraktığımız, daha şimdiden bazılarının aynaları, tekerlekleri çalınmış, durduğu yerde yok olan arabalarımıza, satıp da banker faizine yatırmak istediğimiz ama bir türlü alıcı bulamadığımız katlarımıza baktıkça, içimizden, «Adam ermiş valla, böyle olacağını biliyordu; nasıl

da sattı savdı, düzene soktu hayatını, bize de söylediydi ama ah!» diye pişmanlanıyorduk... Kimi vakit, onun gibi her şeyi okutup bir pansiyona, Madam Yeran gibi birinin yanına kapağı atmayı düşlememiş değildik! Hele Yıldız (yemek yapmayı da ortalık işini de hiç bilmeyen ve çok zorlanan Yıldız) Faruk'a baktıkça içi yanıyordu! Madam Yeran'ın, buğusu üstünden tüterek sunduğu birbirinden nefis Ermeni mezelerini, hele ceviz-karanfil içli tatlısının tadını damağından geçirerek başını bir metronom düzeninde salladı : «Ih, ıh!» Besime Hanım'ın diamandları iç içe geçmiş mavi bir salkım ışık saçtı ortalığa : «Ben, hayatımda öyle güzel meze yapan başka birini daha tanımadım,» dedi, «vaktiyle en lüks restoranlarda yediklerim bile onunkilerin yanında hiçtir...» dedi bana bakarak. «Artık öyle restoranların yanından bile geçemiyoruz değil mi Nesli'ciğim!» diye bir kahkaha attı. İkimiz de parasızlığı ve çocukları düşünerek anlamlı ve tuhaf tuhaf güldük... Faruk, «Yeran'ın ağzını bıçak açmıyor bu günlerde, ama bakarsınız gene bir şeyler yapar; o da bankere para kaptırdı!..» dedi. «Söyledim: bu faiz işi akıl kârı değil, batarsın, sonun olur dedim ama, dinletemedim! Devlet öder, batırmaz parayı dedi, bir daha demedi, Ermeni aklı ne olacak!» Ardından şakacı bir edayla, bizi süzerek, «Hanginiz dinlediniz ki!» dedi, sözünü dinlemediğimize alınmış gibi başını salladı...

Yıldız, Madam Yeran'ın derdini kendininkiyle birleştirerek, geleceğin, hayatta ilk kez kendisini korkuttuğunu belirtti; yüzünü yerdeki halıda, dolaşan bir aslanın yelesinde bir şeyler arar gibi gezdirdi, biraz durakladıktan sonra, şöyle bir bizlere bakarak : «Adaam sen de, elle gelen düğün bayram, değil mi çocuklar, ziyanı yok isterse madam hiçbir şey yapmasın, biz gene bütün dostlar bir araya gelebiliriz ya! Senin plakları dinleriz Faruk'cum! Onları da satmadın ya!» «Çoktan dinlemedik Lâle Belkıs teyzemleri, o plaklar hazi-

ne hazine: dinleriz; La Traviata'yı! Arya'yı Ra ra ra ra ra..» diye okumaya başladı coşkuyla. «Ne kadınlarmış düşünün elli-altmış yıl önce ilk kez plak doldurmuşlar; Lal lal lal lal lal lal!.. haydi onların anısına!» Rakısını dikti!.. Keyfini bulmuştu; Parmağında yıldız gibi şakıyan pırlantına diktim gözü: daha kaç iflas, kaç vergilendirme atlatır bunlar, o aslanlı halı milyonlar eder! Benimse kocamın aylığı, anamın üç aylığı, aydan aya satıp bütçeye eklediğimiz birkaç altın bilezik —iyi ki bunamıştı da anam bilmiyordu satıldığını bileziklerinin! On tane daha... diyelim on ay etti, geçindik, sonra ne olacaktı, o vakte kadar ölürse, ne âlâ, bir şeyler satar geçinirdik, ama sağlamdı, öleceğe benzemiyordu. Yazacağım kitaptan alacağım birkaç kuruş neye yeterdi ki; hiç satmıyordu kitaplarım! Şu «Kömürcü Güzeli İkbal»in benden çok sonra yayımladığı kitaplar şimdiden 4 baskı yapmıştı! (Kıskançlıkla baktım İkbal'e... Az ötemde yüzsüz yüzsüz oturuyordu. «Edebiyat kim, sen kim be!» diye bağırmalıydı şu karıya, ama, «Halk beni tutuyor, sana ne!» diyecekti. «Halk her şeyi tutar be sersem!» dedim içimden. «İşte sen böyle düşündüğün için satmazsın!» dedi. «Ne diye kamyoncuyla yatan kadının Babıali'deki maceralarını dile getirmiyorsun sanki budala?..» «Ne var ne yok, İkbal? Nasıl gidiyor çalışmalar?» dedim. Tatlılaştırdım sesimi. «İyi, Nesli, işte yeni kitap çıkmak üzere.» Hilmi'ye döndü : «Bugünlerde çıkar değil mi?» «Bugün yarın,» dedi Hilmi, kimseye bakmayarak. (Yoksa gene bu itle mi işi bunun!) «İyi iyi!» dedim. «Sen önemli bir şairsin, senden önce kadını öyle cesaretle ortaya süren de olmamıştı». İkbal başını hafifçe eğdi ve duyulmaz bir sesle. «Teşekkür ederim, aslında sen yıllar önce yapmıştın bu işi, beni etkilemişsindir,» dedi. Ben de onunki kadar kısık bir sesle, «Aman kimse duymasın, aramızda kalsın,» dedim. «Siz erken çıkış yaptınız yalnız!» dedi, «Hem şiir başka.» «Biz mi?» dedim. «Sizler, yani varoluşçuluk olarak ortaya çıktığınızda ortam ha-

zır değildi, bu yüzden örtülü kaldı işiniz, anlaşılmadı.» dedi, bilgiç bilgiç... «Ama bizden sonra yazacaklara ortam hazırlamış olmak onuruna sahip olduk?.» dedim. «Bence öyle!» dedi. «Eh bari!» dedim...

Yemek masasının dibinde, yere, duvara dayalı olarak konulmuş radyoyu karıştıran Necdet bozuk bir şiveyle konuşan bir sesi tuttu, bir de göz kırptı oradan bana. Spiker, «İsteyenler,» diye saydı :«Eskiköy'den Musa, Eriş; Tomarza'dan Hüseyin ve Ayşe; Sortavul'dan Ragıp, Halime ve arkadaşları, Kemal; Baldoruk'tan Satılmış, Gülizar, Rahman, Abdullah ve arkadaşları...» «Neresi yahu buralar?» dedi Yıldız, «Afrika'da mı, hiç duymadım valla!..» Altını bozdırayım / Gerdanaaa dizdireyim / İpek mendil değilsin anam / Cebimde gezdireyim / Galice potinli yarim... «Bok karı!» diye söylendim; anlamadan baktı İkbal, «Efendim?» dedi; «Yok sana söylemiyorum İkbalciğim,» dedim sevecen bir sesle... Ama bir yol kızmıştım ya; Yıldız'a doğru : «Boşversene sen, sen meraklanma» dedim — çoktan unutmuştu oysa faiz hikâyesini — «Sizlere bir şey olmaz, gerisi var, daha idare edersiniz bunlar gidene dek — yukardakileri işaret ettim — ne de olsa gidecekler! Olan gene bizim gibi orta sınıfa olur!» dedim. «Aaa! Nesli'cim öyle söyleme, tabii boş veriyoruz gene de ama şekerim çocukların okulu var?» dedi. Kumlanmıştı sesi : «Bak gelecek ay şu halıyı satamazsam Hasan'a ne göndeririz?..» İncecik çiçek bordürlü halıyı gösterdi. «Dolar oldu şu kadar, aramızda ne fark var ki, senin bir milyonun gitti, benim 11 milyonum gerisi hep bir eşit kaldık...» «Aramızda çok fark var çook!» diye mırıldandım... Asiye birden depreme tutulmuş gibi sallanıp yere düştü. «Ah, bir şey olmadı ya!» diyerek oraya seyirtti Yıldız. Asiye, Yıldız'ın satacağını söylediği Gördes halısının üzerinde kırık bacaklı bir sandalyede oturuyordu. Yerden kalkarken sol eline dayandı. «Bir şey olmadı, olmadı,» dedi

gülerek... Celil kalkmasına yardım etti, piposunu dişleyerek, «Bir türlü yaptıramadık bu sandalyeleri!» diye kendileriyle alay etti. «Yıldız, yahu kaç kere söyledim şunları onart diye sana, yahu bizi ziyarete gelenlerin hayatlarını tehlikeye atıyoruz.» Sonra gözleri Asiye'nin sol eline takılı kaldı, hızlı hızlı piposunu çekmeye koyuldu. Gırtlağından garip sesler çıkıyordu. Yıldız, «Ah Celil'ciğim fena mı, memnun olmalısın, bizimle birlikte olmak için hayatlarını feda edecek dostlarımız oluyor, daha ne istiyoruz!» diye kahkahasını aldırdı. Asiye sol elini oturduğu sandalyenin altına doğru sakladı. Yere baktım, halıda bir avuçluk bir kellik kalmıştı. Celil de yeri araştırıyordu, halının yolunmuş, kopmuş tüylerini ve aradan sırıtan parkeyi gördü; gördüğüne inanamadı, geri geri yürüyerek Necdet'e, «Bir türlü doğru dürüst bir müzik bulamadın birader!» dedi.

Nasıl girmişlerdi güvercinler apartman boşluğuna! O sıra dışa açılan bir pencereyle, pencerenin olduğu odanın kapısının da — herhalde şu salondu açık kalan; altı katlı apartmanın her katı birbirinin eşiydi — açık olması gerekirdi. Annemin yattığı, boşluğa bakan, o karanlık odanın hem kapısı, hem camı açık olmalıydı ki o anda; dışarıdan, ön odanın penceresinden giren partizan güvercin ya da öncü (müfreze?) — bunu asla öğrenemeyecektik — salonu dolaşıp, salon kapısından koridora çıkıp, annemin odasının kapısından geçip, penceresinden apartman boşluğuna varmış olsun!, sonra geri dönsün, ötekilere haberi ulaştırsın ve yeniden (ardında tüm sürüyle birlikte yeniden dönsün) ve bu girip çıkmalar sırasında kimseye rastlamasın; o bütün zamanlarını kapıları pencereleri kollamakla geçiren, sabah servisini gördükten sonra bin kulak ve bin gözle, «BU APARTMAN benden sorulur, en ufak şüpheli bir kişiyi yakalamak, sorguya çekmek, cezasını vermek bana aittir!» diyen, «Dediklerime uymayanları yukarıya veririm karışmam ha!» diyen, aynalı kapıcıya bile rastlamasın.

Ya da, o öncü güvercin rastlasa bile birine
o kimse, güvercinin odanın içinde uçmasından
ürküp telaşlanmasın
söz etmesin kimseye bundan
bir sır gibi saklasın güvercini
ya da o kimse yalnız başınaysa
daha sonra olayı iletmeyi unutsun
göz yumsun unutmasa bile güvercinlerin boşluğu
doldurmasına...
Bizim kattan da geçse güvercinler
öteki katlardan da geçmiş olsalar
bu koşul hep yerine gelsin...
Gelmişti de işte
gelmişti ve artık güvercinler
yerleşmişlerdi apartman boşluğuna.

Tabaklarımızdaki beyaz peynir, kıvırcık salata, muska böreği kümesini hemen silip süpürdük... Gülgül'ün eteklerini harmanlayıp savurarak gezdirdiği pilavı beklerken hep birlikte susuldu. Az ötemde yerde bir sapa dizilmiş iki yaprak gibi duran Hilmi'yle İkbal'in konuşmalarını duydum : «Çok mu mutlusun Turhan'la?». «Bunu senin sormaya hakkın yok!» Sesi gene kısık çıkıyordu İkbal'in, (ne dediğini karşısındakinden başkası duysun istemezdi zaten; böylece belki de herkese ayrı şeyler anlatmasının sakıncalarını bir ölçüde önlüyordu). Başımı öteye çevirdim, ama kulağım onlardaydı. Asiye'nin sol eli kucağında, tırnaklarının dibi kıpkırmızı, kanar gibi... «Benimle çok iyi olduğunu söylüyordun, birdenbire bu adam için mi bıraktın beni?..». «Öyleydim o zaman, yalan değildi!..». «Bırak şu herifi de birlikte olalım gene!» dedi Hilmi. «Unutma senin ilk kitabını çıkaran benim, hâlâ da çıkarıyorum...». «Nasıl birlikte yani, gene eskisi gibi mi!» Soru umutsuz bir hınçtı! Kırk yılı aşmayan yaşam deneyinden çıkardığı korkuyla aşağılanmayla, onurla, geleceğiyle, Hilmi'yle ve ondan önce yaşadıklarıyla hesaplaşma, öçleşmeydi.

o soluk
baba evinden uzaklaşmak zorunda kalışını
enişte denilen adamın yumruklarını
dövüşler, tırmıklar, ısırmalarla yaşatılan
ilk cinsel hazları ve nefretleri
yatılı okulda bir sürü masum, temiz kalmış budala
genç kız arasında duyduğu dehşeti
tiksintiyi
suçun kuyusunu
haykırışın boşlukta yansıyışını
kendini tutmasını öğrenmeyi

daha sonra herkesle yatarak, her yatışta bir öncekinin intikamını almayı, insanlara ödetme cinnetini, birkaç kez yatıp birden terkederek güçlenmeyi ve gücün bir an içinde un ufak oluşunu bir zıpkın gibi batırmıştı şimdi Hilmi'ye! «Eskisi gibi mi yani?» Eskiyi kim yaşatabilir bana yeniden, eskiyi kim sökebilir içimden benim, kim unutturabilir bana geçmişimi, beni kim sevebilir, ben kimi sevebilirim, sen kimsin!.. «Ben seni düşünüyorum,» dedi Hilmi, «sen bilirsin iyi bir insansın, ziyan olmanı istemem!..» Garip bir kıhırtı çıkardı İkbal o'na bakarken. «Sakın bu herif karısını bırakır da seni alır sanma, biliyorsun şununla da aynı şeyi yaptıydı — Asiye'yi gösterdi belli etmeden — küçük burjuva piçinin biridir, bilirsin!»

Ayağa kalktım duymamak için. Koca kafalı, ablak yüzlü, al yanaklı sıpsıska bedenli şu rençber Hilmi'ye de bak sen!, bardağıma ağız ağıza rakı doldurdum: (Kitapçılığa başladığı ilk yıllarda gel-git uğrayıp hatırını sorduğum masum Hilmi, köyünden sonra, Babıali'de yozlaşmasına engel olacaktım!.. Geldiğinin ikinci yılında buraların yasasını kavramış, her yıl köyünden toprak sattığını söylüyor, dükkânı biraz daha büyütüyordu, bir de ödül kıvırmış, söz sahibi olvermişti aramızda; gene de her karşılaşmamızda, «Sen an-

lamışsın buraların ne çirkef yerler olduğunu, ablacığım! Bir de sabah kalktık ki ne göreyim, yatak kömür çuvalı kapkara! Karının saçları siyah değilmiş meğer, ne aşkmış be ablacığım! Hey mübarek karı, bari arada bir gir de yıkansana kömürün aksın!». «Ne kömüründen söz ediyorsun allahaşkma sen?» demiştim. «Linyit be arkadaşım!» dediydi. «Linyit!»

O ara kitabevlerinde, meyhanelerde, kokteyllerde bir araya gelindiğinde, İskenderun'dan İstanbul'a gelmiş genç şair bir kadının, «Kömür Güzeli»nin hikâyeleriyle eğlenilmeden edilemezdi... Yerime döndüğümde cigarasından derince bir soluk çekip İkbal'in kulağına üflüyordu Hilmi : «İstediğin an ben hazırım!..»

Güvercinlere içerden, evden bir yardım eden var idiyse, bence o mutlaka annemdi. Çünkü tüm katlar güvercinlerden yakınıcıydılar; pisliklerinden, mikrop kapılacağından, çıkardıkları gürültülerden geceleri uyuyamaz olduklarından, camlarını kapalı tutmak zorunda kaldıklarından, odalarını havalandıramadıklarından... Bir annem : «Mübarek hayvanlardır, Allah'ın bileceği bir iştir, her işinde bir hayır vardır, kitabımızda yerleri vardır, Allah ile ermişler arasında habercidirler, Nuh Peygamberimize suların çekildiğini bildirmişlerdir...» diye sayıp döküyordu. Hatta, bana sorarsanız, «Allah ile ermişler arasında» derken sesiyle kendisinin de ermişlerden biri olduğunu güvercinlerle Allah arasında geçenin kendisi tarafından da bilinen bir sır olduğunu sezdiriyordu. O zamanlar dilini de, ellerini de ne güzel kullanırdı annem... Kapıcıyı bile paylamıştı bir gün : «Güvercinlerle uğraşacağına oğlumun mektubunu bul getir bana! Sana para veriyoruz, mektuplarımızı okuyup saklayasın diye değil. Şimdi komşuları ayağa kaldırır kovdururum seni, ne hakla saklıyorsun Rafet'in mektubunu?» Adam kapkara dikilmişti kapıda : «Ne mektubu, mektup görmedim ben?». «Gördün,

dün sabah cebinden ucu çıkmıştı, mavi mavi Amerikan zarfı, ben tanırım oğlumun zarfını! evelisi gece de rüyamda görmüştüm. Çabuk bul getir o mektubu yoksa Sıkıyönetim komutanına gidiyorum! Nesli, ver şu şemsiyemi bana!» Adam, «Belki evde çocukların eline geçmiştir bir bakayım!» diye gerilemişti, dürbünü sallanıyordu göğsünde...

Gülgül koca kıçını kimseye çarpmamaya dikkat ederek aramızdan geçti : «Işş, amanın dumanaltı olmuşsunuz!» diyerek morluğu griye çevrilmiş kadife perdeleri yana çekerek salonun en dipteki camını araladı, caddeden, araçlardan vuran yeni uğultuyla birlikte bir ışık dalgası kuytulara yerleşmiş koyu gölgeleri kaldırdı yan duvara geçirdi, yan duvarın önünde, yerde oturan Fikret'in kocaman başı göründü birden : Askerlikten yeni dönmüş bir gencinki gibi dikten traşlıydı, yanından hiç ayırmadığı kaba resim kâğıtlarının altına, Celil'in Playboy dergilerinden birini yerleştirmiş, tam karşısına düşen iskemledeki Azade'yi çiziyordu. Hiç konuşmuyordu yine. Azade, «Ayol bari biraz makyajımı tazeleyeyim!» diye kıpırdadı, ama sadece, billur votka bardağını yüzünün Fikret'e dönük yanını örten saçlarında gezdirmekle kaldı; buzlu bardağın içinde yüzen halka limon, koyu ıslak siyahlıkların sarktığı saç aralarında yıldızlar gibi parladı. İnce etsiz dudaklarını, uzun kıvrık uçlu burnunu kolaylıkla almıştır Fikret, ama, kadının yüzünde o kimselerde olmayan açıklığı, hayatı anlamışlarda görülen o kaygısızlığın belirlediği canlı duruluğu, sevecen çizgileri, göz kıyılarında dolaşan kadınsı neşeyi, çeneden alna uzanıp yerleş-

miş kendi kendine sürüp dönen gülümsemeyi görecek mi? Kocasını çocuksu bir göz kırpışla öper gibi yaptı. Melih, Turhan'la konuşmasına ara vererek kalktı, karısına göz attı: — Bu bizim karıyı da hangi ressam görse mutlaka çizmek ister! dedi. Sesi karısına ne kadar düşkün olduğunu saklamaya yeltenir gibiydi. Bastığı yeri incitmek istemezmişçesine, ölçülü yumuşak adımlarla yürüyüşünü, zarif hareketlerle bardağına içkiyi dolduruşunu elinde olmadan herkes seyrediyordu. Kahverengi kabaca bir kumaştan takım elbise giymekteydi. Ceketin içinde, hemen üst göğüsten başlayan düğmelerle gövdesini sarmalayan nefti bir yelek görünüyordu, şarap rengi mat bir kumaştan yapılmış gömleğinin üst düğmesi açıktı, boynunu, sırtını, yürüyüşünü soylulaştıran bir eğimde tutarak yerine döndü. Güzel bir adam olduğunun farkındaydı, ama güzelliğini aldırışsızlıkla, unutkanlıkla donatıyordu. Azade kocasının hareketlerini ancak yeni tanışmışlıkta, ilk günlerde duyulan isteklilikle izledi; kara gözlerinin içindeki yeşiller sular serpilmiş gibi pırıldayıp dirildi. Asiye ise herkesin Melih'e bakmasından yararlanarak oturduğu iskemlenin ayağını tüyleri tırnaklarında kalan halının boş yerine oturttu.

— Haklısın! dedi Melih Turhan'a. Bazı tarihi gerçekler bize aktarılmamış olabilir, o gerçeklerin ortaya çıkması için belki de daha elli-yüz yıllar geçebilir ama bunlar doğaldır, bütün ulusların tarihi böyledir. Batı'da böyledir; tarih, her şeyin günü gününe insanlara, bizlere iletilmesi demek değildir!.. Yerine yerleşmek için kımıldadı ve bacak bacak üstüne attı, içkisini yudumlarken karısına elinde olmadan yeniden bir göz attı, kahverengi süed yarım botlarıyla pantolonu arasından görünen çorabı kırmızımsı bir lekeyle duruşu tamamladı. Azade'yle nasıl seviştikleri geçti gözümün önünden : Azade'nin uzun dolgunca bacakları, geniş kalçaları, küçük göğüsleri, incecik beli ile bu adamın zevkli olgun

güzelliği bir arada hoş bir şey olmalıydı. Kadının, yaşadığı cinsel haz nasıl bir şeydi kim bilir.

Bilge : «Baba yerine de geçen bir koca o dediydi, sahip çıkılmış bir kadın, ben onları Kilyos plajında gördüydüm bir gün, adam çevrelerini sarmış bütün delikanlılarla gözleriyle savaştı, bir yandan da Azade'ye çaktırmadan önündeki genç bir kızı kesiyordu, sen o kadına modern diyorsun ama, kendine sahip çıkılsın isteyen, kendini bir meta gibi gören sıradan bir burjuva o!.. Neresinden baksan zavallı bir ilişki! Adamı herkes babası sandı, bizim gruptaki oğlanlar bile, ben söyleyince asılmaktan vazgeçtiler Azade'ye!» Kızım büyümüş! diye düşündüm ilk kez. Ne kadar şaşırdım, bunları ne vakit öğrenmiş bu güzel insan, ama gene de sözlerinde kendisi dururken, erkek arkadaşlarının, nişanlısının bakışlarını üzerine çekmiş bir kadına duyulan hafif bir kıskançlık yok mu? Bir de Melih'in herkeste olmayan cinsel özgüven duygusunu, alımlılığını sezebilmiş miydi? Kadınla erkeğin aralarında her şeyden daha birleştirici olan cinsel uyumun ne denli önemli olduğunun ayırdında değildi henüz. Bir kez daha salonda bulunan ve onları tanıyan herkesin aklından Azade'deki mutluluğun cinsel doyumla tamamlanan bir anlaşmadan doğduğu, yıllardır eş olarak arkadaş olarak nasıl birbirlerine tutkun oldukları geçti. İşte aramızda bu kadın, sadece bu kadın, bütün mızmızlıklardan habersiz, karşısındaki şu çarpık dünyaya meydan okurca kendinden, eşinden, arkadaşlarından, işinden, bakkalından, dolmuşundan memnun, gündelik sıkıntılara hiç aldırmadan sevişiyor, bütünlüyordu yaşamasını; aradığını bulmuştu ve her an yeniden doğar gibiydi; taze ve kıvrak, sevecen ve hoşgörülü, suya batmış bir dolunay gibiydi; sudan çıkacak, yamaçlarda görünecek, dağ sivrilerinde, inişlerde kaybolacak sonra apansız bulutların arasından sıyrılıp gülerek karşımıza çıkacaktı... Necdet, şu anda hepimizin — tırnak diplerini unu-

tarak Azade'ye bakakalan Asiye bile — aklından neler geçtiğini, Melih'in saklı bir gururla sergilediği aşk hayatını, zevkliliğini, en önemlisi Azade'nin varlığıyla nasıl dolu olduğunu anlamazlığa vurarak, belki de kendi cinsel yaşamını; hep ayrılmak istediği ama her gece (on iki oldu mu burada olacaksın) gene istemeden koynuna girdiği, kinini akıtır gibi içini içine akıttığı on beş yıllık karısını unutmuşluğa getirerek, kırsal bir yayvanlıkla konuştu : — Yani abicim, iyi hoş da, — yumruğunun tersiyle ağzını sıvazlayıverdi — insanlar yalan dolanla büyüsünler varsınlar, boş ver mi demektesin? Elli sene — yüz sene sonra öğreneceğimiz, tarihi gerçeklerden söz ediyorsun!.. Batı burjuva devlet görüşleri aynen bizde de işlemeli mi demektesin? Batıda da böyle olur ne demektir? — Melih'e doğru biraz saldırganlık da kattığı bir diklikle — Bize doğru olan neyse onu bulmalıyız oysa, bize yakışan neyse onu aramalıyız; sorunumuz bu değil mi yoksa? Salondakilere tek tek göz gezdirdi. Turhan artık bu konuların cılkı çıktığını, konuşmaktan usandığını belli etmek isteyen bezgin monoton bir tınıyla konuştu : —İşin başından bir kez Batı'yı seçmişsen, model o ise o yolda gitmek zorundasın, bunda hiçbir çelişki yok, hem Batı'dan neden bu denli korktuğumuzu da anlamak mümkün değil, o da başka. Ayrıca da tarih sadece Batı'da değil, Doğu'da da böyle işletilir: olanları, tüm gerçeğiyle, hadi diyelim haksızlıkları, insanları isyan ettirecek yolsuzlukları ortaya halkın önüne dökmek ne Doğu'da, ne Batı'da söz konusu olamaz dostum. Burjuva devleti olsun halkın devleti olsun! hepsi saklar! Hangi halkın devleti o da ayrı ya!.. — Olsuun! dedi Necdet, — Turhan'ı iyi tanımıyordu ve sık sık hapislere düşmüş bir gazetecinin olaylara böyle bakışını yakıştıramamıştı ona — oralarda ne olduğunu konuşmuyorum ben abi, bize kendi tarihimiz doğru olarak anlatıldı mı anlatıllim haksızlıkları, insanları isyan ettirecek yolsuzlukları ortamadı mı konu bu, bizler aldatıldık mı, aldatılmadık mı diye ekledi. Ardından kendini toparlamak üzere derin bir soluk aldı, durdu...

Anneme gittim :

Anneler günü. Hava mis gibi kokuyor. Elimde leylaklar ve havlu paketi. Sonunda havlu almaya karar verdim ona. Her vakit gerekecek orada... Ama biliyorum götürdüğümün ertesi günü kaybedecekler yeni havluları eski paçavralarla silecekler kadını. Hem ağzını, hem kıçını aynı beze silecekler... Bir çanta dolusu da eski giysi götürüyorum hademelere...

Bugün kalabalık hastane. Girer girmez içeri çiçek, sidik ve sabunlu bok kokusu yüzüne çarpıyor insanın.

Köşedeki genç kadın ölmüş yerine bir başka genç kadın gelmiş gözlerini tavandan ayırmıyor ve hep gülüyor.

«Anne kalkar mısın, bak sana neler getirdim!» diye leylakları gösteriyorum. «Bak, evinin bahçesinden; pıtrak gibi olmuş bahçen!» diyorum... Yarım doğrulup leylaklara bakıyor, kıpırtısız yüzü, yüzü durmuş... «Tanıdın mı beni?» diyorum; yeniden yatıyor... Emine terliklerini sürüyerek ge-

liyor, «Abacım, annen herkesi kovalıyordu, çantasıyla beni bile dövdü de ona çok hap yutturuyorlar! Yaaa! hep böyle yüzü kalıyor insanda!..»

Termosla getirdiğim kahveyi zorla kaşık kaşık yutturuyorum, keki didikleyip tıkıyorum ağzına, su içiriyorum, azıcık aralanıyor bakmaları... Hastabakıcı geliyor, «Aaa valla yedi canlı bu kadın, dün nerdeyse gitti dediydik!..» diyor. «Su içirdim, yedirdim de ondan olacak?» diyorum. «Aaa yani biz aç mı bırakıyoruz?..» diyor diklene diklene... Annem yan yan dikiyor gözünü kadına...

Yusuf Efendi'yi bulup giysileri veriyorum : Babamın panama şapkası, melon şapkası, ceket-atay'ı, ayakları su topladığından eskitemediği yeni kalan ayakkabıları, annemin tuvaletleri, tayyörleri, tüllü kara şapkası,,, Emine'ye de dantel bir gecelik veriyorum tavan arasında kaç yıldır durmaktan eriyen, kıyamadığı dokunmaya. Emine kapıyor elimden giyerken yol yol yırtılıp akıyor üzerinden, karnının ortası patlıyor. «Aman abacım bu ne güzel böyle!» diye kendine doyamadan bakıyor, ardından sıyırıp atıyor üzerindekini, «Aba be bana bir cıgara parası borç versene Almanya'dan sigortam gelince öderim? Ha canım abacım?» diye sarılıyor bana; bir kara donu var üzerinde, sımsıkı sarıyor beni, zor kurtuluyorum, «Tamam Emine, sen giyin al parayı, al da cigarayı gel içelim, giyin hele?...» diyorum. «Yaşşaa be abacım, sen çok yaşşa!..» diye sabahlığını alıyor üstüne, «Korkma sönmez bu cigara be!» diye bağırarak yakıyor cigarasını. Annem bir vuruşta komodinin üzerindeki leylakları Emine'ye doğru deviriyor, ardından karyoladan inmeye davranıp, «Haaa! Haaa!» diye ellerini sallıyor Emine'ye. «İşte böyle be abacım, hep bana kızıyor, ben ne yaptım ki ona?» diyor. «Aman Emineciğim, o bir şeye üzülmüş herhalde, sen bir şey deme, gel otur şöyle, gel bu yana seni

görmesin?» diyorum. «Anne, neyin var?» diyorum? Dilini çıkarıyor dışarıya, anlamıyorum ne istediğini: su içirip, içirip dönüyorum eve. Koridorda Yusuf'la karşılaşıyorum, cebinden çıkarmış aynasını kendine bakıyor : Başında melon şapka!..

I can't give you anything but love baby
Dü dü dü düd dü düüü! anything but love!..

Bu da en sevdiğim caz parçası, radyo çalıyor; ama neden en sevdiğim oluyordu çıkaramadım. Bunun da plağı vardı bizde. Ağbim, Amerika'dan mı getirmişti? Ismarlamıştım da albümünü getirmişti Armstrong'un, evet, evet, ilk zenci sesiydi karşılaştığım...

— Bakın, dedi Turhan, o dedikleriniz herkesin ayrı ayrı kişisel tercihleridir. Meraklıysan otur araştır, yaz kardeşim, kim engel sana, bugün okunmazsa, yarın okunur, bilinir. Sen tutar ömrünü, Cem Sultan'ı kimin zehirlediğini araştırmaya adarsın, diyelim, Cem Sultan'ı Fransızlar, diyelim Ruslar zehirlemiş olsun, bundan sonra neyi değiştirir! Ya da beriki, Dante'nin Divina Commedia'sını Ebûl-Alâ Maarrî'nin, *Risalet-ül Gufrân* adlı kitabından aynen çaldığını ispat etmekle tüketir hayatını; doğrudur da, çalmıştır, biliniyor da pekâlâ, amma, ne fayda, gerçek artık o gerçek değildir, gerçek kaymıştır artık, Divina Commedia, Dante'nindir!

Maarrî'nin adı yoktur ortada. Bütün dünya öyle biliyor ve böylece gerçek olmayan, gelmiş gerçeği silmiş, yalanı-yanlışı kazımıştır beynimize. Necdet'e döndü. Eğer insanın içinde gerçek tutkusu cayılmaz ve yüce bir duygu olsaydı bu yanlışları benimseyemezdi insanoğlu. Dante'yi değil, Maarrî'nin adını anardık... Batılı senin benim kadar insan değil mi, hep ona benzemeye çalışmıyor muyuz! Eee neden gerçeği açıklamıyor hiçbiri, İtalyan Dante'yi onurlandırıyor?.. Yani Batı'nın oluyor o onur, değil mi? Haklılık, ihanet, insanlık suçu; bunlar gerçek karşısında hayalet gibi kalmış, eskimiş kavramlardır, hiçbir şeyi değiştirmez gerçeği anlatmak.

— Hay ağzını seveyim, dedi Necdet, bak nasıl Batı'nın hegemonyasını, gerçeğin üzerine bir sünger çekip *Risalet-ül Gufrân*'ın üzerine çöktüğünü dedin! Şunu da antiparantez söyleyeyim, Dante örneğinde yanlış ilâhi komedya yazarı da büyüktür o başka, ben Batılı'ya benzemek falan da istemiyorum, o da başka. Kusura bakma, sana saygım var ama, ben o adamları kabul etmiş değilim, o iş başka, Batılı da insan elbet ama, bir başka mahluk! Ne ki biz, şimdi bize karşı ne Batı'yı, ne Doğu'yu savunmuyoruz, değil mi? Öyle mi ağbicim? Tamam, ama doğru olana vaktinde sahip çıksak, bunlar olmazdı diyoruz. Değil mi? Vaktinde, cürmümeşhut halinde, bastırsaydık ha! Gene de sözü değiştirdik, ben ne diyordum, tarihi günü gününe doğru anlatmanın evet, düpedüz halka, ortaya anlatmanın gerekliliğini... İnsanlara gerçeği anlatmak sadece bugünü değiştirmekle ilgili değildir çünkü... Gerçek onu aradığımız için, onsuz olamayacağımız için gereklidir, her işin başı olduğu için, bütün yaratıcılığımız, insan olmamızın sırrı, haklıdan yana olmamızla, gerçekle mümkün olduğu için bağlıyız ona. Bu bir tutkudur, tutkunluktur, mantığı hesabı olmayan bir tutkunluktur, insanoğlunun içinden, ruhundan bu duyguyu söktün

mü kuraklık başlar, çölleşir dünya, hiçbir şey yeşermez, bitmez! Koskoca bir boşluk kalır, gerçekten koptuk mu, düşüncemiz fahişeleşir, kendini her gün başkasının kollarında bulan söz orospusu oluruz!.. Ha?.

Alıklaşmış dinleyen bizlere bir baktı. Yanakları kızarmıştı...
— Dinle, dedi Turhan (Necdet'in heyecanını çocuksu bulmuş ve bağışlayıcı bir hal takınmıştı), Melih'e döndü: Böyle arslanları içinde barındıran bir toplum nelerin üstesinden gelemez ha dostum! dedi. Necdet şaka mı ciddi mi söylediğini anlamak için hışımlı bir dikkatle bir Turhan'a, bir Melih'e baktı ama bir şey çıkaramadı. Turhan babacan bir vurgulamayla hızlı hızlı sürdürdü :
— Şu emperyalizmin işlediği en ağır insanlık suçu nedir, biliyor musunuz, dedi, dünyanın, insanların hâlâ bağımsızlık, demokrasi, özgürlük gibi kavramlar yüzünden mücadeleye girebileceklerini ve kazanabileceklerini sandırtmasıdır! O istemeden, sanki yüce idealler uğruna, vatanseverlik adına çarpışılabileceği ve dünyanın değiştirilebileceği umudunu besletmesidir. Umudu körüklemesi, kışkırtmasıdır. Özgürlük, eşitlik, bu sözler artık kimseye bir şey söylemiyor, bizim gibi fukara birkaç ülkede geçerli bu sözcükler. VAY! Haksızlık mı edildi, yalan mı söylendi, çeker öldürürüz diyecek safdiller nerelerde kaldıysa, oralarda işini yürütüyor emperyalizm! Bizde de bıçkın çok! Kolundaki kadına bakanı vuran adam, vatanına göz dikeni temizlemez mi, vatanına ne hacet, Kore'ye ters bakanı temizlemeye gider! Haydi gelsin bakalım örgütler : ANN, EBA, NATO, PAL, KALAŞ, NİKO, FAL. Salondakiler kahkahalarla gülmeye başladı. Yıldız :
— Vallahi harikasın Turhan'cığım dedi, çok doğru ne kadar eğleniyorlardır kim bilir bizim halimizle!..
Turhan sürdürdü soluk almadan :
— Biz sandık ki devrimin reçetesini ya da tarihi gerçeği

üçüncü hamur kâğıda çoğaltıp, halka dağıttık mı iş bitti, yallah! Ali'ye iftira ettiler, Veli'yi arkadan vurdular, Ayşe'yi copladılar dedik miydi, tamam, devrimci mücadele başlar, söker götürür, halklar kurtulur ha! Çek parkayı, patlat devrimi...

Henüz deminki kahkahalarımızı sürdürürken Vedat'ın fık fık diye, Atıf'ın kişner gibi, Emin'in derin uzun S'lerle, Melih'in erkeksi, Hilmi'nin horozumsu, İkbal'in içine içine, Azade' nin operet parçası gibi, Celil'in pipo tütünü içinden geçerek pos pos eden, Yıldız'ın aryamsı, Faruk'un sessiz, Asiye'nin uzay cıyaklamasını andıran tüyler ürpertici, o sırada içeri dalan Gülgül'ün İhah, İhah, diye boş boş, benim gugu gu gu diye gülmelerimiz birden durdu. Necdet'e baktım ve işte şimdi hepimizin sinsilesinden başlayacak dedim, ama o umulmaz bir soğukkanlılıkla :

— Dur dur dur! Dur be abicim, acele etme! Acele eden ecele gider derler, dur! Susuldu. Başını sağa sola salladı, karşısındakilere acırca baktı : İçi kof düşüncelere, gerçek dışına tutunmak, laf ebeliği, söz orospuluğu dedik ya demin! Haşa! Sana demiyorum ha, bu bir; sonra bir şey daha var; bir kere tamam mücadelede yanlışlıklar yapıldı, ama onu sen de, ben de hepimiz iş olup bittikten sonra anladık, şimdi artık geçmişten ders almış insanlarız, yoksa o günler sen de o yanlış mücadelenin içinde değil miydin? Ben burada bu senin dediklerini, alay ettiklerini savunmadım ki! Ne devrimci mücadelesi! Ne emperyalizmi! Emperyalizmin canı cehenneme! Ben fukara Necdet, buradan emperyalizm ile nasıl dövüşürüm, bir kere gel demişiz gelmiş çökmüş ümüğümüze. O ayrı bir konu bir kez! Gözünü seveyim Turhan abi, iyi dinle bizi; gerçeklerden caymanın, yalana aldırış etmemenin insanı nelere zorlayacağını söylemekteyim ben. Neyi yenicem yoksa, düşmanı yenecek halim yok. Emperyalizmi! Düşmanı İzmir'den denize döktük ya!.. Gerçek tutkusu dedim ben, nerelere getirdin işi; benim bir ömrüm

var şu dünyada, şu kadar yıllık bir ömür, bunu şerefle sürdürmek, korumak isterim, o şerefi de bana olsa olsa gerçeğe olan tutkum sağlar! Hem seni kaç kez içeri tıkmadılar mı be abicim, senin inancın yoksa, sen gerçek delisi, meczubu değilsen, ne diye tıktılar içeri de işkence ettiler sana?
— Elbette tıkacaklar, benim vatansever olduğumu bilirler!
— Seni tıkanlar da vatansever olduklarını söylüyorlardı, gerçek hangisi ha?..
— . . .
— Halkı kurtarmak yok muydu o senin işte?
— Yoktu! Ne halkı? Ben aydınım, ben kendim için yaparım her şeyi, kendi adım için! Yahu halk kendi istemezse kurtarılır mı be? Dedim ya, haksızlık, uğursuzluk, bilmiyor mu halk sanki bunları! Kendi yaşadı be! Biliyor ama, onu kurtaracak olan çocuklar bilmiyor. Kurdurur muyuz Ermenistan'ı, verir miyiz bir avuç toprak be onlara? Petrol bu be Petrol!...
— Onlara vermezsin de kime verirsin be abi? Kimseye vermemelisin Petrolu ya! Petrolu zati vermemiş miydik biz?..
— Nasıl!
— Musul'u satmamış mıydık beş bin Sterline İngilize?
— O başka, o öyle gerektiydi o vakit.
Hilmi nedense yerden kalkmak gereksinimi duydu, göğsünü gererek erkeksi tavırlarla yürüyerek :
— Ben sizler gibi umutsuz değilim dedi, etkileyici sıcak bir sesi vardı, devrimci mücadelenin bu denli küçümsenmesi, olur mu? Kesik kesik konuştu : Heh! İnsana güvenirim ben!. Bakın dünyada hâlâ mücadeleler sürüyor ha! Emperyalizm istediği gibi at oynatamıyor, ha! Bütün o silahlarına, gücüne rağmen! Bundan elli yıl sonra, ha! Bugün bir hiç sayılan Afrika ülkelerinin, ha! Dünya hegemonyasına oturmayacağını kim bilebilir ha! Hayır, mazlum milletlerin sonuna dek mazlum kalacağına gülerim valla! Kim söyleyebilir, ha?..
Gülgül :

— Elbette be abicim, o çocukların her şeyi bizim için yaptıklarını biz biliyoruz. Migros'u basıp un dağıttılar bize kaç kere, şeker, sana, makarna, dağıttılar, ülkücü mü neymiş adları, bizden yanaymışlar, bizim orayı alacaklar, karakol dayağını kaldıracaklarmış... Biliyor musun kız bacı, dedi Yıldız'a dönerek, dün akşam gene arbede vardı bizim orda, buralarda bir şey kalmadı ama bizim orası gene dan dun!.. Hepimiz şaşırmış bakıyorduk Gülgül'e. Azade :

— Ülkücüler mi? dedi.

— Elbette be bacım, bize kim acıyor biliyoruz biz; o ölen çocuklar vardı hani çıyancı mı neymişler, Migros kamyonunu 3 kere zapta alıp dağıttılar bize!..

Yıldız :

— Şu Gülgül'e de bir türlü öğretemedim ülkücü kim, Çayancı kim!..

Zenci susmuş tatlı bir pop parçası başlamıştı, herkes yanındakiyle mırıl mırıl söyleşmeye başladı. Turhan :

— Uzun sözün kısası, dedi; bugün milletler kendi kaderlerini kendileri saptayamazlar, bu kader başka güçlerce tanzim edilmiştir, edilmektedir ve edilecektir de.

Necdet :

— Bu dediğini bir ölçüde kabul ederim, yeni bir şey değil bu durum, hep böyle olmuştur. Osmanlı'nın kaderi de kararlaştırılmıştı emperyalist müttefikler tarafından!..

İkbal havayı yumuşatmaya davrandı; ev aradığını ve bulamadığını anlattı. Yüksek sesle konuşuyordu. Bizim oralarda bulunur muymuş diye sordu. Turhan'la Necdet'in tartışmasında Turhan'ın istediği kadar üstün çıkmayışına bozulmuştu biraz... Bakacağımı söyledim!. Bu ev hikâyesini de nereden çıkarmıştı.

— Bir ev buldum, ta şu Beşiktaş yokuşunun dibinde çatı katı, iki oda iç içe, stüdyomsu bir yer, otuz bin lira, haydi onu da verici oldum, ecnebiye verirlermiş! Valla bu dünyada Türk olmamak varmış ama bilemedik! dedi gülerek.

— İş artık çığrından çıktı, dedi Emin, kantarın topu kaçtı! Vedat :

— Vallahi ev sahipleri de ne yapsın, onlar da geçinecek.. Benim yeni aldığım bir kat vardı beyefendi, dedi Emin'e, üç yıldır kiradaydı, çıkardık çok şükür sonunda, beyefendi, evi bir görseniz ne durumda, yarım milyonluk tamiratı var! Oysa üç yılda içinden yarım milyon almamışımdır. Üstelik de Amerika'da tahsil etmiş efendi bir karı koca oturuyordu. Geçende bir Fransız aile baktı. «Burada insanlar mı oturuyordu?» diye sormazlar mı! Türklüğümden utandım vallahi!..

— Siz de ecnebi kiracı mı arıyorsunuz! İngiliz falan!.. dedi İkbal.

— Bulsam ne yalan söyleyeyim veririm, dedi Vedat, hiç değilse helayı tıkamazlar.

— Kanuni hakkınızı arayabilirsiniz! dedi Melih.

— Aradık, ama, kardeşim ne fayda dava sürüyor. «Benden sonra kendileri yapmıştır hasarı» diye itiraz etti kiracı, bilirkişi getirdik bakalım kaç sene sonra kaç kuruş alırız! dedi. Kızmıştı kanunlara fena halde.

— Kirada malın olmayacak, dedi Celil? Bir katın olacak, onda da kendin oturacaksın.

— Hiç malın olmayacak hiç! dedi Faruk...

Şu İkbal karısı otuz bin lirayı nereden bulacaktı da verecekti her ay, Turhan yanaşmazdı öyle uzun süreli işlere? Hilmi'yi desem?.. Necdet'e de aferindi valla, iyi dayanmıştı Turhan'la Melih'in karşısında, yüzü yavaş yavaş asıl rengini bulmaktaydı. Keşke o gece yatsaydım Necdet'le!..

Minik Kulüp diye bir yere üye olmuştuk okuldayken, bir grup arkadaş. Gündüz 14:00-18:00 arası açıktı. Herhalde bizim gibi temiz aile kızlarını düşünerek açmışlardı orayı; gece pavyon olarak işliyordu, gündüz bizim gibilere. Harçlığımızdan biriktirdiğimizle gider dans ederdik. «Bloody Marry» sözünü ilk orda duymuştum. Küf kokulu karanlık bir bodrumdu. Bizi çekip çeviren Canan'dı. Canan, Celal'le konuşurdu; Sadun, Canan'dan hoşlanırdı; ben, Ahmet'den; Ahmet, Şetaret'ten; Fevzi, Samire'den; Samire, Affan'dan; Affan Nesrin'den. Öyle bir gruptuk. «I can't give you anything but love» ı da çalarlardı sık sık... Fevzi, doktor çıkmak üzereydi; Ahmet, Mühendis Mektebi'nde ikinci sınıftaydı. Bir kez dansa kaldırdıydı beni; paytak paytak yürürdü, ama sert bir sesi vardı, otoriter bir ses. Sahip çıkıcı! Çok beğeniyordum Ahmet'i çok! Ama nesini? çıkaramıyorum nesini! Sesini belki de! Dans ayakkabısı, dans elbibesi falan bilmezdim ben; Canan bilirdi öyle şeyleri; benim uçları eskitilmiş siyah lastik altlı ayakkabılarım, deve tüyü kabanımdı, «I can't give you...» Bu şarkı Ahmet demekti! Louis Armstrong'dan... Yıllarca sürmüştü içimde Ahmet. «I can't give you anything but love baby!» Canan bir gün elbiselerinden birine sığdır-

dı beni, beli, kalçası, gösü dar gelmişti ama, gene de olmuştu üzerime; yeşil muare, siyah topuklu ayakkabılarını da giydirdi bana. Bugün benim istediğim gibi giyineceksin bak neler olacak! dediydi. Minik Kulüp'te kabanımı bir çıkardım herkesin ağzı açık kaldıydı; Ahmet hemen dansa kaldırdıydı beni; dans ederken hafifçe yanağını yanağıma dayadıydı ve konuşma teklif ettiydi; ben de, «Olmaz senden hoşlanmıyorum,» dediydim; Yanağını çekip, «Öyle mi! Bilmiyordum, kiminle konuşuyorsun?» dediydi. «HİDAYET'le,» dediydim ben de; «Hangi HİDAYET'le?», «Sen tanımazsın hukuktan bir çocuk» dediydim. Ardından sırayla bütün erkekler dansa kaldırdıydı beni; Affan'dan başka, o, karasevdalıydı Nesrin'e. Eve dönüşte, Canan'larda kendi giysilerimi giymiştim gene. Doğrusu onlarla daha rahat ediyordum. Canan, «Gördün mü bak, giyim kuşam ne kadar değiştiriyor insanı! Söylüyorum sana aslında sen çok güzelsin ama, kendine yakışanı seçmiyorsun, yoksa istediğin her çocukla konuşabilirsin!» demişti. Beni değil de, giysilerimi beğenirlerse diye hep korkmuş, daha da kötü giyinmişimdir; Canan, giysilerle birlikte, ailesi, varlığı, güzelliği ile birlikte, bir bütün olarak kabul ediyordu insanı, erkeği de kadını da, bense kişilik, kafa diye tutturmuştum, ama, aslında ikimiz de ortalarda dolaşıyor, seçilmeyi bekliyorduk... İçimden hep kırıklık duyardım erkek arkadaşlarıma; neden en son dansa kaldırırlardı beni? Güzellik yetmiyordu demek, kafam da yetmiyordu onlara, içimde yetmiyordu. «Anything but love» sürüp duruyorken Ahmet'e, «I dont see me in your eyes anymore» Kaya'ya, «Speak soon darling speak soon, love is a spark lost in the dark, too soon too soon», Buğra'ya Blaur Himmell, «Na naaa na na na naa na naaa!» Sabahattin Bey'e, en çok onu perişan etmiş, en son beni dansa kaldıranlardan öcümü almıştım! Benden yirmi yaş büyük bir general manager Sabahattin Bey! Karısından ayrılacak, beni alacak. Canan ve Celal'le birlikte plaja dansa giderdik.

Ben almayacaktım Sabahattin Bey'i karısından ayrılsa da, ama kadın da ayrılmıyordu, ayrılmadı! Soluğu hep içki kokardı, sabahlara kadar barda yakışıklı bir adamdı; dört dil bilirmiş... Canan, «Çok kibar bir adam!» derdi; öyleydi; bir garson çağırışı, bir hesap ödeyişi vardı; paranı hep ben ödüyorum demeye getirmeden, bunu aklından bile geçirmeden, öyle soylu bir beyin oluşturmuştu, zaten içen adamın soylu bir yanı vardır mutlaka, kimi götürsem yanım sıra, o aldırmaz dostluk gösterir, herkesin hesabını gene o öderdi. Canan'ı Celal seçti aldı sonunda, birbirlerini çok sevdiler, hâlâ da seviyorlar (ben onlar gibi karı-koca görmedim, şüphedeyim iyi rol mu yapıyorlar; bunca yıl!.) Blaur Himmell ne demekse, bizi gören orkestra Blaur Himmell'i çalmaya, biz de dansa başlardık İstanbul pavyonlarında. Üşüdüm mü diye kollamayı, ceketini üzerime sarmayı, sararken hafifçe sarılmayı, yaklaşmayı, sonra çekilip bakmayı bilirdi Sabahattin Bey, el sıkmayı, tanışmayı bilirdi, kabanımla lastik altlı papuçlarımı görmezlikten gelmeyi, Kervansaray'da bile onlarla dans etmemden utanmamayı (—Annem, «Artık genç kız oldu, üst baş fukarası yahu!» dedi babama, «Hadi öteki erkek çocuk ne olsa giyer senin eskilerinle idare ediyor o, ama bu yetişti...» dedi. «Ne yapayım!» dedi babam, «Aylık dediğin otuz günde bir alınıyor, çalamam ya!», «Gücüne gitmezse,» dedi annem, «şu senin bana taktığın pantantif şimdi çok para eder?», «Bunun sonu yok ki!» dedi babam. «Hadi şimdi onu sattın, sonra ne olacak?»), sabretmeyi, beklemeyi bilirdi. Gelgelelim karısı ayrılmadı Sabahattin Bey'den. «Öyleyse ben de bırakırım seni, konuşmam,» dedim. Ben kendime hiç güzel gelmezdim. Kim Novak saç, Elizabeth Taylor meme, Marilyn Monroe bacak, Lauren Bacall göz, Lana Turner popo, Nâzım Hikmet şiir, hikâye, tiyatro ve sol mücadele! Sabahattin Bey, «Siren'e benziyorsun,» dedi, «ama ben razıyım, ne olursan ol razıyım,» dedi; bense, «Daha çok Kujata'ya benzediğimi sanıyorum,» dedim. (Kujata

nedir? Sorsun diye; hani şu bizim yeryüzünü boynuzunda taşıyan kırk bin gözlü, ağızlı, burunlu kulaklı, ayaklı öküz: bir gözünden öteki gözüne, bir kulağından öteki kulağına beş yüz yılda gidilen, Bahamut adlı balığın üzerinde duran, balık denizin, deniz yelin, yel ateşin ve ateş de İblis'in üzerinde!» Sormadı, «Ayrılmıyor, ne yapayım, öldüreyim mi onu?» dedi; «Hayır, birlikte sürdürün bu sefaleti,» dedim. Ayrılsın gelsin de, ben bırakayım onu diye çıldırıyordum. «Bu güzellikte bu inat bu hırs!» dedi; «Ben kendime güzel gelmiyorum,» dedim, «hırsa gelince...» Bir şey bulamayıp yüzüne baktım. «Ne yapmak istiyorsun, neyi ispatlamak istiyorsun, ne arıyorsun sen?» dedi. «Kendimi, ya da kendimin yarısı olanı,» dedim. «Kendi yarıma rastladığımda karım marım demeyecek o, dağları devirecek, bulacağım onu!» dedim. «Git ara bakalım!» dedi, BÖFF! diye kokulu soluğunu yüzüme savurdu; bir de o vakte kadar hiç işitmediğim sesler çıkardı; karnı yarılır gibi güldü durdu bir süre, bayağılaşacak şimdi diye ödüm koptu, bayağılaşmadı. Tepe'de barda taburelere oturmuş içiyorduk gene, dili peltekleşmişti. «Beni dinle,» dedi, «acele etme, eve bırakırım seni. Talamud'u biliyor musun, sen osun!» dedi. «Hani Allah'ı ararken kendine rastlamış!», «Öyle değil,» dedim, «ben kendim kendimi sevmek için değil, başkasını sevmek ve sevilmek için arayacağım.» Yeniden başladı gülmeye. Bakakaldım! Ne komikti: Üzülünce gülen, sevinince ağlayan o yaratığı andırdı, sinir şey!

Taksim bahçesiyle aradaki yeşil kırmızı lambalar takılı ağaçlara İstiklal Caddesi'nden akan boğuk uğultular çarpıp yıldızlanıyordu, barmenden bir konyak daha istedi. «Dorian Gray'in Portresi'mi yoksa?» dedi. «Senin edebiyatla ilgilendiğini bilmiyordum,» dedim. «Neyimi biliyorsun neyimi merak ettin ki!» dedi. Kahkahalarının sonu gelmiyordu, susturmak için iyice ciddileştim. «Arayacağım şey ölüm de değil,»

dedim. «Ben de değilim,» dedi, «hiç ben olabilir miyim benim karım var! ha ha ha hay!» dedi, dili dönmüyordu artık «Senin yarın kim, biliyor musun? Senin yarın senin öteki tarafındır, na öteki yanın, bu yanın, sağ yanın sol yanının yarısıdır! Benim yarım değil, ha hay!.. Sana durmadan sevdiğini, aşkını anlatan bu tarafındır, ha hay!» dedi. «Bunu sen de yapıyorsun,» dedim. Ama benim karım var, hahahay!» dedi. Annem, komşumuz Ziya Beylerin oğlu Hidayet'in sanatoryumdan çıktığını söylemişti; kemik veremiymiş, birkaç aylık ömrü kalmış. Sevdiği kız terketmiş Hidayet'i, başkasıyla nişanlanmış. «Eh haklı,» dedi babam, «ne yapsın elin sakat oğlunu genç kız!» dedi. Sonunda Canan'ın siyah büzgülü ipek etekliğini almaya razı oldum; üzerine de kırmızı ipekli bir bluz diktirdim; Meserret'in anası dikti buluzu; bir de Mahmutpaşa'dan, Karakaş'tan siyah topuklu ince bandlı bir ayakkabı. Sabahattin gözlerine inanamadı. «İnsan sana bakmaya doyamıyor,» dedi; ben kirpiklerimi pırpırlatarak baktım ona yarı fahişe masum kız rolünde. Karısından ayırmak için onu, her şeyi göze almıştım. Meserret'i de götürmeye başladım yanım sıra Tepe'ye; Meserret akıl hocamdı... «İyi oldu onlara,» dedi annem, «burunları pek bir büyüktü, mahalleye taşındığımızda tenezzül edip güle güle oturuna gelmedilerdi bile.»

Vedat, şakacı olmaya özen göstererek takıldı Necdet'e.
— Ne yapacaksın be adam doğru tarihi, dedi, doğruymuş ki tarih olmuş! Kendi dediğine kendi güldü bir süre; boyuna bosuna oranla nokta gibi duran ağzından fıkırtı gibi çıktı gülmesi. Kimseden ses gelmediğine bakınca ekledi : Sen iyi bir yazarsın, çok severim senin hikâyelerini dedi, biz senden kitaplar bekleriz, tarih şuymuş buymuş, yaz kitabını olsun bitsin. Necdet ses etmeden yan yan süzdü Vedat'ı ben Turhan'a doğru :
— Burda Necdet'in konu ettiği şey sanırım — bu «sanırım»ı da yeni keşfetmiştim — insan onuruyla oynanıp oynanmadığı sorusu. Bu onura kimlerin sahip çıkması gerektiği. Bir sorumluluk sorunu atıyor ortaya?.. Sesimin öğrenci gibi çekingen çıktığını sanarak rahatsız oldum.
— Böyle bir sorumluluğun sonu nereye varır biliyor musunuz? dedi Turhan. Hıh! Bunca yıl sonra, bellediklerimiz hepten yalanmış diye doğrularını öğreneceğiz ve en baştan başlayacağız anlatmaya!.. Güldü. Doğrunun da doğrusu var! Doğruyu bize veren kim ki?
— Bir dakika bir dakika! diye atıldı Necdet. Konuyu dağıtmayalım, Neslihan! Ben o senin dediğin insan onuru soru-

nuna geçmedim henüz, ben «Batı'da da böyle oluyor bu işler!» demelerine karşı çıktım. Batı'da oluyorsa, ya da Doğu'da da oluyorsa, yedi düvelde de aynen oluyorsa, mübah mı sayılacak günahlar, buna yanıt istedim?
— Evet öyle, mübah oluyor, dedi Melih, anlasan da anlamasan da düzeltilmesi imkânsız bir tarihi durum mevcut olabiliyor. Batı'dan da Doğu'dan da bize ne! diyerek bir soyutlama kurmak büyük yanlışlara götürür bizi. Gerçek nerdedir bilir misiniz; gerçek, içinde bulunduğumuz tüm bu yanlışların, aldatmacaların karmaşası içindedir, oradan çıkarılmayı beklemektedir, yoksa tarihi sil baştan etmek düşüncesi ham hayaldir! Ham hayaldir!.. Azade hayranlıkla kocasına baktı, ama, Melih kendini konuya kaptırmış karısını unutmuştu, kadın bir süre bekledi sonra kocasıyla göz göze gelme isteğinden cayarak bir cıgara yaktı.
Nasıl bir ilişkidir bu? Kadın her an kocasını haklı bulur? O ne yapsa en doğrusudur, en güzelidir! Gözlerle, duruşlarla konuşur olmuşlardır; nasıl bir duygudaşlıktır bu?
— Öyle, dedim Melih'e, haklısın; gerçeği dediğin karmaşa içinde bulup çıkarmak bizim işimizdir. Necdet'in önerdiği de bu değil mi? Sanatın, ressamın sahici yazarın tarihi sil baştan edip edemeyeceği ayrı; ama, kabullenmek?.. Demin dediğim şey, insan onuru; yok edilmiş onurlar, uzak ya da yakın tarihte olanları unutmak, SUSMAK; olanları, daha dün olanları unutmuş gibi yapıp yeni ve ziyansız şeylere yönelmek, bütün bunlar?... Radyodan pütürlü bir zenci sesi, trompet eşliğinde kahverengi, koyu kırmızı yaprakları ağır ağır yağdırmaya başladı salona : Tina Turner'di bu.

Pamela Tepe'deydi: esmer poposuna ve mor yaldıza batırılmış göğüs uçlarına yapıştırdığı, beyaz floştan püskülü davul eşliğinde döndürürdü; önce bir memesini ardından ikincisini sonra kıçındakileri acaip bir hızla titretirdi. Titremeler öyle bir dönme hızına varıyordu ki dört püskül birden dön-

meye başlayınca beyaz bir kıvılcım, bir vınlamayla birlikte esmeye başlıyordu Tepe'de... Sonuna doğru kadından hırıltılı bir ses çıkardı, bir de aynı şeyi tersine doğru döndürerek yapardı o zaman çılgınca alkışlanırdı. Püsküllerin isterse bir tanesini ya da ikisini durdurup ötekileri çevirebiliyordu. Garsonlar gazinonun o dalgın anında kartvizit getirirdi bana gizlice, bu genç bir kızın orospu olup olmayacağının karar saatleriydi. Sabahattin Bey tuvalete gittiğinde ya da bir arkadaşıyla konuşmak için beş dakika ayrıldığında; Canan'ın siyah eteğiyle benim kırmızı buluz kanatlanmıştı; kartlarda adresler, iki üç telefon numarası (ev telefonu karalanmıştır, karılar duymayacak!), arkalarında birkaç satır : «Karşınızda bardayım!» «Beş dakika konuşabilir miyiz?», «Tuvalete kadar gelseniz!», «Bir kahve içebilir miyiz?», «Hayranlıkla!» Hemen boynumu dikleştirir, yırtardım kartı. «Iıh!..» «Temiz kalmaya kararlıydım ama Sabahattin Bey'i karısından bir ayırtabilsem! Yırtıkları bir daha yırtar, lime lime eder, gülümseyerek tablaya doldururdum. Meserret'se, oturduğu yerde arada bir şarkı okuyan, ve Pamela'ya davulla eşlik eden ufak tefek bir adama sevdalanıvermişti: Davulcu Angelo Bartoli; gözünü alamazdı adamdan Meserret, zaten her an birine âşıktı. Sonunda Sabahattin de anladı; benimle dansederken Angelo'yla selamlaştı; önünde duraladık, bir iki laf ettiler İtalyanca, «Masamıza çağırdım,» dedi, beni daha çok çekerek kendine, «Meserret yalnız kalmasın!..» «Ancak Mahmut Ağabey'imin otomobilini kapıda gördükten sonra geldiler güle güle oturuna,» dedi annem, «ben onlara müdanaa edecek kadın mıyım, ben de iade-i ziyarete gitmedim işte,» dedi. «İyi etmemişsin insan insanın külüne muhtaçtır komşulukta böyle şeyler doğru değildir,» dedi babam. Sabahattin sımsıkı sardı beni, yere basmadan süzülüyorduk sanki pist üzerinde!.. Yanağım yanağıma dayadı. «Biliyor musun koskoca adam çocuk gibi oldum, oynatıp duruyorsun beni,» dedi. «Ben mi?» dedim, «yü-

zümü yanağından ayırıp gözlerimi pırpırlattım gene. «Artık karımı bırakıyorum!» sözünü bekliyordum bu gece. Terli esmer yanağından ıslaklık olarak akıyordu koku yüzüme; dişlerimi sıkıp dudaklarına sürdüm ağzımı, «Beni sevmeye zorlayamam ki seni,» dedi. «Allah boş bir gününde özene bezene yaratmış, bir şuna bak, bir de bana bak!» dedi (kendinden ayırıp baktı bana). Angelo caza ara verildiğinde kalktı masamıza geldi; bir ayağı odundandı!

Meserret şaşkınlıktan bayılacaktı, ben gülememekten! Sabahattin ne içeceğini sordu, üst üste iki konyak devirdi Angelo, Meserret'le çap pat İngilizce anlaştılar: ertesi güne randevulaştılar. Madeni bir ses işitildi. Sabahattin cebinden çıkardığı anahtarı uzattı Angelo'ya, İtalyanca açıklamalarda bulundu; ben utandım!.. Gracia, muço muço, gracia! dedi birkaç kez, küt küt diye dans pistini döverek yerine döndü; odundan dolayı hiç çekingenlik duymadığı anlaşılıyordu... Davulu, şimdi öylesine şevkle çalıyordu ki değnekleri kamçı gibi hışlıyordu Tepe'nin alacakaranlığında, masamıza doğru Sabahattin'in ona gönderdiği konyakları gösterip gösterip çekiyordu kafayı! Meserret, «Şu dünyada bir tahta bacaklıyla yatmamıştım, onu da görelim bakalım!» dedi. «Ayrılacağım,» demedi Sabahattin Bey.. Ben de o gece kemik veremli Hidayet'e bir mektup yazdım: Çoktan beri kendisine âşık olduğumu, isterse hemen evleneceğimi, ama istemiyorsa, bahtına razı olacağımı; onu uzaktan severek yaşayacağımı, cevabı hayırsa, eğer beni sevmiyorsa mektubumu kimseye duyurmadan yırtıp çöpe atmasını rica ettim, sonuna, «Sizin Neslihan» diye yazdım. (Bu, «Sizin», «Senin» diye biten sonlar müthiş etkiliyordu beni o yaşlarda, belki de sadece «Sizin» diyebilmek için yazmıştım mektubu, bütün büyük Batılı yazarlar böyle mektuplaşırdı!) Mektubum, beslemeleri Nafia ile geri geldi; yanında bir de pusula vardı: «Merhamet beni daha çabuk ölüme götürür, ıstırabıma sizin

gibi masum bir genç kızı sürüklersem vicdan azabından zaten yaşayamam, beni affedin!» falan gibi bir şeyler karalamıştı, silik sağa sağa yatık ince bir yazısı vardı; ağladım; ölesiye, ölesiye ağladım. Onun yerine Sabahattin'le karısı ölsündü! Hidayete âşıktım artık...

Geç kaldığımı, kapıya kocaman bir Pontiac'ın yapıştığını görmezliğe geliyordu annem : «Meserret'in dayısıymış bu, çok efendi bir adam Meserret'lerdeymişler, bu tarafta oturuyormuş adam da evine geçerken bırakmış!», «Kimdir bu Meserret yahu?» diyordu babam. «Canım sınıf arkadaşı, iyi bir aile kızı, tanıyorum aileyi,» diyordu annem. Bana dönüp, «Sen de bırak bu Meserret'lerde yemek yemeyi falan, herkes Meserret'in dayısı olduğunu ne bilecek!»

Sabahları okula giderken görüyordum: pencerenin gerisinde tül perdelere tutunmuş uçtu uçacaktı Hidayet; beyaz şeffaf bir güvercini andırıyordu; sanıyorum ölmeden önceki son günlerinde gene de avutmuştu onu varlığım? Belki mutlu bile etmişti; dokunaklı bir biçimde gülümserdim pencereye; seven ama reddedilen zavallı bir âşık bakışı edinmiştim aynada; yüzüm yaş dolu, hüzünlü yabansı bir zamansızlığa kaymış; intihar yakarığı bir gülümseyiş: niçin beni istemediniz, Hidayet? Benden esirgediğiniz bendim, benim yarımdı; sizdiniz; belki de sizden önce beni ölüme götürecek kendimdiniz! Akşam üstü okul dönüşümde, camı hafifçe aralamış olurdu, ut elinde duyulur duyulmaz bir sesle şarkımızı okurken, ayak süründürür dinlerdim onu :

Bir günâh ettimse cânâ sûznak oldum yeter
Sağ iken öldüm harab oldum helâk oldum yeter

Pây-ı ağyare serildim işte hâk oldum yeter
Sağ iken öldüm harab oldum, helâk oldum yeter...

Birkaç ay içinde ölüverdi Hidayet; «Galopan!» dedi annem. «Eh artık bari bir başsağlığına gideyim, zavallı gence acıdım pek!» dedi. O ölünce ben de sahiden ona âşıkmışım gibi yemeden içmeden kesilmez miyim; betim benzim solmaz mı; neye baksam Hidayet'in hayali, gözlerim dolu, yüreğim yanık; ders çalışamam; kendim söyler, kendi sesime kendim ağlarım; okul teneffüslerinde acıklı hikâyemi bilen kızlar başıma toplaşır, hep birlikte ağlaşırız! Onlara da, ailelerimizden gizli iki yıldır seviştiğimizi kız olmadığımı söylemişim, kemik vereminden değil, akciğer vereminden ölmüş sevgilim (AŞK ve KEMİK'i anlamsız bulmuştum), ut yerine de keman çaldırıyordum Hidayet'e! Akşamüstü çaldığı parçamız, Sarazate'ın Habanera'sıymış, başka vakitler de en çok Mendellson, kimi vakit de Saint Seans çalarmış!.. Allahtan üniversiteye başladım da, Minik Kulüp'tü, hikâyeydi, tiyatroydu, solculuktu derken unuttum bu büyük aşkımı! «Ne o kız,» dediydi annem, «gene arkamdan neler kıvırdın? Şu çengi Mahmure'yle ne zaman karşılaşsam Neslihan! diyor bir daha demiyor! Geride başka oğulları da yok ki! Anlamadım gitti!»

İki yıl, kirayla oturduğumuz ev yok artık! Hidayet'lerinki kendi köşkleriydi, hâlâ duruyor, yıkılmamış, köşkün arka bahçesinin ortasından minibüs yolu geçmekte şimdi, anneme ziyarete hastaneye giderken dolmuş bazen o yoldan geçer. Kapalı kapıların, çekilmiş perdelerin, boyası dökülmüş cumbaların haykırışsızlığında, sarmaşıkların yaban otlarının örttüğü, kabarttığı çardak azgın bir deniz dalgası gibi havaya doğru atar kendini ben geçerken.

«ASİYE'nin
ağzında otuz iki dişiyle doğduğunu biz
ilk Mümin'den işitmiştik
olayın Mümin'e kadar
nasıl geldiğini bilemeyiz
şimdilerde altmışını aşmış bu aziz kadının
— cümlemizin muini ve muhippi olan — kadının.
ebesi birilerine
onlar başka birilerine
onlar daha başka birilerine anlatmış
kulaktan kulağa geçmiş
önce Mümin'e
oradan bize kadar yayılmıştır
ayyuka çıkmıştır ol hikâye
geçmiştir yazılı metine
Mahzune derler anaası
onu doğururken bir hafta yedi gün
sancılar çekmiş çalmıştı kendini yerden yere
ama olmamıştı doğum vaki
cenin katlanmış ikiye
sımsıkı yapışmıştı rahime

bir eliyle örtmüştü apışarasını
ötekiyle geçirmişti su torbasına tırnaklarını
ve vaki oldu ki
tırnakları uzuun uzun lüle lüleydiler
kafası keeel kulakları iri iriydiler
kendisi taş gibiydi ağır ağır ağırdı
sanki dokuz ay değil
doksan yıl kaldığı o karanlığa
kök salmış istemiyordu çıkmak misafirhanemize
sessiz ve
mutlu yerinden olmak istemiyordu
Konu komşu kadınlar toplaştılar
ağlaşıp namaza durdular
la havle'lelerle
niyazlar ve bağırışmalarla
yavruyu kökünden sökmeye uğraştılar
vaki oldu ki ve
bir ara
ayak tırnakları
sonra sağ ayak göründü
— sağ ayakla çıkıyordu kapıdan
bir azize olacağı oradan da belliydi —
Ebesi ananın karnına çıkıp tepindi
Öteki kadınlar ayağı
hep birlikte tutup çektiler
demir gibiydi ayak
dizleri çenesine yapışık
dediğim gibi bir eliyle orasını örtmüş
biriyle kavramış torbayı
dişiyle de rahimi söküp alarak
dünyaya çıkmıştı cenin
çırılçıplak
kadınlar sevinip ağlaştılar
Asiye'yi birbirine muştular

Saçsızdı
ve uzun süre değildi belli
kız mı oğlan mı
orası yılan derisinden pul pul yeşil
bir torba içinde saklıydı
ve kadınlar görünce torbayı ürperdiler
ve yavruyu elden ele verdiler en sonunda
Ya Allah Bismillah deyip
anasının memesine saldılar
yavru geçirdi dişlerini memeye
ve otuz iki dişiyle başladı memeyi emmeye
can çekişmekte olan Mahzune hanım
son kez ve uzun sesler çıkardı
canhıraş
ölmeden
Kadınlar yeniden çöküp ağlaştılar
ve vaki oldu ki yavruyu memeden alamadılar
ölmüş memeyi saatlerce çekti
emdi ve çiğnedi yavru
ve kadınlar onu koparark aldılar
ve suphanallah dediler
doğmak istemiyordu dünyaya
anadan ayrılmak hiç istemiyordu
Allah encamını hayır etsin
dünyayı çok sevecek ve
dünyadan çok çekecek
kocaman kırmızı enseli
pala bıyıklı
pehlivan yapılı, kalın kaş
koca burunlu ve çeneli
kaba kulaklı bir adamdı
Baba
pulları dökülüp de
kız olduğunu görünce attı sonsuz bir nara

Allahıma bin şükür evin işini görür
kız verdi yaratan
böylece baba ve
iki ağabeyin yaanında
kız olarak büyümeye başladı yavru
ve vaki oldu ki
neden olduğu anlaşılmadan
ASİYE oldu adı
kimse karşı gelmedi
ASİYE'dir dediler
ASİYE diye çağırdılar
sessiz ve çekingen
bir kız oldu ASİYE
konuşmazdı hiç
iriydi ve
hep susardı
akıllı ve kurnazdı
hiç konuşmazdı amma
her şeyi her dili anlar
kendinden bekleneni koşa koşa yapardı
vaki oldu ki ve
yedi yaşında çözüldü dili
ilkokula başladı
ve bütün okulları
birincilikle bitirip
ev işlerini gördü
herkesle iyi geçinip
bir melek gibi yaşamaya başladı
Ne derse desin Mümin
bir melekti ASİYE
elbette bir azizdi

Nasıl doğduğunu kendisi biliyor olmalıydı, biliyor ve unutamıyordu. Belki ilk günler eline kaldığı kamşuların, teyze-

lerin, çocukluğunda yanında sık sık birbirlerine anlattığından o doğumu, belki de belleği ana rahmine düştüğü günden bu yana her şeyi tuttuğundan. Tüm varlığıyla bir ayıp saydığı bu doğumu unutmak istiyor ama içinde taşıyor, unutamıyordu...

Bütün istem gücüyle, yakarışıyla, (olanca varlığıyla) herkes gibi biri olmaya çalışsa da bir bakıma gene de herkesten üstün oluyordu... Kendisiyle başbaşa kaldığı vakitler kendisine yakalanıp şaşırıyordu: çok sevdiği bir vazosunu eline alınca tuzla buz olmuştu bir kez, gelişine sevindiği biri hastalanıp bayılıyordu kimi vakit, ya da sevmek üzere dokunduğu bir çocuk cıyak cıyak bağırarak kaçıyordu... Bu acayipliklerin kendisinden geldiğine de inanmıyordu ASİYE O kadar iyi bir insandı ki, o kadar çok herkesce sevilmeyi istiyordu ki o kötü şeyleri — mucize miydi? — kendisine musallat olmuş bir başka gücün

Bahamut'un, Zehra Halamın anlattığı
yeryüzünü yaratan Allah'ın
yeryüzünün altına meleği
meleğin ayaklarına mercan kayalıkları
yakut kayalıkları
onun altına öküzü
binlerce gözü, ağzı,
kulağı, dili, burun deliği ve ayağı
olan öküzü yerleştirdiğini
öküzün altına Bahamut'u
onun altına suyu
suyun altına yerleştirdiği karanlığı
karanlığın altında yerleştirdiği insan düşüncesini
düşüncenin yetişemediği
kehaneti,
mucizeyi,
büyüyü...

bir düşmanın, yukardan bir yerden üzerine sardırılmış bi-

rinin, yaptığını düşünüyordu. Tıpkı şu halının bir parçasının durup dururken kopup parmaklarına yapışması gibi... İşte o düşmandı onu yere seren... Neyse ki kimse değildi farkında...

Sabahleyin evinden çıkarken, Emin'le buluşacağı için çok mutluydu. Çok saftı Emin, çocuktu; insanların göründüklerinden başka olabileceklerini aklına bile getirmezdi. Onun yanında her vakit rahat ederdi Asiye, başkaları tersini söyleseler bile, Asiye'nin mert, iyi niyetli, açık yürekli işte tam gördüğü gibi bir insan olduğundan başka bir şey düşünemezdi. Bu eve gelmeye de bu yüzden cesaret etmişti. Emin olmasa tanımadığı kimselerin arasma ne kadar istese de giremezdi. Bunları hep bize hep o Mümin bildirmişti.

O sabah banyoya girmiş,

bir güvercin mavi gökte
süzülerek uçuyor'u

ıslıkla çalarak duş yapmıştı; bir türlü uzamayan kara saçlarını yanlardan fırçalayarak ensesinde yatırmış, öndekileri de Neron biçimi kâkülle alnına yerleştirmişti... Saçları gözlerini örtüyordu aralık aralık, İsviçre'den aldığım ilaç iyi mi geldi acaba, sanki biraz daha uzadılar diye geçirdi içinden... Önce grape fruit suyunu içti, ardından şekersiz Fransız kahvesini alıp cıgarasını yakarak yazı masasına oturdu; çağdaş, uygar, Batılı bir kadın olmak istiyordu, tam bir Batılı kadın!, yazar! Bu saatleri çok severdi... Evi üç katlı bir yalı'nın ikinci katıydı. Önünde geniş beton bir rıhtım ve soluk soluk titreyen güneş ışıklarının sarımsı noktalarla şeritlendirdiği açık mavi sessiz bir deniz uzanıyordu. Kocası birkaç günlüğüne yolculuğa çıkmıştı, daha da mutlu duyuyordu kendini Asiye kocasız... Belki de ayrılmalıydı Tahsin'den. Gerçi Tahsin'in ona bir zararı yoktu, bir dediğini iki etmeyen bir adamdı, ama özgür ve çağdaş bir kadın

evli olmalı mıydı?... Üstelik sinirine dokunuyordu Asiye'nin Tahsin. İlk zamanlar iyiydi onunla yatmak; yepyeni zevkler öğrenmişti; ama şimdi pek bilemiyordu; beğenilmeyi, âşık olunmayı, sayılmayı, ünlenmeyi, yükselebileceği kadar yükselmeyi, sözünü dinletmeyi tatmıştı; gerçi Tahsin de karısının geldiği bu yerlerden kendine onur payı edinmiş, övünmüştü,,, ama şimdi, denize bakan odasında kendi kendine kaldığı şu sabah saatlerinde hep aynı soru geliyordu aklına: Ben nasıl bir kadınım, nasıl bir kadınlık yaşadım? Tahsin'i üstümde gördükçe neden sinir oluyorum, gerçi sevişme sonuna doğru inlemeler başlıyor, heyecandan ürperiyorum ama son anda o garip korkuya, kopma, ayrılma yalnız kalma duygusuna kapılarak çoğun sona erdiremiyorum kendimi, neden? Tahsin'in suçu yok mu bunda?.. Belleğimi dibinden kazısam? Babamın, «Yarasa karı!» diye bağırışlarını; ağabeylerimin, «Anamızın kanlısı!» diye... Yattığım öteki erkekler çok iyi olduğumu söylediler oysa; Ekmel, onu terkettiğimde Turhan'la, çıldırıyordu neredeyse... Tahsin bazen farkına varmaz hiç olmadığımın... Bir de o rüya — o jandarma erinin — zorla ırzıma geçenin bir jandarma olmasıyla boşalmam sonunda... Turhan'da hiç böyle olmamıştım demişti... Onu bir jandarmayla, zorla yakalıyor beni,,, soluk soluğayım,,, kaçıyorum,,, indiriyor dipciği yanımdan, yıkıyor çalıların oraya,,, bir hayvan o,,, yırtıyor giysilerimi,,, bağırıyorum,,, bütün düğmelerini ısırıp,,, ısırıp, emip emip,,, jandarmanın,,, koparıyorum...

Asiye, yaşadığı hayatın, evin, deniz görünümünün, zengin kocanın, babasının bıraktığı büyük mirasın, yazdığı romanların etkisiyle geldiği bu saygıdeğer yerin tadını çıkarırken, amaan s..... et!» diyen bir erkek sesi duydu ve tüyleri diken diken, gözlerini faltaşları gibi açarak sağı solu taradı ve sesin sahibine baktı. Sonra önündeki listede adı ve adresleri yazılı olan 3 yazar seçti. Birine; yıldızı yeni parlayan kolejli

genç bir şairin kitabından bir şiirini istemeden nasıl ezberleyiverdiğini, böyle bir şiiri Türk edebiyatına kazandıran bu genci «tanımak istediğini» belirtiyor; birine; özgün hikâyelerinin getirdiği zenginlikten edebiyatımız adına mutluluk duyduğunu dile getiriyordu. Üçüncüsüne de kendi yazdıklarını onun gibi dikkatli bir eleştiricinin kaleminden görmeyi çok istediğini kim bilir başkalarının ve kendisinin gözünden kaçmış nice yanlışları olduğunu, onun gibi yan tutmayan birinin kitaplarında neler neler yakalayacağını ve kendisine ilerde yazacakları açısından ne denli yararlı olabileceğini ince bir dille anlatıyordu. Mektubunun sonuna şöyle bir cümle yerleştirmişti : «Beni ben yapanın bu ülkenin eleştirmenleri olduğunu biliyorum ama bunlar arasında asıl sizin kaleminizin eksikliği benim ne kadar gerçek yerimde olup olmadığım sorusunu aklıma getiriyor? Derin saygılarımla!» Hafifçe sırıtarak masasından kalktı. O anda, «Var mı bana yan bakan! İmanım tahtelbahir, bize de mi Torpil!» diye bir ses duydu. Bu adi bağırtıya tiksinerek baktı ve kendinden çıkmadığını ama ona öyle geldiğini bunu da gene o bet güçlerin yaptığını düşündü; zarfları bugün giymeyi tasarladığı kıyafetini tamamlayacak olan siyah çantasına koydu; denize sırtını dönerek yatak odasına giysi dolabına doğru yürüdü... Bunları bize anlatan bizim Mümin'di.

Asiye :

— Bence her şey insanın kendi elindedir, yani bizim elimizdedir, Mustafa Kemal bunun en açık örneğidir. Yoktan bir devlet varetmiştir. Nasıl? Bizim gibi oturup şikâyet etmekle mi? Hayır!, çalışarak!, asıl olan iştir, yapmaktır. Neden hep başkalarından bekliyoruz, neden hep başkaları bizim için yapacakmış... Yan gözle Turhan'ı kolluyordu konuşurken, buradaki genel düşünce havasının bu olduğuna inanmış olacaktı, kalın morumsu dudaklarını kapayarak bekledi, büzüldü sandalyesinde.

Necdet :

— Ohooo dedi sıkıntıyla, sen ne diyorsun ben ne diyorum, sözün başını kaçırmışın, bacım! Cigarasına attı elini, o anda bir ses işitti :

«Hadi ordan, ibne!» Herkes şaşkınlıkla birbirine baktı, kimse kulaklarına inanamadı; Necdet'in halep çıbanları yeniden alev aldı... Asiye de herkesle birlikte çevreyi süzüp o sesin kimden çıktığını aradı...

Turhan, birden uzayla ilgili bir konuşma başlattı. Newton'un Mainomides mezhebinden olduğunu, bu tek tanrıcı Yahudinin dünyaya gelmiş en büyük bilim dehasına sahip olduğunu,

ama ne yazık ki bu hastalıklı, kavgacı, cılız herifin kadınlarla yatamadığından, dünyanın en büyük zevkinin tadına varamadan öldüğünü anlatıyor; erkeklik organının küçük olduğunu sanan ve bu yüzden kadınlara yanaşamayan birçok büyük adam olduğuna geçerek, işittiğimiz sesi unutturmaya çalışıyordu!..

Ne ince bir insandı şu Turhan, elinde ufacık bir valizle evinden kaçıp kendisine gelen Asiye'yi sevecenlikle, sevgiyle sarmalamış iyileştirmişti onu. Yücelterek, ruhunun ta dibindeki ezikliği bilmezden gelerek — ama çok iyi bilerek — sonunda dostluğa dönüştürerek birleşmeyi, Asiye'yi mutlu ederek evine geri göndermişti; kendisi de karısına... Aralarında öylesine sıkı bir dostluk kalmıştı ki, Asiye'ye karşı gelmenin (— ki aklımızdan bile geçemezdi böyle bir şey —), Turhan'a karşı gelmek olacağını sezmiştik, zaten neyimize gerekti ki Asiye'yi hor görmek, o bizim Asiye'mizdi, bizim kollayıcımız, eserimiz, kızımız, anamız babamızdı. Turhan'm soylu geçmişi, iki göbekten gelen İstanbulluluğu, yabancı okul diplomaları, otuz iki dişi ağzında çerçi bir babanın kızı, İzmir'in bir kasabasından gelme Asiye'mize bir merhem gibi gelmiş, sarmıştı yaralarını... Bunları bize anlatan, belleten hep o Mümin'di :

Batılı çağdaş uygar
saygıdeğer bir kadın olmak istiyordu Asiye
Çerçi baba askerliği jandarmada yapmıştı
dalavere zulüm şantaj karanlık bir geçmişten sonra
eli para tutmuş, açmıştı küçük bir bakkal
devretmişti çerçi arabasını büyük oğlana
yoksul bir kız olan baldızına, küçük oğluna
ve Asiye'ye ve baldızından olma küçük kıza
bakmak zorunda kalmıştı
Asiye, küçükken kasabadayken henüz,
yanlışlıkla girdiği yatak odasında

babasıyla teyzesini çırılçıplak
görmüş ve ürkmüştü çok
Babanın ağır ve kocaman kıçı, bir pavurya gibi
teyzesinin havada çırpınan çöp bacakları
kaçırmıştı yıllarca uykusunu
sevişme çöreklenmişti sekiz başlı yılan gibi içine
zehirlenmekte korktuğu
Batılı bir kadın olmak azmindeydi Asiye
takunyalarla sokaklarda dolaştığı
ıkına sıkına su taşıdığı kovalarla
teyzesinden olma yeni kızın boklu bezlerini
yıkadığını
başının örttürülüp camiye yollandığını unutmak
istiyordu
kuran derslerini imamdan sopa yiye yiye söktüğünü
akşamları yatmadan önce babasının ağır ayaklarını
bir leğen suda nasıl yıkayıp kuruladığını
unutmak istiyordu,
unutmak istiyordu başındaki örtünün nasıl
çıkarıldığını
ortaokula gitme iznini nasıl kopardığını
çilekeşlikten başka bir şey olmayan çocukluğunu
genç kızlığını
boklu ağlarını çitileye çitileye küllü sularda,
ağarttığı erkek donlarını
pantolonumu iyi ütülememişsin kız diye
kulak tozunda
patlayan tokatları
bilemediği bir suçtan babasının hapse atılışını
Küçücükten bu yana
Asiye'nin benzi kendi günahı olmayan
binlerce suçla kararmıştı
Ama çağdaş bir kadın olmak istiyordu Asiye
Baba hapisten çıkışta bir ev

bir de dükkân satın almış
göçmüştü İstanbul'a aile
ve Asiye kendini, bu inanılmaz yerde, ancak kentte görmesiyle işte bu nefret ettiği adamın bir Allah olduğunu anlamıştı. Anlamıştı bu babanın yaptığı her türlü yolsuzluğun, hırsızlığın, alçaklığın mübah olduğunu o vakit... Nefret, öç ve tapma; sevme ve kinlenme aynı şeylerdi artık onun için. İstanbul'da bu baba mucizelere mucizeler katıyor, yeni bir dükkân, yeni bir han, yeni bir mağaza açıyordu. Asiye'ye, önce liseye, sonra da üniversiteye gitmesine şartlı olarak izin vermişti: Kızı okuldan şu saatlerde gelecek, gelince üvey annesi olan teyzesi ölüp gittiğinden ev işlerini görecek; pazar günleri de dükkânı ve mağazayı temizleyecekti... Çerçi-jandarma çocuklarına çok gerçekçi bir şeyi; kimseye karşılıksız bir şey verilmeyeceğini, en ufak fırsatlardan bile çıkar sağlamayı ve her şeyi; evlat sevgisini, karıyı, ana babayı, gene çıkar için kullanmayı, feda etmeyi iyice ama iyice öğretmişti. Asiye nefreti, sinsiliği, sabrı, sevecenlikle sokulmayı, kimseye duygularını belli etmeden gülümsemeyi babasından öğrenmişti. Üniversiteye başladığında artık küçük bir canavardı beyni: Sezgileri öylesine gelişmişti ki kime ne yapması, kimden nasıl yararlanması gerektiğini kendiliğinden biliyordu. Yazmaya da başlamıştı artık; ne okursa, neyi bulursa, ne hoşuna giderse, kim beğeniliyorsa hemen onu yutuyor bir benzerini çıkarıyordu ortaya, önündeki her şeyi geçmeye, kapmaya ve sahibinden koparmaya kendinde hak görüyor böyle yaptıkça da babasının aferinini gözlerinden anlıyordu. Küçük bir yamyamdı beyni, öylesine başkalaşmış, beyin olmaktan çıkmıştı,

durduramıyordu onu artık; sakıncalı durumda kendisi istemese de beyin boş durmuyor ona haber vermeden çalıp çırpıyor, yırtıyor, yutuyordu. bizce de öyleydi Asiye), böyle bir kadının nasıl olup da kendisine âşık olduğuna, nasıl olup da böyle ünlü, zengin, akıllı bir kadınla yatabildiğine şaşıyor da şaşıyordu. Kadınsa her yatıştan sonra bin kez sabunluyordu kendini, banyoya kapanıp öğürüyordu gizlice, tıpkı babasının ayaklarını yıkarken olduğu gibi... Bunu bize söyleyen gene bizim Mümin'di.

Azade'ye sigara böreği tuttu Gülgül.
— Al kız al hamilesin sen, imrenirsin! dedi. Sonra kendini yere atıp, Hele bir cigara yakayım anam yoruldum pek, diye Azade'nin paketine uzandı.
— Bak bana, dedi, gebeyken imrenirsen avucunu yalamayı unutma, avucunu yalamayı unutursan ne yapacaksın, biliyor musun?
— Yooo! dedi Azade.
Yıldız :
— Bana bak Gülgül gene başlama, rahat bırak kadını, dedi gülerek.
— IŞŞ, olur mu anam! dedi Gülgül, cıgarayı ciğerinin dibine kadar bir güzel çekerek : Dur ben sana anlatayım, dedi Azade'ye alçak sesle, bir şeye imrendin de yiyemedin, olur ya, çocuk düşmesin ya da sakat olmasın diye, kız siz inanmazsınız ama biz hep yaparız, gece kalkacan uykudan, kocanın kamışını memenin ucuna üç kere sıvayacan, «Kefareti bu olsun, kefareti bu olsun!» diyecen (avucunda kamış varmış gibi göğsünün ucunu üç kez sıvazladı), ama adamla yapmayacan ha, o yok!
Azade gülerek :

— Eh yani senin de bilmediğin yok, Gülgül! dedi, hafifçe kızararak, kocası duydu mu diye ona doğru baktı.
Melih, Turhan'a :
— Azizim resmen hafızası varmış nitiol maddesinin! dedi. Düşünsene ısıtıyorsun biçim değiştiriyor ve o sırada da enerji depo ediyor, soğuyunca da bu enerjiyi geri veriyor...
— Ha şu fizikçi Frederik Wang'tı mucidi, dedi Turhan.
Melih heyecandan gözlerini iyice açarak :
— Düşün bak! Kendinin ne olduğunu unutmayan bir maden; ısıtıyorsun, büküyorsun, şunu bunu yapıyorsun, sonra soğuyor ve düzeliyor, kendini, eski biçimini buluyor, eski biçimini aynen alıyor, unutmamış ne olduğunu ha!
Turhan :
— Aynen bizim erkeklik organları gibi! O da unutmaz! dedi.
— AAA, dedi Gülgül, bunda ne var ki ağbi! Armut dibine düşer demişler!
Dumanını koyverdi uzun uzun...
Azade :
— Kim söyledi sana gebe olduğumu? Kimse bilmiyordu, dedi kısık bir sesle.
Gülgül :
— Işş anaa!.. Biz anlarız biz kıptiler bir bakışta anlarız kadını; aha senin göz diplerinden belli kız! Hem de oğlun olacak, dedi. Bak bana, biz çingeneyiz ama Ayıcılardan değiliz valla billa, biz asilizdir, Müslümanız elhamdüllah, oruç tutarız, maşacı, ayıcı sayma bizi! Ardından: Ay aman çok oturdum, biraz cigara tablası toplayım bakıyım diye ayaklandı.

— Ayrı oda verdiler, para da yemediler! dedi Necdet. İnan ki sadece senin göğsüne yaslanıp konuşmak istiyordum, inan ki, dedi.

— Ne yapalım boşver dedim bir başka sefere!

Rahatlamıştım! Ayrı ayrı odalarımıza girdik. Telefon çaldı hemen :

— Ne yapıyorsun?

— Hiç soyundum yatıyorum, yorulmuşuz içkiyi de çokca kaçırmışız.

Ya kalkar gelirse diye ödüm kopmaktaydı.

— Uyuma, beni dinle, hiç olmazsa, sesimiz birleşsin!

— Tamam, uyumam korkma, konuşuruz. dinliyorum.

— Ben nerdeyim biliyor musun?

— Yooo, odanda değil misin?

— Odamda, odamdayım da banyonun içinde! Yıkanıyorum! Gırtlaktan küt küt güldü.

— Ulan böyle sıcak suyu bulmuşum, bırakır mıyım? Ha, ha, ha! Çok güzel oluyor! Ula Amerikalı milyarderler gibi tam! Telefonu aldım, fişini banyoya taktım, girdim içine köpürttüm, mavi köpük tozuna oturuyorum, ha?.

— Çok matraksın, her zaman böyle matraksın? Senin bu tarafın harika!
— Ula başka tarafım da harikadır!
— Herhalde, herhalde! Zaten, bir adamın ne olduğu şeyinden bellidir!..
— Bana bak, sen de yıkan, gir banyoya, kaçırma ula bu suyu! beni kaçırdın bari suyu kaçırma... Ne edek içimizde kaldı bari suyla yatakda sesinle sevişek, he canım? ses sese sevişek!
— Ben giremem, iğrenirim otel banyolarına, ben yataktayım şimdi, sen anlat?
Çok seviniyordum evlilik cüzdanı istemelerine, bir odaya tıkmamalarına bizi... Yatacaktık da ne olacaktı sanki! Böyle adam gibi, arkadaş gibi tatlı tatlı konuşmamız da yitecek, kıskançlıklar, «aşkî» bakışmalar konuşmalar başlayacaktı :
— Beni seviyor musun?
— Seviyorum.
— Hayır inanmıyorum, sevsen o akşam biraz daha fazla kalırdın benimle. Sana ihtiyacım var demiştim?..
— Ah sevsinler! Bir saat fazla kalırsam seni sevdiğimi anlayacaksın öyle mi, peki anlayacaksın da ne olacak?
— Evlen benimle? Hep birlikte olalım?..
— İki sende iki bende çocuk, hadi evlendik diyelim, sonra? Evlensek ne olacağız? İki yıla varmaz sen şimdiki kocamın yerini, ben de karının yerini almayacak mıyız? Değişecek olan ne?
— Değişir, her şey değişir, biz onlar değiliz ki, biz başkayız. biz seninle her şeyi konuşuyoruz, anlaşıyoruz seninle?. Onlarla olduğumuz gibi olmayız ki, bak saatlerdir konuşuyoruz seninle, kocanla konuşuyor musun, böyle?..
— İrem'le de anlaşıyorsun! Onunla da evlensen karınla olduğun gibi olmazsın, konuşursun?
— Bak ne hıyanetsin, işte senin bu tarafını hiç sevmiyorum, onunla da senin kadar mutlu olacağını sansam bu sözleri

ona söylerdim, böylesin sen, engelliyorsun beni, aramızı soğutuyorsun, itiyorsun devamlı beni, kaçıyorsun, sevmiyorsun beni sen!..

— Dinle, beni anlamadın : Ben diyorum ki eş değiştirmek bir kurtuluş mudur? Bu müessese aynen bütün tuzaklarıyla bizi beklerken, onca uğraşıp altı kişiyi yerinden et, neymiş, eşlerimizle canımız sıkılıyormuş, bizi anlamıyorlarmış, konuşamıyormuşuz onlarla! Hani biz devrimciydik!..

— Devrimciyiz elhamdülillah anam! Birlikte devrimci verimimiz artar gülüm!. Ah sen ne kancıksın, şehirli kancıksın! Ahh, bunlar bahane hep! Yeterince sevmiyorsun, yeterince!

— İyi bildin işte, bak kısmete burda da yatırmadılar bizi, bu işte bir hayır olmalı, evimizin ahı tuttu ha?

— Gül sen gül! Nesli?.. Nesli...

— Orada neden o kadar gürültü var allahaşkına Necdet? Zor alıyorum sesini?

— Musluk akıtıyorum, ayarladım sıcak suyu, soğuk suyu?

— Banyoyu taşırma!

— Yok daha neler, deliğin tıpası bozuk, su kaçırıyor devamlı, anladın mı, bir yandan eksiliyor, bir yandan doluyor! Tıpkı senin gibi bu banyo! Sevgi kaçırıyorsun sen de, ben dolduruyorum, sen boşaltıyorsun... Bana bak, banyo kapısı açık, içerdeki duvarda Atatürk asılı, utanıyorum adamdan ha! O örtülü ben çıplak, görüyor bizi ha!

— Görür ya ne yapsak görür bizi o, öyle duvarda resmi olması gerekmez, mekânda münezzehtir!

— Ulan gördün mü o kılkuyruk memuru hemen anladı evli olmadığımızı, nasıl evlilik cüzdanı sordu hıyarto! Bok sanıyor kendini, kimsin sen ulan, kimsin sen be bana kimlik soruyorsun deyyus, karın evde başkasıyla yatıyor ha, diyeceksin böyle ahmağa, iş görüyorum sanıyor kendini ha!..

— Hangi resim o?

— Ne resmi?

— Atatürk'ün?

— Haa, hani kürk yakalı siyah bir palto giymiş, başını yan çevirmiş bana doğru.
— Haa! anladım güzel bir fotoğraftır, foto Süreyya çekmiş galiba?..
— Aslında o olsa bir şey demezdi bize he! Uygar adamdı, Batı'lıydı, «Eşinden başkasıyla yatmayacaksın!» der miydi be! Örfi İdare olmasa gene ses etmezlerdi ya!
— Yahu Necdet! Biz kimlikleri bıraktık adama, peki bizi arıyorlarsa, bi güzel bulmazlar mı?
— Yok yahu, o kadar çabuk olur mu! Önce İstanbul'da ararlar; İzmir nerden akıllarına gelecek!
— Sen eve İzmir'e gittiğini dedin mi?
— YOOO! der miyim!
— Ben de demedim. Liste varmış yarın bugün tutuklama emri çıkacakmış, birkaç gün sonra gelirim, dedim.
— Bana bak bir de listede yoksak? Aranmazsak ayıp olur ha?..
— Yok yahu aranmaz olur muyuz! İyi yerden öğrendim, ben en başlardaymışım, sen arkalardaymışın, ama ikimizin de adı varmış.
— Bak sen! Bunlarda da iş yok, ben dururken seni en başa mı koymuşlar! Yahu ben kaçın kurrasıyım! Sen sonradan katılmadın mı aramıza?
— EEE sonradan çıkan boynuz kulağı geçermiş, kızım.
— Başka kimler varmış?
— Çok, 200 kişilik bir listeymiş!
— Ohoo bütün işe yaramaz adamlar orda desene!
— Öyle!
— Peki ötekilere haber verildi mi?
— Verildi ya Allah bilir sabah sokağa çıktık mı hepimiz karşılaşırız?.. Belki bu otelde bile birkaç arkadaş vardır!
— Eyvahh! Yandık desene, ne dedikodular olacak kim bilir!
— Olsun be anam aldırma; keyfine bak! Doldur banyonu sıcacık suyla, yat içine, telefon fişini de çıkar odadan, tak

banyoya, ordan hem yıkanalım, hem konuşalım! Konuşalım da yazık olmasın bize... Yahu, dünyanın parasını alacak yarın bu itler bizden!
— Bak anlaşalım ben kendi paramı ödeyeceğim sen kendi paranı.
— Olmaaz! Erkeklik öldü mü! Seni ben çağırmadım mı?
— Olsun, ne de olsa ben de kaçacaktım bir yana, yol arkadaşlığı yaptık o kadar!
— Ayıp ettin be kızım, biz feodaliteyi temsil ediyoruz! Para ne ki! Param çok hem, Sam Yayınevi'nin parasını yiyorum, yılda bir milyona yakın para veriyor enayiler bana?
— Sahi mi diyorsun! Vay canına, ben daha on yılda bu kadar alamadım be!
— Eee doğrusu sana mahcubuz, ama ne yapalım toplum bizi tutuyor...
— Biliyorum, biliyorum, üzülme sen benim için! Ben kendim için değil, bu toplum için üzülüyorum; hâlâ senin gibileri tutuyor adamlar!
— Senin buna sevinmen gerek! Demek ki sıra sana da gelecek; bizden okumayı öğrenecekler sonra seni okuyacaklar, anlıyor musun, yani önce ortaokul bitecek, sonra liseye, üniversiteye sıra gelecek!
— Ne o, suyu sabunu gördün çok alçakgönüllü davranıyorsun bugün, hani bir tek yazar vardı, o da sendin?
— Canım anla işte, gönlünü alıyorum, hem buralara getirdik seni, hem ayrı odalardan telefonla konuşuyoruz!..
— Sana bir şey diyeceğim, doğrusunu istersen, bu Örfi İdare'yi sevdim ben, biliyor musun, seninle bir odaya girip yatmak zorunda kalsaydık da ya hoşlanmasaydık birbirimizden!.. Ben memnunum... İnanma dediklerime...
— Sahi mi diyorsun?
— Sahi diyorum, Necdet. Ben seninle böyle uzun uzun konuşmaya alıştım, galiba, onu seviyorum.
— Yapma yahu öteki de iyi olurdu.

— Şimdi biraz kapa da bari ben de bir duş alayım uykum kaçtı ne de olsa?..
— Peki canım, seni ben yıkasaydım, ama Örfi İdare seni yıkamama karışıyor madem, sen kendin yıkan, sonra da bana aç telefonu?
— Yahu sabaha kadar uyumayacak mısın?
— Uyumam tabii, şu köpüğü bir görsen, dinime imanıma evimizde bu su olsa karıdan da ayrılmak istemezdik belki de!.. Ha ha ha!.. Ara beni haa, sakın uyuma?
— Ararım, ararım.
— Bak vücudunu köpürtürken beni düşün emi, de ki Necdet olsaydı yanımda onun karısı olsaydım de, alıştır kendini, olur mu sevgilim?
— Olur alıştırayım. Öptüm!
— Sahi mi?
— Nasıl sahi mi?
— Yani canın beni öpmek istiyor mu sahiden?
— Ne bileyim, istiyor gibi!. Necdet neler soruyorsun allahaşkına! Dur bir ıslanayım da sonra söylerim sana...

Ertesi gün otobüsle döndük; arayan soran yoktu ikimizi de! Yeniden buluştuğumuzda durmadan gülüyorduk halimize.
— Sana bir şey söyleyeceğim, dedi (Cafe Bulvar'daydık), o gece var ya, dedi, ben numara yaptım, aslında adam bir oda verecekti bize, ama birden ayıldım ve korktum! Bir şey oldu, senin yatmamana alışmıştım yıllardır belki de ondan, belki dostluğumuz bozulursa kaygısı, senin gibiydim ben de...
— Seksüel güvensizlik belki de?
— Belki de! Seni çok büyüttümdü gözümde! Belki de!.. dedi. El ele tutuştuk. İki küçük çocuk gibiydik utangaç; yanak yanağa verdik; onun halep çıbanlarını Sadrettin'in gül yanaklım dediği, ipek tenlim dediği sol yanağıma bıraktım dağlasın...

Kendini odasına hapsetmemişti henüz annem; konuşurdu, oldum olası dilin tadını çıkaranlardandı: vapurda, otobüste yanına düşenlerle, hastane, doktor kapısında sıra bekleyenlerle, bakkallarda, manavlarda halleşir, insanların ölümlerini, doğumlarını, evlerini barklarını, kavgalarını, aşklarını öğrenir, bize taşırdı. Karanlığa bakan yatak odasının penceresinden beş numaranın Gülsüm Hanım'ıyla, onun altındaki dört numaranın Ahmet Bey'iyle içli dışlı olmuştu; 3 numara çoğun seyahatteydi, kapalıydı kapısı bacası, 2 numarayla dargındık görüşmezdik, 1 numaraya sesi erişmezdi. «Seni de uyutmuyorlar değil mi komşum? İnliyorlar sabahlara dek, dün gece yarısı şu benim pembe sümbül yürekli cüce, ihtiyar mavi'nin kocasıyla sevişti durdu...», «Duydun mu bizim emekli maaşları artıyormuş! Emlak vergileri de! Artsın artsın, Allah razı olsun onlardan! Taş atıp kolumuz yorulmuyor ya, oturduğumuz yerde, öyle değil mi? Ama işte ikisini de artırmasalar olmaz mı, boşuna iş çıkarıyorlar kendilerine, değil mi ya?» Salı günü evin işlerini erkence toparlayıp pazardan, akşamüstü ucuzluğundan sebze meyvaları yüklenip döndüğümde, karşılar beni, kahve pişirirdi, salona, koltuğuna geçer : «Allah senden razı olsun, sen hayırlı

çıktın, ötekine bak hiç arayıp sorar mı? İstanbul'da bir anam var, ne yer, ne içer der mi, ama ölünce gavur karısıyla birlikte üşüşürler nesi kaldı bize diye, değil mi! Hadi dinlen yoruluyorsun, çok yoruluyorsun bu ev işleriyle, o hıyanet kızından da hiç hayır yok sana canım!.» der, bir de cıgara tutuşturur elime, «Bak sana rüyamı anlatayım hayırlara iyiliklere gitsin inşallah, akşam eniştem Tahir Bey elimden tutmuş, 'Hadi kızım hadi, hadi!' diye duvarı atlatıyor bana. 'Çabuk ol çabuk, Yunanlılar geliyor!' Ablamı benden önce atlatmış duvarın öte yanma, kucağında bebeğiyle beni bekliyor Nimet Ablam. Eniştem diyor, 'Hemen faytona binin, vapurda da yeriniz hazır, ben sizi İzmir'de gelir bulurum. Salih, çocuklar sana emanet, çabuk ol, al götür onları...' Tam biz faytona yerleşirken bir Yunan askeri yetişip sapladı sırtına bıçağı; yarısı duvarda eniştemin, sonra bacağından çekip düşürdüler duvarın o yanına, yerden toz kalktı, atlar koştu, ablam 'Tahir!' diye yeri göğü inletirken Salih atları kırbaçladı. Böyle oldu Manastır'dan kaçışımız... Ne çabuk içtin kahveni, gene oturdun o yazının başına, sana diyorum yazıyla bir şeyi düzeltemezsin ki, sana diyorum, savaş çıkacak savaş, yazıyla ne düzelir, kuş olsan kaçamazsın savaştan, bak onlara, güvercinlere bak, kurtuldular mı taa nerelerden kaçıp geldiler, yazılmaaz, hayat ve dünya yazılmaz ne sanıyorsun sen öyle kolay mı? Boşuna uğraşıyorsun boşuna! Hem başkasına ne senin yazdığın hayattan kuzum! Herkesin hayatı bir mi? Onun evinden bana ne, benim evimden ona ne! Ha? Tam iki kelime konuşacağız, otur yalanın başına bakalım, otur, olacak bi şey olsa ben söylerdim sana, yaz derdim, seni ben yetiştirmedim mi, olsa söylerdim, ben bilirim, bana bilgi verilirdi, bunca habercim var, verilirdi! Kimsin sen, sen kimsin de yazmaya kalkıyorsun ha? Sana diyorum, KİM OLUYORSUN SEN?»

Elinde pembe yün yumakları doğacak bebeğine ceket örüyor Bilge. Karnı burnunda.
— Kız olsun istiyorum, anne!
— İnşallah kız olur, sana benzer, yavrum!
— Yok yok, bana benzemesin, benim gibi enayi olmasın! Güzel gözleri gene de sevinçli ışıltılarla yalazlanıyor.
— Keşke herkes senin gibi olsaydı kızım! Eee Talat! Nasıl gidiyor toplantılarınız? Bilge gibi saftoroz'un biri olan (insan değilmiş gibi iyiydi Talat!) damadıma baktım. Gözleri yağmur kuşlarıyla dolu mavi bir ıslaklıkla ışıldamaktaydı yine.
— İyi anne, yarın toplantımız var. Yüzü kısıldı biraz, Bilge'ye bakıyor küskün, Bilge ilmeklere sık sık batmaya başladı...
— Hayrola? dedim.
— Bilge istemiyor artık oralara gitmemi, dedi, halbuki kendisi sokmuştu oraya beni, biliyorsunuz! Söylesene Bilge'cim annene. Biliyorsunuz anne, Bilge'ye de sık sık oluyordu öyle şeyler, bir yüz görünüyordu, sonra bana birgün haber verdi, «Bugün işe gitme,» dedi, ben gitmedim. O gün şirketin arabası kaza geçirdi, herkes yaralandı, söylesene Bilge'cim! Şimdi böyle yapman çok ayıp! dedi. Yanakları pembelendi **Bilge'nin :**

— Bana öyle geliyordu, evet, ama belki de, bilmiyorum, belki de çok etki altında kalmıştım; o hasta kadının öyle mutlu bilüşü falan etkilemişti beni...
— Başka, başka anlatsana Bilge'cim, dedi Talat yeniden.
— Evet arada bir yüzüme üflüyorlar gibi oluyordu, ama hamile kalınca birden hepsi geçti; hepsi yalan gibi, ne bileyim bir şey var sanki bütün bunların altında!
— Bana sorarsanız daha başından bu işleri hayretle karşılamıştım; en çok da sizin gibi iki devrimcinin bunlara inanmasına şaşıp kalmıştım...
— Öyle demeyin, anne! dedi Talat. Müştak Bey tamamen programlanmış, yani yukardan görevlendirilmiş, görevle gelmiş biri! Gülmeyin anne, bilimsel olarak açıklanabilir, resmen uçan daireye binmiş, tarif ediyor, anlatıyor tüm uçan daire sistemini hepsi de doğru çıkıyor. O cahil adam nereden bilecek bir uzay aracının içini, kalkışını inişini!.
— Nerden biliyorsa biliyor, istese pekâlâ öğrenir insan!. Anne, Talat'ın haline bak, rengi nasıl?..
— Evet, biraz sararmış gibisin Talat! Hasta mısın?..
— Yoo rengim sarı olabilir ama sağlıklıyım.
— Sağlıklıymış, baksana kaç kilo verdin, kuş gibi kaldın... İki kere merdiven çıksan dizlerin titriyor! Neymiş yukardan emir gelmiş, et yemeyeceksiniz diye! Artık yediğimize içtiğimize, gezdiğimize de karışıyorlar: et yok, içki yok; emirle yaşamaya başladık!
— Protein önemli değil ki, anne! Bilge anlamak istemiyor, tabiatta sadece hayvansal protein yok ki! Bitki de var, oradan alıyorum, hem de çok daha iyi, Bilge'cim, sen evde iki çeşit yemek yapmamak için kızıyorsun bu işe!
— Evet, o da var, ama, asıl kimlerle görüşeceğimize kadar bizi egemenliğine almak isteyen o yukardaki despot kimse, ona kızıyorum. Elinden şişleri attı, gözleri dönmüştü. Bu konuda taviz vermem, Talat, tıpkı eskisi gibiyim: şimdi otoriteden, emirden nefret ediyorum yeniden, ister yukardan

gelsin,ister aşağıdan, ister ailemden, ister uçan daireden... Eskisinden çok nefret ediyorum, emir, otorite, yasalar hasta ediyor beni.
— Ama aile kurdun, dedim.
— Kurdum, kim kurdu, siz kurdurdunuz! dedi. Sinirden kekelemeye başlamıştı...
Talat :
— Sinirlenme, dedi. Doktor sana «Heyecanlanmak yok!» dedi. Peki, nasıl istersen öyle olur, gitmem! Konuşuyoruz işte, sırf konuşuyoruz canım!.. Fena mı oldu evlendik, seni seviyorum Bilge'cim. Ne olur sakin ol, konuşuyoruz işte... Bakın anne, aslında sağlıklı bir yaşam bu, emirler yanlış değil. «Hayvan eti yemeyeceksiniz»in anlamı öldürmeyeceksin. Bunun ucu doğayı korumaya kadar gidiyor?
— Doğru orası, haklısın, dedim Talat'a; Bilge'ye döndüm : Her şeyi toptan reddetmek de yanlış olabilir canım, bunun da iyi taraflarını görmek gerek... Bilge yeniden örgüsünü aldı eline biraz sakinleşmişti.
— Düşünsenize, dedi Talat heyecanla — beni kazanacağını umdu bir an — önce öldürüp sonra yiyoruz, ceset yiyoruz yani,hayvanlar hiç olmazsa canlı canlı yiyorlar, ceset değil. Nefse hakimiyeti öğrenmeliyiz, üstelik biz burda ekmekler, şekerlerle şişerken, Hindistan'da açlıktan ölen kardeşlerimizi düşünmüyorsak, neye yarar, bu kadar hakim olamıyorsak nefsimize ne olur bu işin sonu? Tüketimi en aza indirmeliyiz, bize verilen bilgiye göre zaten kıyamet yakın, işte patlamalar, tufanlar, zelzeleler, bir büyük patlamayla dünyalıların sonu gelebilir, değil mi...
— Demek ki, büyük bir patlamanın ortasına çocuk doğuracağım öyle mi?..
Yeniden şişleri attı elinden Bilge.
— O kadar yakın değil, korkma, zaten inanmayanlar telef olacak!..
— Sen sahiden inanıyor musun, Talat?

— Evet anne, inanıyorum, yarın akşam şifa toplantımız var, gelin sizi de götüreyim, görün, Müştak Bey'i de tanırsınız, medyumumuz; kaç kişi gözümün önünde iyi oldu, işte Bilge de gördü; bize gökteki de göründü, işte Nergis de gözleriyle gördü gökte, adımızın baş harflerini, Bilge de!..

— Amaan! iyice sapıtmışınız siz de haberim yokmuş yavrum! dedim.

Nergis banyodan :

— Aaa değil valla hanımcım, ben de gördüm gökte o ışığı bize kendini gösterdi Allahıma bin şükür, diye seslendi...

— TBN diye baş harflerimizi gördük anne, anlatsana annene, Bilge!..

— Evet o doğru, ama belki bir rastlantıydı, ne bileyim,,, o gece bizdeki şifa toplantısından sonra uykumuz kaçtı, kapının önüne çıkıp oturduk geç vakte kadar, konuşmaya daldık, saatlerce konuştuk, nerdeyse sabah oluyordu, gözlerimiz açık gökyüzüne bakıp duruyorduk, gök berraktı, dümdüzdü, anne, çok tuhaf biliyor musun, sanki üçümüz de biliyorduk içimizden bir şey olacağını ve bekliyorduk, yavaşça bir yel esti, gökyüzü bulutlanır gibi oldu ve bir ışık belirdi kuyruklu bir ışık; ateş rengi falan değil, bayağı yıldız renginde sarı, koyu sarı ve o dakika da mavili grili gökyüzüne sırayla ve hızla TALAT BİLGE NERGİS yazdı; üçümüzün de dili tutulmuş gibi susup, ellerimizle gökyüzünü aynı anda birbirimize gösterdik, sonra yavaşça silindi adlarımız ama baş harflerimiz TBN olarak kaldı bir süre, müthiş bir şeydi, bu olayı açıklayamıyorum, anne; şimdi bile tüylerim diken diken oluyor görüyor musun? dedi; ördek başı renginde hamile elbisesinin kollarını sıvayıp tüylerini gösterdi, kolları tavuk teni gibi nokta nokta kabarmıştı. Kısa bir süre geçti, o harfler de dağıldı silindi bulutlara karıştı ışık da geldiği gibi yok oldu gitti ve birden yıldızlı berrak hepimizin bildiği gökyüzü çıktı ortaya,

— Ne tuhaf değil mi! dedi Talat. Heyecandan sesi titriyordu, gözleri ıpıslak olmuştu.
— Türkçe mi yazdı acaba, başka dilde bir şeyler demek istemesin? Ne diyor piriniz, o yorum yapıyor mu?.. Bilge'cim, bu anlattıklarının hepsinin bilimsel açıklamaları var yavrum, oluyor böyle! İpnotik uykuyu biliyorsun, medyumluk yeteneği olan her adam, parapisikolojik bir sonuç ortaya çıkarabilir, değil mi... Bu anlattıklarınızdan belli bir anlam çıkartamıyorum sanki... ne bileyim?
Talat küskün küskün bakmaya başlamıştı bana..
— Ben de bunu diyorum Talat'a, bu bir çeşit İncilvari, sanki bir Hıristiyan propagandası gibi işletilmeye başladı... Alınma Talat'cığım, sen çok iyi niyetlisin ama...
— Sizin derneğiniz mi var şimdi?
— Evet, anne, dedi Talat, yeniden heyecana tutuldu. Bakın o da çok enteresan, böyle bir Sıkıyönetim döneminde, değil mi, izin alabildik! Kâğıtları falan hazırladık, imzadan geçirmemize sıra geldi, dilekçeyi verdik, dilekçenin okutulması işini Müştak Bey ele aldı ve başka türlü okutturdu dilekçeyi; içindeki yazıları okudular ama başka türlü anladılar, başka türlü gördüler harfleri, cin gibi bir yarbaydı aslında, yukardan yardım geldi, anne. neyse artık bunu açıklayamam, bedensiz varlıkla ilgili her şey, anne! Tamamen bilimsel; siz inanmıyorsunuz ama, aslında Sovyetler bile bu bilimle çok ilgileniyorlar, o materyalist düşünce falan dedikleri yok...
— Onların tavırlarını ABD belirliyor güzelim, onlar ABD'den geri kalmamak için sıvanmışlardır bu işe!..
— Peki, bakın örneğin Che Guevera'nın dünyaya başka bir yıldızdan programlanmış, görevlendirilerek gönderildiğini biliyor musunuz, elimizde fotoğrafları bile var!.. Hatta bu açıdan Sovyetler, Amerika'dan bile daha ilerdeymiş!
— Guevera mı! Bir bu eksikti!.. dedim.
Talat'ın gözlerinden yaşlar boşandı birden. Bilge bir süre seyretti kocasını, sonra o da hamile giysisinin cebinden bir kâğıt mendil çıkardı, gözlerini kurulamaya başladı...

— Söylesene, Azade, dedi Melih, Yıldız'a bakarak, Onun belleği çok keskindir, hiç unutmaz.

— Ve 29 Kanunuevvel Kütahya...

diye okumaya başladı Azade, sesi dalgasız, sevdiği bir denizde yüzer gibi sürdü :

Dört top
ve 1800 atlı bir ihanet
yani Çerkez Ethem
Bir gece vaktı
Kilim ve halı yüklü katırları
Koyun ve sığır sürülerini önüne katıp
düşmana geçti.

Fikret kalemi şişkin parmakları arasında evirdi çevirdi, bir kadına, bir yaptığı resme baktı, duraladı, herkes bir ağızdan okumaya başladı şiirin gerisini :

Yürekleri karanlık
Kemerleri ve kamçıları gümüşlüydü
Atları ve kendileri semizdiler...

— Olmadı! diye homurdandı Fikret, Azade'ye doğru, neden söyledin o şiiri!

Somurtmuştu.
— AAA! dedi Azade, şiiri kesti, söyledimse fena mı yani! Çevresine bakındı; herkes gülümsedi. Fikret çizdiklerini karalamaya başladı; koşup baktım resme, Azade'nin yüzünden bir su akıyor gibiydi, canlı, hayat dolu bir yüzdü.
— Güzeldi! dedim.
— Cânım! diye elimi yakalayıp öptü.
— Onlar, bu şiir,,, Ethem, hain main, falan filan palavra! dedi. Yeniden herkes gülüştü :
— Yüzün kaçtı! dedi Azade'ye. Kaçan yüzü kovalasam mı, gibisine şaşkın şaşkın baktı tümümüze bir bir.
— Bizler, geçmişi doğru olarak yeni kuşaklara geçiremezsek, bu yanlış temeller üzerine sağlam bir yapı çıkamayacaktır, bu doğru, dedi Celil. Asiye'ye doğru, sonra onda aradığını bulamamış gibi yeniden Turhan'a dönüp sordu :
— Ama işe neresinden başlamalıyız? Koskoca bir tarihin neresinden? Bir Osmanlı İmparatorluğu'nu, hanedanlığı ortadan kaldırıp silip süpürüp yeni bir Türk devleti kurmuşuz, aradan altmış yıl, kaç kuşak geçmiş, neresinden tutacağız işi?.. Sil baştan mı edeceğiz?...
Turhan, İkbal'e kadehini kaldırıp Celil'le konuşmak istemediğini belli etti. «Yanlış temel üstüne doğru bina, bıktık usandık be!» diye geçirdi içinden, çevreyi seyrederek. Bir süre böyle dalga geçmeye karar verdi... Celil'in sözleri ortada kaldı. Gülgül elinde koca bir sini ile geldi.
— Bu nedir? dedi Hilmi :
— Kısır, diye yanıtladı Yıldız. Çok güzel! Beğenirsin, al tad da bak!
— Bilmem mi kısırı! dedi Hilmi, girişti.
Bu kısır modası da yeni çıkmıştı, parasızlıktan mı, güneydekilerin, Adana-Urfalıların işsizlikten göç ettikleri İstanbul'un mutfağını değiştirmelerinden mi, biberli soğanlı bir bulgur pilavı, berbat bir şeydi; sindirilemiyor, davul gibi şişiyordu insan midesinde. İstanbullu kadınlar bütün kabul günlerinde

kısır ikram ediyorlardı birbirlerine (kabul günlerinde; hani bir araya gelip masadaki çörekleri, pastaları ve kısırı nasıl yaptıklarını anlattıkları o günlerde)... Yıldız'ın bana göz diktiğini görünce :

— Aaa çok severim, versene bana da Gülgül, diye uzandım, rakıyla çok da güzel gidiyor! diye mırıldandım, Yıldız duymuş rahatlamıştı... Fikret, tabağını dolduran Gülgül'ün kaşıklı eline sarılıp,

— Cânım diye öptü, kaşık orasına burasına sürünmüştü. Yıldız keyifli bir nefes çekti cigarasından...

Gülgül :

— Al abi istediğin kadar al, dedi, yerdeki tabağı tepeleme doldurdu. Kız «Allah sonumuzu hayır ede!» diye utangaç utangaç bir Fikret'e bir Yıldız'a baktı.

Ne kadar mutlu Fikret bu gece! İnsanlarla bir arada olduğundan, evinde yalnız kalmadığından. Evi Taksim'de yarısı yıkılmış o koca ahşap yapının tozun, farelerin ve rüzgârın cirit attığı odası. Tek başına kalmadığı, burada konuşan, yiyen, içen çocuklarla birlikte olabildiği için ne kadar baygın yüreği; Kaptan-ı Derya Cafer Paşa dölünden gelme, Galatasaray'dan, Avrupa'dan, Amerika'dan iki ihtisaslı, üç dil bilen doktor Fikret, genç kızlığımın ünlü kayakçısı, yakışıklısı, çapkını, hanedan sonu bir kadınla evlenmiş, bir oğlu olmuş, kadından boşanmış ve yalnız... Kumral ve sarışın ve siyahi Mehmet'in babası Fikret; görenin âşık olmadan kalamayacağı, Allah'ın kendi soluğuyla üfleyerek canverdiği, istiareci hipi Mehmet'in babası Fikret, durmadan düş gören, kara gözlü, şimdi mavi gözlü, şimdi kel başlı, şimdi lepiska saçlı, şimdi koca pazulu, şimdi saz benizli Mehmet'in babası Fikret; güzelliği kaleme gelmez, her görenin bu bir insan mıdır diye durup durup baktığı çocuğun... Sevgilisi geçenlerde Sultanahmet'te ölü bulununca tutuklanıp salıverilen Mehmet! Yakından bir kez gördüm onu: babasına poz vermişti, düğmeleri dökül-

müş, çizgili mavi şile bezi bir gömlek, bir kot pantolon vardı üzerinde, gülümsüyor muydu?.. Kıvranıyor muydu?.. Güzellik ve sevgi, diye düşündüm, neyin sevgisi olduğu bilinemez bir sevgiyle doluydu, aynaya hiç bakmamış, kendini hiç görmemiş gibiydi :

bir aynada,
bir balkon camında
bir suda görse kendini
yanarak gözleri

Hiçbir şey görmemişti dünyaya ait, besbelli kalp gözü ile görüyordu, hafifçe gülümsüyordu, melek gibiydi. Fikret tabloyu gösterdi: beyaz bir yüzün, içi görülen bir tenden, gırtlağından ve göğsünden aşağı yeşil bir ışık akıyordu sadece, hiçbir şeye benzemiyordu bu yüz.

— O, ondaki güzellik boyanamaz da!.. dedi Fikret.

Çocuk susuyordu, sonunda babasından para alıp gitmişti, dünyevi bir şey için almadığı belliydi parayı. Zehra Hala'mın Tevhid'e ermek dediği şey bu olmalıydı, bu çocuğun yüzündeki o güzellik: TEVHİD!.. Anası Fikret'le birlikte TEVHİD'i de evinden atmış olmalıydı, hanedana yaraşan biri; insanları istediği kadar güçlü görmediğinde deliren kadınlardan biri?.. Belki de yavrusunu Tevhid'e ermiş olarak seyretmeye dayanamıyordu?

bir delilikti
cinnetti Tevhid

Bir kez Fikret'e gittiğimde kapıya asılı bir pusula buldum, okuduk : «Baba, arkadaşım, kardeşim, annem, sevgilim, baba! Ferlinghetti de sen de, Ginsberg de» diye başlıyordu sonra şiir geliyordu :

Geri gelen peygamberlerden biri O
Geri gelen takma saçlı peygamberlerden biri o
Aht-ı Atikte bir sakalı vardı onun

Bir ozandan fazla bir şey O
Durmadan şiir yazan bir ihtiyar O
Her üç düşüncesinden biri ölüm olan
Geri gelen peygamberlerden biri O

Baban
Mehmet

diye imzalamıştı.

— Bazen aylarca görünmüyor! dedi Fikret. Yeniden okudu: bir kanat gibiydi yazının kâğıt üzerindeki resmi, solak ufak bir elden çıkmıştı. Sağa yatık yatık ve küçücük, kargacık burgacıktı harfler. Bir çırpıntı gibiydi yazı; ikinci kez okuyuşunda gözlerimiz yaşardı. Fikret, şakaklarına doğru, aşağı aşağı çekik, iri, patlakımsı gözlerini bana dikti, arada bir elinde kalmış kanat parçasına bakıyor, yeniden ağlıyorduk... Çantamdan ütülü beyaz mendilimi çıkarıp silindim ben; o da boyaların arasında bulduğu bir paçavraya sildi gözyaşlarını, ardından sümkürdü beze; yanaklarından mavili kırmızılı seller önce sakallarına, sonra gırtlağına, oradan bir ucu aşağı doğru çarpılmış kirli beyaz papyonuna iniyordu... Yere uzandı, bir portakal kasasının üzerinde duran içi dışına çıkmış bir radyo pikapa dokundu, birden Blaur Himmell çalmaya başladı, reverans yaptı, kaldırdı, sarıldı, boynuma dolandı, başını omuzlarıma gömebilmek için eğilip kıçını geriye attı, hemen hemen iki büklüm oldu, dönmeye başladık; ikimiz de iyi tangocuyduk, Sabahattin bey çoktan ölmüştü; hem ağlıyor, hem gülüyor, hem de nefis bir uyumla dans ediyorduk. Dans ettikçe, içimiz hafifleşiyor, dünyevi kaygılardan uzaklaşıyor, yüceliyorduk. Zehra Hala'mın dediği tarikatta bu «hal», «ihvan» olsa gerekti. Kardeşlik! Ortak ve ulvi bir amaca yönelme sonunda doğan kardeşlik, ortak amacı insanları iyi görme ve mutlu görme olan (halama göre müminin mümine) kardeşliği : Bu hal içinde katedilen manevi yolculuklardan biri sayılmaz mıydı şu halimiz? Yavaş

yavaş sustuk. Huzura erişmiş gibiydik... Sakallarının arasından sarkan ıslak dudakları benimkini aramaya başladı!
— Hadi baba oturalım, dedim, hadi düzeldiysen başla benim resme, ne görüyorsun bende?.
Yerlere saçılmış limon, elma kabukları, eski ayakkabı tekleri, kirli çoraplar, kazaklar, bira ve votka şişeleri arasından tuvali bulup çıkardım. Kahverengisi siyaha çalan, nef tiler, yer yer parıltısı dökülmüş sarılar içinde bir baş çizmişti... Bunca pisliğin, acının içinde de öpüşmüştük işte! Ağzımı kolumla sildim! «İhvanlık, mihvanlık» ama temizlik de imandan gelir... Benim evim mis gibidir, sandıklarım dolaplarım lavanta kokar gıcır gıcır. Camlar, çerçeveler pırıl pırıldır, yerler çam kokulu ilaçla, arapsabunuyla silinir, kap kacak şartlanır. Sadrettin (kocam) Oldspice sürünür, tertemiz bir adamdır, onun o hafif karanfilli kokusunu içime çeke çeke sevişirim, tırnakları tertemizdir, tırnakları kesiktir. Kendimi bırakırım ona... Burda bu pis battaniye... bu döşek! Kim bilir kimler yatmıştır daha önce...
— Cânım kızım benim... dedi. Kızımsın benim... Oğlumsun, Mehmet'imsin!.
— Biliyorum baba, biliyorum, bir şey yok... dedim.
Boyamaya koyuldu.
— İnsan gibi değil... İnsan gibi güçlü değil taş gibi güçlü o?. dedi...
İri elinde tuttuğu fırçaya baktı bir zaman.
— Monografimi, şiirlerimi, resimlerimi... depo değil... bir haftaya kadar al, almazsan... yakarım... dedi... Evet, ayrıldık ama insan yer bulana kadar... bunca yıl... oğlumuz...
Hızlı hızlı boyamaya başladı, fırçayı hep aynı yöne kısa kısa darbelerle vuruyordu tuvale.
— Gidemedim o hafta, işte burası... buldum... gidemedim... haklıydı aslında, ona göre değildim... O... çok soyludur... padişahlığa karşı çıkmış babası... padişahlığı alaşağı etmiş... bir soydan gelir ama... imparatorluğun sorumluluğunu ta-

şır.. Evet, evet, imparatorluk karımdan sorulur... icabında bunlar... kafa keser... Ho ho ho!.. Biz gene ucuz kurtardık... kafayı... Mehmetle ben... Ho ho ho!..

— Çalışamıyorsun da şimdi! dedim.

Yaptığı işe yan yan baktı, bir gözünü yumdu, epeyi bir süre sağ gözüyle süzdü resmi, sol yanının buruşlarını dudağının ucuna topladı açtı :

— Haczettiler telefonu! dedi. Biri de,,, bir hastam,,, attılar hastaneden, iyileşti diye,,, gidecek yeri yoktu,,, buraya aldım,,, yatağın birini yere attım,,, daktilomu almış gitmiş kerata... Ho ho ho! iyileşmiş yani! Genç adam,,, olsun!.. Kurtardım ya onu!.. İyileşince,,, beni yolarlar... Ho ho ho!

— Ya şimdi ne yapacaksın? dedim...

— Düşünmedim! dedi. Kadınlar... Kadınlar hep korkutur beni... Birkaç kadın var o başka... Resim satıyorum.

Yüzleri duvara dönük resimleri işaret etti fırçayla; siyah, kaptan ceketinin yakasına kocaman bir kırmızı damla düştü, gül gibi açtı sol yakada boya; bu derbederlik içinde parıl parıl yanan sarı madeni ceket düğmelerine takıldı gözlerim...

— Benli Belkıs da hatıralarını yazdırıyor.. hâlâ... İş var... Şık olmak lazım... Bir gün getireceğim... senden bahsettim... merak etti... Akşamları... Kulüp 13'de biliyorum... dans çok güzel bir şey.. hiç ağrın sızın kalmıyor... neşe verir... dans müsabakasını kazandım 2500... dans kralı oldum!.. kredi.. içki kredisi... Ho ho ho!..

Perdesiz, kirleri don tutmuş pencerelere baktım : Kız Kulesi, bütün dünyayı terk edip suya düşmüş, sudan canını kurtarmaya uğraşan bir tanrı başı gibi inip çıkıyordu camda. (Kız Kulesi: hafifçe sisli Boğaz şimdi, göremiyorum.)

— Bir dakika şöyle dur cânım! dedi.

Ekmek kırıntıları, yağ lekeleri içinde yer yer parçalanmış lacivert muşamba döşemeye serilmiş yatak, o rengi kalmamış acayib battaniye... Yatağın başucuna gelen duvarda, ne olduğu anlaşılmaz şakırdayan o resim! Bakmadan gülümsedi :

— Kâhı Bihişt dedi, babamın dedesinin... Taht-sedir... Hasan Paşa... Bağdat'da vali iken... kuyumculara yaptırmış... Cennet bahçesi!.. Resim, zeytin yeşili mermer damarlı zemin üzerine, gümüşî renkte büyük, yüksek ve geniş bir şeyi gösteriyordu. Sedir o olacaktı... Sedir'in kıyılarında altun rengi nar ve turunç ağaçları önünde, fıskiyeli, gene mermer bir havuz yer almıştı, gövdelerine mercan renkli taşlar kakılmış gibi, yaprak ve meyvalar, yakut, yeşim ya da akikimsi renkler salıveriyordu. Bağdat valisi görünmüyordu, ama resim belli belirsiz bir tütsüyle ya da kokuyla örtülmüş gibiydi...

— Ne var bu resimde, bir şeyle kaplanmış sanki?

— Kâfûru, dedi Kâfûruyla ovdum, o zamanın kokusu... Bu adam, dedi, kırmızı entari giyermiş,,, üzerine kolon kuşak kuşanırmış,,, kuşağın beş tane,,, murassa altun tokası,,, tokaların üstünde zümrüdüankaa tasvir edilmiş... Onun da resmini yaptım aynen... Öyle, ablam aldı, dedi...

Bu Hasan Paşa... cuma namazına... padişahın kulağına gitmiş... kızmamış, memnun ondan... ama, «Ol değme yapukları üzerinden kaldırsın!» diye haber göndermiş... Bir de gûlamlara düşkünmüş... kendi giydiği libası onlara da giydirdiğinden... gûlamlar padişah gibi giyinirmiş... babamın dedesi... nereye gitse... bindiği atın eşine binermiş oğlan, at başı birlik giderlermiş... ancak alay selamına durduklarında... oğlan atının... başını... paşasının üzengisi hizasından geri çekermiş! Onu da yaptım bak... Duvara dayalı bir tuvali çevirdi: perspektifi olmayan muşambanın tam ortasında Paşa sırt üstü yatıyordu, kollarını açmış, hatta biraz İsa gibi gerilmiş durumdaydı. Resmin sınırına yakın Paşa'nın çevresini kuşatmış bir çember üzerinde bu kez eşit aralıklarla, sünnet çocukları uzanmışlardı; üzerlerinde beyaz ipekli giysileri, başlarında kırmızılı taçlı, ipek sünnet takkeleri vardı, kırmızı adamla çocuklar arasına garip objeler serpilmişti; kadın başları, yatağanlar, tavuslar, aslan ayakları,

saatler, kancalar... uzaktan bakıldığında bir deniz haritasını andırıyordu resim.
— İşte onun torunuyum, dedi... Ana tarafımdan, kaptan-ı deryalar, amiraller... Prens'im üstelik ho ho!. Resme baktı... Bunu satacağım... Melda yarın bir müşteri getirecek!.. Tarih... Musevi meraklıymış... Museviler meraklı olur... Kulüp 13'de de,,, herkes kendi suratını merak ediyor,,, masaları,,, dolaşıyorum,,, kara kalem,,, içki ısmarlıyorlar!..
Gülmeye başladı, ağzını açmadan yüzünü kırıştırarak güldüğünden yüzündeki boyalar birbirine geçti, gerçek bir palyaço, gerçek bir insandı işte, ben yeni bir ağlama tutturdum,
— Hah işte, orada... şimdi... yüzün... bitti bitti... ağlama... geçti artık... geçti... Hıçkırır gibi konuşuyordu... Yaptım... işte sen, sen... seni buldum...

Gümüşsuyu'nun Taksim alanıyla kesiştiği o anaforlu köşeye geldiğimizde, yerden kopan bir yel kocaman kara silindir şapkasını aldı götürdü başından; Park Otel'e doğru koşmaya başladı, tam şapkayı yakalamak üzere eğildiğinde, tökezlenip yere serildi, kalktı yeniden koşmaya başladı; ince kara pardesüsü, ince upuzun burunlu siyah ayakkabıları, elinden hiç düşmeyen fermuarlı, dikdörtgen biçimi yırtık kara çantası, üstüne-başına yapışmış kuru çınar yapraklarıyla ve gene o garip gülmeyle geri geldiğinde :
— Beklettim cânım, kaybettim ama... Kafama göre şapka bulunmuyor burada... Kafam çok büyük... Bunu Londra'dan almıştık; tören şapkamdı! Alışmıştım... Yirmi yıldır başımda — başını sıvazladı — şimdi ne yaparım?.. Mehmet'le yaşıttır!.. Gene o hıçkırıklı gülmeyi tutturmuştu.
— Üzülme, ben sana bir yün takke örerim! Şiş tutmayı bile bilmezdim oysa! Başını eliyle kapadı...
— Cânım, dedi...
— Ağlama artık, bitti! dedim. O şapkayı ben de seviyordum ama... Ağlama hadi! O renk bir takke örerim sana! Kirden

nefti olmuş, neftisi küflenmiş, kalın, kara bir takke örerim sana! Hem o çok yüksek bir silindirdi! Koluna girdim. Köşedeki Terminal birahanesini geçtik. Ankara Pazarı'nı geçtik, karşıda «Eftalikus'un Kahvesi»nin olduğu kaldırımı geçtik; Beyoğlu'nun binlerce yıllık karanlığına bir adım attık ve bir tayf gibi kaybolduk.

Hilmi, İkbal'e:
— İşte, şuraya yazıyorum, karısını bırakacak da seni alacak sanma... Görürsün... Söylemedi deme?.. İçkiyi kaçırmış, dili sürçmeye başlamıştı bile.
— Yakup'a da idam istemişler, değil mi, Hilmi? dedim. (sıkılmıştım onları dinlemekten.) Hani ya bir vakitler senin oraya, yayınevine gelirdi o kısa boylu çocukcağız değil miydi?
— Ha o mu? Bilmem, hiç haberim olmadı... Hangi davadan yargılanıyordu?..
— Ben de bilmiyorum, bugün bir ara gazetede gözüme ilişti de! Tümünü okuyamadım!..
Rakımı tazelemek üzere davrandım. Turhan, İkbal'den yana bakıyor, düşünceli düşünceli.
— Sen biliyor musun, Turhan? Yakup hangi davadan yargılanıyormuş?
Başını salladı, bilmiyormuş o da!
Ne çok kadınla birlikte oldu şu Turhan. Ne çok aşk yaşadı! Bıkmaz mı bir erkek, her önüne geleni koynuna almaya, sevmeye (— sevebiliyorsa o kadar sık—) dil dökmeye? Yabancılaşmış cinsellik?.. Belki de kendine güvenini sağlıyor, erkeğin doğasına, istenmek?.. Beğenilmek?.. Bizim doğamıza da uyar... Şu İkbal'i seviyor mu bu adam şimdi?.. San-

mıyorum. Neden sanmıyorum? Bilemem... Ola ki yeni heves bir genç yazarı incitmeyecek kadar soyludur yüreği?.. Kim bilir?.. Yüreğin soylu olması nasıl bir şeydir kim bilir?.. İyilik ve sevgi dolu olmak, önüne gelen kadınla yatabilmek soyluluktur belki de; kendinden istenileni vermek, onları mutlu etmeye çalışmak! İkbal'i üzmeden yanında bir süre alakoyacaktır Turhan; ardından tatlı tatlı ayrılacaktır. Bildiğimiz tüm aşk hikâyeleri böylece sonuçlanmıştır, sevgililerinden dostça ayrılmayı bilmiştir Turhan. Mümin de hep böyle anlatır onu. Turhan'a göre kadınlar birlikte konser dinlenilen, şık salonlarda buluşulan, değişik dekorlarda sevişilen; dantel iç çamaşırları, saydam gecelikler, sütyenler, şıkır şıkır ütülü gömlekler, burnu ve topuğu açık iskarpinler, gergin çoraplar ya da yanık tenler, rimelli gözler, allıklı yanaklar, kokulardır... Öpüşmeyi anımsatan tuhaf tuhaf çarpıttıkları dudakları!.. Kimi vakit kaba saba tavırlarla erkeksi olmaya yeltenirler! Ama, asıl onlar, en çok onlar, sevilmeyi, sevmeyi özleyen, tiril tiril giyinmek isteyen şeker yaratıklardır!.. Gelip bulurlar beni; ben istiyor muyum diye sormazlar bile, telefon eder, sizinle görüşebilir miyiz. bir okurunuzum, derler; adım çıkmış bir kez... Bana sahip olmayı isterler! Kıskandırmaya yeltendikleri de olur! Sanki benimle yatarlarsa akıl, hüner, ün bulaşacak kendilerine... Kim bilir yaşlılıklarında övünecekleri birkaç anı biriktirmektelerdir, adımı kullanacaklardır belki de ölüme doğru... Boşa gitmedi gençliğim, şu da vardı diyeceklerdir, istiyor muyum diye sormadan gelenler... Kimseyi kırmak istemem... Gelirler... Gelsinler... Evlidirler kimi vakit sorunları vardır; olsun... Gelirler, evlenmek, hepsi de evlenmek ister; evlenmeyeceğimi anlayınca giderler!.. Kocalarını bırakıp benimle evlenmek, nasıl kıskanayım onları... Hep aynı şey, beni isterler; ya ben? Düşünmedim bile... İkbal'e doğru kadehini kaldırıp öpücük gönderdi Turhan, keyifli keyifli gülümsedi...

Haftalar, bazen aylar geçip, romanıma bir satır eklenmediğini gördükçe ürperiyor, için için kinleniyordum ev halkına; hele anneme! Çocuklar, kocam hadi neyse, idare ederdim, ama annem? Son günlere doğru bir de tavan arasına çıkıp eskilerini aşağıya taşımayı huy edinmişti. «Eskisi olmayanın yenisi olmaz!» diye bir laf tutturmuştu. Yenileri saklar, sürekli eskilerle gezer. Birikmişliği, çatı katının tozlu kuyularının ağzından taşan yetmiş yıllık odasına, o karanlığa bakan küçük odaya sürüklüyordu artık. Fırfırlılar, nervürlüler, koktoroj dediği renkten verevler, kloşlar, kara tüllü parlak hasır şapkalar, küçük başları, kırmızı gözleriyle, insana korkuyla bakan sansar etolü yakasına geçirip geziniyordu evin içinde; sırtında simli tuvalet, kolunda körüklü krokodil çanta, öteki elde iğne topuklu «gece ayakkabısı» üstüne ince saydam muşambadan zamanının gece çizmelerini geçirir, kule gibi olup, kat kat dururdu; bu Tepebaşı'na Hamiyet'i dinlemeye giderken, şu Kristal'e Müzeyyen'e, şu Münir Nurettin'e,,, evlenirken şu tayyörler, senin gelinliğinde şu kadife,,, Rafet'inkinde küpür dantel sandıkta,,, herkesin gözü bende olurdu! Nur içinde yatsın; esirgemezdi benden, kendisi hep o lacivert kruvaze takımı giyerdi! Rafet'in düğününde şapkalı iki kadındık, öteki kadın kayboldu; ev ev değil ki, her şey kayboluyor, diyorum da sana, inanmıyorsun, sanki bir el var, gizli bir el sevdiğim şeyleri alı-

yor!.. Düşman... Bu ev senden sorulur, bulsana! Çık da bul kaybolmadıysa diye kakalıyordu beni... Odasının duvarlarına bütün gün çivi çakıyordu artık, yok yukarda olmaz, burada gözümün önünde dursun o temizliğe gelen kadını gözüm kesmiyor hiç,,, gözleri kötü bakıyor,,, göz orospu olur kızım!.. Bütün gün evdeydi artık, benim odamı bırakın temizlik memizlik istemem, çıkmam, sokağa da çıkmam! Gezmek tozmak neyime benim, ahiret hazırlıklarım var, getir şurdan Furhan'ı getir besmeleyle tut! O sıralar ufalmaya başladığını farkettim işte! Bilge'ye gösterdim, «Sanki büzülüyor değil mi?» dedim. «Sen onu biraz al gezdir ne olur, hava alsın!», «Anneanneciğim, benimle gelir misin, iskeleye kadar gidelim, çok ders çalıştım, başım ağrıyor, ha?» dedi kızım. «Seni şeytan!» diye kükredi! «Şeytan-ı lâin!.. İblis! Odamdan çıkayım da, neyim var neyim yok gitsin, değil mi! Defolun ordan! Mel'unlar!» Başucunda duran yeşil kesme sürahiyi sallayıverdi... Bilge ağlayarak çıktı odadan... Şangırtı parça parça ve yemyeşildi... Boynuma sarıldı, «Hasta o anne, beni tanımıyor, deli o!» diye hıçkırdı... Giderek hiç çıkmaz oldu odasından, durmadan uyudu ve ufaldı; her yanı çekti, başı daraldı, Janet Taylor dudaklarının suyu çekildi, birbirine katlandı, Kim Novak saçları seyreldi, soldu, tozlandı, yanakları eridi, gölgelere battı, burnu düzleşti, ucu yatıklaştı, göz kapakları saydam bir pembelik edindi, kirpikleri aklaştı. Yatağın içinde oturduğunda gözlerini yarısına kadar kapalı tutuyor, o aralıktan başını sadece yarım daire alanlar görebiliyormuşçasına yana yatırarak kırpık kırpık, piliç gibi bakıyordu bize. El ayak çekildiğinde karanlığa bakan pencereye ufak ufak sekmelerle gidiyor, konuşuyordu güvercinlerle tıpır tıpır. Uykumuzun içinde kanat sesleri gezinmeye başladı... Yemekleri çorba, ekmek ve suya dönüştü... Baş ucunda duran komodine bırakıyorduk tepsiyi; giderek çorbaya da el sürmez oldu. O vakit sadece suyunu tazeledik.

Necdet'in elini bir kıpırdatmasıyla odaya coşkulu bir ses doldu; İngilizce kısa bir konuşma, ardından gitar eşliğinde tok bir ses, hızlı ritmik bir parçayla salonu dolduruverdi; canlı yayın olmalıydı:

I learn that Washington never told a lie
I learn that soldiers seldom dies
I learn that every body is free
That's what teachers said to me
That's what I learn in school...

Yıldız'ın nerdeyse gözleri doldu, sesi titreyerek üst üste:
— Ama ne hoş değil mi! Ne Merveuxe! Ha çocuklar? Bayıldım valla, hiç duymamıştım bu şarkıyı, ilk kez dinliyorum, kim bu adam, sesi de çok güzel, tendresse!..
Ellerini göğsünün üzerine kavuşturmuş, kalbine bastırıyordu bir yandan. Vedat piposunu ağzından çekmeden bilmiş bilmiş:
— İşte gâvur türküyü koydu mu böyle koyuyor ortaya, sanat bu işte!..
Hilmi elinin tersini ağzına götürüp bıraktı orada, elinin altından çıkışır gibi:

— Bizim Veysel bundan geri mi ha?.. Yabancı oldu mu bayılıyoruz valla... Ha!..
— AA! Öyle deme ama, dedi Yıldız, bu bambaşka, ben Veysel'i de çok severim, ama bu tendresse! Ah sen sözlerini anlasan eminim çok beğenecektin!..
Azade:
— Aman Veysel'le ne ilgisi var bu adamın Allahaşkına! dedi. Ben tanıyorum, yanılmadımsa, Pete Seegers olacak bu... Veysel üç söz ediyor, güzel, güzel ama hep aynı şey, insan sevgisi! Aman, onun da suyu çıktı artık...
— Bizim Veysel'in sözleri, bizim halk ozanlarının sözleri kötü mü ha? dedi elini ağzından çekerken Hilmi; dil bilmeyişinin getirdiği ikircim vurdu sesine.
Vedat:
— Bu müzik bayağı müzik, yavrum, Blues'lardan geçmiş, caz'dan geçmiş, üstelik çağdaş, ilerici bir kapsamı var...
— Bizimkilerin yok mu, protesto şarkıları değil mi bizimkiler de ha?..
— Ne ilgisi var kardeşim, dedi Vedat, bak üç dörtlükle adam sana bütün resmi ideolojisini, eğitimini, ailesini sergileyiverdi... Yani şimdi bununla bütün ömrünce CHP politikasını desteklemiş, aylıkçı bir fakir saz şairini bir kefeye nasıl koyarız!..
Piposunu çekti ağzından.
Hilmi:
— O kadar da değil, dedi, yoksul olabilir ama işi ayrıdır! Duraladı. O parayı almasa da sanatı bundan başka bir şey olmayacaktı, üstelik halkın derin felsefi inançlarını dile getirmiştir Veysel!.. Ha!
— Evet, doğru, para almasa da aynı şeyleri çalıp söyleyecekti, bence de, yani onun yapısına uygundu Halk Partisi ideolojisi, hepsi bu?. dedi Celil.
İkbal:
— Yani kör bir adamdan daha fazlasını beklemek gereksiz değil mi? diye sordu.

— İşte bu harika! dedi Turhan gülerek. Şu bizim milletin merhametine bak sen! İşte bu huyu hiçbir millette bulamazsın. Tatlım benim, dudaklarını büzerek açıkça öpücük gönderdi İkbal'e. Kendi kendine konuşur oldu sonra: Gülhane Parkı'na heykelini dikiyorlar sakatın; maaş da bağlanıyor; bu milletin hasletleri bunlardır işte; şaka etmiyorum; biz çok yufka yürekli bir milletiz ama adımız barbara çıkmış bir kez!.. Ha, ha, ha!.. İkbal beklemediği bu karşı koyuşa azıcık gücenik bir tonla:

— Her körün, sakatın heykeli niye dikilsin! O herhangi bir kör değil ki!.. dedi.

— Öyleyse sanatı için diktiler heykeli! dedi, Turhan. Sanatı için diktilerse neden «Körden daha fazla ne bekliyorsunuz?» diyorsun?

İkbal'i kıskanıyor muydu yoksa Turhan? Bu çıkışı şaşırtıcı bulmuştum:

— Canım, dedim, bunda bir şey yok ki, biraz da psikolojik etkenlerle sevilir Veysel! Bir sakata gösterilen ilgi, belki sağlama gösterilenden biraz fazla da olabilir ama, ne oldu ki, önünde sonunda Gülhane Parkı'na koymuşlar yontuyu, Taksim Alanı'na değil! Gülhane Parkı'na da kokudan girilmiyor, gidenler hep fakir fukara, kim olduğunu da bilmiyorlar, geçende yolum düştü kestirme olsun diye geçtim ordan, adamın biri çocuğunu eşeğe bindirir gibi bindirmişti sırtına Veysel'in?

Emin:

— Bilse bindirmez! dedi.

Asiye, bir o yanı bir bu yanı dinleyip konuşmaların arasından sıyrıldı, duvardaki resimleri incelemeye koyuldu. Emin de kalktı, yağlıboyaları, ebrû, hat ve fotoğrafları açıklamaya başladı. İnce uzun hoş bir adamdı, Yıldız'la uzaktan akrabalığı vardı, arkadan tepesinin seyrelmişliği arasından başının derisi kırmızı kırmızı görünüyordu. Bir ara onu ne çok beğendiğim aklımdan hiç çıkmıyordu... Asi-

ye başını mazlum köylüler gibi yana yatırmıştı, bu ona kendisinden çekinilmeyecek herhangi bir insan görünümü sağlıyordu. Arkadan bakıldığında kısa saçları ince görünen uzun bacaklarıyla gerçek Avrupalı bir kadını anımsatan bu kadın yüzünü dönünce iri memeleri, kaba dudakları, kemerli burnu, hantal gerdanı, koca elleriyle insanı şaşırtan bir görünüm, koyuyordu ortaya; sanki iki ayrı insanı ortadan ayırıp yapıştırmışlardı birbirine, sanki iki yüzlü, dört yüzlü, sanki sekiz başlı, sekiz çatal kuyruklu o yılandı; gövdesini kaplıyan derinin üzerinde mis kokulu çiçekler açan güller, yaseminler, nilüferler, her bir kaşı üzerinde yeşermiş; başlardan birini kesersen kan selleri basar ortalığı öteki yedisini kesene dek yeniden başı biter... İnsanlara kendini sevdirebilmek için yüzüne iyiliksever bir anlatım bulmuştu: dudak diplerini büzüp, çekingen bir gülücük konduruyordu ağzına; gözlerini de içini göstermeyecek biçimde, gülüyormuşçasına kısıyordu. Eve bu ilk gelişinde sessiz sessiz oturmuş, ev sahiplerine kendini beğendirmeye çalışmıştı. Bu eve Emin'le gelmeyi ayarlaması da akıllı bir seçimdi. Hepimiz severdik Emin'i. Temiz, kimi zaman insanı kızdıracak kadar iyi niyetli bir insandı. Almanca ve İngilizceden çeviriler yapar, her akşam meyhanelerde dostlarıyla içerdi. Sık sık çevirdiği kitaplardan içeri alırlardı onu. Son kez topallayarak çıktı. Sorana, «Ne olsun herkesin başına gelen,» dedi. Necdet, onun için, «iyiliğinden her kötülük çıkar böyle adamların!» derdi; ama kötülüğü kendineydi Emin'in Yücegönüllü bir insandı, dostunu düşmanından ayırdedemeyen, durmadan dolandırılan; sanki bilerek, isteyerek kazıklanan, bir şeyin bir suçun —belki de varlıklı bir aileden gelmenin suçunun— bedelini ödeyen...

Asiye, 930'ların modasını akla getiren, krep jorjetden mozaik desenli bir takım giymişti. Bizim kilim motiflerini andıran iç içe geçme desenler incelerek lacivert tonlarla su

gibi yakada ve kol manşetlerinde dolaşıyordu. Bel düşük ve büzgülüydü, böylece kabarık baldırları kumaşın altında kayboluyordu. Giysinin tonuna uygun yakutlu küpeler düzgün Batılı kulaklarından ışıl ışıl sarkıyor, ona eş yüzük ve bilezikler değme mücevher ustalarının gösterişsiz zevkini yansıtıyordu. Bütün bunları, babasını kanser ameliyatı için İsviçre'ye götürdüğünde almış olacaktı. Çerçi-Jandarma-İşadamı-Baba, geçen yıl Zürich'te «menhus hastalıktan kurtulamayarak hayata gözlerini yummuştu». Asiye orada butiklerden çıkmamış, «Yüreğim götürmüyor!» diye hastaneye beş dakka bile uğramamıştı. Aslında babasının, bu dünyayı herkese ters göstermiş o büyük adamın, öyle kanserle falan ölebileceğine pek inanamamıştı. Ona öyle geliyordu ki, babası yeni bir sürprize hazırlanıyordu, yeni bir iş kuracak ya da İzmir'den İstanbul'a gelmeleri gibi, İstanbul'dan da Zürich'e göçürüp yerleştirecekti aileyi... Adam öldükten çok sonra bile, sokaklarda yürürken uzaktan bir adamı babasına benzetiyor, yüreği ağzına geliyordu! Ama baba son nefesini rahat vermiş, gözleri açık gitmemişti; bu dünyadan göçüyordu, ama ardında kendi gibi hatta kendini bile geçen bir deha bıraktığından emindi. Bunları bize hep Mümin anlatırdı...

Mümin, o sırada Balkan eleştirmenleri toplantısındaydı, Yugoslavya'dan atladı bir trene, sevgili dostunu, kaldığı otelde bir sabah, otururken bastırıverdi (bayılırdı insanları özel hallerinde yakalamaya Mümin). Burnuna kadar moda kataloglarına gömülmüş başında bukle bukle kocaman sarı bir peruk, üzerinde beyaz şifondan dantelli bir gecelik, gecelikten çok gelinliğe benzeyen kuyruklu muyruklu bir şey vardı Asiye'nin. Ondan kaçmanın anlamsızlığını gören kadın olduğu gibi kaldı. Mümin çekip çekip aldığı katologlara baktı, işaretli resimlere baktı, okudu ve güldü... Bunun üzerine Asiye ağlayarak babasının yerine kendisinin

ölmek istediğini, ne yaptığını bilmediğini, aklının başında olmadığını söyledi. Mümin de buna karşılık en pahalısından, yıkanmış buruşuk bir kot istedi Asiye'den. Sonra birlikte bara inip şarap içtiler... Daha sonra da yazacağı yeni romanı için Türk işçilerinin yoğun olduğu bir semte gidip işçi dertlerini not etti. Asiye.

Kocası hapse girmiş, kirden mi, esmerlikten mi neden belli olmayan kara bir kibrit kutusunu andıran işçi karısına 1000 FR.lık bir çek de yazıvermişti Mümin'in gözü önünde... Kadın tek koluyla sarıldı, ağladı Asiye'ye, öteki kolunu ardında boş tutuyordu. «Kırk yıl bir gün abla, öl de istediğin zaman öle-lim!» demişti. Asiye gözlerini iyice kısmış, alnındaki kâkülleri kaşlarına kadar taramıştı. Kadını ve iki küçük yavrusunu öp-müştü. Tam o sırada garip bir şey olmuş, «Haram olsun inşallah! Siz 1000 FR. değil, on para etmezsiniz!» diye bağıran bir ses gelmişti bir yerlerden. Asiye de, Mümin de, bir kolunu ardında tutup ağzından durmadan dumanlar çıkaran işçinin yaşı belli olmayan karısı da, donup kaldılar bir an. Kadın Asiye'nin buruş buruş olmuş ama eski de sayılmayacak kot etek-yelek takımında kalan gözünü çekip, sesi arandı bir süre, sonra öteki gözüyle yeniden gözyaşı akıttı. Asiye, Mümin'in koluna girdi, «Ne olur götür beni burdan, yüreğim dayanmıyor artık!» diye hıçkırdı. Çıktılar. Mümin, «İşittin mi o sesi?» dedi. «Yoo!, hangi ses, ne sesi?» dedi Asiye. Yürüdüler, barakaları, yarım yırtık beton binaları geçip köşede bir taksi buldular... Zürich'in en lüks lokantalarından birinin terasına oturdular, çevresi kafelerle, minik restoranlarla çevrilmiş bulanık mavi göle bakarak önce beyaz şarap içmeye başladılar. Mümin en pahalı yiyecekleri söylemeye koyuldu garsona,

Rus mutfağı isterim dedi Mümin
başkası bize yaraşmaz
ta Karlovy'den kalktım geldim senin için
Zakouskis dedi garsona

Bortsch
Koulibiac de Saumon
Ne dersin Asiye
Çok güzel sen ısmarla
Poularda àla neva
Salade dedi Mümin
Asiye canard à l'orange dedi
Havyar da isteyelim mi
gitmez gitmez dedi Mümin
Gâteau au fromage blanc
ve sorbet à la vodka!
garson arka arka gitti
ekim devrimi böyle kutlanır işte
dedi Mümin
Aşkolsun valla dedi Asiye, BRAVO! MÜMİN!

Kupkuru kamçı gibi bir adamdı Mümin, ama kuyu gibiydi gırtlağı: dünyaları tıkınır bir gram et tutmazdı; neredeyse on kişinin yiyeceğini ödetmişti Asiye'ye... Asiye, şeytanın bir oyununa gelmemek, gaipten sesler işitmemek için adama, yediklerine hiç bakmıyor, kafasını karşılarda bir çocuk resmi gibi duran, pencere önleri sardunyalı, kızarmış kahverengi kutu kutu evlere, kuytularını sarı kırmızı yaprakların ördüğü devleşmiş ağaçlara, korulara vermeye çalışıyordu. Sık sık tuvalete gitti işedi; kubura doğru, «Haram olsun, haram olsun!» diye sesleniyordu.

Bir ara Mümin, her rastladığına arkasını dönüp, kıçını, kemiklerinin neredeyse deleceği «Asiye'nin armağanı» kot pantolonunu gösteriyordu sırıtarak. Orada «Levi Strauss» damgası okunuyordu. Bir yandan da «Haftada bir eleştirmeniniz sizlerle» köşesinde mutlaka bir yolunu bulup Asiye'nin adını geçiriyordu. Bu sütun ve Mümin çok seviliyordu aydınlarımızca; Ama biz evlerimize sokmuyorduk Mümin'i.

Bir kez gelmişti Yıldız'a, ve yazmıştı ki gazetesine: Devrimcilerin toplantıları! Galatasaraylı monşerlerle sevici dilberler, «imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitle» olarak, Batıcı bir casusun kızının çöplüğünde devleti kurtarmak üzere orji yapmaktalar...

Yıldız selam vermemizi bile yasak etmişti ona. Başkalarını bilmem ama ben, gene de sürdürüyordum ayaküstü de olsa Mümin'le görüşmeyi,,, sadece bize düşman değildi ki, düşmanlarımıza da düşmandı bir yandan... Hem de bu, onun mutsuzluğundan gelen bir var olma biçimi, onun görgüsüydü... Neden onca mutsuzdu? Ya da neden red ederdi mutlu olabilmeyi, onu da biz bilemezdik tabii... Son bir yazısında, Asiye'nin, «sadece Türk romanına değil, Batı romanına da katkıda bulunan dev bir yazar...» olduğunu yazarken, tam satırın burasında aklına kendisine selam bile vermeyen o çam yarması romancı herif gelince, cümleyi, «sadece batı romanına da değil, Marxizm'e de Türkiye'den ilk kez katkıda bulunulmuştur...» diye değiştirmişti. Bunu okuyunca o koca ayının nasıl zıvanadan çıkacağını düşünerek kendi kendine «Çıktık açık alınla»yı söylemeye koyuldu. Hemen hemen bomboş, eşyasız odada çıngırak çalan sesini dinledi bir süre; sonra kalktı, gezinmeye koyuldu arslanlar gibi; bitiştirmiş iki elini ardında, kabartmış omuzlarını, göğsünü germiş, cılızlığını arslanlığıyla alay ettirerek, «on yılda on milyon genç...» Kare biçimi odanın dört kıyısını duvarlara çarpacak kadar yakından yürüyerek uzatıyordu «volta»sını; giderek bir voltada bir kez çaldı duvara kendini, bir voltada iki kez, bir voltada üç kez, bir voltada dört kez çaldı duvara kendini, her çalışta «ıh»lıyor yüreği başkalaşıyordu; her çalışta kendisi gibi birinin daha varolduğunu düşünüyor onunla karşılaştığını dünya gözüyle ona kavuştuğunu kavrıyordu;

Bir voltada beş kez
bir voltada altı

bir voltada yedi bir voltada sekiz kez
çalmaya başladı kendini duvara
bir voltada on kez bir voltada yirmi
bir voltada 34 bir voltada 40 bir voltada seksen
bir voltada sekiz yüz seksen kez
duvara çaldı kendini
bir voltada yığıldı kaldı
kayış gibi sertleştiğini
artık kimsenin onu dövemeyeceği
yıkamayacağı kadar güçlendiğini
neredeyse bir KAMÇI olduğunu
o baygın durumdayken bile
algılıyor
hazla seyiriyordu gövdesi.

Karşılaştığımızda bir gün, «Bu karı var ya!» dedi. «Bu Asiye, babasının tabutu ağırlığında bavullarla döndü Zürih'ten; bagajları cenazeden de ağırdı!..» «Aranız bozuldu mu yoksa?» dedim. «Yooo,» dedi, «can ciğeriz eskisi gibi: yağ bal?..»

Emin'le birlikte sırtını bize vermiş duvar duvar dolaşan Asiye'ye aslında hepimiz gizli bir hayranlık beslemeye başlamıştık. Kendimizin de pek anlamadığı bir duyguyla kimseye belli etmeden göz ucuyla süzüyorduk onu; onu süzüyor ve bu hayranlığımızın nedenini çıkarmaya çalışıyorduk. Onda bizi adam yerine koymayan ama gene de bize yaranmaya çalışan; bizi horlayan ama bizi koruyan, bizim göz diktiğimiz ama başaramadığımız şeylerin hakkından gelen bir güç ya da giz olduğuna inanır olmuştuk nedense. Üstün gelene bir imrenme, gıpta, iç çekiş miydi bizdeki? Ünü, zenginliği, her yerde her nedenle adını karşımıza çıkartıp onu unutmamıza izin vermemesi miydi; havaya heykelleri dikilmiş gibi adım başında adını kafamıza kaktırması mıydı; artık yazdığı bir satırı bile okumadan hayranlığımızın arttığı-

nı kabul etmemiz ve başkalarına da ettirmemiz nedendi? Aldığı ödüller, çevresinde onunla birlikte görünmeye can atan onca adamın birikmesi, her kesimden insanla kurduğu sıkı fıkılık, birbirine düşman kişilere bile diş geçirmesi hapishanedeki işçi kesimine ulaşması oralarda da heykellerini diktirmeye başlaması mı sağlamıştı üzerimizdeki bu inkâr edilmez sevgili egemenliğini?..

Çünkü yaşadığımız dönemde
göz diktiğimiz
en yüce mertebe,
Zehra Halamın öğütlediği o yer,
kulun değil,
Allah'ın gözüne girilecek
o yer değildi:
«nefs-i emmare»den kurtularak
«nefs-i mülhime»ye varmak
o badireyi de
sıyırıp yüzünün akıyla
«nefs-i mutmain» mertebesine
çömmek
sonra da tam «ihlas» ile çalışıp,
razı olmuş ve hoşnut olunmuş
nefs mertebelerini aşmış olarak
(— bu aşamalar sırasında beri yanda
bu dünyalıların gözümüzden
sürmeyi çalmasına aldırmadan
— belki de, çaldıklarının farkına varmadan —
öyle derin düşüncelerdeyiz ki —
belki de farkına varıp da ses etmeden—)
sonunda;
«nefs-i kâmil»e, yani;
en olgun nefse erişmek,
işte o noktadan sonra o nefsin
isteyeceği şeyler arasındaysa; örneğin

işçi sınıfının da gözüne girmeyi amaçlamak,
(— ama işçi sınıfı da bizimle birlikte
o aşamalardan geçmiş miydi;
olgunlaşmış
bizim kendisine uzatacağımız eli değerlendirecek
o «nefs-i kâmil»e erişmiş miydi? —)
evet, o «nefs-i kâmil»imizin amaçlayacağı
isteyeceği şeyler arasına girer mi
girmez mi bilinemez ama,
işte yaşadığımız dönemde göz diktiğimiz
(daha doğrusu çoğumuzun adına
kendiliğinden göz diken Asiye)
en yüce mertebeye
erişmiş gibiydi.
işçi sınıfının
— o sınıf var kabul edilerek —
ve onun örgütünün
— ortada kalmışsa —
gözüne girmiş, onun yazarı
SAYILANI, SEVİLENİ olmuştu
(SEVİLEN olmaktı salt tasamız, buydu, buydu)
bunun da ardında
Nâzım Hikmet'ten boşalan o tahta
— kâh-ı bihişt miydi yoksa orası —
kurulmak ve bütün
o Zehra Hala'mın dediklerini yapmaktansa
kısaca bu yoldan bir ölümsüzlüğe erişmişti.

Bunu her yazar kadar ben de istiyordum tabii. Ama ben kendi ellerimle çıkmak istiyordum taht-ı bihişte; öte yandan olgun nefse falan ayıracak benim de vaktim yoktu; orda annem, kocam, yavrularım sakat gibi el bağlamış, beklerlerdi beni: Onlara gitmemi, yemeklerini vermemi, içlerini rahatlatmamı, «güvenilir bir durumumuz var, korkma-

yın, kimse bize bir şey yapamaz, yuvamızda birbirimize destek olarak korunmaktayız!» dememi, kocam koynuna girip, asık suratını öpüp koklayıp uyandırmamı ve kendisini emzirmemi beklerdi (epeyi bir süredir benden hoşnut değildi, yatağa girince kendini tutuyor, cezalandırıyordu beni, bense aşksız yaşayamayacağımdan, bir insana sokulmadan, sevmeden ve sevilmeden yaşayacağıma gidip kendimi Sarayburnu'ndan atabileceğimden, hiç değilse, aşkçılık oynayıp dışındaki kiri-pası alarak sevişmeye sürüklüyordum onu; bu ise, daha çok haklı olduğunu sanmasına, nazlandıkça nazlanmasına yol açıyor, işimi büsbütün zorlaştırıyordu; ama sonunda mutlu oluyor, sarılıp söz istiyordu benden: SÖZ diyordum, ben de, öyle ilerde başıma iş açacak toplantılara falan gitmem, yürüyüşlere katılmam, bizim yürüyüşümüz değil ya, halk yürüsün diyordum, meyhanelere gidip, o it kopuk takımıyla içmem, hep bizi, seni, yavrularımı, ailemi düşünür, kendimi aileme hasrederim; ne kârı var bana sokaklarda geçirdiğim günlerin; yıllardır Beyazıt-Taksim, Beşiktaş-Taksim güzergâhında yürümekten kordonlarım düşmüş zaten, SÖZ!) Böylece yatışır, bu kez kendi isteğiyle yeniden alırdı beni...

Aslında benim Nâzım'ın yerine geçmek, ölümsüzleşmek gibi bir ön tasarım falan da yoktu, zaten ne onu, ne de devrimci sayılan başka bir yazarı, ezilenler yoksullar bulmuş çıkarmış da değillerdi! Durup dururken işçi sınıfı yazarlarını bulan da, onları ortalığa kabul ettiren de bizler, iletişim araçlarını elinde tutan bizler, işte böyle ev toplantılarında, ya da meyhanelerde buluşarak insanlar, sistemler, toplum biçimleri üzerine ilkeler koyan, kararlar alan biz aydınlardık; ve bana öyle geliyor ki halktan çok kendimiz için bulurduk o sanatçıları biz, bizim hoşumuza gidenleri önerirdik ortaya, «Bu en iyisidir, bunu okuyun!» demek hakkını — halktan çok daha kültürlü olduğumuzdan ve kültürümüz halkın ak-

lının almadığı ve anlayamadığı bir şey olduğundan — kendimizde gören küçük burjuva buyurganlarıydık. Onlarsa neye uğradığının farkına varamamış, kendi tiyatrosundan, kendi sinemasından, yazarından, resminden yoksun — daha önce böyle zevkleri tatmadığına göre neden yoksun olduğunu da bilemeyen — sazını çalıp türküsünü söyleyen, el çırpıp göbeğini atarak, bazı bölgelerden halay çekerek, bazı bölgelerde horon teperek hampir çekerek, bizden iyi eğlenip giden, bizi gereksinmeyen insanlardı.

Ama şimdi bu ezik kesimin aklının ermediği bir şeylerin kendi dışında geliştiğini, birtakım ün sahibi adamların — öğretmen, avukat, mühendis, mimar, doktor — kendileri adına ve bu gelişen şeyler — kültür — adına konuşup yazıp çizip dövüştüğünü, hapse girip çıktığını farketmesi, anlasa da anlamasa da hürmeten, ona sunduğumuz, önerdiğimiz şeyleri önemsemeye başlaması, bizleri daha da bir gayrete getirmişti. Hoş biz, beceremediğimiz işlerle haşır neşirken daha henüz biz: «Nasıl yapmalı?» diye bir politika saptamayı düşünürken, Asiye'nin atı alıp Üsküdar'ı geçmesi, hem onu kıskanmamıza, hem de onu kabul etmemize yetiyordu. Bunu kendisi de biliyordu: Öyle ki artık bizim bu yerlerden onu söküp atamayacağımızı kestirdikten sonra, bize (onu buralara getirmeye — belki de bilmeden ve istemeden — yardımcı olan bize) bile küstahlık edip horluyordu bizi. Sanki ona sağladığımız şan ve şerefi hiç istememişti de hatır için zorla üstlenmişti o şan şerefi ve artık: «Sizin yüzünüzden çalışmaktan yoruldum, ne açgözlü haris insanlarsınız, beni zorlamayın!» demek istiyordu. Bütün davranışlarıyla, «Ben sizin yüzünüzden yazıyorum, sizin yerinize yükseliyorum, siz istediniz diye dış davetleri kabul ediyorum, sizin yerinize kitaplarımın çevrilmesine ses etmiyorum, sizin yerinize o sağcı gazete patronlarıyla dostluk ediyorum, sizin yerinize verilen ödülleri kabul ediyorum, sizin yerinize iyi

giyiniyorum, yiyorum, içiyorum, Mümin'le görüşüyorum!» diyordu.

İçi kof düşüncelerini, bayatlamış edebiyatını, kendini olduğu yere getirmekte yararı olan bizleri — küçük burjuva hümanistlerini — savunan, halktan, işçiden, mostralık kişileri bizim dünyamızı haklılaştırmak adına kullanan ideolojisinin geriliğini, bütün bu kargaşalık içinde kendisini en yüksek kata oturtan ve neden orada olması gerektiğini bile açıklamadan sorgusuz ve sualsiz yazdıklarına iman etmemizi bekleyen (ona inanmış ve iman getirmiştik). Kitaplarının tartışmasını bile yapamıyorduk — artık. Sadece yazıyla ya da yüzüne karşı değil, arkasından kendi aramızda da konuşamaz olmuştuk; sadece kendi aramızda da değil, kendi-kendimize de, odamızda yatağımızda bile düşünemez olmuştuk; sanki bizi görüyor, dinliyordu; her yerde — gözü kulağı vardı sanki; bir arkadaşımıza gözümüze çarpan bir yanlışından söz edecek olsak, o koşup yetiştirecekti bizi ASİYE'mize ve o da kendisine iman edenlerle birlikte bizim üstümüze yürüyecek, mahvedecekti bizi! Öylesine teslim etmiştik ruhumuzu ona!.. Yanılıp da gerçeği bize anımsatmaya kalkan biri çıktığında, yanımıza gelip gözlerini iyice kısarak gülümsüyormuş gibi yapıp bir bir gözden geçiriyordu bizi. Ne demek istediğini anlıyor, hemen kolları sıvayarak adama, bizim Asiye'mize laf atmanın ne demek olduğunu gösteriyorduk; onun her türlü eleştiriden münezzeh olan büyüklüğünü, soylu yüreğini, insanlar adına çektiği çileyi, bizim adımıza kendini attığı tehlikeleri, ondaki tükenmez insan sevgisini anlamayıp horlamaya kalkanın ancak bir ebleh, bir ruh hastası olabileceğini ve ona dil uzatmanın tek tek bize sövmek demek olduğunu yazıp çiziyor, edebiyattan hiç nasibi olmayan bu zıpçıktıyı silip süpürüyor, HİÇ ediyorduk ortalıktan adamı! Haddini bilsindi! Haddini sadece o değil, bundan böyle ona dil uzatacak herkes de bilsindi! İşte ancak o vakit yatışıyordu Asiye, yatışıyor ve bizi de yatıştırı-

yordu: Ancak o vakit bizim yerimize «galip» geldiğini kabul etmemize ve kendisiyle övünmemize izin veriyordu. Bazen de büyüklüğünden hiç umulmayan alçakgönüllülüğü tutar, gönlümüzü almaya kalktığı olurdu. Bir gün bize, eve geldi, elinde tuttuğu yassı kare bir kutuyu uzatmıştı bana: «Bu senindir,» dedi, «işte o bok heriflerden çatır çatır söktüm aldım bunu, senin hıncını aldım! Sana, senin gibi bir yazara yaptıklarını ödettim onlara!» Kutuyu aldım, içinde gene bizlerden aldığı, adını üstüne benim kazıttığım bir teneke şilt duruyordu. Apışıp kaldım. Ardından kendime geldim: «Sağol ama,» dedim, «benim hıncım kimeymiş peki? Onlar hepsi arkadaşım, sadece bu şiltin adına konduğu yazarı sevmem, o senin masana yakışır hadi! Hem ben kendi hıncımı kendim alabilmeliyim değil mi? Eğer hıncım varsa gerçekten!» Gözlerini öyle bir kıstı ki göz yerlerinden pırt diye bir ses çıktı, sonra da alevden bir dil uzanıp çevreye saçılmaya başladı. Başımı öne eğdim; ona böyle karşı gelme cesaretini nasıl bulduğuma kendim de şaşırmış titremeye başlamıştım. Ayağa fırladı, kutuyu aldı. Kafama indirecek sandım; hakiki deriden spor çantasının bir gözüne attı! Yağmur şakır şakırdı, kapıda taksisi — artık hep aynı taksiyle dolaşıyordu — bekliyordu; şoför şemsiyeyi kapıp karşıladı onu; elinin tersiyle itti adamı. Perdenin arkasına saklandım, korkudan titreyerek izledim gidişini: Burberry yağmurluğuyla bir örnek şapkasını mihver gibi geçirdi kel başına; başı da mazlum millet başı gibi eğik meğik değil, dimdikti, sırtındaki kambur da yok olmuştu. Gene çantasının derisinden yapılma dize kadar uzun, kalın topuklu çizmeleriyle zemini tap, tap, tap diye tank-palet ritmiyle ezerek geçip gitmişti. Kim bilir neler yapacak bana diye büsbütün titredim. Neden bana gelmişti sanki; bizler hepimiz bir aradayken bizi horlayıp, ruhumuzu ele geçirebilirdi, ama teke tek? Neden bana gelmişti! Bizler yüz be yüz gelip onurumuza el attırır mıydık hiç? Yok! Bir çıban başı gibi mi görmekteydi beni?

(Oysa arkasından hep övüyor destekliyordum onu, içimden ne kadar nefret ediyorsam, dışımdan o denli sever görünüyordum, buna muhtaç olduğunu bildiğimden belki, belki korktuğumdan, yapacak bir şey olmadığından!) Ama, o sezmiş miydi yüreğinin haritasını okuduğumu, içimden ona hep bir soru işareti yönelttiğimi sezmiş miydi? Aradan onca yıl geçmiş bir şey yapmamıştı bana; hakkımda kötü bir söz bile söylememişti? Yeniden ele geçirmeyi mi tasarlıyordu beni? Uysal bir zehir mi biriktirmekteydi yüreği? Yoksa artık bizlerle uğraşamayacak kadar yükseklerde mi sayıyordu kendisini? İnandırmış mıydık ona: bizimle uğraşmaya değmeyecek denli yüce bir insan olduğunu, «nefs-i kâmil»e erdiğini?

Annem, «Kimdi o?» diye geldiydi içeriye. «Kimdi o allasen!» «Kimse!» dedim gülerek, artık sakinleşmiş, üstelik yaptığım işi pek bir beğenmiş, eğlenmeye başlamıştım. Her zaman olduğu gibi karşımdakine ancak açıkça düşüncelerimi sayıp döktükten sonra sevgisizliğim sevgiye, kötülüğüm iyiliğe, hainliğim merhamete dönüşüyordu. Yoksa o cazgır bunun da mı farkındaydı diye geçirdim. «Bir şey vardı elinde sana vermek istedi almadın, duydum sizi? Neydi o?» diye üsteledi. «Ne zengin, ne şık, ne güzel bir kadın o öyle!» dedi. «Komutanlar gibi de yürüyordu, helal olsun valla!»

Şimdi böyle arkadan hafif kamburuna, eğik tıraşlı erkek başına, o başın oturduğu komando enseye, kocaman sert topuklarını açıkta bırakan Dior ayakkabısına bakarken gene acıyorum ona; derin acılar içinde kıvrandığını, çıldırmak üzere olduğunu, cinnetin sınırına gidip gidip geldiğini, yakında intihar edeceğini, hem de bütün bunları bizim yüzümüzden bizim intihar edecek yürekten yoksun olduğumuzu bize kanıtlamak üzere ve bizim yerimize ve bizim ona olan güvenimizi haklı çıkarmak için yapacağını sanıyorum. Çünkü elde ettikleriyle bizim gözlerimizi kör eden o kof tamahla varolduğunu bilmez mi ASİYE? Onu aldattığımızı, başarısını ve inadını beslediğimizi, bir kayalığın, bir uçurumun kıyısındaki kayalığın tepesinde boşluğa tutunarak (— bize tutunarak —) ayakta durmaya çalıştığını? Cehennemin esfeli safilinden çıkıp gelen bu yaratık, bizi, bizim sevgimizin, bağlılığımızın ne ucuz, ne dönek, ne kaytak bir sevgi olduğunu bilmez olur mu? GERÇEĞİ, kendisini aşağılayacak, başkalarından çaldığı gücü ve onuru yüzüne çarparak kendisini kargışlayacak olanı aramaz olur mu? Asıl kendisini bulmayı, bulup başbaşa kalmayı, kendi yarısının boynuna sarılıp, doya doya ağlamayı istemez olur mu? Ama işte onun

için ne düşünsem, aklıma ne gelse, bir yandan da bunu bana gene onun, isteyerek düşündürttüğünü sanıyordum? Neydi peki onu kurtaracak olan? Onu yeniden canlandıracak, diriltecek olan neydi, Tanrım! Bir Tanrı mı yoksa? Bu düşüncelerle ona doğru dönüp baktığımda beni seyrettiğini gördüm. Dudaklarını toplamış, o sevecen gülümsemeyi yerleştirmiş, gözlerini kısmış, dip sularından gelen ağdalı bir ürpertiyle seyrediyordu beni!

Gülgül geçti aramızdan, yanıma yerleşti:

— Kız bacı versene bi duman, ayakta kalmaktan kalçam başladı sızlamaya, dinle kız ışş!.. dedi. Cıgara paketini uzattım. Yüzü esmerliğini atmış kum rengine çalmıştı.

— Dinle kız, kurbanın olayım, diye fısladı cıgaranın altından, beri bak bu kadın aydaşık ışş!

— Ne, ne dedin?

— Sus, usul konuş kurbanın olayım, bu karı var ya, bu orda duvara bakan, aydaşık o!.. dedi. Ah anam ben çok korkarım, kimin nesi o, huu? diye kulağıma doğru fısıldıyordu bir yandan da göz ucuyla Asiye'yi kolluyordu.

— Işş Allah vere de başımıza bir şey gelmeye kızzz sus. Temin bir güldü bana o vakit anladım göz göze geldik, bunlar göz göstermez adama kız; dişlerini gördüm, Aydaşık o! Saç tarağı gibidir dişleri, bunların başka başları da vardır, evdedir hepsi, sana bana görünmez naylondandır. Kendi yalnız kalınca iki başıyla dolaşır, sana bana görünmez... Gülme bacıım, gülme anam, Allah seni inandırsın doğru derim, görünmez, bu iki başını boynuna takar, susar evde ama iki başın ikisi de birbirinden nefret eder, birbirini öldürmek ister! Benim anam hem fal, hem büyü bilirdi, ben bilmem kız, Nesli, ama anamdan dinlemişim, inanmışım, görmüşüm dedikleri hep çıkmıştır, anam kıpti değildi, bizim gibi değildi; o Rum'du, kiliseye giderdi! kardeşi hâlâ sağdır, marangozluk eder, istersen götürür gösteririm kabrini anamın, kız; üstünden hiç yeşillik eksik olmaz! Hep gelirler, hasta-

ları iyi ederdi anam, rahmet olsun nur içinde yatsın, dini yoktu, ne Müslümandı, ne Hıristiyan, ama kiliseye giderdi, bilirdi her şeyi. Bu kadın gibisine baktıydı bir kere; bana dedi ki: «Bunlardan uzak dur!» Hem bu dünyada, hem öteki dünyada cehennemi severmiş bunlar. Allah sorarmış, azabını çektirip, «Nereyi istersin artık?» Gazabı kalmazlanırmış Allahımın, «Cennetime gel!» dermiş, bu gene, «Cehennemde kalıcam!» dermiş. Kız, doğru de Allahını seversen, kimdir bu, neyin nesi?

— Kimse değil işte, gördüğün gibi insan, neymiş o aydaşık? neler anlatıyorsun?

— Yok anam gördüğün gibi değil o! Aydaşık IŞŞŞŞ! dedi yeniden. Anası lohusayken başka bir lohusa gelmiş üstüne, kırkı karışmış!

Güldüm:

— Ne matraksın, Gülgül, gene buldun komik bir şey!

— Vallah billah doğru diyorum, anam, biz anlarız, tanırız aydaşığı! Kız, sana bir gün gel de muska yazdıray'm, seni bağlıyor, kız, bu!.. Uff anacım! Sağ yanıma da oturamıyorum! Kör olası beygir ısırdıydı ya kıçımı, geçmedi hâlâ... dedi.

— Ne beygiri?

— Aaa bilmiyor musun, kız! Yıldız bacım demedi mi sana! Anam, şu Urfalılar'da çalıştığımdan bu yana dilim değişti ha! Eskiden olsa gider miydim yanlarına, ah ah! dedi. Ne yapayım, şarkıcılarda para şimdi, bırakır mıydım Yıldız'ı hiç ben! Ay ay ay! diye bağdaşını yeniledi: Benim adama beygir aldırdı ya, ucuz satıyordu biri, arabaya koşsun diye, ah kara yere giresice, sattı kamyoneti, yatırdı esrara körolası IŞŞ, s..i kuruyasıca, kaldık o eski at arabasına gene, ben beygirle yatıyorum mutfakta, içerde yer yok bana, bir göz oda, sekiz çocuk, bir de herif!

— Eee siz ayrı yatıyorsunuz da bu çocuklar nerden geliyor, Gülgül?

— Aman sorma be bacım, IŞŞŞ! Herif sıska ama sıkı kız! Ne olsa erkek gücü anam, na çocuklar eve dönmeden, bir yerde bulsa beni, o anda çocuğa kalıyorum, usul bilmeyiz biz, anam... Kızardı renk geldi yüzüne, ay ay fazla ayakta dolaşınca, temelli batar oldu diş yerleri! dedi.
— Nasıl ısırır bir beygir insanı be Gülgül?
— Isırır anam ısırır... Söylemesi ayıp, bizim bir komşu Ahmet var bitişik, o bizden değildir ayıcılardandır Ahmet ha! Kapı önüne bağladımdı hayvanı bir gece, bir sesler duydum uyandım, çıktım ki ne göreyim: Herif s..i dökülesice hayvanımı yapmaya kalkmasın mı! Namıssız!.. Seslerini duydum ikisinin de... IŞŞŞ. Benimki çekmiş esrarı uyuyor. N'aparsın, gecelikle öylece düştüm peşine, ta dereye kadar kovaladım pezevengi, bulsam öldürecektim vallah billah! Sen bakma şişmanlığıma, kuvvetim vardır, na bizim orda herkes korkar benden bacı!.. Sonra kaybettim, döndüm eve, aldım mutfağa beygiri, artık yanıbaşımda yatıyor, zaten benim adamın da gözü üstünde, kız!.. Ben uyurken alıp satacak beygirimi, esrara yatıracak, kara yere giresice... Bacım ne yedirirız çocuklara, hiç olmazsa ayılınca çıkıyor mahalleye, eh işte Allah ne verdiyse, karpuz zamanı karpuz, portakal zamanı portakal, balık zamanı balık, na bu geceki hamsileri ben getirdim, çok şükür Allaha birkaç kuruş geliyor IŞŞ!
— EE beygir neden ısırıyor seni?
— Ah yere giresice hayvan, bilir miyim, arkam dönük yemek yaparken mutfakta, — anam, ufacık yer benim mutfak — ısırıvermez mi? IŞŞ!.. Bas bas bağırıp benim adamı uyandırdım! Gece gündüz uyuyor yere giresice, çekip çekip uyuyor esrarı, bi tane indirdim gözüne uyandırdım, işettim üzerime, yoksam derin yara açardı, zaten nah bu avucum içi gibi dizildi dişleri üzerimde namıssızın!.. (Eğilir gibi yaptı bir yanına.) Sus, sakın ondan konuşma şimdi! IŞŞ! dedi. Ayy ayyy! diye inledi, sağ bacağını uzatırken. Hı dinle şimdi, dedi, lohusa üstüne başka bir lohusa kem gözle ba-

karsa kırkı karışır, o vakit kısma olur çocuk; ağzı kısar, çene tutar, meme ememez, aç kalır. Çocuk meme emerken üstüne gelirse lohusa, o vakit tekmil memede kalır, yapışır çocuk? Tü tü tü, Allah başa vermeye, IŞŞ! dedi. Kitlenir masum, cadı olur! O vakit ana ölür, çocuk ölmemişse, sağsa, çeker alırsın, götürür atarsın mezarlığa, arkana bakmadan kaçarsın, sesi çıkmazsa anla ki öldü, iyi. Ölmez de ağlarsa, biri bulur, alır da yaşarsa, ondan kork, cin çocuk o artık, dışından insan, içinden cin, büyüdükçe cadı olur. Evlenir, çocuğu olursa o da cadı olur, ama çocuğu binde bir tutar Aydaşığın, hep ölü doğar Aydaşık sülbü. Bizi süzen Asiye ile göz göze geldik yeniden. Kıstı gözlerini göstermedi ama gene pırt diye bir ses çıktı gözlerinden...

Gülgül:

— Hii!, duydu anam, bildi ne dediğimiii! diye kireç gibi aklaşıp mutfağa sıvışıverdi. Gülmeye başladım birden, kendimi tutamayarak kahkahalarla boşalıyordum soranlara:

— Bir şey yok, bazen böyle gülme krizim tutar, Gülgül'ü beygir ısırmış da! diyordum.

Asiye, Emin'le birlikte bana yakın bir çerçeveye, kıyılarına göktaşları gibi sedefler kakılmış bir çerçevedeki fotoğrafa bakmaya başlamıştı. Kendimi mutfağa zor attım,

— Gülgül, delisin sen! Çatlatacaksın beni gülmekten, nereden buluyorsun onca masalı?..

— Kız bacı, sizler inanmassınız ama doğrudur, getir içerden Kuran-ı Kerim'i öpeyim, bak elim ayağım titriyor. IŞŞ!.. Yalanım yok, bu karı Aydaşıktır, onunla birlikte olan sapar, ondan uzak dur... Dişlerini gördün mü tarak dişi gibi, altlı üstlü sivri, aralık aralık bana güldü demin IŞŞ!.. Saç tarağı gibi...

— Peki neden ben? Neden bana anlattın madem bu kadar korkuyorsun!..

— E, kız, sen iyi kalblisindir! Aydaşığı iyi insana anlat,

hem sevabı var, hem çarpılmazsın! Ben seni Yıldız Bacım kadar değilse de ona yakın tutarım...
— Nereden çıkardın iyi olduğumu, ya değilsem?
— A, biz o kadarını anlamaz mıyız, bacım, bunca yıldır büyü bizde, fal biz de biliriz... insan sarrafıyız biz, hem annene takma diş yaptırmadın mı sen?
— Takma diş mi? Eee?
— Ya!. Yıldız Bacı anlattı bana, kadın hastanede canım elma istiyor, dişim yok, yiyemiyorum, demiş de, sen almış evine götürmüşsün, bir ay yanında gitgel diş yaptırmışsın ona?
— Tamam ama, kendi parasıyla yaptırdım?
— EH olsun be bacım, parası var ne olsa, hangi kadın öyle bir kadını hastaneden çıkarır da elma yesin diye diş taktırır, merhametlisin yavrummm? dedi.
— Elma da yiyemiyor artık ya! dedim.
— Olsun, dedi, dinle bu Aydaşıkları iyilere anlatırsan çarpılmazsın, sen de iyi bulduğun birine anlat, sevabı olur kız, sebeplenir o da...
— Nasıl sebeplenir?
— Bir iyilikle karşılaşır, bir nimetle, kısmetle...
Kendi iyi kalpliliğimi düşününce ben de ağlamaya başladım.
— Ağla anam ağla, bu senin üstüne Aydaşığın koyduğu ağırlıktı, çözülsün, Rabbim... Tüü tüü tü tü diye okuyup üfledi, orda öyle durdum bekledim üfürüğünü!..

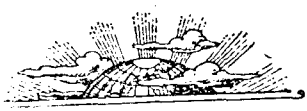
Annemi düşünüyordum; dişçi Bekir'in sandalyesine oturmuş, iyice kısalmış bacaklarını sallıyordu, ağzını birkaç karış açmıştı, dişçi her elini çekişte, «Acımıyoor, acımıyooor!..» diye bağırırken geliyordu gözümün önüne. «Ağrıyorsa bir ufak morfin yapalım, Nuriye Hanım?» diye soruyordu Bekir, «Allah allah, biraz acıması gerekir!» diyordu. Birkaç kez, «Gu gu guu!» diye seslendi. «Buradayım anne, acıyorsa söyle!» dedim. «Acı yok! acı yok!» dedi gene, sonra zıpladı in-

di sandalyeden, elime sıkı sıkı yapıştı. Zıplaya zıplaya da merdivenlerini çıktı hastanenin. Kucağıma aldım, yatağına yatırdım. Ağzını açtı, «Artık bitti, kapat ağzını!» dedim. Başucunda duran, dördüncü ayağı olmayan pis demir komodinin üzerine, kese kâğıdıyla bir kilo elma koydum... Bıraktım onu orda, hastanedeki yatağında, dönüyordum. «Ben daha ne kadar buradayım?» dedi. «Ne kadar istersen, biraz daha iyileş de alalım seni ha?» dedim. Ağzını kocaman açtı, «Bak!» dedi... Sonra yanma çağırdı, «Şu elmaları yastığımın altına sakla, çalarlar,» dedi, «bir de,» dedi, «gelirken hatıra defterimi getir.» «Hangi hatıra defteri?» dedim. «Baş yastığımı sök, içinden çıkar, ufak kara kapaklı cep muhtıramı getir, dedi. «Peki!» dedim.

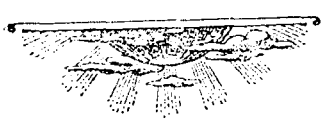
Eve döner dönmez dalıyorum odasına annemin, müthiş bir meraktayım; obur, azmış bir merak. Kapıyı açınamla yüzlerce göz üşüşüyor cama, (annemi döndü sanıyorlar.) Yakıyorum ışığı: çivilere astığı giysiler gizemli bir su gibi kımıldıyor duvarda, yatak dingin, koku ışıksız. Gül kırlentin içi dışına çıkmış, astarı bir yanda yüzü bir yanda bekliyor. Serhat'ın plastik hançeri komodinin üzerinde. «Aile ve bütçe felsefem» dediği Atatürk'ün bir öğüdü, ufak aynanın kıyısına iliştirilmiş durmakta.

Kıyıları dantelle süslenmiş baş yastığı karşımda!.. Yastığın bir köşesini tırmıklıyorum bir yol açılıyor koluma... Şu andaki merakımın defteri bir an önce anneme yetiştirmekle ya da onun iyi olmasıyla bir ilgisi yok; annem iyi olmayacak: doktoru, «Gitgide kötüleşecek!» diyor. İçimden bir yerlerden bir an önce ölmesini diliyorum. Çekmemesini, onu acı çekerken görmemeyi, ama geçmişini, bizlerden sakladığı şeyleri de okuyacağımı düşünerek hazla titremekteyim! Kolumu daldırıyorum pamukların arasına, kara kaplı «muhtıra»yı çekip alıyorum:

1348/1349 **1930** 1345/1346

Meclis Reisi: Kâzım Paşa Başvekil: İsmet Paşa

Kış geldi krizantemler açtı
Bülbül sustu artık neşesi kaçtı.

16 Şubat, Pazar: Ağaç dikme zamanıydı, ama elin bahçesine nereye dikeceksin ağacı? Hasan'a bir evimiz olması lazım dedikçe yan çiziyor. Dünya malı dünyada kalırmış! «Dur bakalım, dur bakalım!» Öğrenmiş bir şey: «Bakalım mevlam neyler, neylerse güzel eyler!» Ben de akşam sırtımı döndüm yattım. Öyle öc alırdım işte! Ev sahibimiz Armine

dedi ki: «Sıkılma buralar iyidir, hele yaz gelsin, senin Rafet'i alırız, Zabel ile Yertwart'ı da alırız, Arnavutköy Panayırı'nı gezeriz, pek güzel olur!» Ben de, «Herkes kendi panayırını kendi bilsin, madam Armine,» dedim. «Sen bizim şeker bayramını tanıyor musun?» «E tabii, yavrum,» dedi, «istersen geliriz bayramınıza.» «Ben sana Emine desem, olur mu, Armine?» dedim onun üzerine. «Olur, Emine de be kuzum,» dedi.

19 Şubat: Birinci Cemre'nin havaya düşmesi. Hasan'la Cemal Efendi konuşurken dinledim, ama iyice anlayamadım, bir fırkadan konuştular hep. Bir de dünya kötüye gidiyormuş, savaş olacakmış, Avrupa'da, Amerika'da ve bizde, hep iflas ediyormuş herkes. Gene Yunan belası mı acaba?

25 Salı, Kadir Gecesi: Hasan yasin okudu, Rafet'i de oturttuk dinlettik. Durduğu yerde duramıyor ki, fıkır fıkır fıkırdadı kerata, babasını kızdırdı. Varsa yoksa oyun, Allahtan şurda bir avuç avlu var da çıkıp tepiniyor, hovunu alıyor çocuk.

28 Mart, Cuma: Çaylaklar geldi, ağaçlar uyandı, ama hamile değilmişim, aybaşı oldum. Rafet'imin bir de kızkardeşi olsa; ağabey olunca ağırlaşır belki çocuk. Yukardakilerin de «Hamparsun» günleriymiş. Zaten bunların bayramı, duası, yortusu, «merelot»ları hiç bitmez. Neyse o merelot!, aşağı merelot yukarı merelot! Bence bizden dindar bunlar, bizim Müslümanlığımız bunlarınkinin yanında solda sıfır, aslında pekâlâ bizler din düşmanlarıyız. «Bizde düşmanlık yoktur!» diyor, ama onu sen benim külahıma anlat, biz Yunan'dan nasıl kaçtığımızı biliriz!

Nisan 1, Balık Bayramı: Rafet, «Anne, Yunanlılar gene İzmir'e çıkmış!» diye kandırmaz mı beni? Bir güzel kötek ye-

di benden. Emine zor kurtardı elimden piç kurusunu. Kansız herif, asabiyetten titriyorum hâlâ. Balık değil, eşşek şakası, babasına benzemiş, onun da böyle patavatsızlıkları, kabalıkları çoktur.

9 Nisan, Çarşamba: Kırlangıç fırtınasıymış bugün, deniz ayyuka çıkıyor. Ama bahar geldi demek ki.

Bahar gelir güller çiçekler açar
Bülbül durmaz şakır neşeler saçar.

20 Nisan: Emine'nin bir arkadaşı var: Magdalini. Pazen sabahlık dikmeye gelecekti, para istemezmiş, ama ben ona biraz kavurma ve aşure verecektim, gelmedi, çok kızdım, ne olsa Rum kâfir! Paskalyası varmış. Sabahlık diktirmemin nedeni hazırlık olsun. Emine'nin kocası iyi bir adam aslında, Ohan Efendi. «Beyefendiye söyleyin, ona bir takım elbise dikeyim, öyle çok para almayız, ne verse olur merak etmesin!» dedi. Halbuki bakkal Davut veresiyeyi iki aydır kesti. Kessin, Allahıma bin şükür, İzmir'deki evden kira geliyor, onu satıp bir küçük ev alabilsek burada, oh diyeceğiz, sersem Yahudi, borç yiyen kendi kesesinden yer... Odun kömür de aldık... Benim beyim boş gezmiyor ya, korkak Yahudi ne olacak...

23 Nisan, Çarşamba: Milli bayramımız. Her yerde renk renk yumurtalar. Kırmızı, mavi, yeşil, çörekler, biçim biçim çukulatalar... Balıkçı Tasso'nun karısı, Rafet'le bir sürü yumurta göndermiş, sevindi çocuk.

1 Mayıs, Perşembe: Amele bayramımız. Cemal Efendi geldi, beyimle avluda oturdular, konuştular gene. Şu adamı da zerre kadar sevmem, o geldi mi benimki gider de yerine başkası gelir, hiç aklına uğramaz, içerde karın ne pişiriyor,

ne kotarıyor, gelsin kahveler, şuruplar, kurabiyeler, gelsin kavurma, leblebi, rakı, fısıl fısıl konuşur gülerler, hiç ama hiç hazetmiyorum o sıçan heriften, çeker çeker rakıyı, Serbest Fırka der gülerler, Bağdat Demiryolu der gülerler, Lozan der gülerler, İnönü der gülerler, İstiklal mahkemesi der gülerler... Sanki Cumhuriyet bizi Yunan'dan, düşmandan kurtarmadı da, maymun oynattı... Fethi Bey der gülerler, Rauf der gülerler, Ispartakus der gülerler, Kel Ali der, sükûn takriri der, Şeyh Sait der gülerler, Bolşeviklik der gülerler, gülerler oğlu gülerler! Askerlik arkadaşı, anladım, kafadarlık, anladım ama, mutfakta da bir kadın kan ter içinde...

6 Mayıs, Salı: Hıdrellez bayramı. Bugün mahalleli hep birlikte yukarı çayırlara, Kolej'in sırtlarına, ağaçlıklara çıktık. Bizim gurup: Benle Rafet; Magdalini, kızı Mari, Arnine Emine, Cemal Efendi'nin karısı Safiye, kızları Melek, Mürvet, Lütfiye; Tasso'nun karısı Foti, kızı Angela; Fortune ile Vivi; bakkalın karısı, kızı, oğlu Hayim; görümcem Zehra, Selim — Selim'siz duramaz zaten — eltim gelmedi, onun burnu büyüktür, malum ailenin gözdesi, bizim gibi göçebe değil, babadan kalma saray gibi köşke kurulmuş Göksu'da! Mahmut Ağabey'im de sanki o köşkte aynen karısıyla birlikte doğmuş! (Hasan diyor ki, «Mahmut Ağabey'imin yerinde olmak istemezdim; o köşkte köle gibi be!» diyor, «İçgüveysi... Bir karının oyuncağı olmuş; ben erkekliğimden utanıyorum, onun o halini gördükçe!» Artık bilmem yalan bilmem doğru; belki de gönül alıyor.) Neyse bugün eğlendik sayılır, herkes yemek getirdi; maltızlar, şişler, dolmalar, bana rumeli böreği düştü tabii; salıncaklar kurduk; çocuklar top oynadı, Hayim ağız mızıkasıyla güzel havalar çaldı. Safiye ye pek yüz vermedim; o da kendini beğenmiş, ben iki kere giderim o bir kere nazla gelir; ayol senin benden ne fazlan var; sen bir Rumun evinde kiracısın, ben bir Ermeni'nin,

o aileden çok görgülüymüş gibi gayet ağır konuşuyor, ağzından tane tane çıkıyor laflar. Peki o görgülü de ben neyim! Ben de kendi yurdumda ailemin biricik kızıydım, ağabeyimin hâlâ gözbebeğiyim; Manastır'daki konağımız, senin kira evin gibi beş tane alırdı içine; kapımızda uşaklar, seyisler, el pençe dîvan dururmuş; atlı faytonla gezermişiz annemle; harp bu; siler süpürür her şeyi, var ile yoku bir eder, düşmez kalkmaz bir Allah! Gene de aç-açık sayılmayız, Menemen'deki bağların yarısı benim, yarısı ağabeyimin; iki ev karşı yakada, bir fırın mübadil etmişler, yarısı benim... Neyse aslında Safiye'nin karnı Cemal Efendi'nin bize sık gelmesinden ağrıyor ya, neyse... Her gülün bir dikeni olur. Bugünkü Hıdırellez'in de dikeni gene benim Rafet oldu. Bu çocuğu ne yapacağım bilmem, tam yemek sonrası herkes bir yanda gevşemiş, serilmişken bir de ne bakayım, az ilerde ağaçların arasında bir kıpırtı, kimseye belli etmeden gittim, seninki Vivi'nin donunu çıkarmış, bakmıyor mu? Eh kafasına birden indirdim muştayı, Vivi'ye de donunu giydirdim, «Kimseye söyleme sakın, keserim seni,» dedim, «Git anenin yanından ayrılma...» Kız çocuğun oldu mu da bu derdin var,gözünü üstünden ayırmayacaksın, hep kollayacaksın. Bu Rafet daha beş yaşında, eli hep çükünde, bu yaşta olacak şey mi, kalkıveriyor orası bazen ayol... Bir de babası karşısına oturtup da Kuran dinletiyor piçe... Kurban da geldi: üç gün sonra bayram... Hasan gene Cemal Efendi'yi diker karşıma...

Haziran 24, Salı: Hamile olduğumu anladım. Bugün gündönümü fırtınasıdır, bizim de kaderimiz şansımız dönüyor inşallah! İzmir'den, ağabeyimden mektup aldım, evi satmış, benim payımı gönderiyor. Hesapça kânunusanide ya da şubatta doğum var. Allah tamamına erdirsin, yarabbim, kimseye söylemeyeceğim ki nazar olmasın. Kızım olursa Nesli-

han koyacağım adını, oğlum olursa Ağahan ki zenginlik bereket getirsinler.

Yaz geldi bütün meyvalar oldu
Deniz banyoları mayolarla doldu.

1 Temmuz 1930: Çok fena aş ermeye başladım. Havalar da cehennem, akşamüstü iskeleye, gazinoya iniyoruz Hasan'la Hiç yemek pişiremiyorum. Armine Emine, Allah razı olsun, bana kendilerine yaptıkları yemekten getiriyor da bir lokma geçiyor boğazımdan. Hasan halime hiç acımıyor ayol, işini gördü bitti... Bu erkek milleti ne kadar da hodgan.

2 Temmuz 1930, Çarşamba: Bugün Gazi Hazretleri'mizin İstanbul'a ilk defa gelişlerinin üçüncü sene-i devriyesi imiş. İlk defa üç yıl önce gelmiş. Ben bilmezdim. Hasan hatırlattı. İyidir, hoştur ama kendini beğenmiş bir ukaladır kocam... «Sevmez o İstanbul'u,» dedi. Sanki can ciğer arkadaşı ayol, sen ne biliyorsun! Cumhuriyet kurulalı o kadar sene geçti. Ah onu bir kez olsun yakından görmeyi ne kadar isterdim. Herkesin sevgilisi o, herkesin! Müslümanın, gâvurun, hele şu Fortune, bizden çok sayıklıyor adını, sana ne oluyor be çıfıt! Avropalı gibiymiş. Kibar, zeki, yakışıklıymış. İngiliz Lordları gibi hareket eder, öyle giyinirmiş. Her giydiğini yakıştırıyormuş. Sanki yanında dolaştı, biz varken size söz söylemek düşer mi be imansız!..

2 Ağustos Cumartesi, 1930: Bugün Magdalini geldi, Armine yi aldı, çoluk çocuk Arnavutköy Panayırı'na çıktılar. Bana «İstersen Rafet'i de alalım,» dediler, ama vermedim, geçen gün İstavroz çıkarırken yakaladım yezidi. Gene iyi bir kötek yedi benden muzır piç.

21 Pazar: Hasan'la birlikte Mahmut Ağabey'e gittik, Göksu'ya. Selim evde yoktu; Rafet kendi kendine kaldı, çok sı-

kıldı; o yüzden erkenden döndük biz de. «Yemeğe kalın,» bile demediler, zaten ben yiyemiyorum ya, olsun, icabederdi. Selim'i görümcem Göksu Panayırı'na götürmüş. Eleni ve Yorgo'yla birlikte. Görümcem de onların köşkünde kiracı. Hasba, sorsan kimseye dini imanı vermez ama gâvurlarla can-ciğer. Hasan'a da söyledim: terslendi. Kızkardeşlerine toz kondurmazlar!..

Sonbahar yapraklar sararır solar
Sevdalı gönüller eşini arar.

Ne çabuk geçti şu yaz. Güya Büyükada'ya, Zeki Ağabey'lere gidecektik. Bu Hasan'a da bir şeyler oldu. Cumartesi, Pazar oldu mu, ya kahvede tavla atacak, ya pijamayı çekip oturacak gazete kitap okuyacak, ya da Cemal Efendi'yle pıs pıs pıs konuşacak. Bir sefer de sen kalkıp gitsene onların evine; o karı hizmet etsin sana! Hepbize mi çağırırsın elin adamını, öyle ya! Yorgunmuş! Sanki taş mı taşıyorsun! Tapu dairesinde bir masa başında pinekleyip duruyorsun bütün gün be adam...

23 Eylül: Fortune gelip lizoz mulajı getirecekti, ama gelmedi. Armine'yle haber göndermiş, unutmuş, bugün Musevilerin yılbaşısı mıymış neymiş! «Doğum evde olacak ama gene de bir lizöz, bir sabahlık lazım sana,» dedi Armine. Dün de gene merelot'muş.

16 İkinciteşrun, Pazar: Artık aş erme falan geçti çok şükür. İştahım da açıldı. Canım çok aşure istiyordu, koca bir kazan yaptım, herkese de kâse kâse dağıttım. Fakir fukara mahallesi burası, sevap oldu, tanıdığa tanımadığa gönderdim...

27 Perşembe, Regaip Kandili: Allah günah yazmasın, bende oruç moruç hak getire, karnımı tekmelemeye başladı be-

nimki, şu yukarı mahallede bir ebe var, Nezaket, o geldi baktı, «İyisin maşallah, korkma, sancı başladı mı haber sal, hemen gelirim,» dedi...

Birincikânun: Yaprak dökümü geçti, karakış fırtınası geçti, çok şükür yakacak boldu, Hasan'ın bu tarafını hiç inkâr etmem, tedariklidir, hem de eli açıktır, parayı getirir koyar avucuma, sormaz bile. Giyimine kuşamına düşkündür biraz, beni de öyle şık ister. Yeni elbiselerini İngiliz kumaşından yaptırdı, ama Ohan Efendi yok pahasına verdi kumaşı, dikişten de para almadı sayılır, mum gibi oturdu üzerine, gri çizgileri var, yakıştı da kocama.

19 Cuma, Miraç Kandili: Hasan gene okudu, bu sefer Rafet'i yatırdım erkenden, bari günaha girmeyelim. Pazartesi Magdalini, «Ben gelir dikerim sana lizozu da, sabahlığı da,» dedi. Ağırlaştım artık, nerdeyse sırtüstü yatamıyorum. Hasan terfi etmiş, maaşına zam geldi. 90 lira oldu, bana 4 liraya bir güzel altın bilezik hediye almış, ilk zamlı maaşıyla. Eltime falan duyurmayacağım, nazarı çok onun, beni de çok kıskanır, bir basma giysem gözü kalır, zaten gebe kaldığımı söylediğimde de bir bozulduydu ki. Şu kadın kısmı ne kıskanç! Emine dedi ki: «Koynuna girdiği kocadan bezer insan bre... Sevmez beyini, istemez de, ama onun tohumundan olana verir canını...» Doğru, kadın denen mahlûk! Canı çekmeden beyinin altına yatmak, kadınlık! Bizim marifetimiz de bu. Kimi zaman şeytan diyor ki şu Cemal Efendi'yi yakala, gırtlağını sık...

Annemin defteri burada sona erdi. İyice karıştırdım başka bir yerine sakladığı, karaladığı bir şey var mı diye: yok! Aradığımı bulamamış gibi oldum. Ne arıyordum, ne bekliyordum kim bilir. Gidip yeniden elimi yastığa daldırdım, kıyı köşe, dip bucak yokladım:yok! Başka hiçbir şey yok, pamuk-

lardan başka. Yeniden buraya, salona döndüm, güvercinlerin kimseye görünmeden uçup annemin odasına, oradan aydınlığa — apartman boşluğuna — doldukları, bu koltuğa oturdum, yeniden karıştırdım defteri. Son yaprak şöyleydi:

L'Année Musulmane pour 1348-1349

Dates Musulm.	Dates Grégor.	FÊTES PRINCIPALES
30 Rédj.	1 Janv.	1er jour de l'année Financière Turque 1930
14 »	14 »	**Kandil-Guédjessi**
15 Schab.	15 »	**Bérat-Guédjessi**
1 Ramaz.	31 »	**Ramazan**
27 »	26 Fév.	**Kadir-Guédjessi**
30 »	1 Mars	*Arifé* fin du jeûne de *Ramazan*, (veille du *Cheker-Baïram*).
1 Chew.	2 »	**Chéker-Baïram**
10 »	11 »	*Nevrouz Sultani*
24 Zilcad.	23 Avril	*Hidir-ellès*, (jour de la fête du Printemps).
10 Zilhidj.	9 Mai	**Courban-Baïram**
1 Mouh.	30 »	1er jour de l'an Musulman ou de l'Hégire 1349.
10 »	7 Juin	*Achoure-Gunu*
12 R.-ul-Ew	7 Août	*Mevlevid.* (Naissance du Prophète).

L'Année Musulmane pour 1348-1349

Dates Musulm.	Dates Grégor.	FÊTES PRINCIPALES
9 Dj.-ul-Ew.	2 Oct.	**Naissance d'Ali**
7 Rédj.	28 Nov.	*Leïlet-ul-Reghaïb* (Conception du Prophète)
27 »	18 Déc.	**Miradj-Guédjessi**

LES MOIS
de l'Année Financière Turque 1930

Le 1er jour du mois de;

Kianoun-i-sani	correspond au	1 Janvier	1930
Choubat	»	» Février	»
Mart	»	» Mars	»
Nissan	»	» Avril	»
Mais	»	» Mai	»
Haziran	»	» Juin	»
Témouz	»	» Juillet	»
Aghoustos	»	» Août	»
Eïloul	»	» Septembre	»
Techrin-i-ewel	»	» Octobre	»
Techrin-i-sani	»	» Novembre	»
Kianoun-i-ewel	»	» Décembre	»

Aradığım bu muydu yoksa, en baş sayfaya döndüm: hatıralarınyazıldığından bir önceki yaprağa:
Ne vardı bunda? Hiç? Bir kız? Uzun saç? Aşağıya bir şeye bakıyor? Sanki birini bekliyor! Gözetliyor! Yüksekçe bir duvardan çıplak bir kadın bakıyor! Kime, nereye?.. Bu kadar

1930

Yılının

MUHTİRASI

boş olabilir miydi annemin «muhtırası», bu kadar suçsuz!, boş!, yaşanmamış! Tanrım, hiç yaşanmamış!..

Başımı koltuğun arkalığına dayayıp tavandan sarkan bohemya kristalinden avizeye bakıyorum: Ne işi var burda? Annemin sokağın dibindeki yıkık tahta evin bodrumunda eskiler toplayan yaşlı kuru bir adamdan aldığını anımsıyorum

onu. Yunanistan'a kaçan Rumlardan biriniymiş. Cam kesmelerinin dibinden mavili pırıltılar dökülüyor, güvercinler buradan geçerken ona çarpmamışlardı! Belki de saydamlaşarak geçmişlerdi buradan güvercinler; biz otururken üstümüzden geçmişlerdi; tıs çıkarmadan; duymamıştık onları...

Burayı, bu evi seviyorum: Bu, annemin Mösyö Garbis'den satın aldığı, eskiden kirada oturduğumuz evin sokağından, iki sokak berideki evi. Denize, kıyıya bir dakka uzaklıkta. Denizi görmüyoruz ama, sesini her an işitiyoruz: dalgaların, vapur düdüklerinin, kıyıya yakın geçen büyük şileplerin ve tankerlerin sesini, yürek gümbürtüsü gibi atan kazanları, motorları hep titriyor camlarda; yankılanıyor. Şimdi balkona çıkar da biraz sarkarsam görebilirim denizi (yansısını değil): Sokağın enine sığdığı kadar, karşı yamaçlarda deniz hırçın akıntılarla dönüyordur, çırpınıp duruyordur o noktada, kıyıya, koya yaklaştıkça düzgünleşiyor, sandallara, ufak balıkçı teknelerine, martılara liman oluyordur... Karşıda dağlar, yamaçlarında yazın erguvan renkli koruluklarla, kışın sararmış, çoğun kararmış bir grilikle uzanan dağlar... Bulutlar yüzlerce rengi alıp alıp gidiyordur. Rüzgârla denizi, kendi renginde dağları ve göğü balkondan biraz sarkınca görebilirim (— hani güvercinlerin apartman karanlığına oradan girebileceğini varsaydığımız şu balkon kapısından çıkıp). Şimdi sadece yansıyı, o dikdörtgen biçimi gök-deniz-kıyı-kondor resmini görebiliyorum, balkon camına vuran... Çoğun çocuklarla, annemle yürüyüp iskeledeki kahvede otururduk. Sol yanımızda kalan kıyı, karşı dağlarla bitişirdi uzakta; sağ yanımız ise deniz, dağ, gök olarak köprünün altından geçip, Sarayburnu'na doğru incelirdi. Köprü, camda, gene güneşin altında gerilmiş yatmakta. Ayaklarını Bizans'a dayamış,,, boynunu Anadolu yakasındaki ağaçların kuytuluğuna saklamış,,, karnını iyice germiş. Baldırları tutan çelik teller, ışığa göre yanıp döndükçe ip

üzerinde köprü kurmuş bir cambaz, bir akrobat gibi... Titriyor o da rüzgârla, canıyla uğraşıyor sanki!.. Ama göğsünün güvenli sertliğini farkedince,,, daha uzun yıllar dayanacak diyorum... «İki başlı bir giyotin»i andırıyor şimdilik, ülkeye, kıyıya, denize, göğe, bulutlara, geleneğe, tarihe, ayaklanmalara, yoksullara meydan okuyan bir giyotini...

İskelede Şirket-i Hayriye bekliyordu. Üst üste bazen üçü dördü birden yanaşırdı: Kömür kıtlığından seferleri azaltılmış olan Boğaziçi, Sarıyer, Yeniköy, Rumeli Hisarı sabah bir sefer yapıp iskelede yatarlardı tombul tombul akşama dek. Annemin eski komşularının çoğu ya öldüler, ya gittiler buradan. Varlıklı Rumların çoğu önce paralarını, altınlarını, onca sene biriktirdiklerini kaçırdılar Atina'ya, Pire'ye; sonra evlerini satıp savıp yok oldular. Oysa aramız iyidi hepsiyle geçinip gidiyorduk... Arıyorum... eski arkadaşlarım, anılarım onlar... Esnaf takımının; terzilikle, balıkçılıkla, mahalle bakkallığıyla, garsonlukla uğraşan o insanların geçinmesi çok zorlaştı! Sonra herkes kendi vatanında, kendi dininden insanların, hısım, akrabalarının yanında son günlerini geçirip ölmeyi ister... Bütün sürgünler!.. Museviler daha lüks binalara geçtiler. Onlar aileden birkaçını İsrail'e gönderiyorlar sadece. Büyük vurguncuların bizimkilerle ortak çalışanların aldırdığı yok nerede öleceklerine; onların vatanı burası. Buradan yardım ediyorlar gelecekteki Musevi dünyanın... «Ya beni İsrail inni faddal tüküm alelalemin...»e.

Annemin komşularından bir balıkçı Tasso'nun oğlu Yani var, babasından kalma tahta evin bodrum katında kalıyor, üstteki odaları kiraya vermiş... O da balıkçılık yapıyor babasının sandalıyla hâlâ... Ama siyatikli bacağıyla çok az çıkabiliyor balığa, yaşam onu da zorluyor artık. «Benim baba, Atatürk'ün balıkçısıydı, bayan, biliyorsunuz? Şurda, Camlı

Köşk'te gelirdi Atatürk, bacak kadar çocuktum ben, yanağımı okşamıştı. Rakı içerdi, babamın tuttuğu barbunyalarla. Buyuk bir adamdı.» Büyük radarlı balıkçı tekneleri şimdi bir saatte ağı atıyor, tarayıp kapıp gidiyorlar balığı Azalmış balık artık. Hele o mavi elmas sırtlı, siren kuyruklu uskumrular!.. Babamın mangalda pişirdiği, Cemal Efendi Amca'yla ağabeyimi de aralarına alıp fıs fıs fıs söyleşerek ufacık, bir dikimlik rakı kadehleriyle kafa çektikleri o günlerin uskumruları hepten çekilmiştiler Boğaz'dan. Balıkçılar uskumru diye şişko karınlı kolyozları satıyorlardı bilmeyenlere... Yani de gidici... «Görüyorsunuz, bayan, ne yapıyorlar Boğaz'da, burada boyle avlanmak yasaktır, hükümet bir şey demiyor bunlara: şimdi av olur? Dinamit atıyorlar bu koyda, olur boyle avlanmak? Nerde o eski balıkçılık, bayan? Anneniz bilir o eski günleri; babamın müşterisidir! Anneniz çok düştü be, bayan, nesi var onun? İstersiniz biraz izmarit getireyim?.. Ben ayıklarım gene? Çok güzel baliktir, en güzel baliktir?», «Getir, Yani, ayıklarsan iyi olur. Biliyorsun, ben o işi yapamıyorum.», «Biliyorum bayan, elleriniz hastadır, ben ayiklarim yalanız siz kapıya bakınız, sizin kapici koymuyor içeri beni...»

Akşamları eşim işinden bu eve dönerdi işte, dönünce yemeğini yer, televizyonun karşısındaki koltuğuna gömülürdü. Akşam bulaşığını kaldırdıktan sonra ben de gelir, kendimi atardım bir yere, bulaşıkla bitmişti gün. Ne yaparsam gündüz ortası yapardım: Annem güvercinlerine daldığında, çocuklar okullarındayken; romansa o saatlerde yazılmalı, alış veriş o saatlerde, sinema o saatlerde, arkadaşlarla o saatlerde buluşulmalı... Flört o saatlerde, gizli sevişme o saatlerde, toplantı ve yürüyüş, kanuna aykırı eylemler o saatte... Bu saatte ise her akşam aynı konuşmaları yapardık:
— Nasıl gidiyor roman, Nesli?
— Yazıyorum işte...

— Amma da uzun sürdü!
— Öyle, sürdü!
— Sen bunu yazana dek başkaları beş roman yazdı!
— Başkalarından bana ne?
— O kadar aralık vermen doğru mu? Unutulursun! Satış da azalır.
— ... .
— Bizim Abdullah Bey bile izliyormuş seni, «Hanımın çok yetenekli,» diyor. «Yeni kitabı yok mu?» diye soruyor?
— Abdullah Bey de kim?
— Yeni gelen genel müdür!
— Abdullah Bey'den, onun yargılarından bana ne?, unutulmaktan bana ne?, satmasından bana ne?, ben, beni 7 kişi anlasın istiyorum. 7 kişi yeter bana... Neden çok satmalıymışım yani?
— Gene başlama hadi! Çok satsın istemiyormuş! Neden bitmiyor peki şu kitap?
— Çok mu istiyorsun bitmesini?
— Elbette istiyorum.
— Biter, meraklanma, daha araştırmam gereken birkaç konu var, sonra da bir otele kapanıp tamamlayacağım.
— Yazmak için ille de aileni terkedip bir yerlere kapanman mı gerek?
— Öyle, öyle olduğunu biliyorsun!
— Herkes nasıl yazıyor!..
— Herkesi bilmem, herkesten bana ne?

Daha güçlü bir saldırıya geçebilmek için piposunu hazırlamaya koyulur Sadrettin; ama gözü bıçak gibi TV'ye saplanmış kalmıştır hep. O ara Serhat koca kafasına sığmayan patlak gözleriyle, yüzünün alt yanını, çenesini dolduran dudaklarıyla karşımda peyda olur, sol eli pipisinde dolaşır; kaşınıyormuş gibi pantolonunu oraya sürter. Artık ortaokuludur ama sıska çarpık bacakları, çiçek sapı kadar ince

boynuna çakılmış gibi duran kocaman kafasıyla, «Bizim eve bu cüce nerden gelmiş!» dedirtir insana her bakışta.
— Anne sen ne yazıyorsun öyle? Öğretmenim senden kitap istedi.
— Sizi yazıyorum, oğlum! Çek elini ordan, çişin geldiyse git yap!
— Gelmedi?
— Çek öyleyse elini oradan, çek diyorum duymadın mı!..
Bir süre sırıtır, çeker sonra...
Kocam sinirden tırtıklanmaya başlamış bir sesle:
— Bizi yazıyormuş, diye Bilge'ye doğru devirir ufak hilekâr gözlerini. Böylece konuşmalara Bilge'yi de sokar, medet umar ondan:
— Bizi yazıyormuş annen, ne varsa bizde! Hıh! Yaparsın sen, sende aile kutsiyetine inanç yoktur bilirim!..
— Ne demek aile kutsiyeti? derim ben de şaşırmış gibi yaparak.
— Bilmezsin ya! Sen bilmezsin kutsiyetin ne olduğunu! diye denetimini yitirmiş sesiyle TV'ye bakmasını sürdürerek konuşur: Bir kez de yüzüstü bırakıp gitmiştin bizi, o vakit annenin aklı başındaydı da iyi kötü bakmıştı bize. Hatırlıyor musun, Bilge? diye zorlar kızı.
— Tabii hatırlıyorum, Serhat'la az mı uğraşmıştım, okula da gitmiyordu.
Başını bana çevirerek konuşmaya başlardı kızım. Kızım konuşmaya katılınca kavganın ucunu gevşetirdi eşim.
— Fena mı oldu, Bilge'ciğim, baban Abdullah Bey'lere karşı, sen okulundakilere karşı üstünlük kazandınız, Annem yazardır, diye! Kutsiyet nerdeydi o zaman?
— O vakit ben çocuktum anne! Bilinçsizdim. Ama babam haklı! İnsanın ailesini yazması gerçekten de hoş bir şey değil!
Gözlerine onu bir süre bensiz bırakmamın küskünlüğü siniverir. Televizyonda, kurdeleler, organzeler içinde, cırtlak

sesli 4 yaşlarında bir kız çocuk (— çocuğun sarı uzun saçlı, açık renk gözlü olmasına, geleceğin yosması olacağına dair aşiftemsi davranışlarda bulunmasına mutlaka dikkat edilirdi—) Brigitte Bardot dudaklarına bir çubuk çukulata sokmaya uğraşır, beceremez çukulatalı salyaları akardı ağzından. Sadrettin koltuğuna biraz daha yerleşirken zihninde haberinde olmadan sevişme dürtüsü kıpırdaşırdı. Ben gene alayla:

— Aile neden yazılmıyormuş anlayamıyorum, şimdiye kadar aile anlatan onca yazar varken!..

— Onlar klasik aile tablosunu koruyarak yazarlar, diye girişirdi Sadrettin!

— Yani?

— Yani aile kutsiyetine bir ölçüde saygılıdırlar, onun için de tutulmuşlardır. Okurları vardır! (Ellerini yüzünde sıkıntıyla dolaştırır, «Artık kes!» demeye getirirdi.)

— Ah benim neden okunmadığımın böyle yüceltici bir yorumunu yapman ne güzel!

— Evet, öyle? Biz senin en yakınlarınız. Hadi beni bırak, yavruların? Annen? Annesini yazabilir mi insan?

— Gerçeği yazmalı insan!

— Yazı, gerçek, bir bakıma insanı kirletmektir, teşhir etmektir, anasını kirletebilir mi insan, kıyamaz, kıyamaz!..

— Yazı, gerçek, kirletmek demekmiş, öyle mi!.. Bir dakika! (Serhat'a) Sen çık burdan bakalım, git bitir dersini, bizi dinleme, elini de çek ordan!.. Çek dedim!.. (Sadrettin'e) Çocukları şu ikiyüzlü ahlak ilkelerinle zehirlemesen olmaz mı? (Çok da üstüne varmamalıydım, biraz sonra yatınca canımız çekecekti birbirimizi...) Sen bana diyorsun ki başkalarının canı cehenneme, onları yaz ama bize dokunma!.. Bilge'nin de doğruları öğrenmesi gerekiyordu, çok da geri çekilemezdim...)

Doğru olanı hemen kavrardı Bilge. Ne güzel, sessiz gerçeği dibinden yakalayıveren bir zekâsı vardı. İncinirdi böyle bir

gerçekle, kırgın bakardı azıcık, ama pembeler dağıtarak onaylardı doğruyu yüzü. Sadrettin'se (o da geceyi düşünerek mi susardı!) hiç hoşlanmadığı sarı saçlı bir şarkıcının, daracık pantolonunun içinde çalkalanan kıçına dalmış gitmiş olurdu çoktan. Unutmuş olurdu konuştuklarımızı, başladığı tartışmaları sürdürmemek ya da sonunu başkasına aktarıp kaçmak, dinlenmek, beklemek gibi garip bir teknik geliştirmişti... Belki de şunca yıllık memuriyet hayatının getirdiği başeğmeyi, geçinip gitmeyi, susmayı öğrenmesinin bir sonucuydu bu durum... Susmayı, ama ilk fırsatta sinsice içinin çektiğini uygulamayı... Onca değer verdiği Bilge'yi kendine kazanmaktan bile cayıvermişti şimdi işte, sağırlaştırmıştı kendini; aile kutsiyetiydi, Abdullah Bey'di, yanlışlardı, doğrulardı; bir dakka önceki o saldırılar, savlar, derin kara bir suyun dibinde sallanan görünmez yosunlardı sanki...

Uzun sivri burnu boynuma batmaya başladığında, biçimli güzel başını okşar, sorardım:
— Peki neden öyle saldırganca başlatıyorsun konuşmayı?
— ...
— Belki haklı olduğun yerler de vardır, neden sonuna kadar savunmuyorsun düşüncelerini?
— ...
— Çocuğun kafasında nasıl bir baba imajı yaratıyorsun farkında mısın?
— ...
— Neden, neden yarım bırakıyorsun her şeyi, ortaklaşmıyorsun, paylaşmıyorsun?
— Şimdi sırası mı? Seni seviyorum!..
— Genç kız oldu artık, onun yanında yenilmeni istemiyorum, ama... Neden?..
— Bilmiyorum? Gitmenden korkuyorum, beni bırakıp gitmenden korkuyorum hep!..

— Korkma, gider miyim hiç? Gitmem ailemi bırakır mıyım hiç, kutsal...
Ağzımı dudaklarıyla tıkar bulurdu dilimi,,, sonunda bir memem ağzında, öteki avucunda dalardı uykuya... Ne zaman emzikten kessem şu adamı diye geçirirdim içimden, ben de dalardım...

— Nasıl gidiyor dersler, Bilgeciğim?
— Gidiyor işte, her zamanki gibi!
— Ne demeye geliyor bu?
— Ne demeye olacak, şimdiye kadar sınıfta kalmadım, önce de geçmedim.
— Voleybol nasıl?
— O da öyle?
— Hangi takım yeniyor?
— Bir taraf yener hep anne!
— Hangi taraf, seninki mi?
— Ne fark eder? neden hep kim yendi diye sorarsınız?
Okuldan, yarışmalardan, arkadaşlarından anlatacak, yakınacak, hiçbir şeysi olmazdı Bilge'nin; canını sıkan, şikâyet edeceği, çekiştireceği hiçbir durum olmazdı sanki; kimseyi yenmek istemez, yenene öfkelenmezdi; hiçbir şeyi elde etmek duygusuna kapılmazdı. Oysa oğlum her gün kendinden güçsüz, yoksul, zavallı bir çocuğu dövmeden gelmezdi okuldan; her gün kapıda gözü yaşlı bir çocukla annesi olurdu; giderek sinsileşmişti; her şeyi kapıverirdi; pirzolanın etlisine, kirazın irisine ilk el atan o olurdu; eline vururduk hep, biz bitirmeden siler süpürürdü tabağını, bir daha bir daha

alırdı, bizim tabaklarımızdan dilimlenmiş portakalları, muzları çalıverirdi. Annem: «Dayısına benzedi!» diyordu. «O da ben-benciydi; her şey benim olsun isterdi!»

— Yenmek duygusu bayağı, aşağılayıcı bir duygu, dedi Bilge. Yenseler ne olur sanki, sahici bir şey değil ki, düzmece bir şey bize sunulan, yalancı bir kavga?
İçime hem su serpilir, hem korkuya kapılırdım; gönül gözüyle mi yaşıyordu yoksa Bilge?
— Sende hiç hırs yokmu kızım! (Öfkeye kapıldığım da olurdu) Yenilmeyi marifet mi sayıyorsun?
— Karşımdakinin önüne geçmek utandırır beni?
— Nasıl bir dünyada yaşadığını anlamanı istiyorum! (Ağladığım da olurdu şimdiden bir kayıp gibi geliyordu bana kızımın geleceği...) Yüzüme bakar şaşardı:
— Elimde değil, anne, haklı olduğumu, üstün olduğumu bilince, haksızmış gibi olsam ne olur sanki diyorum, o alsın, onun olsun?, bana düşmanlık duyulması çok ürkütüyor beni... Korkma anne, o kadar da kötü değil insanlar, şimdiye kadar hiçbir kötülük çıkmadı... Böyle olduğumu anlayıp beni sevenler de var?..

Benim ilk gördüğüm ağzında zeytin dalıyla tok tok bakınarak uçan: göğüs kumru-bozu, kanatlar garibalda kaplı, gaga dümdüz, pembe bacakları toz içinde, çayır çimenleri seven kırsal cins tahtalı ama, yaşlı bir güvercindi. Annemin odasının penceresi önüne geldiğinde kendini göstermek istercesine yavaşlayarak uçuyor, üç beş kanat atımı uzaktan dönüp tam karşımızda dikilip kalıyordu. Her halinden bilge bir kuş olduğu belliydi; gözünü gözümüze vermeden, yalvarırca değil, bir şeyler bekler gibi de değil, varlığıyla hikmetler taşıyormuşçasına, onu buyur ederek bilmediğimiz o hikmetlere kavuşacağımızı müjdeleyen bir ağırbaşlılıkla karşımızda dört beş tur attı, ardından apartman boşluğunda yere paralel uzanan beton kirişlerden birinin üzerine kondu; konmasıyla kendini içine binlerce kuş sığdırabilecek kadar kabartması, zeytin dalını pamuk atar gibi coşturup dal budaklandırması, başını yan yan pencereye paralel yatırıp sapsarı gözünü — sol gözü görünüyordu bu durumda — kırpmadan hoşnutlukla bize dikmesi bir oldu; annemin bir «Hiii!» çekmesi, o güne değin hiç duyulmamış, yürekler oynatan bir «Hiii!, hikmetinden sual olmaz Allahım!, babam bu!, gözünden bildim!, babam gelmiş!» demesi, ve o kumru

bozu, garibaldalı sarı göz güvercini babasının adıyla «Adil Ağa!» diye çağırması; bizim de tüylerimiz ürpererek, «Adil Ağa!» dememiz ona; geldiğinin sabahına beton kirişin köşesine iri, yemyeşil bir türbe kurması...

Gün doğmadan, erkenden kapıcının çalması zili: bir elde tesbih kara, ötekiyle top sakalı karıştıraraktan, kafada İslâm yeşili örme takkesi, yeşil yollu pazen pijamasını üstüne çektiği beyaz fanilayı tel fırça gibi delip geçmiş kurşun rengi bir post giymişçesine, «Aydınlığa, sizin katın önündeki direğe koca bir yuva kurulmuştur, şikâyetçi misiniz?» demesi, «Hayır şikâyetçi mikâyetçi değiliz!..» «Velakin iki numara Şahinde karı şikayetçidir?» Esneyerek altın dişlerini göstermesi; «Bu yüzden mi bu saatte uyandırdın bizi???»; gümletmem kapıyı; eşimin uykusunun arasında, «Ne olmuş!, kötü davranmasaydın adama!» demesiyle; «Sabah sabah bir de sen başlama!»; koynunun sıcağına süzülmem, elini uzatıp mememi yaklaması; uykuya dalmamız yeniden... İnekmişim gibi! Bunuel'in çiçekli ipek yatak örtüsüyle takım olan inek! beyaz üzerine koyu renk çiçekli başı ve ağır kıçıyla yatağın üstünde kıvrılıp bekleyen...

Şimdi gibi aklımda o gün: Annemin katlı küpelerinin, kirli gülsümlerinin, katmerli sardunyalarının birbiriyle gazellendiği balkonun şu ucundan sarkmış, bakmıştım denize... Sis! Tütüyordu su; karşı yamaçlar, korular, yalılar, Kız Kulesi, köprü silinmişti; sadece üst uçta televizyon kulesinin kül rengi tepesi delip çıkmıştı sisi. Bitişiğimizdeki Kondor Apartımanı iyice kuruma belenmiş, kararmış, dikdörtgen yüzüyle sisin arasında sıkışmış, batmıştı göğe tığ gibi; gözlerini germiş, gagasını sarkıtmış, görünmeyen kanatları arasına almıştı kenti. Karşı karşıya kalmıştık onunla; teke tek, başımı yukarıya kaldırdım; korkmadan uzun uzun süzdüm onu!.. Tepede çatı katının tek göz penceresinden başını uzatmış,

dürbünle uzakları, seçemeyeceği kadar uzakları gözetliyordu... Lodos'un deniz kıyısından kaldırdığı yosunsu koku... Cinnetli düdükler ve sisin ayrışırken çıkardığı o hışırtı!.. Ama, birazdan dağılacaktır duman; sıcak pasparlak bir gün başlayacaktır; çividi bir gül gibi soyacaktır gök kendini; her günkü Boğaz çıkacaktır ortaya. İnsanlar yavaş, yumuşak, adımlarla tırmanacaklardır gene yokuşu. (Zehra Hala'mın «büyük cihad» diye anlattığı «emredici nefsi» yenmiş insanların sönmüş yüzleriyle; beni kucağına alarak öyle, yakından bakarak gözlerime anlattığı masallardaki insanlar gibi. Yüzü ne kadar yakınımda olurdu: ağzının iki yanında oluşan o güleç çizgi, konuştukça yuvarlaklaşıp yatışan, hafif kırışıklıklarla kabartılarla, yukarlara göz kıyılarına doğru süren sevinmelere akan, takma dişlerinden gelen fark-furklarla arada bir şaşıran, o masallardaki yüz! Hani peygamberimiz bir seferden dönüşünde, yolda, «Ey asbahım, şimdi küçük cihad bitti, büyük cihad başlıyor!» demiş de, eshabıkiram, «Efendim, büyük cihad nedir, kimindir?» dediklerinde, «Büyük cihad, kendi nefslerinizle yapacağınız cihaddır!» diye açıkladığında, gözümün önüne gelen o yüz! Yokuş yukarı!.. «Peki halacım, o emredici nefis nedir, yani savaş açıp yeneceğimiz nefs?» dediğimde, bana tarif ettiği hayvanı yenmiş olan nefsler! «Emredici nefs hayvandır Nesli, öyle bir hayvandır ki, alnının çatığı iftiradan, kaşı gözü dikeninden acımasızlığın, yanaklar haram ve şehvetten, dudaklar zulüm ve incitmeden, tüm bedeni şöhret, mal düşkünlüğünden, bacakları riyasete aşırı istek ve çıkarcılık yangınından, kollar beşeriyeti kötülüğe kışkırtıcılıktan, tüm kötü duygulardan, davranışlar ve işlerden kömür kesmiştir!..» «Ama halacığım biz o kadar kömürlü, kemikli ateşten bir kirpiyi nasıl yenebiliriz?.. Sen onu yendin mi?» dediğimde, kollarını aramızdan yukarı göğe kaldırıp, «Rabbim ben nefsimi temize çıkarmıyorum!» diye bir şeyler mırıldanıp yere indirdiğinde, bana dönüp : «Yavrum, onu

yenmek zor değil, kolaydır; yeter ki fasıklar. münafıklar, kafirlerden seni Rabbim korusun!») O insanlar, korunmuş insanların güler ve huzurlu yüzüyle. Ben onların nasıl baktıklarını, yüzlerini tanırım çünkü çok iyi. Zehra Hala'mın çizdiği o resimden; gülümseyişlerini, sağ ellerini hafifçe bastırarak yürekleri üzerine, «Aman ne sıcak bir gün! Akşamüstü gelse de serinlesek!..» diye mırıldanarak birazdan bir söyleyişe geçeceklerini... «Gıybet» sayılmayan hangi konuyu seçeceklerdi? («ONLAR bulurlar, Nesli, ONLAR'ın konuşacakları çok şeyleri olur, sohbetlerine doyulmaz ONLAR'ın, Nesli!..» dediği.) «SOHBET»e dalınacak o sıcacık gün gelecektir, dalga dalga büyülü balık sırtlarından, yosma kanatlı böceklerin çığırışlarından, yapraklarından zeytin ağaçlarının, kavakların ve kubbelerinden çınarların, akkorlaşmış yay ve tellerden aşarak demlene demlene sokulacaktır kente gün... Balkon kapısını... Akkorlaşmış camını... Ateşten bir aynaya, bakınca gözleri kör eden... Serinletici bir yaprağı gevelercesine mırıldandığı: Ayinedir bu Âlem her şey hak ile kaim/Mirat-ı Muhammedden Allah görünür daim... Sayıklamasıyla... Yenik düşmüş... Dilin dönmediği mezar taşlarından... Üvez rengi akşamüstlerinin vuracağı, nefti kalın taş duvarlar arasına sinmiş uğultularıyla Zehra Hala'mın...

Benim ikinci gördüğümün boynu yeşil, kuyruğu mürekkep rengiydi. Kırmızı bir gül açılıydı sağ yanında, gene hiçbir yere konmadan o hazır örülü koca yuvayı da görmezliğe vererek boşlukta fır dönüyor ola ki buyur bekliyordu birilerinden... Annem onu «Cabir! Cabir!» diye karşıladı; biz de ses etmedik, «Cabir» diye çağırdık onu, birkaç kez duymazlığa geldi adını, ardından az geriye tünedi, annem koştu ekmeğini, kızım suyunu getirdi camın eşiğine, hicab etmesin bizden, karnını iyice doyursun diye içeri çekildik...

Cabir'in ardından tümden ak, göğüsleri menevişli olanlar göründü; annem onları da Hadi, Kerim, İşaya, Daniel, Merab, Celile diye çağırdı. Herbirine amcaoğlum, dayıkızım, teyzezadem, karşı komşum dedi; o güne değin böyle akrabaları olduğunu işitmemiştik, ama ses etmedik, biz de öyle çağırdık onları...

Ardından Kaya güvercinlerini gördük : Kum kanatlı çöl bağırlıydılar; sırtları kıvılcımlı, kuyrukları dumanlıydı; kızım onları Atilla, Mehmet, Suna, Dürin, Gamze, Gina, Ferit, Satılmış diye çağırdı, biz de ses etmedik, öyle çağırdık onları...

Daha sonra mavi güvercinler sökün ettiler : Birbirlerinin aynıydılar; hareli boğazlarında yıldızlar uçuşuyordu, çeviktiler, gözlerinden ayaklarına dipdiri maviydiler. Ben onlara Deniz, Dağ, Su, Yer, Gök adlarını verdim; öylece kaldı adları...

Ardından Trompet'ciler, Haberciler, Evciller geldi : Esmer kurşun rengi kanatları, tüllü ak sırtları, boz boyunlarında lalelerle... Gözleri kızıl beneklerle damgalı, başları dik, saçları aslan yelesi gibi savrularak dosdoğru suya indiler, içtiler kana kana; geri durdu annem, «Zulüm görmüşler besbelli, zulümden kaçmışlar: ırmakları kurutan, toprağı çöle döndüren, şehirleri yakıp kül eden cengten gelmişler... Hepsi de Nuh Peygamber'den kalmadır, yabancı değillerdir, bakacağız onlara iyi edip yollarını bulana kadar gözeteceğiz sevaptır!» dedi; biz de ses etmedik. Öyle dedik, öyle ettik...
Daha sonra, Yabanıllar, Kuyruksuzlar, Kanatsızlar geldiler... Biz de ses etmedik. Yabanıllar, Kuyruksuzlar, Kanatsızlar diye çağırdık onları.
Biz de öyle çağırdık...

Biz de öyle çağırdık...
Biz de öyle çağırdık...

Böylece o gün, Kondor'la teke tek kaldığım, o göklerin ateşi kopmuş da yeryüzüne inmiş, bizim mahalleyi, yokuşu, sokak aralarını gökkuşağından şeritlerle yakarak eriten o gün, hiçbir yerden gelmeden kendi kendilerine peyda oldular güvercinler... peyda olup yerleştiler aydınlığa... Çiftleşip çoğaldılar zamanla; yeni doğmuş ıslak etleri görünen, soyuk yavruların gugulamaları, törenleri, şölenleriyle, şarkı ve dövüşleriyle iç içe kaldık. Hangi yuvada toplanıp hangi kirişte dua ettiklerini, kimin kime asi geldiğini, öfkelerin barışmaya geçmesini, çekişmelerin şarkıya, sevişmenin inlemeye geçmesini bilir olduk... Annem çoktan oğlumun yakasını bırakmış, Serhat da unutmuştu yastık hançerlemeyi... Ne de çabuk geçti yıllar! Okuldan eve şu yokuşu bir solukta çıkıyor gene öyle üstü başı yırtılmış, dizler kanamış, dövmüş ve dövülmüş olarak geliyor, doğru ninesinin odasına koşup güvercinlerle konuşuyordu oğlum; eksilse de eksilmese de — çünkü artık kendilerini besler, kendi kendilerini yönetir olmuş, düzenli duruma gelmişlerdi, vakit vakit bizim verdiklerimizi yeseler de uzun süre oraya camın içine yığdığımız ıslak ekmeklere, sulara dokunmadıkları oluyordu — yemlerini veriyor, sularını tazeliyordu... Oğlum! İşte şurda televizyonun üzerinde son gönderdiği fotoğrafı duruyor. Yanında karamela renkli bir genç kızla çektirmiş... Boyu oğluma yakın, sülün gibi, bacakları upuzun, yüz zenci değil, belki de Meksika asıllılardan, Porto Rico'lu olmasın! Gözleri açık renk; sarımsı, çekikçe, bakışları lumpen, kocaman memeleri siyah üzerine «GO HAWKS» yazan koşu fanilasının ön eteğini külahlamış, sarı biyeli kara bir koşu donu giymiş; şimdiye kadar resmini gönderdiği kızlardan uzun uzun söz ederdi mektubunda, bundan hiçbir şey yazmamış, kim bilir neden! Övünebileceğimiz bir yanı yok herhalde

kızcağızın!.. Adam sen de olmasın... Afrikalı değil bu kız. Saçlar düz! alnından geçirdiği kurdele belki de öyle bir kızılderili görünümü veren yüzüne!.. Oğlum da koşucu donuyla: kızdan bir parmak uzun ama neden uzağında duruyor?, neden sarılmamış ona?.. Ötekilere —sarışınlara— sarılmış olurdu hep; uzağında durmuş; sanki bir rastlantıyla bir araya gelmiş gibi!.. İşte bundan korkarım: bir kızla bir arada olmaktan utanıyor da gene birlikte oluyorsa bir delikanlı, o kızın ağına düşmüş demektir! Aman bana ne! Benden çıkmış zaten bu çocuk!, şuraya bak: Beyaz yıldızlı kırmızı bir don giymiş, yandan yırtmaçlı bir don; bir jimnastik okulunda vücut da geliştirmiş, hepten tanınmaz olmuş; göğsünün içine dört ciğer sığar; dev bir Diyar-ı Bekir karpuzunu ortadan yarmışsın da tersinden yatırmışsın belinden yukarı sanki; gövdeyi göstermek için olacak üstü çıplak! Boynuna beyaz bir havlu atmış, havlunun uçlarında bu kez kırmızı yıldızlar; kolları ağaç gibi gövermiş, önü yıldızları kabartmış, bacaklarının eğriliği de kaybolmuş!.. Ağaçlı, çayırlık bir yer, geride ev mev görünmüyor, araba da yok görünürde; birazdan koşacaklar herhalde, henüz koşulmamış, yorgun değiller!... Şu patlak gözler, sırtlan gülüş olmasa, tanıyamayacağım kendi doğurduğum yavrumu, öylesine geliştirmiş kendini... Ah!, kafasız oğlum benim! güzel bebeğim! Şurda kendi yurdumuzda okuyup bir baltaya sap olmak varken... Ama kendisi mutlu ya! Asıl vatanına kavuşmuş, küçük garsonum benim!.. Mutlusun ya!, Mutlusun ya! Ne mutlu sana...

Ardından başsızlar, dört kanatlılar, dört başlılar geldi. Başlardan biri insana, biri aslana, biri öküze, biri de kondora benziyordu.
Annem onları...
Biz de ses etmedik...
Biz de öyle çağırdık...

Biz de öyle çağırdık...
Biz de öyle çağırdık...
Bir güvercin deniziydi artık bizim apartman AYDINLIĞI, yani KARANLIK, BOŞLUK...

Sıcaktan kavrulmuş yollarda ağır adımlarla, hatta adımlarını yolun iki kıyısına vura vura — tıpkı Bunuel'in filmindeki o kahramanı gibi — zikzaklarla dolaşıp duran kim? Bizim mahallede, yokuşta; her bakışımızda peyda olan ama kimsenin tanımadığı, nereden gelip nereye gittiğini bilmediği, gene de her sokağa çıkışta rastladığımız?.. Deli diyorlar ona, ama kimse bilmiyor deli olduğunu, gerçekte; kimseyle konuşmayan, adını söylemeyen, kimseden bir şey istemeyen, hangi adla seslenirsen seslen bakmayan, karnını nasıl doyuran?, o kim? Sırtında post eskisi bir palto, elinde papucunun teki, beriki ayağında, kendiyle konuşarak, kendi sorup kendi, yanıtlayarak kendi kendini güldürüp kendi kendini somurtturarak, arada bir başındaki siyah takkeyi çıkarıp kaşınmak için duran o? Takkeyi yerine koyan ve hep yürüyen bir aşağı bir yukarı her yeri yürüyüp bitiremeyen, İstanbul'un her semtinde birdenbire karşımızda biten, o kara sakali belinde, alevli genç adam?.. Ağzını açmadan günler boyu düşünen? Neyi? Suçlarını?.. Pişmanlık!, bilir mi pişmanlığı? «Allah, kurtaracağı kulunun kalbinde derin bir pişmanlık duygusu uyandırır,» derdi halam... Duyduğu piş-

manlık mıydı? «Allah o pişmanlık duygusu ile, kuluna, bulunduğu durumun yerilmiş bir durum olduğunu bildirir ve ona 'nefs'ini düzeltmesinin zamanı geldiğini ilham edermiş,» derdi... O ise, pişmanlık şöyle dursun, kendisini o yerilmiş duruma itenler olduğuna inandığını, inanmak ne demek, inanıp iman getirdiğini delirerek onları asla bağışlamadığını mı anlatmaktadır yürüyerek ve susarak?.. Bir insan başkalarının, kendisine iftira ettiğine, gerçeği değiştirip kendisini küçük düşürdüğüne, şerefini lekelediğine iman ederek geçirmişse son günlerini, nasıl da bedbaht ölür kim bilir!.. Kimse, bu acıyı çekmeyen hiç kimse de bilemez o bedbahtlığı! Hakları elinden alınmış, söz hakkı verilmemiş, savunmasız bırakılmış bir insanın çektiği o acıyı biz nereden bilebiliriz? Hatta o insan yanlış yere haklı olduğuna inansa bile? Yanlış şeylere inanmış bir insanı nasıl kınayabiliriz, eğer o yanlışlardan hatta yalanlardan kendisinin haberi yoksa?

Zehra Hala'mın dediği : «Allah, o pişmanlık duygusunu durmadan arttırarak 'nefsi emmare'nin emrettiği günaha düşkünlükten sakınma yollarını gösterip, yeteneğine göre, yaşamında şeriata uymayı da nasip edermiş?.. Dahası kalbinin tümü ile Hak'tan gayrisine kapanması açısından gerekli, 'olgun ihlas'ı sağlayabilmesi için, 'Tasavvuf' alanını bulduarak ve o alanda hizmet edip ilerlemesini sağlayarak, seçtiği kuluna rahmetini tamamlarmış!..» Bu işlemi tamamladı mı Hak? Ona? Bana? Bize? Bütün gerçekler ortada iken bir çeşit «sabit fikir»le susmak ve ölmeyi yadsıyarak, sigara izmaritleri toplamak sokaklardan...

Kimi vakit insan, kendisi hakkında söylenen ve yalan olduğunu bildiği savları reddetmek gereğini bile duymayabilir; birtakım yanlış aktarmalara, hatta karalamalara aldırmayacak kadar başka sorunların içinde bulunabilir, ya da o yalanlarla uğraşma evresini aşmış vatanına kavuşmuş, Allahı-

na ermiş olabilir mi? Kim? Oğlum? Annem? Eşim? Ben? Bizler?
Nasıl bir adamdır nane-kekik'ci?
En çok hangi yemeği sever?
Kafka'yı okumuş olabilir mi?
Lermontov'u?
H. Melville'i? *Moby Dick*'i okumadan nasıl kendi dünyasına bakar insan? Nasıl kavrar kendisini? İnsan kendini kavrar ben buyum diyebilir mi? «Savaş sonrası okunuru» Melville'i? Annesinin omuzuna başını dayayıp ağlamak istemiş midir o? Hiç mi roman okumamıştır? Kim? Nane-kekikçi mi o? Biz mi?..

Bir insanın, onun onurla ölme özlemi yüreği yumuşatmıyor değil! Hele o insanı anlamaktaysak kimi? Bizi? Asiye'yi? Necdet'i? Mümin'i? Anladığımız insanı hep bağışlarız çünkü. Savcılar sanık sandalyesindekine o yüzden hep soru yöneltirler. «Açıklama yap, anlat ki kurtaralım seni!» demektir bu. Gerçi birtakım yasalara, kâğıtlara, kitaplara (nereden elimize geçmişse o kitaplar) bakarak bir insanı yargılama, bağışlama hakkı, hatta onu anlama isteği oldukça garip görünür bana. Giderek ağabeyimle ve başka çocuklarla oynadığımız oyunları getirir aklıma : Bakkalcılık, karı-kocacılık, hırsızcılık, poliscilik oyunlarını...

Bana öyle geliyor ki, bir insanın Allah'ın kendisine emanet ettiği, halamın dediği «o»nu, ruhu o CAN'ı yargılatmadan cezalandırmadan, bağışlatmadan, sonuna kadar gözetmesi ve sonunda kendi elleriyle onu gene kendisine verene sunması güzel bir şey!.. Gene de bilemiyorum: şu bulunduğum koşullarda; şu anda, Kondor tarafından gözetlendiğimi içtiğim su gibi bildiğim — bizim kapıcı tarıyor balkonu, gözlerinden vuran kara ışık benek benek saçılıyor önüne gri kumlu mozaik taşlarına balkonun —; Kondor'un bizim evi

temellerinden sarsan motor sesinin, denizin üstüne seke seke iniş çıkışlar yapan helikopterin motor sesiyle karışan o havadan ve yerden birbirine kavuşarak güçlenen çığıltıyı algılıyorum da zaten düşünme olanaklarımı yitiriyorum şu anda...

Ama anlamalıyız insanı gene de — hangi insanı? — anlamalıyız ki bağışlayabilelim!.. Bir sürgünü örneğin, bir çılgını; yanında gölgesine, yarım bakmadan da okşamadan da onu, çağırmadan da adını, iki dilsiz gibi; konuşmadan birbirlerinin içinden geçeni sezen o iki gri gölgeyi; ikisinin de gözleri solmuş, gerilemiştir; davranışları, hırpaniliği; sırtlarında beliren kamburumsuluk, gizli bir pişmanlıkla pırıldar ama — intihar etmemişse — kimdir o — pişmanlığın taklididir sürgün; yaşamaksa diretmektir; ruhu ve maddeyi kurtaran gerçek bir pişmanlık değildir çünkü sürgündeki, bir azim ve hınçtır dünyevi, kırmızı kurdelelerle, madalyalarla süslü bir kuruntu sultanlığıdır, bir şatodur kimsenin artık oradan sizi düşüremeyeceği... Var sanılır, evet, pişmanlık, bizim Asiye'nin arkasından bakıldığında da varsayılan, yoktur ama... Bir mırıltıdır sürgün : «Hakikat! Gerçek! Hakikat!» diye gezinen... Bir yalnızlık da değildir sürgününki bir ayrıcalık, kargışlı bir ateşin yücelişidir, bir yenilişte dünyaya gelmek ve yeniden var olmaktır belki... Anlamalıyız o'nu, kimi? Bir sürgünü, dünyaya, feleğe, kosmosa yeniden acılarla açmayı deneyen o mor zehirini yaşamın.

Moby Dick ona göre midir? Şöyle bir sayfasını okursa örneğin :
«Çünkü yiğit bir ruhun nasıl düştüğünü açığa vurmak, acı bir şeydir; hatta korkunç bir şeydir; insanlar, para çıkarlarına dayanan ortaklıklar olarak, ya da bir millet olarak kötü görünebilirler; aşağılık, budala katil olabilirler; yüzlerinden bayağılık anlamsızlık akabilir. Ama kafamızdaki

insan kavramı öyle soylu ve pırıl pırıl, öyle yüce ve öyle şanlıdır ki; onda bir yüz karası görür görmez; hepimiz en süslü örtülerimizi hemen üstüne atıp saklamalıyız bu lekeyi. Bütün ahlak yıkıntılarına karşın, içimizin derinlerinde duyduğumuz tertemiz insanlık, olduğu gibi kalır (öyle midir?) ve cesaretini yitiren bir adamın çıplaklığı karşısında, insanlığımızın yüreği kan ağlar (öyle midir?). Dindarlar bile, böylesine bir ayıp karşısında, büsbütün susmayıp, buna göz yuman kadere çıkışırlar (öyle midir?). Ama bu insan yüceliği, kralların, rütbelerin, cüppelerin yüceliği değildir. Bu yalın, bu bereketli yücelik, kazmayı kaldıran kolda, çiviyi çakan bilekte ışıldar. Halkın yüceliğidir bu; ve Tanrı — mutlak, ulu Tanrının ta kendisi — her bir yana saçmıştır bu yüceliği. Her halk devletinin, hem özü, hem de çevresi olan, mutlak ulu Tanrı! O her yeri saran varlık! O tanrısal eşitliğimizin kanıtı!» (öyle midir?)

Avutur mu insan kendini? Ben kendimi avutabildiğimden söylemiyorum; bana göre değil bu yüce gönüllülük, bu insanı beğenmişlikler; Allahtan gelen kendini... Ama ne olsa bir ucundan yiğitliğe özenmişler için hoş bir söylevdir Melville'inki. Hem kimdir o sürgün?

Avut insanı ey Tanrı! Avut O'nu :
Fellini ile avut O'nu,
Kasanova'sıyla bu dünyanın,
Bunuel'le! Tarkovsky'le!
Herzog! Heart of Glass'la! Ama kimdir o sürgün?
Charles Chaplin; The Kid'le!
Grand Illusion'la, Jean Renoir'la!
Korkunç Ivan'la! Bizler miyiz o sürgün?
Guguk kuşunu, Orange Mechanic, The Blue Angel,
Markiz'e oturup Şokola Glase isteyerek!.. Kuran-ı Kerim ve İncil'le ve Zebur'la, dille, yazıyla avut!..

Asiye, Emin'le birlikte duvarda açtırılmış musanna bir pencereyi süsleyen yazıları seyretmeye başladı, dairevi istiflerdeki kaynaşmayı, rozetleri, hakkâk Hamit Bey'in «Maşallah»ını, «El Rızkı Âl-Allah»ını geçti, ölümünden sonra, Gazi Osman Paşa'nın alnına besmele, göğsüne bir âyet yazan Hacı Mehmet Nuri'nin hattına bir göz attıktan sonra sülüs yazıyla ve altunla yazılıp etrafına tahrir çekilmiş bir başka rozet'in önünde bekledi. Emin, Hattat Karahisari'nin olan yazıyı açıkladı ona : «Herkesin yaptığı iş, meydana getirdiği eser mizac ve karakterinin aynasıdır. Herkes yaradılışına göre davranır.» Asiye fısıldadı : «Çok güzel!» Dönerek berideki bir fotoğrafa takıldı. Ayakta duran bir topluluk önünde bir sıra halinde oturmuş Yıldız'ın annesini babasını, birkaç hanım ve beyi bir baloda gösteriyordu fotoğraf. Camın içinde tam ortada Atatürk ayakta ve dimdikti. Erkeklerin tümü papyonlu ve fraklıydı. Yıldız'ın babası yakışıklılığı ve çapkınlığıyla ünlü İbrahim Bey karısı Besime Hanım'ın hemen arkasında ayakta duruyor, sağ koluyla karısını hafifçe korur gibi tutuyordu. Kadınların tümü dekolte giysiler içinde ve göğüsleri pantaftifliydi. Şadece Besime

Hanım koyu renk boğazına kadar kapalı, dantel ve şifon karışımı bir tuvalet giymişti. Yakasının üzerinde ayrıca lameden verev bir yaka, pelerin gibi dönüyordu elbisenin yukarılarında. Kenarlıklı, bir yanından güller taşmış kara bir şapkayla gülümsüyordu Besime Hanım. Bu şapkayla dans edeceği düşünülemezdi. Belki de sırf fotoğraf çekerken giymişti şapkayı. Kollarını örten dantel siyah eldivenlerin üzerinde parlayan bilezik ve yüzüklerle kucağında duran bir gece çantasına sımsıkı tutunmuştu. Açık renk büyük gözlü simsiyah saçlıydı. Henüz bir kadın olmaktan çok balık etinde göğüssüz bir kız çocuğunu andırıyordu. Bir bebek iyimserliğiyle tuhaf tuhaf gülüyordu objektife. Bu gülüşte biraz da Atatürk'le ilk kez bir arada bulunmanın gizli bir onuru olabilir miydi; kim bilir? Besime Hanım'ın kızkardeşleri Lâle-Belkıs hanımlarla birlikte plak doldurdukları yıllar mıydı onlar Sahibinin Sesi'ne? O yaşta genç bir kadın'ın, generaller, sarraflar, yabancı simsarlar ve biraz da eşraftan adamlarla ve Milli Kurtuluş Savaşı'nın — zaferin — ünlü kişileriyle bir arada bulunması ve o balonun en gözde kadınlarından biri olduğunu bilmesi — en Avrupai kadın o olmalıydı; Selânik'ten gelmeydi aile, dönme'ydiler — ona bir ayrıcalık bir gurur bile vermiş olmalıdır. Asiye, fotoğrafı seyrederken diplerinde hâlâ tek tük kırmızı halı iplikleri sallanan eliyle kıçını kaşıdı. (Bir sürgün müdür yoksa Asiye? Nane-kekik mi satar? O'mudur? Kimdir o?). Ayrılamaz olmuştu oradan, Emin, yandaki kadının büyük halası, şu adamın da ilk film stüdyosu sahibi Hikmet'in dostu aileden bir bey olduğunu anlatıyordu.

Atatürkün belki de az önce yaptığı valsin rüzgârıyla saçları hafifçe geriye geriye uçar gibiydi, bıyıklarından, gözlerinden ve duruşundaki kararlılıktan fotoğrafa yayılan şiddet cezbediciydi. Çevresindekilerin tümünün boynu ondan yana bükülüydü, bir tek o'nun boynu, objektife bir idam senpa-

sıymış gibi yönelmişti. Onu tanımayan bir insan bu resme bakınca mutlaka durur ve «Bu adam kim?» diye sormaktan kendini alamazdı. Falih Rıfkı'nın anlattığı gibi bir başka sürgündü O : «Bütün parlaklığı üstünde benzerlerinden yalnız tabii olarak ayrı değil, isteyerek ve özenerek ayrılış edindiği belli idi.» dediği adamdı. Baka baka ezberlediği ama nedense Yıldız'a hiç sormadığı bir fotoğraftı bu Nesli'nin. Hangi yıllardı bunlar? Zaferden sonraydı herhalde. Kadro hareketinden önce miydi? İş Bankası'nı kurmuş olmalıydı? Sanayi ve Maâdin Bankası'nı, Ulusal ekonomiyi tekelleştirmiş miydi? Ağzı, ince dudakları bir gülümsemeyi isteyerek önlemiş durdurmuştu. Kaygılar taşıyordu ağız. Belki de henüz yabancı yatırımcılara cazip gelecek uygar bir ulus yaratamamıştı? Tek başınaydı. Her şeyi tek başına gerçekleştirebilmenin trajedisiydi dudaklardaki : Emperyalizmi kovmanın, Seyyareyi dağıtmanın, sol denilen çaputun gerçekçi bir hareket olmadığını kanıtlamanın, laik devleti kurmanın, kendisine hiç benzemeyen bu çarıklı milletin içine Batı uygarlığının kök salmasına çırpınmanın trajedisi...

Asiye, «Her şeyi o'na borçluyuz!» dedi. Emin başını salladı; kolej kültürünün, sonradan edindiği tüm deneylerin, hapislerin sürekli olarak sızlayan bacağının verdiği dolulukla : «Evet, sahip olduğumuz her şeyi, Asiye'ciğim...» dedi. Asiye bu sese kocaman ağzını garip yanaklarını oynatarak yarım döndü. Bunun anlamı anlaştık demekti.

O günlerde iki numara, kapıcının güvercinleri mutlaka boşluktan kovmasını istedi. Annemin odasına kendi kendini hapsetmesi sıralarıydı. Bunu işitince canlandı. Dili dönmeye başladı; penceresinden sarkıp seslendi: «Kendinize gelin, mübarek hayvanlardır dedik! Ağzı var dilleri yoktur, ne isterseniz! Suçsuz insanların ruhları onlardadır; ne yapsanız ölmeyecekler çoğalacaklardır! Bana bak cehennem zebanisi herif Allah'tan kork: Bana haber iletilmiştir... belli olmuştur!..» İki numara, «Günahsa günahı benim boynumadır!» dedi. Kapıcı ise çoktan birbirine bağlayarak eklenmiş upuzun bir tavan süpürgesiyle gelmiş girmişti boşluğa... Öldürmek istiyordum onu. Bayağı elime bir kör bıçak alıp koyun gibi yatırıp dizime... Delilik bu biliyorum ama önlenmez bir nefret işte. «Zavallı adamla uğraşma!» dedi eşimse. «Sen onunla bir misin? Hem onun ne günahı var, ekmek parası işte emir kulu!» Kendisi de emir kulu! Eşim...

Şu Kodnor'un tepeden dürbün elde balkonu, balkondan geçerek göremediği halde şu gömülü kaldığım fotöyde sessiz sedasız kitap okuyan birini gözetlemesi! Yoksulluktan, köy-

lülükten gelip burada elinde dürbün, sallayıp durması beni, Nurettin Marsak Bey'in su motoruyla nereye gittiğimi, kiminle oturup konuştuğumu, kimlerle hangi sinemada olduğumu, hangi meyhanede içtiğimi bilmesi, hangi gece eşimle seviştiğimi, fü füü, aybaşına kaç paramızın kaldığını, tartışmalarımızı, kafamdan geçenleri ve düşmanlık duygusunu yenerek, yenmeden ama elimin altında saklı tutarak hep, istediğimde kullanmak üzere biriktirerek her sabah, «Bir şey lâzım mı?» diye geçip karşıma o uğursuz suratıyla sırıta sırıta sorması... Elinde o uzun tavan süpürgesiyle gördüğümde onu, Tanrım bana bir güç ver, bir ışın, bir elektrik akımı mıhlayım olduğu yere şunu, şu Van'lıyı! «Shamiram aqueduct still in use, was built in the 8th century BC to drinkable water to the region of salty lake VAN.» Nasıl oluyor da böyle bir ses çıkıyor hâlâ, yaşlandı da artık gözleri iğne ucu kadar kalıyor, dudakları yüzük kadar büzülüyor, füü-füüü-füüüü... «Fü»leme «Fü»leme kapıcı duyacak yahu! Oğlunu bir meleze kaptırmış, dertli kızı sessizce gömerek içine acısını kaybolmuş eşini bekleyen yalnız başına, anası hastanelerde eller elinde aç açık itilip kakılan bu zavallı kadın, ben de şaşıyorum ara ara en gaddar bir ölümle gebertme düşüncesine şu garibanı.

Beni sorguya çeken herkesi; bir insanı gözetleme ve hesap sorma hakkını kendinde bulan herkesi kimsenin başına gelmemiş, tarihi olmayan, acılardan acı bir ölümle gebertme isteğini (vızgelir Melville)... Kendi halinde bir kadın olmaya çalışan ben... Uyumlu... Toplumla, dünyayla, kâinatla, felekle uyumlu; kısaca karşıt olan biri; her hayata uyan, yeni bir insan olan... Ben... Burada oturup cama bakan Türk kadını... Kendine bakan Türk olan... Ataları olan... Ataları beyaz Brakisefaller mi? Kimler? Dört bin yıl önce Orta Asya'da yaşayanlar mı? Tanrı dağları ile Altaylar arasında? Oraya kim bilir nerelerden gelenler mi?.. Sığır ve deveyi

ehlileştiren avcılar, savaşçı kavimleri, Ren geyiği ile Yak öküzü yakalayanlar... Kum üstüne kurulmuş taştan bizon oyan, hayvan işleyenler... Anayurdu Aral gölü, Altaylar, Ural dağları arasında kalan üçgende üç bin yıl öncelerde Çinlilere karışmış olan kadın... belki de daha önce?.. Belki de yazılı olmayan zamanlar öncesinde doğan, başlangıcı ve sonu bilinmeyen, hep var olan, hep var, öyle ki yok sayılan yok, esinti; «Çam kokusu, bu yukardan, yokuşun üstünden, koruluktan gelen... OH!.. YA DA taşını ele geçirmemiş ataların. Siyahımsı morlarla yanan dönen o kırmızı taş!.. Yağmuru yağdıran, atlara sahip çıkan, onlara binip süvari olan çağlar öncesinden seni ve beni hazırlayan YA DA taşı, Yakutca dili, güneşin doğuşu ve batışı, küçük bir bebeğin ölmesi anasının yeni bir bebek doğurması onca çağ, onca insanın seni yaratmak için buluşması, milyonlarca yıllık akrabalıktan sonra Finlerden, Macarlardan, Arnavutlardan, Çuvaş, Tatar, Kazak, Arnavut Türkmenlerden sonra, bu çağlar boyunca sürüp seni yaratan insanlığın tümü olan O! Sen! Ruhsun sen, dünyasın, evrensin, özsün... Bir masalsın, biricik ve tek, her şeyi elinde tutansın, Tanrı sensin, yargılamamalı, öldürmemeli ama yazmalısın, kalıcı olanı, sözü bulmalısın, sözü değiştirmelisin, söz değiştirir, söz değiştiricidir, sen tüm insanlığın soluğusun, sen yoksun, ama yaşamaktasın, kendi evinin yokuştaki evinin üzerinde bir helikopterin gölgesi düşmüş olan evin sekisi altına gömülü bir avuç topraksın, ölümsün sen... Kimi gözetliyorsun? Kimi suçluyorsun? Kafatasın aşı rengine boyanmış, göz oyuklarına yumuşakçalar yerleşmiş... O'sun sen... Bir sürgünsün, ölümün bir sürgünü olan sensin, Biz, bizlerizsen...

Seni bulurlar, «Bu bir kadın iskeleti!» derler. Boya paletleri, obsidiyenden aynalar, yeşil taştan minik bir balta, kemik ve bakırdan yüzükler, linyit, okr, pişmiş toprak, akik ve rengârenk boncuklar omuz başlarındadır. Çağların karaltı-

larına alışkın eller duvarları yordamladığında büyü resimlerine değerler, av büyüsüyle karşılaşırlar evin altındaki gömütlükte. Mumu tutunca duvara, sıvazlayınca duvarı, tilki, ayı, kurt, güvercin, balıklara dolanır parmakları, sülyende sağılmış renkler, azuritler mum altında kabarıp coşarlar... Başlangıçta uyum yoktu, olmayan bir var oluştuk; birbirine eklediğin sopaları, süpürgeyi elde ettin? Kimsin sen? Seni en unutulmaz bir acıyla öldürme isteğim nereden geliyor? Yukardan, annemin penceresinden aşağı başına kaynar sular dökmeyi, kaynamış katranlarla boğmayı seni, çan kulesinden atmayı, Kondor'a gizlice çıkmayı ve arkandan itmeyi, leşinin bizim balkona helikopterin gölgesi altına yapışıp kalmasını ve yarın sabah kapıya dikilip «Bir şey lâzım mı?» diye sırıtmanı seyretmemeyi...

Celil koşarak seyirtti, Turhan, Atıf ve Necdet'in oturduğu kanapeye doğruldu; diline kanat takılmışça, «Hadi kalkın kalkın ordan, kapıcı haber verdi şurda önümüzdeki direğe saatli bir bomba asılmış, polisler iki saattir almaya uğraşıyormuş, cama yakın oturmayın, belki patlar, alamıyorlarmış oradan!..» Atıf'la Necdet biraz da o çukurdan kurtulmanın sevinciyle yekinip dirildiler, ama gömüldükleri yerden Celil'in uzattığı eli tutmadan kalkamadılar, Turhan'a uzandığında ise Turhan hiç kımıldamadı : «Boşver birşey olmaz bana!..» Celil hâlâ sol elinde tuttuğu Playboy dergisini yere attıktan sonra dikkatle baktı Turhan'a! Korkmuş göründüğünden kaygılanarak : «Nasıl istersen, ev sahibiyim oğlum, benden sorumluluk gitti...» sesini dinginliğe vardırma çabası seziliyordu. Emin, «Allah Allah, neden hiçbir şeyin farkına varmadık bunca saattir!» dedi; duvarları Asiye'ye gezdirmeye bu sözle son verdi. O vakit susup sokağı dinledik; insan seslerinin bir aradayken çıkardığı uğultuya benzer o vınlamayı, aradaki polis düdüklerini, bağırma ve sövmeleri işittik. Cama yakın oturanlar sandalyeleri çekerek uzaklaştılar oradan, böylece Turhan, bir anda tek başına

karşımızda, kanapede kaldı. Kıçıyla eşelenerek iyice bir gömüldü Luis XVI'nın kalıntısına, «Ohh dünya varmış be!» diye soluklandı. İkbal'in yüzü alazlanmıştı bir anda, kalktı, beceriksiz utangaç davranışlarla Turhan'a uzattı elini, «Lütfen sen de kalk ordan!» dedi. Turhan'sa, gergince bir tonla, gözlerini kızınkine dikerek, «Yok canım! Koca adamım ben; boşver git otur yerine!» Yerdeki bardağa uzandı : «Acı patlıcanı kırağı çalmaz! Şerefine! Kız süklüm püklüm yerine döndü, çöktü yanıma, bir cigara yaktı. Hepimiz ona bakıyorduk. Turhan, «Biz ne badireler atlattık!» dedi. Sanki ortada hiçbir tehlike yokmuşca içinde bulunduğumuz ölüm olasılığını inkâr eden, onurlu bir meydan okuyucunun sesiydi bu... İki yıl önce nasıl dövüldüğünü, kaburga kemiklerinin nasıl kırıldığını (biraz da — insanı — bizleri, korkmaktan alıkoymak, korkutmaya, tehdide, gözdağı vermeye, böylece insanı tahakküme ve köleleştirmeye kalkanlardan korumak üzere) anlatmaya koyuldu. Fikret oturduğu yerden başını gene hiç kaldırmadan, «Şu hale bak... akıllılar... toplu ölüm... bu kadar ünlü adam... arasan bulunmaz... ne akıl! He he he!» diye söyleniyordu. Hepimiz dışarıyı yoksayarak gecenin kalanını yaşama oyununa başladık...

Asiye'nin bomba ihbarı alınır alınmaz, «Vış anaaamm!» diye elini tepesine saldığını bir ben görmüştüm ve birbirimize gülümsemiştik. Şimdi sandalyesindeki yerini almış, rakı kadehine yapışmıştı; taşıl, boşluklu bakışlarını sağda solda gezdirmeye başladı. Melih'in karısı, Azade, «Hay Allah kahretsin!» diye kocasının yanına çöktü. Bir Alman şirketinde çalışır, üç dili ana dili gibi konuşurdu. Bütün parmakları antik yüzüklerle doluydu, az önce her gün işine gide gele ahbap olduğu şoförlerden birinin, «Abla korkmuyor musun bu altınlarla, kış günü erkenden ağarıyor hava, gece yarısı dönüyorsun evine, kesiverirler valla ellerini!» dediğini anlatıyordu. Köylü kumaşlarından kırmızılı morlu şalvarları

kendi dikip giyiyor, aramızda modanın öncüsü sayılıyordu. Fikret'e küskün küskün : «Allah aşkına sen de ödümü koparma, Fikret, ne şom ağızlısın!» diye seslendi Melih'in dizleri dibinden. Melih, Turhan'ı dinlemeyi bir yana bırakıp içindeki sese uydu, «Gerçekten de, amma dalmışız, haberimiz olmadı...» diye pencereye yürüdü. Giderken karısına, «Sen korkma, kızım, bir şey olmaz, hergün böyle on tane bomba asılıyor bu kente!» dedi. «Aman sen de Melih! Çocukmuşum gibi!.. Ölmeye gelmedik ya buraya! Gel yerine otur; hem biz ünlü falan da değiliz, bok yerine gitmeye hiç niyetim yok! Allah belalarını versin! Çoluk çocuğun oyuncağı olduk!» dedi. Korkan bir Azade'ymiş gibi, hepimiz biribirimize bakarak güldük. Necdet, Azade'ye dönerek, «Korkma, bacını, ben senin üzerine kapanırım, patlarsa kendim ölür, gene seni yaşatırım!» dedi. «Aman, hadi ordan Necdet, sululuğun sırası değil şimdi!..» dedi Azade. «Bacımmış!» diye mırıldandı... Köylü modasının, şalvarın, cepkenin öncülüğünü yapar ama bacım sözcüğüne de, türkülere de, folklorun her çeşidine de sinir olurdu. Yıldız'ın, sesine canlılık katılmıştı: «Çocuklar o pencereden pek bir şey görülmez, mutfak penceresinin önündeki elektrik direğine asılı paket. Ben baktım: köşede, epeyi uzak kalıyor buraya, korkmayın hiçbir şey olmaz patlasa da, havai fişek gibi gelir bize!» Afacan kahkahalarından birini daha koyverdi bu sözle birlikte... Emin, Necdet'e doğru : «Sokağa çıkma yasağına kadar bitiremezlerse bu işi?» Yıldız yeni bir kahkaha patlattı : «Oooohh! ne güzel olur bu akşamki parti sabahın beşine kadar uzar, unutulmaz bir parti olur!..» Sonra birden kahvaltı vermek gerekirse evde ne peynir ne çay kaldığını anımsayarak mahzunlaştı. Necdet, «Bana göre hava hoş ama, Emin sabahki uçakla Cenevre'ye yolcuydu?» dedi. Emin başını Necdet'e kaldırarak, «Eh ne yapalım elle gelen düğün bayram, gidemezsem kıyamet kopmaz ya!» dedi. Asiye, «Pasaport verdiler mi sana?» dedi. Sesini toparlamış, yüzünü

cesurlamıştı. «Evet dün sonunda lütfettiler!» dedi Emin. Turhan. «Onlar sana değil Batılılara verdiler o pasaportu» dedi, kızgın kızgın; kendisi de iki yıldır pasaport alamıyordu. Fikret gene çiziktirerek, «Zor gidersin sen!..» dedi. Yıldız, «Ayol ne oluyor sana Fikret, sanki ölecekmişiz gibi konuşmasana!» diye çıkışır gibi yaptı Fikret'e. «Bak ne güzel geceye renk kattı bu bomba, ben şimdi size hamsi kuşunu da kızartırım, ohh!» diye şakıdı. Gülgül, mutfaktan hışımla çıkıp daldı içeriye, «Kız bacı, ne oluyor, desene bana, ne o kalabalık direğin orda öyle ha?..» dedi. Celil, «Yıldız, sen de Gülgül'de kalın biraz burda, mutfağa gitmeyin!» Gülgül'e döndü : «Bir şey yok, saatli bomba koymuşlar direğe, onu alıyorlar.» Gülgül, «Anaaa! yere gireler!» diye bir süre elini kolunu sarsakladı. Asiye gözlerini belerterek bakıyordu Gülgül'e. Gülgül birden coştu, eteklerini beline sokuşturup birkaç göbek attı, «Siz oturun, ben şimdi yaparım hamsi kuşunu» Çıkarken, «Kamburundan kaydığımın adamları! S..tiler bizi!» dedi sokağa doğru. Yıldız, «Yaşşa Gülgül!, ben de geliyorum!, onlar o bombayı alana kadar on kere pişer hamsi kuşumuz!..» «Kız sen kal bacı, ben edeyim!» dedi Gülgül. Bir süre mutfak kapısının ağzında sen-ben diye itiştiler. İkisi de gülerek girdiler mutfağa.

Turhan, «Şu karına hayranımdır valla,» dedi Celil'e, «aslan kadındır!..» Ardından, kim dinlerse niyetine, havaya doğru, tutukluyken nasıl falakaya alındığını gülerek anlatmaya koyuldu. İkbal'le Asiye can kulağıyla dinliyorlardı... Karnım acıkmıştı. Yıldız hamsi balığının kılçıklarını ayıklıyor, sırf etini bulamaca sokup üç balığı avucunun içine diziyordu, arasına harcını doldurup — harcı fıstık, üzüm, soğan, maydanozdu — üç açık hamsi de üzerine diziyordu bu harcın; sonra avucunu sıkarak kuş biçimini veriyordu elindeki topağa, en sonu, una buluyordu yumruyu sonra gene biraz daha biçimlendirip atıyordu kızgın tavaya...

Fikret durmadan karalıyordu; İkbal gerçek bir merakla sordu : «Siz ölümden korkmaz mısınız yani?...» Yüzü yatıştıramadığı korku benekleriyle kızamıklanmıştı; Fikret başını kaldırmadan «Ben mi?» dedi. Başka birşey demedi, gülümsedi sadece. İkbal'in yüzü çıkartma bebekleri andırıyordu gülerken. «Oh ne iyi bu gece burada olmam!» diye düşündüm. Eşim yorgun argın gelmiştir, nah şunu, TV'sini izliyordur. Son yıllarda gözlerini sonuna kadar kısıp, emer gibi bakar ekrana. Annem, koltuğunda oturup artık hiçbir şey anlamadığı filmi seyrederek, «Vay alçak! Kızın ırzına geçecek galiba!» diye dehşet saçan sorularını benim yerime ona açıklattırıyordur. Eşim de, «Yok anne, öyle bir şey yok!» derken, «Neden ben de lokum gibi bir kızla yatmıyorum!» diye geçiriyordur içinden, «Bilge yaşlarında bir fıstıkla!..» Yok annem orda değildir... odasındadır, hastanesindedir, beni bekliyordur... Elini kapının pervazına sokmuştur, bir ayağı dışardadır, koridorun dibindeki yatak odasının kapısında, çıplak ayak taşların soğuğunu duymadan, terliklerinin biri bir elinde, karnı aç, dişleri kapanmaz, alnı mosmordur: morluğun altında bir şey kalmıştır; alın kemiğine değen bir şey!, orada onu bekleten; hepten silinmemiştir zihin: güvercin,,, kara kabuklu bir defter,,, biçimini yitirmiş bir organ,,, kızının kırık dökük izleri midir beklemek,,, kapıda... Nasıl yok olur bellek? Neden? Nedir yok olan anılar mı, bellek mi? Binlerce yüzyılın hesabını tutan bellek mi isyan etmiştir? Yalnızlık mı kemirmiştir bir güve gibi belleği?, korku mu çatlatmıştır varlığı?, pazenle kaynaşmış pisliğin katılaştırdığı çemberleşmiş etek,,, korku, yokluk!, aşı rengi,,, kafatasına çoktan çöreklenmiş yeşil, yılan mıdır yalnızlık...

Kaç yüzbin yıl sonra bulunacak benim iskeletim! Robot arkeologların elleri, çağların tozlarına alışkın elleri bulacaklar beni; Elizabeth Taylor gözlerimde çatlamaya hazır bir

yumurta dudaklar katmanlaşmış bir tırtılın bejiyle, sıyıramayacak kabukları, yanıbaşlarını omuzlarım boş; sanat nerededir, hangi kemiği oymuş yerleşmiştir içine, savaş sonrası insanlarının baş romancısı Melville! Amma da saçma şeyleri sevmişiz yaşarken diye düşünse? Düşünce yok olmuş mudur? Yok olmaz, geçmiştir yüzüncü toruna... Orada, beynin yerindeki boşlukta hafifçe esmekte midir bugünümüz; ve binlerce yıl önceki ve sonraki biz? Kapıcı, bitkiler tutunamamıştır kemik aralarına, kemik araları dokularına sokuşmuştur kurtlar çoktan yemiş bitirmiş etleri, cam yoktur omuz başımda, Allah Kelâmı da, resim yoktur, katran, uyum, güvercin, helikopter yoktur; sallanma yoktur, sıcak ve soğuk yoktur; kemikler ufalanmışsa da vardır, kalıntı vardır, suçsuzdur iskelet, büzülmüş, dalgalarla denizlerle yıkanmıştır, yoğrulmuştur tuz ve madenlerle, göklere inip çıkmıştır tozlar; bir dut yaprağı olmuştur cinsel organ, ipek böceğinin ördüğü koza, kelebek tırtıl olmuş toprağa düşmüştür, ezilmiştir ayaklar altında; Marilyn Monroe memeler, Lana Turner kız ılılamur çiçeğine karışmıştır, içiyorlardır insanlar, taht-ı Bihişt, nar ağacındadır, meyvenin kabuğuna renk, balığın sırtına pul, kuşun iskeletine kireç olmuştur yokluk... Hayat?.. Var mı o zaman?.. İçimizdekini alevlendirecek o kaynağı bulmanın çırpınışı hâlâ mı o zaman?..

Anneme gittim :
— Bak oraya, dedi annem.
— Ne var?
— Bak misafirin biri gitti dün...
— Başınız sağolsun, ne yapalım hepimizin başına gelecek! dedim.
— Ölmüş mü?
— Bilmem, sen dedin?
— Öldü, öldü, dedi Emine.
— Bana vasiyet etmiş, biliyor musun! Ben ölüyorumsa elma hoşafımı Nuriye Hanım'a verin demiş, dün iki tas hoşaf içtim!, yaa!..
— ...
Emine :
— Doğru valla, abla, dedi, bu senin anan «karışmış»lardan!.. Her şeyi hatırlıyor bak...
— Ne yani ben deli miyim? dedi annem.
— Yok canım ne delisi! dedim.
— Ne zaman evime alacaksın beni peki?
— Ne zaman istersen? Yalnız bugün de kal da artık akşam oldu neredeyse...

— Olur, yarın gel al beni ama?
— Tamam, yarın gelirim.
— Cemal Efendi'nin kızı Melek var ya, randevu evine düşmüş biliyor musun?
— Yoo?
— Düşmüş düşmüş! Allah seni korudu Rabbim!.. Sen olmasan ne yapardım? İşte onun için çocuk doğur diyorum sana, çocuk böyle gün için iyidir?.. Senin çocuğun var mı?
— Var ya, anneciğim, Bilge yok mu? Sonra Serhat, hani ağabeyimin yanına, Amerika'ya gitti?...
— Yaa, Allah bağışlasın, ağabeyin de mi var senin?
— Var ya sana mektupta hep selam ediyor, ellerinden öpüyor...
— Aleykümselam, aleykümselam...
— Abacım, bir duman versene, içelim?
— Al, Emine, ben de içeyim...
— Kibrit çöpünü atma, atma dedim sana, bir türlü öğretemedim! Günah değil mi? Koskoca Sadrazam, gelinini kibrit çöpünü saklamadı diye boşadı oğlundan, bilmiyor musun? Benim oğlumun ocağına incir diker bu gelin! dedi... Ben nasıl yaptım bu evleri, bu köşkü ha?.. Onun için koca bulamıyorsun işte... Eline mi batar yanmış çöpü doldursan bir kutuya da soba yakarken tutuştursan... Şu bahçelerin güzelliğine bak!
— Allahallahh! Gene sapıttı annen be, abla? Ne oldu da şimdi...
— ...
— Boşver aba, üzülme, o gene iyi, öyle akıllı ki! Ha ha haaa, bana koca bulacakmış, biliyor musun? Evlendirecem seni, diyor bana, ha ha ha! hahahaaa!.
— ...
— Sen ne güldün öyle, söyle de ben de güleyim?
— Yok, bana koca bulacan ya onu diyorum?..
— Ne kocası? Kocayı kim kaybetmiş de sen bulacan?..

— Ha hahaha, aba, gördün mü bak?...
— Emine sana sigara yasak değil mi?
— Adaaam sende! O yasak bu yasak, koca yasak, karı yasak, ilaçtan başka her şey yasak... Aba, benim paralarım geldi Alamanya'dan, biliyor musun?
— Hu! gözün aydın, emekliliğin mi?
— Yaa bir buçuk milyon lira gelmiş!
— Elime geçsin, bütün cigara paralarını vericem aba senin?
— Yoo, istemem! Geri alınır mı, güle güle harca paranı!
— Teşekkür ederim, abacım, bir de dişlerimi yaptırsam, aba!
— Yaaa, yaptır ya! Ne güzel, genç kadınsın, dişsiz durma hemen yaptır...
— Yaptırıcam, abacım!..
— Aba, bir cigara daha içelim mi?
— Sen paketi al, Emine, ben içemem üst üste, gidiyorum artık, akşam oluyor.
— Aba, ne olur bir cigara daha iç, gitme be, aba, ne olur be çok sıkılıyorum!
— Tamam, sen iç, ben biraz daha oturayım?
— Yaşşa be, abacım; aba, çok canım sıkılıyor be, ne yapayım?
— Örgü bilir misin, sana yün getireyim, kendine bir şey ör?
— Bilmem, aba...
— Tığ işi falan?
— Yok hiç bi şey bilmem, aba...
— Kitap?
— Gözüm zayıf be, abacım. Orda, Münşen'de ışığa bakmaktan...
— Aba be, bana bir daha gelirken, bu anneninki gibi bir gecelik, bir de hamsi balığı getirir misin?
— Hamsi balığı mı?
— Haaaa, aba, burda çok kötü yapıyorlar, sen güzelce kızart da getir ha?

— Ben de isterim hamsi! Mısır unuyla kızartıp!.. Çok açım ben!..
— Peki, hadi şimdi gideyim de, yarın getiririm hamsileri size.
— Güle güle, abacım, sağol aba, varool! Hay Hitler abaa, haaaaaa!..
— Şu babana baksana, bir arayıp sordu mu beni? Daldı gene dünya gailesine, hep böyle yapar, gençliğinden beri bekletir beni...
— Babam mı?
— Baban ya! Bir karım vardı, nerededir, ne oldu ona, ne yer, ne içer, dedi mi? Aradı sordu mu beni!..
— Anne, babam sağ mı?
— Tabii sağ, sağ olmasa ölmüş olurdu?... Karı kız peşine düştü zaar; kırkından sonra azanı teneşir paklar ama, onu görürsen öyle söyle...
— Hadi gitmeden bir tuvalete götür beni... Haa, vergiler verildi mi?
— Tabii.
— Kiracı aylık verdi mi?
— Tabii.
— E hani para!
— Bende! İstiyorsan vereyim sana.
— Yok istemem, kaybederim.
— ...
— Amcan nasıl? Yengen? Hıyanet onlar, hıyanet!.. Biz olsak kapılarını aşındırırdık hasta oldular diye! Gitmiycem bir daha evlerine...
— Haklısın, anacığım, gitme!..
— Dostu, düşmanı anladık artık. Şu hizmetçilerin eline birkaç kuruş verelim ha?
— Tabii, sen merak etme!
— Ben akşama ne yiyeceğim peki?...

Dürbünü boğazına asmış, dikilir kapıya sık sık : «Siz evde yokken biri aradı, kimdi? Dün gece yoktunuz, sabaha karşı döndünüz, neredeydiniz?...» Eşim çıkarsa hesap verir; bense : «Sana ne!» Kuzguni kaşlarının döküldüğü gözlerini kısar, bir şey demeden güler... «Başımızı belaya sokacaksın,» der eşim, «onunla değil, onu böyle edenlerle kavgaya tutuşsana!» Sonra sarar bedenimi sımsıkı : «Delim benim!» der... Şimdi pijamaların giymiş, «Bak daha gelmedi karım!» diyerek kol saatine, futbol maçını seyrediyordur. «Ya kapıcı da çakarsa bensiz dışarda gezdiğini!» diye duvar saatine doğru bu kez; şurada televizyonun berisinde asılı duran ve kimbilir kaç yıldır kurulmayan tik-takları boğulmuş, tarihi ve takvimi, zamanı yitirmiş bir beyin olan duvar saatine doğru hop oturup kalkıyordur, hop...

Birbirine eklediği tavan süpürgesiyle birinci katın aydınlığa bakan penceresinden atladı boşluğa kapıcı... «Hah şöyle! Benzet şunları, oh olsun oh oh!» diye kantoya geçti iki numara; bir numara içeri çekildi; üç numara evde yok gibi yaptı; dört numara, «Eh artık onlar da haklı!» dedi; biz annemle seyrediyorduk tepeden. Taşlar atıp kış kışladı ilkin kapıcı kümelenmekte olanları, taşlar tepeye varmadan kendi üzerine düşüyordu; gülüşüyordu güvercinler, dağılıp uçuşuyorlardı üzerimizde, süpürgeyi bize-bize kış kışladı, dört numaranın penceresinden odaya geçsinler oradan salona, oradan da açık balkon kapısından dışarı çıksınlar istiyordu. Çıkmadılar, tümü de süpürgenin erişemeyeceği kadar yukarıya kaçtı; aydınlığı, boşluğu, karanlığı örten buzlu cama biriktiler. Tozla, çamurla karılmış camdan zaten çok az sızan ışığa kapandılar, yukarısı kuş sırtlarından mavi bir toz kaldırdı; iyice doluştuklarında tümden karaya kesti, göz gözü görmez oldu; o vakit her kat camını çekip içeri girdi; kapıcı sırtlanlaşmış bir gülmeyle gitti, az sonra mavzer elde geri döndü : Selim'i, Gök'ü, Deniz'i, Vivet'i, Ali'yi düşürdü, Gina'yı, Sefer'i, İbo'yu yaraladı. Yaralananlar birbirlerine

tutunarak bir ağ örüyorlardı yukarıdakilerle araya; aşağıya, kapıcının üzerine yağdırıyorlardı kanlarını, yaralarından, kan gölüydü adam... Pencerenin iki kanadını da açtı annem : «Düşmanları sevindirecek hareketlerden beni korusun Yarab!» diye duaya durdu. «Beni zalimler güruhuyla bir tutmasın! Suçsuz insanların ruhunu saklayan bu masumları kurtarmaya benim elimi vasıta eylesin! Zulmün elinde oyuncak olan şu kapıcı kulunu da rahmetinin içine alsın!» Ne güzel de dönüyordu dili, gözleri tepeden boşluğun buzlu camından, arasından kanatların birikmelerin, kapanmaların, tek mavi bir delik kalan... sızan zıpkın gibi dünyanın ışığı oradan gözlerinde yanmıştı, ışımıştı yanakları; alnı Katherine Hepburn'la gerilmiş, boyu Lana Turner'le uzamıştı; o vakitler babamla yatak odasından çıktıktan sonra öyle parlardı cildi. Kimi vakit, «Aaa dudağına ne olmuş anne?» «Hiiiç! korkulu bir rüya gördüm de uçuklamış!» «Bu ütü tahtasının üzerinde pembeler ne anne?» «Çamaşırları ıslatmışımdır!» Pembelik boynuna içeri doğru dalga dalga yayılırdı...

Birden siren sesleri, cankurtaran arabasının ıslığı ve itfaiyenin düdükleri birbirine geçti. Celil yeniden döndü Turhan'a, «Yahu kalksana ordan, bakarsın cam falan kırılır, gel otur bu yana, içimiz rahat etsin?» Turhan, içki bardağını tutan eline baktı, küçük parmağıyla nişan parmağını kıvırmıştı çengel gibi, «Ben iyiyim böyle yahu, hem hepinizi karşımda şöyle dizi dizi görmek pek hoşuma gidiyor doğrusu!» Hırıltıyla güldü : «Sen beni bırak şimdi, git Yıldız'ı mutfaktan çıkar da görelim...» «Dinlemez ki birader, bilmez misin onu, aklına taktı ya şimdi hamsi kuşunu... kafasını uçursan onu yapmadan gelmez mutfaktan!» Vedat arsız arsız, «Gerçekten de dünyada onun gibi kadın yoktur,» diye seslendi Celil'e, «onun gibi bin kişi olsa bu ülkede valla devrim yaparız!.. Kimsenin gözünün yaşına bakmayız hem de!» Emin, «Bin kişiyle devrim olsaydı bin kez olurdu!» diye güldü. Celil bir maden sodası açtı : «Ona devrim değil, köylü sayıklaması derler!» Necdet : «Bizden gizli bir şeyler mi yedin de, midendekileri eritiyorsun be adam!» dedi, bağdaşını bozup gene radyonun başına geçti. Celil, «Bizimkisi açlıktan! Safra bastırıyoruz naparsın!» diyerek suyu dikti; konuşurken hiç gülmediğinden ciddisiyle şakası anlaşılmıyor, her dediğine

gülünüyordu. Necdet pantolonuna sürtünerek geçen kediye çaktırmadan hafif bir tekme attı; bu hayvanlarda insani bir şey olduğuna ve insanlara düşman olduklarına inanırdı; «Namussuzlar hep aldatırlar bizi, sinsice süzülür çalarlar, kedi nedense kızgındır insana!» diye geçirdi içinden, arkasından bakarak tekirin; hayvan mutfak kapısının dibine yanaşıp sinmişti.

İki üç yıl arkadaşlık etmiştik onunla, derebeyi kalıntısı bir aileden geliyordu; büyük yoksulluklardan geçmişti; amcaları, dayıları doğudaki isyanlarda ölmüşlerdi, içinde kapanmayan bir yara, belki de bir garez zaman zaman açılır öfkelendirirdi onu; ama ruhu yumuşacıktı, çimenler üzerinde yüzen usta bir mavilikti öfkesi. Kente göçtüklerinde genç bir adamdı artık çabucak buranın insanlarını kavramış, sevdirmişti kendini. Balıkpazarı'nda bir meyhanede sabahın onunda buluşmuş, gece yarısına kadar konuşmuş ve içmiştik. Belki ilk karşılaştığı kentli aydın denilen kadın bendim. Konuşmalarımızda siyasal düşüncelerimizde birbirini tamamlayan ve insanı kendisi gibi duyan birini bulmanın coşkusuna kaptıran her şey vardı; meyhanenin kefeki tutmuş tanıdık taşlarından, Atatürk'lü, Fenerbahçe takımlı, sünnetdüğünlü Brigitte Bardot'lu duvarlarından taşan piyaz kokusu genzimizi yakıyordu. Pembeleri tozdan kararmış plastik papatyalara daldık bir ara; sonra yerinden kalkıp yanıma geldi, öpüştük. Yeniden masadaki eski yerine, karşıma geçti ve eliyle bir işaret yaptı, ne olduğunu anlayamamıştım bu işaretin. Gözlerimi masanın üzerinde duran ellerine fal taşı gibi açarak baktım; yineledi işareti: iki elinin baş parmaklarıyla işaret parmaklarını birleştirmiş meydana gelen dörtgeni açıp açıp kapamıştı. Alık alık bakıp gülümsedim yüzüne, birden oturduğu yerden, «şırfıntı seni!» dedi. Kulaklarıma inanamadan, «Efendim?» dedim; aynı işareti yaptı! Anladım bu kez: Açıp açıp kapanan baklava biçimi

dörtgen cinsel organım olmalıydı! O vakit delirmiş bastıramadığım bir coşkuyla gülmeye kapıldım. Bir süre geçti, o da gülmeye başladı, önceleri ürkek ve mahcup, giderek küçük dilini göstererekten... Kahkahalarla çınlatıyorduk meyhaneyi... Sonra birden ellerini masanın altına kaçırdı : «Bağışla bacım!» dedi. «Hep şırfıntılarla dolaştım ben galiba!» Gülmekten yanıtlayamadım onu, gözleri pırıl pırıl oldu dokunsan ağlayacaktı; böylece dost olduk onunla... Şurada, şu salonda kimi en çok severim diye baksam, çocukluktan kalma bir alışkanlıkla (— anneyi mi seviyorsun, babayı mı? Halanı unutma! Bak halacığın sana neler getirmiş Nesli! Bak Kuran-ı Kerim küçücük! Bak bak kapağına, altın yaldızlı yaa!.. Halayı mı seviyorsun en çok, anneyi mi? Ahmet Haşim'i mi, Abdülhak Hamid'i mi? Sadi'yi mi, Nietzche'yi mi? Mustafa Kemal'i mi, İnönü'yü mü? İzmir'i mi, Paris'i mi? Serhat'ı mı, Bilge'yi mi? Kıymalı böreği mi, su böreğini mi?) Yıldız'dan sonra gelmez Necdet!, ama!.. Hepsinden önce Fikret mi gelir?.. Yoksa Gülgül mü!.. Belki de Azade?...

Necdet göz ucuyla tekiri izliyordu. Belki de bu gece burada toplanacağımızı ispiyonlayanın şu kedi biçimine girmiş olan, dayısının katillerinden biri olabileceğini düşünüyordur. Biçimine getirip kediye bir koca tekme savurarak tavana mıhlamayı ne kadar istediğini çok iyi biliyordum. Ama Yıldız'ın kedisine açıkça yapamıyordu bunu. Meyhanelerde rastladığı kedileri nasıl havaya savurduğunu anımsayarak gülmem geliyordu gene. «Hayvanları sevmez misin?» dedimdi. «Bilmem, düşünmedim, ama puştları hiç sevmem,» dedi. Ben de kedileri sevmediğimi itiraf ettim : Sever gibi görünüyordum ya, en sevdiğim insanlar dostlarım — kimdi onlar — kedi seviyorlardı çünkü, kedi besliyorlardı; kedi sevmemek onlara saygısızlık gibi olmasın diye başkalarının çocuğunun başını okşar gibi okşuyordum başını kedilerin;

bu itirafımla iyice güven duydu bana, iyice dost olduk. «Sana bir şey deyim mi,» dedi, «bu bok burjuvalar sorarlar ya çocukları sever misin diye, öyle ifrit olurum ki! Dünyada çocuklar nasıl öldürülüyor, biliyorsun, açlıktan, sefaletten, bombadan! Orospunun teki geçende bir röportaj yapıyor, «Çocukları sever misiniz?» demez mi! Ne dedim biliyor musun : «Sevmem!, ben sadece kendi çocuklarımı severim; herkes kendi çocuğuna sahip olsun!..» İşte «Özgürlük» gazetesindeki manşet oydu : Necdet Doğu, «Ben çocukları sevmem dedi!» Necdet Doğu'yla ben, yaşamı şişeler dolusu rakı ve mezeyle birlikte Beyoğlu'ndaki üçüncü sınıf meyhanelerde, akşam üstleri Boğaz kıyılarındaki lüks otellerin barlarında, ya da bir kocaman kestane ağacının gölgesinde çay içerek tanımaya çalıştık; tanıdığımız insanları olayları yorumlayarak, kalleşliklerin altını çizerek, yücelterek kimilerini ve yobazistan burası yobazistan diye diye kendimizi beğenerek. Sekiz on yıl önceydi bunlar... Şimdi de burada bu «dönme»lerin, Türkiye'nin ilk ilerici aydınlarının evinde o kültürün icad ettiği burjuvazinin yaşamın acılarına muzaffer bir hortlak gibi sahip çıktığı, çareler aradığı bir yerde, bu evde birlikteydik.

Kendisini sevgiyle kolladığımı belki sezerek, belki de biraz, bomba patlarsa yan yana olalım duygusuyla — çünkü gene de onun burada, bunca adamın içinde en sevdiği (sözlüğümüzden nedense kıyıp kaldıramadığımız o sevgi!) insan bendim — radyoda yeni bir Amerikan şarkıcısını bırakarak yanıma yürüdü — yok yok gene de en sevdiğim Necdet burada — eşim yanımda olmadığına göre (evde olmadığım akşamlar emziğini komodinin üzerine bırakırdım—) gene onun yerine, Necdet'in yanıbaşında, belki de onun kollarında ölmeyi yeğliyordum o gece...

Necdet sağ bacağını dikip yere yanıma çöktü, «Ne haber be anam, hiç görüşemiyoruz, nasıl oldu anacığın?» dedi. «Sağol Necdet, bildiğin gibi yaşıyor işte...» «Görüşmememiz bir şeyi değiştirmiyor bilesin...» «Elbette biliyorum.» ortalığı kızgın yağ ve balık kokusu kaplamıştı. Necdet'in hiç balık sevmediğini bilerek için için gülüyordum gene. Kokuyu algılayarak döndü : «Bizim de şansımız sevmediklerimizden açılmış : karıyı sevmezsin hayat boyu birliktesin, balık sevmezsin ikide bir önüne gelir, kedi sevmezsin paçalarına dolar!» Emin oturduğu yerden çocuksu bir sevinçle, «Bakıyorum eski dostlar bir araya gelmiş kaynatıyorlar, ne güzel!» dedi, kadehini kaldırdı. «Neyse,» dedi Celil, «hiç değilse bir şey olursa hep biribirini sevenler bir arada olacak, bu da bir şeydir!» Necdet, «Oteli anımsıyor musun?» dedi. «Hıı!» dedim yeniden gülmeye başladık. Ama Necdet'den ve otelden çok Emin'i bir zamanlar ne kadar çekici bulduğum geçti kafamdan. Kimi vakit mutfakta bulaşık yıkarken, toz alırken, banyonun aynasını parlatırken ya da ütülü çamaşırları düzenle üst üste koyup, Beyoğlu'nda Haçapulo Pasajı'nın kapısı dibine oturmuş yaşlı çingene kadından aldığım gevrek lavantaları iç çamaşırlarının arasına serperken Emin gelirdi aklıma. Oysa çok güzel, genç bir kadınla evliydi, farkında bile değildi onu nasıl istediğimin! Haberi olsa da âşık olduğu karısını atlatıp birlikte olmaya yanaşmazdı; ayrıca, o istese de ben sürekli bir gönül ilişkisini sürdüremeyecek kadar, külfetli, ağır bir yaşamın içindeydim. Üstelik cinsel bir yakınlık kurabilmek için önce uzun bir arkadaşlık dönemi yaşaması, sevilmesi ve sevmesi gereken o demode kadınlardanımdır... Hoşlandığım bir erkekle hemen yatağa gidemezdim. Gidemez miydim? Eh, evet, tek tük, ilk gençlikte yaşanan birkaç olay dışında... Ama bence aşk tartıla biçile, süzüle demlene en sonra gelirdi; yaşadığım dönemin, bir geçiş döneminin romantik anlayışıdır bu! Şimdi, kadınların, aydın genç kızların, hoşlandıkları

her erkekle ilişki kurduklarını, karşılıklı edindikleri deneyimlerden sonra eşlerini nasıl seçtiklerini gördükçe kadınlığımızı ne kadar gülünç ettiğimize nasıl da şaşıyorum burada, helikopterin pervaneleri arasında çiğnenen bir güvercinin altından serpilerek dağılan tüylerin arasından mor balkona yağan güvercin ölülerine bakan kadınlık... sonunda kapıcının şuradan nişanlayıp vurmasıyla ve annemin yitirmesiyle kollarını ve kanatlanmasıyla... öyle miydi gerçek... Ben ki en gözü pek genç kızlarından biriydim dönemin; ya da bizimkisi bir tutuklunun bir saatliğine güneşli bir avluya çıkarılması, parıldayıp kül olması bir pervanenin... Necdet'se belki de yoksulluk çektikleri sıralarda 100 gram kıyma alıp bulgurla köfte yapan anasının ardından sessizce gelip köfteleri çaldığı için düşmandı tekire... Yarın diye düşünüyordum orada, sıcak su günü, önce annemi sokarım banyoya yıkarım, sonra kendimi. Daha önce pazara gitmem, alışveriş yapmam, yemekleri kotarmam gerek. Akşama okurum, Sadrettin televizyon seyrederken, ya da onunla kavga ederim sonra da sevişiriz...

Gülgül bir tabak dolusu kısırla, Yıldız'sa hamsi kuşuyla çıktılar mutfaktan, aynı anda da telefon çaldı. Celil'in sesi tırtıklanarak soruyordu : «Yok canım? Sahi mi? Vah yavrum! Ah canım! Deme be Nazif... Eee! Allah kahretsin!... Ne demiş, ne demiş?.. Yapma be! Olur, hepsi burdalar, bir saatli bomba asmışlar direğe hiçbir yere girip çıkamıyoruz, yok tabii gelme... Söylerim, senin de başın sağolsun...»

Bize doğru döndü, «Gazeteden Nazif, gelemeyecekmiş!..» Durdu, hepimizi bir bir gözden geçirdi; rengi uçmuştu; sesini dik tutmaya çalıştı : «İnfaz olmuş,» dedi, «üçünü daha asmışlar!» Bir sessizlik. «Kimlermiş?» dedi Turhan. «Kimse kim, sana ne! Hepsi bir!» dedi Fikret. İyice hızla çiziktiriyordu artık, kuştu eli... Celil, Turhan'a dönüp sanki bu ha-

beri en çok o hak etmiş gibi, ona anlatıyordu : «Üç eylemcinin idamları sabaha karşı infaz edilmiş : Necati, Seyfullah ve Sefer!» Turhan'ın yanına oturdu, Luiz XVI iyice çöktü; her vakit özenle arkadan öne tarayarak kapadığı kıvırcık saç diplerinde para para açılmış kelleri kırmızımtrak ışıklarla parıldayıp sönüyordu; yıllardır çaresini bulamadığı saçkıran yol yol sakallarının arasına sıçramıştı. Hiçbir hüznün anlamın içinde yer almamasına çalıştığı yeni bir sesle : «Ailelerine haber verilmemiş, kimse yokmuş yanlarında, bir avukattan başka. Birer saat arayla ipe çekilmişler! Hoca istememişler. 'Yaşasın halkların dostluğu! Yaşasın kardeşlik!' diye bağırmışlar.» Gülgül, «Ah canım yavrularımmmm!» diye koyuverdi feryatlarını, ardından inleyerek ağlamaya durdu. «Sus biraz, Gülgül!» dedim, kesiverdi ağıdını. Celil : «Tekme atmışlar üzerine çıkarıldıkları sehpaya; hepsi de aynı şeyi : 'Yaşasın halkların dostluğu, yaşasın kardeşlik...'» «Deli bunlar!» dedi Azade. «Al işte kardeşliği!» Sonra çantasından mendilini çıkarıp gözlerini sildi. «Birer saat arayla üç sedye çıkmış,» diye sürdürdü Celil; sesini hâlâ kıpırtısız tutabiliyordu. «Birincisi Necati'ymiş; parkasını üçüncü koğuştaki idamlık Remzi'ye vasiyet etmiş; ikinci sedyede Seyfullah varmış, altı kalın köseleden, içi muflonlu çizmelerini altındaki ranzada yatan idamlık Battal'a ısmarlamış; üçüncü sedyeyle götürdükleri Sefer'miş; kol saatini köydeki en küçük kardeşi Serdar'a bırakmış!» Celil birden hıçkırmaya başladı; yüzünü saklamaya çalışmadan sürdürdü artık : «'Yaşasın kardeşlik!' diye çığlık atmışlar birader!» Durdu bir ara sonra gene sesini toparlayarak : «Kimse yokmuş; kuşlar kalkmış seslerine, kör karanlıkta duvarlara duvarlara çalmış kendilerini kuşlar, çoğu ölmüş yaralanmış, süprülmüş ölüleri binlerce... Biri işçiymiş ortadan ayrılma, ikisi liseli... Attıkları naraları kuşlardan başka işiten olmamış...» «Biz de işittik!» dedi Fikret... Fik-

ret kâğıdı kaldırdı gösterdi : Kara bir duvar önünde bir kız çocuğu dehşetle Allah'a bakıyordu. Celil'in oturduğu yerden şimdi sadece tiftiklenmiş kırçıl bir yumağı andıran tepesine diktik gözlerimizi; kısa hıçkırtılı soluklarla piposunu çekmesini dinledik.

Dalga dalga geldiler güvercinler, doldurdular odayı, tavanı, duvarları, yatak altlarına serildiler, annemin baş ucundaki komodinin üç bir yanına serdiler kendilerini, annemin babası Adil Ağa'nın çevresinde birleştiler, danıştılar, görüştüler, on on beşi, boyunları kaktüslü, sırtları zakkumlarla narçiçeği olanlar boşluğun dibine daldılar; bahar ve yıldızlarla, nergislerle kanayan on cesetlerini uçurup taşıdılar, yaraları yuğup yıkayıp, savdırdılar, bilge güvercinin çevresinde toplaştılar, beklediler ve dediler : «İşte biz senin kavminiz, bizi içeri getiren dışa savunan sensin, bizi sen güt, biz seni dinleriz, seninle olduk!» Ve o gece annemin odasında kaldılar; kapıcı geldi zili çaldı; eşim, «Şimdi ne olacak, ne yapacağız?» dedi; annem, «Geri durun, siz karışmayın, onlar kavmimdir, ben bilirim,» dedi ve kapıyı açtı ve adama dedi, «Beni çiğnemeden geçemezsin ve senin üstüne vazife değildir; suçsuzların evini attın sen, ev atmak günahtır, zalime uydun, zulümden yana oldun, ölene dek huzur yoktur sana, sana zulüm gelecektir, torunlarına zulüm inecektir; gökler sana kapanacaktır, bastığın yer yanacak, çiğnediğin ot sararacaktır, gönüller seni istemez, Rab sana

kıtlık gösterecektir: elini sürdüğün hastalık, küf, irin, kan senin olacaktır, kendini ve insanları alçalttığın için ömrün duvarla örülecektir!..» Ellerini kaldırıp kaldırıp göklere doğru konuşuyordu. Konuştukça genceliyordu ve vaki oldu ki, birkaç yıl daha uzak düştü «yok»luktan, iyileşti; kapıcı içeri giremedi, geriledi, gülmesi suratına yapıştı... Benimkiler gibi kibrit kutusu biçimi ellerini ışıyordu aklı pembelerde hani kullanıyordu pembe tırnaklı ellerini henüz çarpılmamış.

Vedat, «Eh! Bunlara alışmamız gerek, bu böyle sürüp gidecek!..» dedi. Bu kez onu dik dik gözledik. Necdet çok öfkelendiğinde dudak içlerini kemirirdi, gene öyle yapıyor ağzının hareketlerinden akide şekeri yalıyormuş sanılıyordu. Asiye yanıbaşındaki vitrinin içinde satılmayı bekleyen kaşık koleksiyonunu süzdü: sığır tırnağından, hindistan cevizi kabuğundan, sedef ve mercan kaplı hoşaf ve tatlı kaşıklarından, gergedan ve kokadan yapılma kahve fincanı ve zarflardan gözünü alamıyordu, dışarıyı saatli bombayı, infaz edilenleri silivermiş olacaktı aklından... Celil yeniden, «Antepli, Urfalı, Karslı'ymışlar. Hiç kimse işitmemiş seslerini...» diye yinelediğinde dönüp Celil'e gözlerini kıstı gene bir süre. «Eee ne olmuş yani!... Size ne onlardan be!» diye bir ses çıktı havada! Birbirimize kızgın kızgın başımızı salladık... Celil, «Hiç kimse işitmemiş seslerini kuşlardan başka!» diye yineleyerek o sesi bekledi çevrede... Emin, sözün sonunu yumuşacık yineledi : «Kuşlardan başka!» Beni seven böyle bir sesle beni sevecek olan bir erkeği birden ta içimden onulmaz bir özlemle, sızıltıyla geçirdim ve Emin'e baktım, gözlerinde inatla dolaştırdım bakışlarımı; görmedi

Hilmi : «Taşra ayaklanması gibi bir şeymiş ha!» diye geriye aldı konuşmayı. Hepimiz dik dik Hilmi'ye baktık bu kez. Yıldız bir anda elindeki hamsi kuşu tabağını Hereke halısının üzerine bırakıp, boylu boyunca uzandı yere, çarpıntısı tutmuştu ve son anda söylediği : «Herkes kendisi alsın yesin çocuklar!» oldu. Yanına koştum, boğazına kadar kapalı dantel ve şifon karışımı siyah giysinin düğmelerini çözdüm, gene siyah lameden pelerin gibi dönen verev üst yaka, yüzünün sağ yanına kaymış, yarım bir yelpaze gibi örtmüştü yanağını. Bulüc halının kırmızısı, güzel bir gece geçirmeye hazırlanmış sevinç dolu yüzünde pembe beneklerle donmuş kalmıştı. Kirpiklerin diplerinde zümrütler gibi süzülen pırıltılar, birkaç gün önce İstanbul'un ünlü Ermeni antikacısına yok pahasına sattığı saray avizesinin yerinde sallanan çıplak ampule takılı kaldı. Hafifce tokatladım yanaklarını. Gülgül «Hırp hırp!» diye bir sesler çıkarıp okuyup üfledi; Azade bir koşu su getirdi, serptik yüzüne; kendine gelip doğruldu, bardakta kalan suyu içti : «İyiyim iyiyim, çocuklar, bir şeyim yok, merak etmeyin!» diye yekindi kalktı. «Bu ne böyle, her yer kapalı, açın şu camları, cıgara dumanından öleceğiz?» diye nazlandı.

«Sen de çık oradan artık, Celil!» diye seslendi. Belki de böyle bir geceyi kanlı haberleri ileterek bozan kocasına içerlemişti. Celil kanapenin dibinden çıktı, camın önünde, sokaktan giren uğultuyla aramıza dikili kaldı. İkbal, elmacık kemikleri üzerine yapışıp kalmış iki damla gözyaşını, herkesin göreceği biçimde orada tuttu, sonra dirseğinin içiyle sildi yüzünü. Bağdaşının arasına yerleştirdiği limonata bardağındaki rakıyı aceleyle diken Hilmi havaya doğru açılmış kalın yağlı saçlarını silkeledi, usul usul kalktı, koyu tavşan başı pantolonunun sağ arka cebine yerleştirdi Bafra paketini — cepten beyaz astar fırlamıştı — yerde katlı duran, kruvaze ceketini giydi, ilikledi, kapıya doğru yürürken sağ arka kalçasının ceketten taşmış kabarıklığını seyrettik.

Birden dışarının çığıltısına solo kemanlar, kayalıklardan inen buzlu seslerle daldılar. Hepimiz radyoya bakarak üşüyormuş gibi omuzlarımızı öne çektik. Azade kocasının bacaklarını süzerek, «Bok yoluna gitmek işte buna denir!» dedi yeniden. Turhan, «Tutturma be kızım, olmaz bir şey dedik ya!» dedi. «Olmazı var mı sen de Allahaşkına! Zaten burası tekin değildir; unuttun mu şu aşağıki köşede Abdi'yi öldürmemişler miydi?» Kemanlar giderek durallaştı, ince dingin bir tonla hep aynı sözü, ıssız bir esintiyi yinelediler. ardından kesintiyle fısıldaşır oldular; hafif tık-tıklarla yıkık taş köprülerden geçmeye çalışan atlıların nal sesleri yükselmeye koyuldu; al bir kısrağın yorgun soluklanması ara ara duyuldu; kısrak sanki en önde olmanın tüm sorumluluğuyla korkuyor, boynuyla karları yoklaya yoklaya doğru yola akmaya uğraşıyordu. Binicisi zor duruyordu atın üstünde, gene de dimdikti; ardındakilere cesaret vermek istencini yitirmemişti henüz; her zaman su gibi aktığı, sürüp götürdüğü taşlıkları, kayalıkları zor seçiyordu; kısrak onu da ardındakileri de kollayarak ileriye düzlüğe çıkardı; bir kale yıkıntısının içinde olduklarını bildiler; bir korunak sayılırdı

burası; kişnedi soluklandı atlar, silkindiler, karanlığı ve karları dağıttılar, solukları ağızlarına sığmıyordu; üşümüş kocaman, sakallı adamların üzerine karanlıkta yanan yıldızlar serpildi; gecenin gövdesi ayrılıp çatırdamaya başlamıştı, ölümcül dalışlarla kendini pat pat suya atarak köpüklere karışıp yok olmak üzereydi gece...

Anneme gittim :

Bakıcılar ve hademeler ve bulaşıkcılar ve pansımancılar ve stajyer hastabakıcılar ve hastabakıcılar ve hemşireler yatak örtüsünü bitirmişler, imeceyle gene yemek masası örtüsüne başlamışlardı. Gül, «Bu benim olacak abla!» dedi. Sevim, «Gül nişanlandı, abla!» dedi. Yeni gelmiş Antep çıbanlı sıskacık bir temizlikçi kız gözlerini kaldırmadan kızardı, tığa verdi kendini hızla. «Bu Nuriyanımın kızı işte!» dediler ona, gene bakmadı.

Annemin odasından onbeş yirmi yaş arası bir sürü cicili bicili kız çıktı, yol verdim. Üç ayaklı komodinin üzerine işlemeli temiz bir örtü yayılmış üzerinde lâle boyunlu cam bir vazoda pembe karanfiller! Annem nezle olmuş, burnundan akanlar kurumuş ağzının çevresinde. Emine'nin üzerinde kendisine dar gelen ipek dantel bir gecelik.

— Abacım, bak ne getirdiler bana!

— Kimmiş bunlar Emine?

— Bunlar iyilik melekleri abacım! Bize öte beri getiriyor-

lar, bak cıgara da verdiler bana hem de Marlboro! Abacım gel yak bi tane!..
geceliği çekerek önünü düzeltmeye çalıştı danteller elinde kaldı :
— Orospular ne olacak! layonas mı neymiş bunlar abacım!
Annem :
— Yastığının altında mı bak bakalım reşatlar? Yunan harbi başladı değil mi?... Başladı!.. Başladı!.. dedi.

Camdan bakıldığında görevlilere yardıma çıkmış kalabalığın karaltıları, görünüyordu. Ellerinde beyaz beyaz parlayan uzun çubuklarla elektrik direğinin tepesinde sallanan bir paketle uğraşan adamlar arada bir canlanan ışıkta bir büyüyüp bir ufalarak dikenli eski zaman hayvanlarını andıran uzun titrek gölgelerle önümüzdeki kaldırıma düşüyorlardı.

Orada devrilmiş bidonların arasında hırlaşmadan çöpleri paylaşan köpeklerin sıskalığı, kedilerin tuttuğu yeşil macunsu ışıltıda bile belli oluyordu. Yanımda duran Faruk, «Kocan nasıl?» dedi. «İyi, bildiğin gibi çalışıyor ve televizyon seyrediyor, kitap okuyor, uyuyor!» «Neden gelmedi?» «Bilirsin pek sevmez böyle geceleri!» Bir süre süzdü beni, «Severim ben o herifi! dedi. «Ben de!» dedim. «Onu bilmem!» dedi. Kocamı getirdim gözümün önüne; yumuşak ipek okşamalarını, göğsüne sevecenlikle çekişini beni... «Neden bilmeyecekmişsin?» dedim Faruk'a; ardından, «Tabii bilmezsin!» dedim. Yormuştu beni gerçi evlilik, ama koskoca yirmi yılı paylaştığımız, emek verip didinerek sürdürdüğümüz bağları, birlikte aldığımız halıları, yaptırdığımız perdeleri, çocukların hastalıklarını, üzüntü ve sevinçlerimizi düşün-

düm; evliliğin bir çile biçimine gelişi, sıkıntılar, evet, ama neden hiç kopamamıştım ondan; sevgi yoksa? «Sevgi olmasa...» dedim Faruk'a, sustum sonra. Atölyesine gidişimi, sevişmemizi anımsadım. Ne garip!, unutmuştum bunu. O gün, sevişmenin ardından yaptığı portremi orada bırakmış çıkmıştım. Bebek gibi bir kadındı çizdiği; anlamamıştı beni Faruk; küçük görmüştü! «Hep merak ederim,» dedi, «neden gittin, o resmi neden almadın?» «Çok güzel çizmiştin beni, ben o değildim!» dedim. Aval aval baktı yüzüme. «Kocamı severim ben!» dedim yeniden. Yüzü buruştu.

Dışardan biri, «İçeri! İçeri! Camları kapayın dedik ya size!» diye uludu. Bizim kapıcının sesiydi! Alçak!, ne arıyordu gene burada!, yeniden sarktım camdan: gece vakti dürbün boyunda asılı, kaldırımdan yukarı, bana dikmiş yüzünü, sırıtıyordu... Pencereyi kapattı Faruk. Söylesem kimseyi inandıramazdım ki!. Kapıcıydı!, oydu işte ordaki!.

Turhan, gecenin başından bu yana hiç kıpırdamayan Fikret'e, «Mirim, ne çizmektesin durmadan böyle?..» diye sordu, sesi hüzünlü, bir güz sarılığıyla örülüvermişti. Fikret, ilk kez başını kaldırıp gülümsedi, sonra gözkapaklarını bir kepenk gibi indirdi : «Sizi... Ölümcül... Kuşları... Son yemeği...» Ağır, paslı sesi tak diye kilitlendi, düşüncelerine döndü var hızıyla. Vedat, «Yüzümüze hiç bakmıyor ki!» diye alayla ortaya konuştu. «Yüzünden çizmiyorum ki... Sesden... Ben öyle ressam değilim...» Ardından hantal gövdesini yerden zorla koparark kalktı. Pantolonun düğmeleri kopuktu, beli göbeğinin altına düşmüştü. Daktilo makinesini, tansiyon aletini, doktor çantasını, kol saatini, isteyen girip bir şeylerini alıyordu evinden. Bu üstünlüklerle kalmıştı. Rüzgârın uçurduğu o kocaman neftileşmiş şapkasını başında görmüştüm bir gün; gözlerime inanamayarak baktığımı görünce, «Haaa caaanım, o gece dönüşte kapımın eşiğinde buldum

beni bekliyordu,» demişti. Sallanarak yan duvara doğru yürüdü, duvardaki resimleri bir bir gözden geçirdi. Şeker Ahmet Paşa'nın yağlı boya Kızkulesi'nin önünde durdu, «Protesto ediyorum!» dedi ve işemeye başladı duvarın dibine... İşi bitince, «Benim oğlum da devrimci!» dedi, dönüp yerine oturdu. Yıldız, «Gülgül!» diye bağırdı. Celil, «Birader, yahu iyi hoş da, sen bir dahaki sefere şu protestonu helaya yapsana!» dedi. Gülgül, «Aaa, kamburundan kaydığımın herifi, karın olacak o karının ..ı, kuruya «emi!» diye sıçradı, kova bez getirdi. Yıldız, «Aldırma, Fikretciğim, ne de olsa temizlenir,» diye dokundu omuzuna, yanından geçip ıslağa basmadan Gülgül'e yardıma koştu.

Annesinin son yıllarını anımsatıyordu Fikret ona; o da son yıllarında yere çömeli çömeliverirdi, ama, o sıra ev orta hizmetçileri, uşaklar ve ahçılarla doluydu, Yıldız'a hiç iş düşmezdi. Zaten Yıldız'ın anıları güzelliklerle doluydu. Annesi ve dadısıyla çıktığı ilk dış gezi. Babasının onları Roma' da karşılayışı, gözlerini ve anılarını dolduran ilk görkemli yapılar, katedraller, duvar resimleri, okullar, parklar, alanlarda sevişerek dolaşan karı kocanın biricik yavruları olduğunu bilmesi, ünlü kişilerin evlerini ziyaret etmeleri albümleri dolduran fotoğraflar. Hele annenin çeşitli modalara uygun giysilerle çekilmiş poz poz resimleri! Birinde, kalabalık arasında Nâzım'ın sağ dizinde oturuyordu Yıldız. Nâzım mutluluk dolu bir yüzle yukardan Yıldız'a bakıyordu. Besbelli fotoğraf çekilmeden önce, Yıldız'ın ne şeker, ne güzel bir çocuk olduğu konuşulmuştu; kat kat etekli giysisi incelenmişti; Nâzım «Bu fistan ne kız böyle, bittim ben bu güzelliğe!» demişti Yıldız'ı kucağına almış, havaya atıp tutmuştu ve bütün ailenin yüzünde bu aynı renk gülüş fotoğrafta kalmıştı.

Vedat, Fikret'in işediği yere bakarak karışık tiklerle bur-

nunu kımıldatmaya başladı. Yağlı kırmızı cildi şakaklarından aşağı ter salmıştı. Ne kardeşlerinin, ne gelinlerin annesine bakacak halleri olmadığı için bir hastanede bakımsızlıktan kendi kendine ölüveren inmeli anacığını düşündüğünün ayrımında değildi pek, burnundan alnına kayıp biriken oynak kalınlığı eliyle sinirli sinirli bastırarak düzledi. Onu bu gece rahatsız eden şeyin ne olduğunu bilmiyor, bakınıp duruyordu. Bombadan çok Fikret'in, bu iki ihtisaslı, dört yabancı dil konuşan, hem baba, hem anadan, hem de karıdan padişah soylu doktor ressamın kalkıp çiş edişi ola ki düş kırıklığına uğratmıştı onu. Üstelik hastalık ölçüsünde temiz ve titizdi. Bir vakitler anacığının eliyle yıkayıp kolaladığı, ütülediği gömleklerini şimdi anası kadar titiz olan karısı devralmıştı.

Kadının çamaşır makinesine sokmadığı; yakalarında ve kol ağızlarında en hafif bir sarılığın bulunmadığı hafif kolayla tüy tüy gıcırdayan beyaz gömleklerle aşkları arasında kopmaz bağlar vardı. Arada bir geldiği bu evden çevresindekilere, «Geçenlerde bizim Celil'lerde» diye söz açıp böbürlenmesi hoş oluyordu ama Şimdi düşündükçe ve sidikleri temizleyen Gülgül'e baktıkça, evini dehşetle özlüyordu. Bunca yıl sonra sağladığı konfor, temizlik, düzen, çocukları, işi dururken, öteki dünyaya gitme ihtimali de, çoktan unuttuğu ama gençliğinde sık sık öfkelendiğinde yaptığı gibi, bir şeyleri yere çalmak, kırmak hırsına kaptırıyordu onu. Gerçi bu akşam şu bomba patlarsa ille de ölmezdi ya! Belki burnu bile kanamazdı! Yaralanırsa üç oğluna şerefli bir ad bırakmış olacaktı; gazetelere bütün bu ünlülerle birlikte geçecekti adı! Gene de bir gazete kupüründe adımın anılması için değer miydi ölmeye?.. Ticari zekâsının bu anda söktüremediği bir şeyler vardı. Cebinden süt gibi beyaz, mendilini çıkararak şakaklarını sildi, Yıldız'a doğru, «Gülümser de merak eder beni şimdi, şu iş ne zaman bitecek, çıksam da gitsem!» dedi. Yıldız, kulaklarına inanamaya-

rak baktı; onun meclisinden böyle bayağı sözlerle gitme isteğini ortaya atmak resmen bir hakaretti. Üstelik böyle olağanüstü bir gecede... Bir anlık bir ikircimden geçti, «Kapı bu taraftadır, beyfendi!» diye koluyla kapıyı işaret etti. Yüzü allak bullak olan Vedat, «Bombayı alana dek çıkarmıyorlar ya?» diye saf saf konuştu. «O halde siz de, polislerden özel izin alarak çıkınız!» Kolu hâlâ havada, kapıyı gösteriyordu Yıldız'ın. Vedat neye uğradığını şaşırmıştı; çevresindekilere göz gezdirdi, herkes hiçbir şey işitmemişçesine konuşmaya dalmıştı. Her gelişinde hediye getirdiği viskiler, çiçekler, avrupa peynirleri tümü de bir cümleyle boşa mı gitmişti! En kötüsü ölmez sağ kalırlarsa bu eve bir daha hiç giremeyecekti. Son olarak bugün biraz rahatsız olduğu için gelemeyen Gülümser'in Yıldız'a gönderdiği koca kavanoz Maxwell geldi gözünün önüne; Avrupa'ya her gidişinde üçer beşer alıyor elini öpene üç binden satıyordu. Ama, yapacak bir şey yoktu. Karısının kırk yılda bir de olsa bu halinin ne demek olduğunu iyi bilen Celil, ardını dönmüş yeni bir soda açmıştı. Vedat bu ahmak bu kendini beğenmişlere, hayatın yeni koşullarına ayak uydurmaktan aciz, bulgurlu sovanı kısır adı altında meze yapıp hamsiyi kuş diye yiyen garip yaratıkların gururuna bir daha göz gezdirdi ve alnına yapışıp kalan tikini parmağıyla iyice bastırarak çıktı.

Gülümser'le İstiklal Caddesi'nin ortasında son karşılaşmamızı anımsadım: Eli kolu naylon torbalarla dolmuştu. «Vakko'dan geliyorum şekerim,» demişti. «Yahudi yahudi diyoruz ama, gene de en kaliteli şeyleri orada buluyorsun. Gelmediniz ki yeni evimizi göresiniz. Vedat, tüm İstanbul'u aradı taradı, sonunda Pandorosa'dan döşedi yeni katımızı. Bütün İtalyan Möblesi! Çok şükür iyi gidiyor işleri, küçük oğlan okumadı, biliyorsun, onu da fabrika'ya yanına aldı. Allah bozmasın!..» Parmağını vuracak yer aradı, sonra pa-

ketlerin arasından birini ayarlayıp «Tık! tık!» etti. «Ayakkabı! Altı kösele ama tahta yerine geçer!» dedi. «Nazardan korkar olduk valla! Vedat'ın iç cebine bir muska diktim, haberi de yok; o inanmaz böyle şeylere bilirsin! Ben de inanmazdım ya, yaş elli oldu, ancak belimizi doğrulttuk şekerim! Siz neler yapıyorsunuz?..»

Düğme burunlu, elma yanaklı, kiraz dudaklı, ayva çeneli minyon bir kadıncıktı. İyi yürekliydi. Kısa bir süre aynı mahallede oturmuştuk. Bu Kondor'un dibindeki yapıya taşınmadan önceki yıllardaydı. Yoksulluk içindeydik; onlar da, biz de; bütün mahalleli de...

Koyu kızıla boyanmış afrolu saçlarını tanıyamadan bakmıştım. Paketlerin verdiği mutluluk cildini öylesine germiş, parlatmıştı ki, yüzünü, üzerine kadın resmi çizilmiş öteki torbalardan ayırdetmek zordu...

Atıf'ın sesi geliyordu :

— «Barış içinde»! Hih! Hih! Hih! Onların tek amacı vardır, iktidarda kalmak, iktidarlarını korumak!..

Sözcükleri ayıra ayıra sürdürüyor :

— Halk istiyormuş da bu yüzden yukardaymışlar!.. Oy nedir Allahaşkına, bilmeyen mi kaldı! Demokrasi?, fasarya!, martaval!.. Yufka yürekli adamları kandırmanın yolu... Hih! Hih! Hih!.. Allende gibilerin!..

Melih :

— İyi işte, romantik adamlar falan filan... Zaten tarih o ödün verme süreçleri içinde, o bekletme aralıklarında ilerler?...

— İlerler sanırsın, dostum! Sonra o ilerlediğinin iki katını geriletirler adama!.. Hih! Hih! Hih!..

Melih biraz bozulmuş olarak :

— Ne kadar katı düşünceler bunlar, arkadaş? Bütün yollar kötüdür, insanlık dışıdır? Peki ama halklar nasıl kimi kazançlar elde etmişlerdir gene de? Hep aynı yerde mi sayıyor dünya! Çelişkileri gözden kaçırıyorsun. Nasıl olur da

Hitler mezalimiyle, Brant dönemini, Kızılderili katliamıyla Kennedy yönetimini eş kefeye koyarız?..
İmdat isterce çevreye göz attı Melih, gözleri sıkıntıdan hafifçe şehlalaşmıştı; şehlalık da yakışmış diye geçirdim.
Asiye :
— Bana da ters geldi biraz doğrusu, dedi. Hatta komik, komikliği trajik olmasından geliyor? İnsanlığı böylesine mutsuz, önü tıkanmış görmek mücadeleleri anlamsız kılar? Her şey boş olduktan sonra?...
Bu konuşmasıyla şaşırmıştık, bizim bildiğimiz Asiye öyle kesin olmayan galibiyetler yüzünden kılını kıpırdatmazdı?... Genellikle de sürekli susardı... Susması bir giz, bir biliş biçimiydi gözümüzde! Melih de kendisini onaylayan bu görüşten pek hoşnut kalmamıştı, Turhan'dan yana baktı. Ama Turhan, Faruk'la bir söyleşi tutturmuştu.
Atıf, Asiye'yi hiç işitmemiş gibi söz aldı; söze başlarken tepiğini indirdi gene:
— Halkların kimi kazançlar elde ettiği doğru değildir, dostum! Hih! Hih! —Melih'e gülüyordu— Biz değişik zaman dilimlerinden bakıldığında öyle sanırız? Halklar bugünün yeni teknikleriyle kuşatılmış bir dünyada, eski aşağılanmış durumlarını yeni biçimler içinde yaşamaktadırlar? Hih! Hih! bu biçimlerden biri de demokrasidir! Hih! Hih! Hih!.. Bugün Hitler Yahudi öldüremiyor, onun yerine Yahudiler öldürüyor, üstelik Hitler'ciler de değil?.. Kölelik nereden kalktı? Olsa olsa adı değişti adı! Hih! Hih! Hih!

Bu sözlerin ardından piposunun çıkardığı «pos pos»lar işitildi. Yeterince posladıktan sonra kışkırtıcı vurgulamalarla Asiye'yle alaya koyuldu, ama içinden çok içerlemiş olacak ki sağ şakağında damarları bir parmak kabarmış, tap tup atıyordu:
— Bizim romancılara gerçekler ters geliyor; görüş açıları Batı'nın bize sundukları, onların kültürleri bizim yazarlar

eliyle yaygınlaştırılıyor, bedavaya hem de, kalıplar hazır, al dök sen de... Ama yanlış hesap Bağdat'tan döner, şimdilik kendimiz söyleyip kendimiz oynuyoruz, kimsenin inandığı yok bize, dediklerimize biz kendimiz bile inanmıyoruz, değil ki halkı inandıralım! Zaten ilgilenen yok, kendi aramızda şöhretler yaratıyoruz işte, ben seni yaratıyorum, sen beni! Hih! Hih! Hih! Vehim bizimkisi vehim! Hih!..

Yıldız, Vedat'tan yediği darbeyi mi, bombayı mı, çocukları mı düşünsün bilemiyordu; bunca yıl sonra ilk kez bu denli kötü olaylarla dolu bir gece yaşıyordu evi; çevreyi dinler gibi yapıyor, ama kulağına hiçbir şey girmiyordu. İkbal'in ötesine bağdaş kurmuştu. Asiye kulaklarına inanamamıştı, gözlerini sapandan fırlayacak iki kara taş gibi hedeflemişti Atıf'a: Ne demekti bunlar, ona karşı geliniyordu! Vehim! Bağdat'tan dönmek! Kalıplar! Ya bunca, binlerce okurum — bir imza gününde oluşan kuyrukları düşündü! Ya beni istemediğim halde zorla zirveye çıkaran sizler, hepiniz, herkes? Onca baskılar? Bu ne cesaret! Kendinin herkesten yüksek ve değerli olduğunu anımsadı Atıf'ın yanıtlanmaya değmeyeceğini, zaten kaçığın biri olduğunu, kendisini çekemediğini, hiçbir yerde dikiş tutturamamış, konservatuar, antropoloji derken adını bile duymadığımız bir yığın bilgiyle kafayı üşütmüş, hiçbir şeyle uzlaşamayan dengesizin biri olduğunu düşündü. Kendine olan kör güveni, belleksiz taşıl bir yüzle dondurmuştu onu sandalyenin üzerinde.
Atıf'a öne uzanarak baktım; Necdet, dirseğiyle böğrümü döverek fısıldadı: «Seninki havasını bulmaya başladı!» «Ben Yıldız'ı düşünüyorum! Aristokrat (?) ecdatlarının kemikleri belki de son kez sızlıyordur mezarlarında!» «Yıldız'ı ben de severim ama boş ver! Sınıf sorunudur bu! Son sondur yenisi başlar!» Kucaklarımıza doğru gizlice güldük. Yeniden Atıf'a doğru uzandım: Havaya diktiği dizini değiştirerek rahatlattı kendini; ayakkabılarının bağcıkları çözülmüştü, ye-

ni bir «Hih! Hih! Hih!»e başlarken tepiğini indirerek üsteledi:
— Asiye'nin dediği insanlığın umutsuzluğu, mücadelenin anlamsızlığı ve herkesin her şey boşuna diye bir şey yapmamasına gelince, nedir insanın umutsuzluğu, mutsuzluğu? Tutturmuşuz bir mut, bir de umut Hih! Hih! Hih! Sanki yazarın işi gerçekleri araştırmak değil de, afilli bir cümle kurmak! Hih! Hih! Korku, güvensizlik, bencillik!.. Kötülük burda. Dünyanın kurtulmaya çalıştığı ama kurtulamadığı bela bu; Korku. Havva anamızdan beri... Hih! Hih!.. Korku... Hih! Hih!.. Sosyal demokrasiyle korkuyu çözme kefliği düşleyenlerimiz var. Hih! Hih! İnsanı mücadeleden geri durduracak bir doktrin yeryüzünde mevcut değilken henüz! Hih! Hih! Hih! İnsanoğlu mücadeleye sanki faşizm ya da Marksizm doktrinlerini öğrendikten sonra başlamış! Hih! Hih! Hih!
Asiye'ye doğru, yerden depara kalkacakmış gibi diz vurdu, bu kez hepimiz susup onu seyre başladık:
— İnsan anasının karanlık karnından bile mücadele ile kurtulur? Hih! Hih! Hih! Kurtulur kurtulmaz karnını doyurma mücadelesine girer meme emerek...
Fikret:
— Bomba... Karşı vermeli... dedi karalamalarını bırakmadan.
Hiç kimse gülmedi bu kez. Dışardan gelen keskin düdük seslerini ve bağırarak verilen emirleri dinledik çok kısa bir süre bilince girmesiyle çıkması bir olan bir an patlayıp herbirimizi parça parça edeceği duygusunu yaşamaya salıverdik kendimizi.(Atıf'da böyle bir korku ve meydan okuma duygusuyla mı sarılmıştı söze?)
Necdet:
— Eeee, baba, sen ne diyorsun, peki, söylesene açıkçana, dedi, yani doktrinlere kulak asmayalım, solculuk da, sağcılık da aynı yere çıkar mı? Mücadeleye gerek yoktur, kendiliğinden zaten olur mu? Sosyalizm insanın kurtuluşuna ge-

çerken varılacak aşamalardan biri değil midir? Ne öğüt veriyorsun yani...
Atıf gene dizini dikti oturdu, kendisine hiçbir şey sorulmamış gibi rakısını alıp dikti. Asiye'ye bakıp bakıp gülümsüyordu şimdi...
Turhan:
— Yeni bir şey değil söylediği, hep aynı şeyi söyler, değil mi, Atıf'cığım! dedi karşısındakini kırmamaya çalışan nazik bir sesle. Asiye'yi kurtarmak istemişti: Hep aynı şeyi söyler kerata! Batı'lı gibi düşünüp, yazan, yaşayan birey olmaktan kurtulmalıyız. Geçen görüşmemizde o yazlık evleri anlatmıştı, dış mimarisiyle iç mimarisiyle yaşayışıyla Batı'nın taklidi olan, deniz kıyısında yüzme havuzlu, tenis kortlu evleri... Kadınların sokaklarda Amerikan kadınları gibi şortlarla dolaştığı, kapılarda kadınların bineceği ikinci arabaların beklediği vb... Bir de özgür düşünceye, ya da gelenekten yararlanan özgür beyinlere özlemini belirtiyor, romancısıyla da, batılı formüllere yapışıp kalmamızın yanlışlığını belirtiyor ki çok doğru dediği bir yerde!..
— Amma da yaptın, dedi yeri tepikleyen Atıf, açıkça alay ediyordu artık, şu sözlere bakın bir! «Batı'lı formüller» falan hep ezber bunlar, sahici bir tek şey yok bu konuşmalarda, ne özgürlüğü be kim özgür? Hangi beyin? Hih! Hih! Hih! Bir aşiret kavgasından, kan davası korkusundan, ufak yaşta ilkokuldan sonra Fransa'ya gönderilmişti Atıf. Babasının ölümünden sonra dönmüştü, çiftliğini çubuğunu satmış Erenköy'de bahçeli bir köşk satın almış, okumaya düşkün bir atlının evi gibi dayamış döşemişti; kitaplar, bütün telli çalgılar, el işi her çeşit yaygılar, kilimler, eyerler, semerler, hayvan süsleri, doldurulmuş kuşlar, hayvan başları, orta yerde de fıskiyeli bir havuz, sedirler, terlikler, yazar, müzikçi eski adam büstleri, bahçede sanki atları varmışçasına bekleyen bir ahır, çardaklar, küçük bir ser, bir ibadet odası, duvarları postlarla kaplı ufak bir müştemilat, bar-amerikan,

hazır bir yer sofrası, küpler, siniler, sobalar, ocaklar... büyük giriş kapısının üzerinde koskoca bir «la ilaheillah» el yazması...

— Hih! Hih! Hih! Kimin beyni özgür ki? Yok canım ben bu kadar saçmasını demem! Beynimiz yukardakilerin elindedir. Eliyle tavanı işaret etti. Ordakinin! Hih! Hih! Hih! Neyle doldurulmuşsa onunla özgürdür beyin! Hih! Hih! Hih! Özgür beyin! Turhan'ı kötü kötü süzdü: Sen ki onca yıldır, hiçbir şeye, bırak doktrini, bir kadına, bir kitaba, bir eve bile sadık kalmadan yaşama savaşı verdin, bu biçim yaşamayı bir özgürlük saydın, özgür mü beynin senin! Hih! Hih! Hih! Turhan hoşgörüsünü yitirmedi:

— O anlamda ise, evet kimsenin beyni özgür değildir, seninki de! Aklını ne denli serin tutsan, gene değildir, oğlum! Beyin ister istemez doldurulacaktır, ister yukardakilerce — tavanı işaret etti o da — ister aşağıdakilerce — dışarıyı işaret etti!.. —

Necdet:

— Hay Allah, gene aynı yere geldik! dedi.

Atıf durmadan Hih-Hihleyerek ayağa kalktı, pencereye yaklaştı. Artık siz ne konuşursanız konuşun ben yokum der gibiydi. Pencere önünden kitaplarının yanı sıra Fransa'dan getirdiği tek şeyi, şarkısını mırıldanmaya başlamıştı:

Bir güzel pazar sabahı erkenden
Arabama beyaz kısraklarımı koştum
Geze toza güle oynaya
Çarşıya bir kâhya aramaya çıktım...

Rahatladık, çıkmamıştı dırıltı, bağırış çığırış! Yıllardır dinleye dinleye nerdeyse ezberlediğimiz Kâhya Destanı'na şurasından burasından katıldık:

Pazar yerinin bir köşesinde
Kuytuda kalmıştı bir tek Kâhya
Pek görünmüyordu işe yarar
Ama verilirse biraz çeki düzen
Takımları takılır,
Koşulursa koşumları,
Bağlanırsa kordonları
İşe yarar hale gelirdi
Gelirdi işe yarar hale

Tra la la Tra la la
Tra la la Tra la la

Cebindeki bütün kâğıtları yere saçtı adam. «Al, işte sana para! para para para, hepsi para bunların!, paragöz karı sende!, doyuramadım gözünü bir türlü! Gelin buraya siz de!» Korkudan titriyordular; elini tuttu ağabeyinin kız, bir adım yaklaştılar adama, babalarına benzemiyordu şimdi! «Gelin!, gelin bakın işte! Şu ananızın gözünü bürüyen bu kâğıt parçaları! Görün, neye tapıyor ananız! Kendi gibi yapmaya kalkıyor sizi de! Utanmaz karı sen de! Bari çocukları zehirleme sefil! Neye yarar bunlar, neye yarar, ha, ben sizi sevmezsem bu kâğıt parçaları neye yarar! İkide birde bana gelip, 'baba, paramız bitti!' demeyin bir daha! Bitmedi, biliyorum, bu karı yolluyor sizi böyle! Utanmaz, kocanı yoluyorsun ha! Alın toplayın şimdi hepsini, alın atın cebinize, yoksa yakarım onları!» Çocuklara bir baktı: «Dinini ..ktiğimin dünyası paradan başka Allahı yok ki!» Gümledi kapı... «Kuşbeyinli,» dedi genç kadın ardından, «parasız ekmek alınıyor mu, ha? Üzerinde her gün giydiği o çiçekli pazen giysi vardı gene, «Ne duruyorsunuz toplayın yerdekileri!» Hep birlikte eğildiler yerlere... «Allahın belası herif, iki elin yanına gelir inşallah, musalla taşında görürüm seni, para neye yararmış! Asalet budalası zibidi! Melek'e bedava mı getiriyorsun o hediyeleri, tez zamanda kabirde görürüm ya-

rabbim inşallah!» Hıçkırmaya başladı küçük çocuk. «Sus sen köpek!, hep senin yüzünden bunlar, annem söyledi dedin herife, duydum!» Bir tane indirdi eğik sırtına oğlunun; kız da ağlamaya başladı bu kez. «Allah üçünüzün de belasını versin! Hep ondan yanasınız!» dedi. Sesi boğuluyormuş gibi çıkıyordu kız da boğulma sesini çıkararak ağlamayı koyulttu... «Sen ne zırlıyorsun kız?» dedi anne; her vakit olduğu gibi çocukları hırpaladığına pişman olmuştu. Neden ağladığını bilmiyordu kız. «Üçümüzün mezarı bu odaya gelmiş sandım!» dedi... «Allah kahretsin hepinizi! Al şunu, git Üfi'ye bir kutu bisküvitle bir şişe Trakya al gel?,,, çabuk!, babana söylerseniz öldürürüm sizi dayaktan ha!» dedi kadın.

Asiye katılıp kaldığı sandalyesinden çözüldü, kocaman dudakları kımıldadı, ne dediği anlaşılmadı. Necdet:
— Yau!, baba, sal şu lafın ucunu, diye yeniden seslendi Atıf'a. Anlat hele bi yol, bakalım ne istiyorsun? Biz her şeye açıkızdır!, aklımız yatsın he deriz sana! Ne yapmayı önerirsin? Bi bildiğin varsa, de açıkça, seni başkan yapalım, milli şef yapalım, ne istersen yapalım!, konuş!, senin emrine gireriz!.. Kaçma ha!
Atıf odada volta atarak destanını sürdürdü:

Bir etek dolusu kabak
Dört lahana,
Koca bir dilim reçelli ekmeğe
Kâhyayı takas ettim
Takas ettim kâhyayı
Attığım gibi arabama
Yolunu tuttum köyümün
Tuttum yolunu köyümün

Tra la la Tra la la
Tra la la Tra la la

Voltasını hızlandırdı, odaya sığmaz oluyordu yavaş yavaş: — İşte bu konuşmalar var ya!, diye sırıttı türküyü keserek, bu akıl var ya!.. Hakikatin benim ya da başkasının cebinde bekliyor olduğunu sanmanız!, bu dogmatizm! Armut piş ağzıma düş!.. Voltasını Necdet'in önünde bir an durdurdu. Bir şef yetmedi bize, değil mi aslanım, birkaç tane daha gelse de kurtarsa bizi! Hemen yeniden voltalamaya ve söylemeye koyuldu şarkıyı. Bir an tümümüz bön bön baktık Atıf'a, Yıldız'ın patlattığı kahkahayı işitince hemen biz de gülüşerek sürdürdük:

Çocuklar Kâhya'ya bir göz attılar
Yıkadılar pakladılar
Bıyıklar kir pas içindeydi
İki ucundan kırpıp birazcık kısalttılar
Kâhya'yı Kâhya'ya benzettiler
Benzettiler kâhyayı kâhyaya

Tra la la Tra la la
Tra la la Tra la la

Celil ayağını metronom düzeninde vuruyor; Yıldız, «Yaşa Atıfcığım, sen boş ver başkanlığa!» maşkanlığa diye yüreklendiriyordu onu; Fikret ise nakarata ve voltaya bakarak değiştirmişti elini...

Bazı yıldızlı yaz geceleri
Kâhyayı samanların üzerine atıp
anlattırırdık hayatını:
Küçükken rençberlik
Askerde Çanakkale
Onbaşıyken yüzyıl savaşları
Derken Napolyon seferleri
Kara çizmeleri üzerinde

Kıvrılıp uyuyana kadar
Uyuyana kadar kıvrılıp

Tra la la Tra la la
Tra la la Tra la la

Doyunca karnı Kâhya'nın tıka basa
İliği kemiği dolunca
yakındı hayatımızın tekdüzeliğinden
Tekdüzeliğinden hayatımızın
Çok geçmedi bir Eylül sabahı
yeni bir işe atandığını söyleyip
ayrılmak için köyümüzden
iznimi istirham etti
istirham etti iznimi

Tra la la Tra la la
Tra la la Tra la la

Burdan ötesini hepimiz biliyorduk:

Köyde her şey eskisi gibi sürüp giderken bir akşam
Bir akşam, Kâhya'yı televizyonda gördük
Nişanlarla donanmış gövdesi
Tabancası kabarmış
Gözleri gözümüzde
Abuk-sabuk gülerken
Şu bizim eski kâhyayı
televizyonda gördük
Şimşek gibi çakarken
Gözleri gözümüzde
Gözümüzde gözleri
Televizyonda gördük

Tra la la Tra la la
Tra la la Tra la la

Melih'in önüne dikildi Atıf; sırıttı bir süre, sonra eğilip dostça pat patladı omuzunu, «İşte böyle dostum!» derken yeri tepikledi gene.

Azade, bana doğru eğilince kulağındaki Urart küpeler yanağına değdi:

— Bunun Fransa'dan nasıl kovulduğunu bilirsin, değil mi?

— Yooo?

— Çok hoş! Öğrenciyken turistik amaçlı bir gösteri düzenlemişler. Ülkemizde taşımacılık falan gibi... Projeksiyonda güzel manzaralar, arabalar, trenler, uçaklar derken bunun soktuğu bir görüntü çıkmış: Yırtık pırtık bir köylü, eşeğine yüklediği oğlunun ölüsünü ağlayarak aşırıyormuş bir tepeden: «Voile un transportation en Turquie!» diye bağırmış bu!..

Atıf karşı köşede karanlığın garip biçimlerle oynaştığı yere çömmüştü; ortasından ikiye yarılmış bir «Oturan insan» yontusunu andırıyordu.

Anneme gittim:
Yürüyen Muazzez'le burun buruna geldim koridorda; erimişti, ecüş bücüş kalmıştı, durmadan işiyordu, ama gene de sert adımlarla ilerliyordu. Annem odasının kapısında gene! Kapının pervazına bir eliyle tutunmuş, bir ayağı dışarda öteki içerde saklı, yalınayak. Çiçekli pazen sabahlığının pislikten kabuk bağlamış etekleri kat kat kabarmış; birazdan çalacak bir valsla dönmeye hazır. Beni görünce:
— Sen misin?
— Benim!
— Kimsin sen?
— Kızınım, anne?..
— ...
İçeriye yatağına doğruldu, uzandı olduğu gibi, gözlerini tavana dikti. Berideki yatakta bir bakar kör; kızı bisküvi yediriyor anasına. Kadın durmaya haykırıyor:
— Buralara attınız beni; Allah belanızı versin inşallah, bana yaptığını evlâdından bulasın! Evimden attınız beni!, ben sana böyle mi bakmıştım! Kör ol inşallah, kocan olacak o boynuzlu pezevenk yüzünden, biliyorum, az mı düzüştün o

senin dairedeki tıfıl Muzaffer'le?, kahpe sen de!, rahatsız olmayasanız diye buralara kovaladın beni!..
Kızın gözleri yaş içinde:
— Nasıl yapayım, anne, çalışıyorum, biliyorsun, nasıl bakayım sana? Nasıl koyup gideyim evde yalnız seni. Biliyorsun, Allah korusun, bir seferinde yanıyordun? İsteyerek mi getirdim seni buraya?..
— Su bile vermiyorlar adama burda!, helaya bile götürmüyorlar!, Allah hepinizin belasını versin! Altıma yapıyorum durmadan...
— Bela okuma, anacığım, ne olursun bela okuma! Taa Aksaray'dan geliyorum, her iş bana bakıyor, alışveriş, yemek, her iş, biliyorsun...
— Biliyorum, o iki boynuzlunun altına girmek de sana bakıyor. Yakında seni kovar, ikisi çöreklenir evime...
— Annee! Yeter!..
Hastabakıcı Melahat geldi:
— Abla, annenin barsakları bozulmuş, ikide bir helada!
— Gördüm, Melahat, ne olur gel ikimiz bir yıkayalım şu kadını, sevaptır, bak leş gibi kokuyor?
— Sıcak su yok ki, abla, kazan tamir oluyor!
— Ay, bir aydır bitmedi mi şu tamirat!, bari bir tas su bulalım da bezle silip paklayım kadını!.. Bir de temiz çarşaf getiriver, Melahat, şu çarşafa bak, simsiyah!..
— Çarşaf nerde, abla!, hepsi ya kirli ya ıslak!, çarşaf mı dayanır bunlara!..
Çantama davrandım bir beş yüzlük çıkardım:
— Sen gene de bir ara! Oh, Melahatciğim, belki bulursun!..
Şiş karnını gererek sürükledi ayaklarını bugün yarın doğuracaktı; temizce bir çarşafla döndü, bir tas suyla da sildik annemi, yatırdık. Puf böreği açmış getirmiştim, yedirdim; Melahat'e de verdim; beğendi:
— Abla, annene çok yedirmesen iyi edersin, sıçar batırır gene!..

Emine battaniyenin içinden bağırdı:
— Amaaan sıçarsa sıçsın be! Aç mı kalıcaz yani ne bu? Başını dışarı çıkardı: Hoşgeldin, abacım! bana bi cıgara versene!
— Gel bi lokma börek ye, sen de, cıgarayı sonra içeriz! Nasılsın sen?
— Kötüyüm be, aba!, uykum var; hep uyutuyolar beni!, arkasını döndü, uyuyakaldı.
— Burası neresi, dedi annem, burası bizim ev değil mi?
— Burası misafirhane, anneciğim, bizim evde bir misafirhane, dedim...
— Bunlar hep misafir mi gelmiş bize?
— Öyle sayılır!
— Hangi parayla doyuracağız bunları?
— Sen merak etme, var paramız!..
Kolonyalı pamukla ağzını, elini sildim; «Nereye?» diye bağıramadı; gözlerini dehşetle misafirlerine dikmişti...

Paçasına sürttü tekir patlak hırıltısını; irkildi Necdet. Demin Atıf'a indiremediği sıkı bir yumruğu hayvanın beline kondurdu güzelce. Tekir sevilmediğine inanamadan, Necdet'e bakarak bana yanaştı, miyavlamasız aynı hırıltıyı sürttü koluma; Yıldız'a çaktırmadan dirseğimle ittim karnından yavaşça, ötelere. Gitti.

Bahçenin ortasında duran incir ağacının
üzerine çıkıp şarkılar söylediğim bağıra çağıra,
bu kızın ne güzel sesi var dediği komşuların,
konservatuvara gönderin bu kızı valla dediği,
incir ağacının dibine çökmüş geveliyordu bir
şeyler Ahap.
Kızımın kedisi.
Yeni doğurmuştu mıncık mıncık yavrular kara,
görünce beni,
volkanlı parıltısını aldırdı üzerime,
onu bulduğum, can çekişirken kırık ayağıyla bakıp
büyüttüğüm,
al sana, senin kedin olsun dediğim.
Şimdi bir şeyin öcünü alır gibi
tıkınıyordu dişleyerek avını,

süt vermediğimin mi unutup,
doğan yavrulara bakmadığımın mı,
kırık bir yeşil şişe olan ağzıyla sıyırıyordu derisini
yavrusunun başından.
Canı çıkmamıştı henüz yavrunun,
titriyordu gövde,
soyulmuş ceviz iriliğindeki kafadan da
can çıkmamıştı henüz:
beyine dokunmamıştı dişler.
İncecik bir ağlayış işitiliyor,
dönüyor gözler iğnemsi pırıltılarla,
çevrede birkaç kedi daha
kara kafalarını patilerinin arasına
yere doğru uzatmış
seyrediyorlar dişiyi,
o işini daha da ivedileştirip
boyundan kaptığı bir deriyi
kuyruğa kadar sıyırıyor,
arada yan yatırıp başını
göz atıyor bana
ve kedilere;
hemen yeniden boyundan bir başka deri
kapıp yol yol soyuyor yavruyu,
artık iniltisi işitilmez bir derinliğe kavuşuyor
yavrunun,
zaman saat yok oluyor,
titreme kalıyor yerde,
dilsiz kırmızı bir titreme!..
Annem başımı alıp göğsüne gömüyor,
«Bakma, bırak onu
işini bitirsin,
Allah'ın hikmeti bu, işte!»
Su içiriyor bana,
«Bir düş gibi!» diyorum sadece

ellerim titriyor.
«Rabbim! kim bilir ne muradı var da
sana gösterdi bunu,
hikmetinden sual olmaz,
her bir şeyi bizim ibretimize bırakır o,
işte canından can çıkarmış anayı
gösterdi bize!..»
Kovdum, kovaladım, dövdüm Ahap'ı
aç susuz bıraktım
bir deri bir kemik uzaklastırdım evden;
sevgisizlikle terbiye ettim onu,
başka bir eve kapılanmasını sağladım.
Böylece artık
Bilge'nin sevgisini de saklayarak,
bahçeyi iki kat zehir ederek ona,
gene de kimi akşamüstleri
yalnız başımayken mutfakta,
artık temelli yitirdiğini
anladıktan sonra bile bizi,
nasıl tırmanıp nerden mutfak camına
tırmıklayarak hâlâ ağzında
tutuşmuş kürkleriyle kara...
«Ayap, Ayap?»
ne çok ağlamıştı Bilge.

Upuzun kumral saçlarıyla yüzünü kapayarak dolaşıyor ortalıkta. Uzun yürüyüşü; kısa, sık adımlarla Çin Seddi'nin dibinden bulmak istiyor suyu. Gene böyle bir öğle sonrasının yorgunluğunda kendimi bıraktığım serinine yatağın, «Arar gibisin suyu!» deyip uykuya daldım mı?.. Yanıma uzandı o da, odasından kara derili âmâ adamın sesi süzülüyor uykuma... Ağlıyor kızım!, gözlerim kapalıyken uykudayken algılıyorum ağlayışın filmini. Filmin sesini kara derili çıkarıyor:

Send her your love
with a dozen roses
make sure that she knows it
with a flower from your heart...

Yastığın üzerinde akışıp duran ipek saçları okşuyorum, neden bu gözyaşları?, okuldaki bir başarısızlıktan olamaz, ilk aşk kırığı?, her genç kızın yaşadığını mı yaşıyor o da?, benim de yaşadığım?,,, Hidayet mi ilk aşkım? Alaya, şakaya bulanmış bir özlem mi kendime uygun bulduğum; ölümcül bir gencin; artık beni aldatamayacak olanın — ölecek çün-

kü — sevgisi?.. O ölecek, o yüzden kimsenin dil uzatamayacağı bir büyük aşkın ölümsüz kadını olarak mı kalacağım?.. Sadrettin çok sonra çıkacak ortaya, karşıdaki kavruk ağaç o vakitler henüz incir ağacı, bizim bahçemizde yaprakları ve yemişleri arsaya gitmemiş; üzerinde denizi ve göğü seyrettiğim küçücükken; bulutların alev alev aktığı, bir tazının durmadan dişlediği koyu beyaz tavşanları, kovaladığı bulutları, Kızkulesi'ne kapatılan kızı gözetlediğim o günlerden çok sonraları Sadrettin; Sabahattin Bey'den, Buğra'dan, Ahmet'ten... Tüm redlerin, şüphelerin, alayların altından kalkarak, nasıl dingin bir kararlılıkla, onararak kırılmışlıklarımı bütün, öğreterek kadınlığı:

Öylesine karşı koyuyordun ki sevgime
ne kadar çok istediğini anladım
sevgimin yoktur elde edemeyeceği şey
bir yumurcakla mı başedemeyeceğim
the hunting hound when
it has nothing to chase
chases its own tail
terkedildiğinde ise:
once it catches it it becomes
a zero which gradually shrinks
Since it eats up its tail
and then starts on its trunk
till it reaches the throat head and muzzle

— Gitti mi? dedim Bilge'ye; öte yana çevirdi yüzünü. Gitmişti!
— Böyle olacağını biliyordun, bile bile izin verdin? dedim.
— Evet, dedi.
— Sana acı verse de kazanmaktansa terkedilmeyi yeğliyor musun?
— Kimseyi zorla tutmam yanımda! dedi.

— Bir ermiş mi olmak istiyorsun?
— Hiçbir şey, olduğum gibi oluyorum, işte böyle!..

Yaşam öğretir kendini insana... Kedi yavrusunu yer, insan kendine yetemediğinden zulmeder, erkek diş biler kadına, kadın kocasını alçaltır akla gelmez biçimde; kendi karmaşası dışında tertemiz kalmaya izin vermez yaşam, kendini savunmaya, hilekâr olmaya sürükler seni, alıştırır kötülüklerine...

The hunting hound when
it has nothing to chase
ends up in its own jaws[1]

Felek, dedini der, kainat kötülükle örgütlenmiştir, sevgi? Bir varsayımdır sevgi, bir aranmadır ilk kendinin ilk isteğin, asla bulunmayacak olanın... «Her şeyden incinen bir kız oldum çıktım sonunda?» dedi. «Her şeyi kendinden beklemelisin demek, gerçekten umudu kes demeye gelirse, iyileştirme seni uçuruma doğru yollamaksa, yeniden yeniden yaratmaksa kötülüğü, olmazlığı imleyerek; sırtını çevir hayata, bakma, başını göğsüme göm, nasıl iyileştirebilirim seni kardeşlik dostluk ve sevgiden söz edérek!..» «Aslında onlar kadar iki yüzlü olmak istiyorum ben de, onlarla uyum sağlamam, anlaşmam, buna bağlı! İşime bakmak istiyorum ben de, sözünde durmayan, numaracı biri olmak istiyorum; bencil salt bencil olmak! Söylesene, ane, neden öyle olamıyorum? Söylesene?, kim böyle yaptı beni? Siz mi? Durmadan dürüst olmak sözüyle besleyen beni sizler değil miydiniz? Şimdi ne olacak? Hani benim gibi olanlar? Neredeler? Var mı öyleleri onlarla bir arada olmalıyım. Neredeler?..» ... «Ah sen! Beni hiç kendime bırakmadın, hep korudun, bir

1 Aryirıs Hıónıs:

gerçeği kendi kendime keşfetmemi bile engelledin, yaşama hep senin gözlerinle bakmamı istedin, neden hep korudun beni? Birlikte bir film görsek, filmin doğru olmayan mesajını yeniden ele alır oynardın, anımsıyor musun?» ... «Gözümden kaçanları nasıl buldurdun bana, anımsıyor musun? İkiyüzlülükle dolu bir dünya bu sence. Belki doğru, haklısın, ama benim kurtuluşum da kandırmaya bağlı, kötülüğe bağlı; ruhumu kendimi onlara teslim edeceğim, sana değil!» Sıçradım. «Neler söylüyorsun, Bilge? Asıl olan gerçektir, sen de görmektesin gerçeği?» «Karıştırma!, hayır!, gerçekleri falan karıştırma, arkadaşlarım olsun istiyorum; onlar gibi dönek, alçak olmak istiyorum; yalnız kalmak istemiyorum, yalnız başına dolaşan dürüst bir budala olmak istemiyorum, gerçeğin verdiği güçle donanmış akıllı bir kızı ben ne yapayım! Kimse istemiyor o kızı!, sen bana güçlü olan gerçektir, sensin diyorsun, püf!, ben yapayalnızım, bu yaşta yapayalnızım ve ağlıyorum, neye yarar benim doğruluğum, böyle bir dünyada ha, anne?..» Sırtüstü döndü, yüzünü pencereye doğru çevirdi, Kondor'un yarım cüssesinden artan aralıktan gökyüzü görülüyordu, saçları gözyaşlarıyla damlalanmış masmavi ışıltılar saçtı... «Kendin için üzülüyorsun!..» «Hâlâ aynı şeyi söylüyorsun! Ya kimin için üzüleydim! Haksızlıklara mı! Gülmek istiyorum sana; akılsız olduğunu düşünüyorum senin sadece!, akılsız! Zavallı olduğunu! Das Kapital'le, Enel Hak arasında, dürüstlük adına yaşayamadığın dünya adına, doğruluk yüzünden yaranamadığın insanlar adına!,,, hem ne, ne diyor şu adam:

Show him your love...

Haksızlık bu!, Allah kahretsin, bize ne bu adamın dediklerinden, zorla zorla sevdiriyorlar insana her şeyi, sanki sonuçta mutlu olunuyor, bu bir âmânın yaşayış, dünyayı algılayış biçimi olabilir, belki de dilenme biçimidir!, ama, burada Türkiye'de âmâ olmayan bizlere ne bundan! Amerika mutlu âmâlarla mı dolu? O kendi kara derili âmâlarını bulsun, ben

kendim gibileri bulmak isterim!.. Neden onların dünyasına dalayım...» «Kültür emperyalizminden mi söz ediyorsun yavrum?..» «Allah kahretsin, her şeyin de bir adı var sizce!..» «Vardır canım, sen de biliyorsun bunu, içine girmiştin sen de? Ama gene dönüp dolaşıp sevgiden başka ne var elimizde iyileştirici, ne var?.. Gerçeklerle başedemediğimiz vakit, ne verebiliriz birbirimize, hem sevgi âmâlara mı mahsus bir duygu? Ah!, gerçekten, boşalmayacak kadar onurluysan neden ağlıyorsun!..»

Anneme gittim:
Sular akıyordu, onarılmıştı su kazanı. Sevim'e beş yüz lira verdim. Tahta koltuğa oturttuk annemi çırılçıplak. Eliyle önünü kapıyor; onu unutmamış hâlâ; «Temizim ben, yıkanmam!» diye çırpınıyor. Helâya taşıdık koltuğu, Sevim hortumu tuttu üzerine, annem can havliyle haykırdı!.. Neden sonra anladım: Hortum kaynar suya bağlı; haşlamışız kadını!.. Sevim'e bağırdım: «Yakıyorsun kadını sersem!, burdan sadece kaynar su geliyor!» «Aldırma, abla, onlar duymaz ki sıcağı soğuğu!» Hortumu çevirdim Sevim'e tuttum, cıyak cıyak bağırarak kaçtı!.. «Bu yüzden kadınların hepsinin sırtı yaralı!, tümünün sırtında nar çiçekleri açmış hiçbiri sırtüstü yatamıyor! Seni baştabibe şikâyet edicem!» dedim. Pis bir leğen bulup su ılıştırdım, çalkaladım çıkardım, kucağıma alıp yatağa götürdüm anamı; çok hafifti. Baş ucuna bir tas su bıraktım. «Neden ağlıyorsun sen? Sen Nesli misin yoksa!» dedi...

Görüntüsü yansımıyor camda, sesi geliyor; camın karanlığı içinde ayna gibi parlayan kendimi benim yarım olan kendimi... En çok gözlerimi merak ediyorum, ama pek net görünmüyorlar; Elizabeth Taylor laciverdi karaya dönmüş gibi. Ses geliyor: «Nane-kekik! Nane-kekik!» Tırmanıyor yokuşu camın içinden geçerek: Siyah melon şapkası başta, siyah maksi deri paltonun yakalarını kaldırmış; düğmeleri kopuk paltonun; içinden beyaz kolalı gömleği ve kara kravatı sallanıyor. Gözlüklerinin çerçevesi de camları da kuzguni kara; ayna göz kamaştırıyor başını oynattıkça. Bir kolunda nane-kekik sepetini, ötekinde James Bond çantasını taşıyor. Sesi yanık, gövdesi hafif, melon şapka kel başını kulaklarına değin örtmekte. Eskiden kalma görüntüsü camın üzerindeki kalın pürtükleri kabartıp döküyor pıtır pıtır:

Bir BABA'dan çok benziyor
Vietnam'da insan avına çıkmışa,
«the hunting hound when
it has nothing to chase
ends up in its own jaws»
raşitik bir Arab'a Legion d'honneur'lü.

kilisenin orda «doktorculuk» oynamıştık onunla
yok olmuştu bir ara ortadan
dönüşünde
uzun bir bakıştı ardımda;
yokuşun başını bulunca
gölgeli bir duvar dibine sepetini,
orada durup beni düşündüğünü
bildiğimin farkında,
ağır hareketlerle açıyor James Bond çantayı
onu gördüğümün de farkında
çantadan gülerek çıkarıyor
sovan sarmısak, turp ve maydanozları
ıslatıyor az ilerideki çeşmeden,
Kondor'un sarsıntısına ve üzerimizdeki kanatın
diskoyu andıran gürültüsüne karışan sesi
maydanoz sovan maydanoz sovan
arada bir durarak halleşecek gelen geçenle
onbaşıyken yüzyıl savaşları, teğmenken Galiçya
kara papuçları üzerinde sıcaktan yıkılıp uyuyana
kadar
bir eli kabzasında düş görecek
ateşten çatlamış kayalıklarda yediği yılanları
yakalayarak
nasıl bozduğunu on iki on üç yaşlarında bakireleri ve
her cephede yendiği düşmanları
metal kanatın gölgesi balkondan kayıp
üzerine düştüğünde uyanacak;
«trink» diye açıldığını duyacağım kapının
emziğini tıkayacağım ağzına sussun ve bıraksın beni
rahat
takma dişleriyle çiğneyecek emziği
birbirine bitişik gözleri tek ve kısık alnının ortasında
füüü, füüü, üfü üfü üfü üfüüüüü
yeniden emmek isteyecek

Toprak olmuş Hidayet, Sabahattin Bey, Buğra, olsun, Faruk, alay ettiğim Celil, giderek nane-kekik ve dürbünü ve postuyla kapıcı, en çok Necdet'le, Necdet'le göz göze gelmek, ama Sadrettin'le değil!, Sadrettin'le değil!, Kafka'yla!, İbni-Sina'yla, (aşk marazına tutulaydı) ve Harun Al-Raşid ile, the city of the «Arabian Nights», Nabuchadnezzar ile Babil Kıralı asma bahçelerinde, Taht-ı Bihişt'inde Fikret'in, Süslü İzzet Paşa'sıyla halamın...

Süslü İzzet Paşa, dünyevi ve uhrevi zevkleri birleştirmiş bir adam olmalıdır. Nefsi 'emmare'sini yenmiştir. Değildir obur. Çok ve çeşitli yemek yemez, oruç tutar, ramazanda konağına Kuran-ı Kerim'i Benjamino Gigli biçiminde okuyan imamlar, müezzinler girer çıkar. Bunlar konakta yatmış kalkmışlardır, fasıllar yapmışlar, sabah namazından önce kilise korosunda iğdiş edilmiş çocuk sesleriyle «mukabele» okuyarak ev halkını vecde getirmiş, gözyaşlarına boğmuşlardır. Teravih namazından sonra Halep işi çıbanlı, gümüş zarflı bardaklardan şuruplar; gergedan ve kokadan yapılma kahve fincanlarında kahveler içmişlerdir; çubuklar tazelenmiştir, konak, komşularla — bu ilkokulun yer aldığı arsadan sonra gelen bahçe içindeki; şimdi artık kara camdan gözlükleri kırılmış nane-kekikçi'yi andıran kararmış ve suçlu uğultularla dolu, kapıları yer yer ufalanıp dökülmüş, «Kuzenim Rachel» filmini anımsatan — komşu köşkten gelen ayvazlar, hizmetkârlar, arabacılar ve aşçılar ve tablakârlar ve semtin fakir fukaraları ile; parlak renkli — mor, sarı, mavi, turuncu, üvez — danteller, sadakorlara sarılmış hanımsultanlar, kadın efendiler, cariyeler, eski padişah eşleri, şeyhler, dervişlerle dolup dolup boşalmıştır. Selamlığı şu yanda-

ki haremlikten yaldız kafeslerle ayırmışlardır. Yerlere ipek seccadeler serilidir. Süslü İzzet Paşa'nın tek evladı Nurcihan, mum beyazı yüzüyle salınıp durduğu odalardan eteğini çekip benim Hidayet'im aşk hastalığından ölene değin, bu günler böylece geçmiş, o öldükten sonra konakta hayat da sönmüştür. Süslü İzzet Paşa süslerini elleriyle bir bir yolmuş, tüm kalbiyle Allah'ına dönmüştür; «Onların fısıldaşmalarında, konuşmalarında hayır yoktur, meğer ki sadaka vermeyi, iyilik etmeyi ve insanların arasını düzeltmeyi murad etmiş olsunlar...» (En Nisa Suresi, 114) âyeti ile yaşamaya dalmıştır. «Nefsi emmare» ile cihadını ederek, «nefsi mutmain» mertebesine, giderek «tevhid»e erişmiş; ölmeden önce, Üsküdar'daki ufak ahşap evine çekilip, varını yoğunu İbni Sina'nın «Aşk Marazı» dediği hastalıkların (bu çeşit hastalara mecnun, meczup demek doğru mu? yoksa melankeli, şizofreni, manik depresif midir onlar?) iyileştirilmesi için kullanılmasına vermiştir. Üsküdar'daki evinde «susma hastalığı»ndan öldüğünü (susma hastalığı dl tutulması değil hiçbir şeyi konuşmaya değer bulmama hastalığı olmalıdır!), sevap işlemekten — susarak da sevap işlemiş olabilir — gelen mutluluk dolu bir yüzle ruh teslim ettiğini; kendisiyle aynı tarikattan olduğunu, dünya ve ahiret kardeşi olduğunu ve konağın o ihtişamlı günlerinde de, Üsküdar'daki düşüş günlerinde de hep onlara gidip gelen ve bu görkemli yaşamanın yakınında olmaktan, ne kadar kendini tutsa da, için için biraz övündüğünü sandığım, Zehra Halam anlatmıştır. Süslü İzzet Paşa denmesine de karşıydı halam; «Temiz giyinmekten başka özrü yoktu onun!» derdi; bir yere dokunduktan sonra, ellerini bir yerine beş kez yıkadığını da bilirdi halam; ama, «Temizlik imandan gelir!» der geçerdi (bence, psikasteni dedikleri bozukluktan da varmış Süslü İzzet Paşa'da; ama olsun, gene de çok hoş bir adammış). Halam anlatmıştı ki: İzzet Paşa, son anında o herkesin korkuyla aklına getirmekten kaçındığı ruh teslimi sırasında, yıllardır

dilini yutmuşçasına hiç mi hiç konuşmayan İzzet Paşa, cana dile gelmiş ve topuğunu yatağına vura vura, üç kez davudi bir sesle, «Enel Hak» diye kükremiş, yanlışlıkla! Halamın yanlışlıkla demesi, bu «Enel Hak» sözü onların tarikatinin değilmiş! O ayağını üç kez toprağa vuran da, vurduğu yerden su çıkaran başka bir tarikat adamıymış!, şaşırmış olacak ölüm anında Süslü İzzet Paşa! «Gene de Allah hepimize onun gibi can vermeyi nasip etsin!» derdi halam; o, Allahın sevdiği bir kulmuş, o yanlışlık da Allahın bir hikmetiymiş, biz bilemezmişiz? Yoksa neden öyle «Enel Hak» derken yüzü nura garkolsun, sesi Hazreti Davud'u andırsınmış! O sıralar ödüm kopardı Süslü İzzet Paşa'dan; en sonunda, gene de kiminle olursa olsun, ama Sadrettin'i değil!, emzirmem onu artık!, Sadrettin'i değil...

«Bir şey istiyor musun?» diye soracak oysa içeri girer girmez Sadrettin. Bir bardak suyla ilacımı getirecek ne dediğimi dinlemeden — hiç dinlemez karşısındakini — hep bu lodos, bu cereyan... «Suç sende,» diyecek, «burada oturulur mu? Balkon kapısını hep böyle aralık tutarsın, yazın kışın yok, terlersin üşürsün!» Yarım tepe burası, esintili, titrersin,,, deprem, deprem mi? 1509'da kırk beş gün süren depremi ünlüdür İstanbul'un; 100 camii yerle bir etmiştir, tek bir minare koymamıştır ayakta, sarsıntı o sarsıntıdır, Kondor'la ilgisi yok, motor gürültüsü mü suç sende diyecektir... Dinler gibi yapacağım bunlar hep yeniden meme emmek için. Ona belli etmeden, ondan uzakta ve ayrı şeyler düşünerek yaşanır, kendimi savunmadan, hiçbir şey demeden yaşanır, ne vakit ağzını açsa suçlayacak ya da savunacak her sözcüğün kendini ele vereceğinden korkarak, işlenen ya da işlenmesinden korkulan bir suçun vehmiyle yaratılmışçasına; suçu var ederek kendini ve toplumun ruhunu yaratarak, var edecek her an yeniden. Seçebilmek için suçu, öylesine büzüp yoğunlaşacak ki gözleri, bu bakışa uyabilmek için bütün varlık uzantı olacak değişecek, boyun çeneyi itmeye, dudaklar ve yanaklar çarpılmaya suçla zina etmeye başla-

yacak varlığı ve savunmayla... Yokuşun başında kapıcıyla kafa kafaya vermiştir nane-kekikçi; savunmaya yönelik biçimleri kemikleşmiş, düşkün, kuru kin dolu bir erkeklik organına dönüşmüştür... Sadrettin mi suçlayacak başkalarını Nane-kekikçi mi? İçeri gel, diye bağırmıştı annem, ne bakıyorsun elin heriflerine, onlara değil Sadrettin'e bu naylon torbaların ağzını neden böyle sımsıkı kimsenin açamayacağı gibi kapıyorsun, biliyorsun parmaklarım oynamıyor, camları ve kapıları ve çekmeceleri ve sürmeleri, kilitleri ve çatal bıçakları, kürekleri, suları izlemek sadece karşıdaki incir ölüsünün, pervanenin sesiyle sarsılıp savrulmasını, birdenbire kendini toplamasını kalın gövdeli ulu genç bir incir ağacı olmasını, yapraklarını batan güne çevirip, yapraklarını kendinde saklayan, yaz kış, geniş gölgesini dört bir yanında günboyu gezdiren kestane ağacı olması gerekmeden, bir çınar olması, bir çam, bir akağaç olmadan da, toprak ona o toprağa sımsıkı sarılmış olarak, koyvermeden, mırınkırın etmeden birbirinden sökülmesi olanaksız bir yaratık, ayın basmasıyla harabelerin hemen dibinden (hangi harabe) tepesinde kristal sıkıntının bir çevrintiyle saçılıp dünyaya, kar çölüne, kar ovasına, kosmos; acun sınırsız bir aydınlık olan karanlık, ölüm gibi o kar denizine; göze sığmaz bütünlüğüne o cılız nokta, kâinatın tam ortasından kara bir leke olarak peyda olan bata çıka yaklaşan küreksiz ve insansız... Kendi kendine... Kıyıda... Kumsal olduğunu sandığın bir yerde; evde değil, ev yok artık, karşıda arsa yok, Kondor yok, gölgesi belki,,, üstümde değil, Sadrettin yok, nane-kekikçi'nin uyku saati yok, tek başına gökgecesi kara ışıltılarla çarpan tekneye, arkamda ya da üzerimde görünmeden var olan şey?.. Zehir sarısı ağını ören; örümcek de değil, çabucak dokuyan kalın tel örgüsünü,,, derin gövdeli, havalesiz, deniz kesiminden bir at boyu kadar yüksek olan yanaşıyor limana?.. Rıhtıma?.. Kuleye?.. Balkona?.. Ben miyim? Şatoya?.. Gitmem isteniyor,,, nereye gideceğimi bilemiyorum ve

istemiyorum gitmek; buradan, Ohan Efendi'nin koltuğundan ayrılmak istemiyorum!, ama emredilmiş gitmeliyim; emri yerine getirmek öğretilmiş bana,,, sonra fena olur?.. Burun burunayız tekneyle; tahtasına dokunuyorum, bayrak gönderinden saçılan kırmızı at kuyruğu kamçılıyor kosmosu ve beni, at başı oyulmuş burnuna bir totemi andırıyor; burnu çökmüş, gözleri çukurda, Elizabeth miydi?, sağa sola bakınıp yüreğimi dinliyorum, çarpıyor boşluğun içine, dağılıyor sık ve külsü çırpınış, geriliyorum birkaç adım; geriliyor tekne de ve hemen üzerime doğru geliyor delerek karları,,, o da öyle mi emir almış,,, bilinmeyen o gücün buyruğunda olduğumuzu, onun bizi karşı karşıya getirdiğini anlıyorum ve çıplak olduğumu?, çırılçıplak değilim, üzerimde bembeyaz cepsiz bir ehram var, ayaklarım çıplak!, bana bakıyor ve bekliyorum, beni!, başımın üzerinde dönenen yaratığı görmek için, hızla dönüyorum olduğum yerde, Hezekiel, Satılmış, Gamze, Deniz, Yer Gök diye bağırıyorum üst üste dönerken, ama göremiyorum ardımdakini, yok!, kimse yok!,,, bekliyor tekne hafifçe yalpalayarak bir eliyle görünmez bir duvara, bir güvercine, bir kapı pervazına tutunmuş sevecen ve zavallı bir sesle salınıyor, gövdesini karlara sürtmekten doğan ninnimsi,,, emzikten kesilmiş,,, hacca gidiyor olabilirim bu yoldan bu misafirhaneden uzaklara Kral Yolu'ndan: Sus: İskender defeated Darius III. Pers kralını here in 333 B.C. Darius fled the field, leaving even his harem içinde kendimi çırılçıplak bulduğum fotöyde insanların sözleri bana işlemez,,, Allahımın sözüne bakar olarak, Zelıra Halamın sözüne binerim, oturacak bir sırası bile olmayan bu tekneyle ben nereye peki, nereye?.. Bir at başı olan burun, ekseninde döndükçe görüyorum kendimi aynasında rüzgârın, benim bu, benim yarım Kujata... bir pruva direği olarak at olmuşum kendime; ne koşum ne üzengi, su kesimi... ehramımı savurarak, kürksüz, dümene geçip, «İhanet bu, ihanet!» diye haykırarak sesim bana çarpar oralardaki asıl bana,

hangisinin asıl ben olduğunu bilmediğim, aşağıdan vuran yelle çarpık, Marilyn Monroe bacaklarım görünen, öyleyse Tarsus'tan geçmeliyim St. Paul'un doğum yeri olan Antony summoned Cleopatra here in 41 B.C. there first meeting. Farketmez...

Anneme gittim :
Yatağın ortasındaki çukurda bir avuç kalmıştı. Yüzü tanınmıyordu; dudakları patlamış, gözü morarmıştı; kör kadının yerine gelen bir başka kadına hemşire serum takıyordu; beni görünce:
— Dün akşam düşmüş karyoladan başını taşa vurmuş! dedi işini görürken.
— Anneciğim, ağrıyor mu bir yerin?
— Oooo, nodon oğroson!
— Bir şey yer misin, çekeyim mi seni yukarı?
— Oooo, bon Nosloyu bokluyorom...
— Ben Nesli'yim, anne?
— Gol otor, gol otor, bo kohvo yop...
— Peki, anacığım...
— Merak etme bir şey olmaz birazdan pansumancı gelir, dedi hemşire.
Başucuna suyunu koydum bir tas...

Burada kaderin oyuncağı basit bir fani, bu misafirhanede,,, büyüklenmeden; kimsenin telefonunu çalmadığı, boşuna bekler yanıbaşımda sabahtan akşama, Sadrettin dönene, kürek çek o zaman, çek ve açıl açıl, açıl!,,, hangi ellerle hangi kollarla kürek, oğlum, sen söyle sen, güzel Amerikan pehlivanı, oğlum, sen söyle, anacığım işte bu!,,, kumsalda, balkonda, yanıbaşında telefon, aslan oğlum bir gün ses eder,,, benim bir annem var mı?, bir yurdum var mı?, bir ocağım, bir babam, kardeşim,,, bir aileydik biz, bir aile olmak meğer neymiş der mi?, böyle köksüz, atılmış, sokaklarda aktenli, baldırıçıplak ip gibi kızlarla koşup duran soysuz biri miyim ben?, hani benim atalarımın binlerce yıldır kanlarıyla susadıkları hani? diye açmaz mı kırmızı telefonu bana?.. Annesinin kollarında yüzlerce el denize batırıyor,,, batıra çıkara teknemi ötelere ötelere,,, başka kıyılara doğru sürüklemeye,,, yüzümü iğne gibi dolduran serpme kar ehramımın yelken olup şişmesi, seke seke gelen kader: kuş mu o?, ışıktan yapılma rotamı çizen, çakıp alan kanat vuruşlarıyla balkonun camına. Kral yolunu bırakarak Tanrı'nın yolunu mu izlememi ister İslam yeşili; ama, kralların yolunu da çizmez mi güzel Allah!, işte tekneme doğru dalışlar yaparak tüm

gövdesi silme-göz olan o sarımsı-zehir Allahı!, yokmuş gibi varken!, bazıları kapalıyken bazıları açılan!, kar denizinin aslanlar gibi kükrediğini gösteren bana!, üzerimde dönenenerek anaforlarına kaptıran BEN'i ve yavaşça dibe doğru çökerten üstü pas bağlamış dip otlarının bürüdüğü, pulları dökülmüş bir batık! Dipte, gök kadar büyük bir batık ama gökle iç içe geçmiş, kara buzlu bir güneşin kaplaması sanki dünyayı, yolunu şaşırtmak için,,, camda aradığım köprüyü Asya'yı Avrupa'dan ayıran, Doğu'yla Batı'yı birleştiren Kral yolum benim!

Ayaklarını Bizans'a dayamış, boynunu Anadolu yakasına, kuytuluğuna ağaçların, karnı iyice gergin, baldırları tutan çelik teller, ışıkla ve rüzgârla yanıp döndükçe ip üzerinde — bir akrobat gibi titrer — canınla uğraştığını anlayarak titreriz biz de, ama birden göğsünün sertleşmiş güvenliğini farkedip deminki titremenin seyircisini heyecanlandırma kurnazlığı olabileceğini sezer,,, bizi korkuyla yaşatmasındaki gaddarlığı her gün biraz daha küçülen gözbebeklerimizde taşlaşan öfkeyle dayanırız,,, ama gene de yıkılacağını sandırttığında telaşlanır, sağlamlığını anladığımızda yıkmak isteriz... Şu anda daha uzun yıllar hakkımızdan geleceğini — bizim hakkımızdan — çökmeden dayanacağını gösterircesine bedenini uyumla kabartmış, hiç zorluk çekmeden durur... Ne kadar böyle kalabileceğini, neden ve nasıl yorulacağını, ne yolla cayıp ayağa kalkacağı, ya da usanıp intihar edeceğini düşündürtür... Bırakırsak yüzyıllar, böyle kalır mı?.. Üzerinden dost düşman herkesi geçiren bir kadın gibi!, kalkıp pudralanıp kokular sürmeye, yıkanıp paklanmaya boş veren, çok para kesmek için kendine bakmaya vakit bile ayırmadan durmadan yatan bir fahişe; tembel ve usanmış güzelliği dillere destan olmuş, sadece sevilmek için yaratıldığını sanan avanak bir genç kız gibi de; gözlerini hiç açmadan yatan, erkeklerden bıktığını sanan, ne yapacaklarsa yapsın da gitsinler diye bekleyen, usanık, kendi kendine âşık

çırılçıplak bir cambaz ama isterse hepimizi birer birer ayartıp üstünden geçirtebileceğinden de korktuğumuz, hep kendini düşündürten, hep kendini düşündürten kral yolumuz bizim...

Anneme gittim:
Bir kanat parçasıyla kırık bacaklı komodinin tozunu alır gibi yapıyor. Karşısında durup seyrettim onu, göz göze geldik, «Birisini mi arıyorsunuz, yavrum?» dedi. Yatağının ucuna iliştim, hüngür hüngür ağlamaya başladım, o da yanıma durdu, omuzlarıma elindeki kanatla vurdu birkaç kez, «Neyiniz var, yavrum?» dedi. Anlamsız bir acı kırışıklıklarının arasına çıkmaz bir toz gibi sinmişti. Hemşire odasından bir şarkı işitildi. İçini çekti, o da katıldı şarkıya:

Siyah Ebrûların duruben çatma
Gamzen oklarını âşıka atma
Sana gönül verdim beni ağlatma
Benim gözüm nuru gönlüm sürûru

— Söylüyorsun! Hatırlıyorsun!
— Babanın şarkısıydı, ne güzel sesi vardı rahmetlinin!
— Hatırlıyorsun babamı, öldüğünü, her şeyi hatırlıyorsun?.
— Tabii hatırlarım, neden? Sen Nesli değil misin?
— Evet, evet, anacığım benim! diye sarıldım...
Yüzü kıpırtısızlığa, henüz hiçbir duyguyu tatmamış, denememiş o çocuksuluğa kaydı, gözlerini belerterek baktı baktı.
— Afedersiniz, yavrum, bir derdiniz mi var? Neden bana öyle bakıyorsunuz? dedi.

Sabah gazetedeki ilanla sıçradım:

> «Fikret Kapadok bu dünyadan kurtuldu.
> Cenazesi ikindi namazından sonra Çengelköy'de toprağa verilecek.»

İmza yok, cami belirtilmemiş. Çengelköy'de toprağa verilecek Fikret. Neden ölmüş? Neden ölmesin! Şu ara bir de cenaze aramam eksikti!..

İlk ben girdim avluya; taban beton, fırdolayı çimento duvar, ağaçsız. Ortadaki çeşmede ayaklarını yıkayan müezzin, dizlere kadar sıyırmış pantolonu, mavna gibi takunyalar bekliyor yerde; kendisi keserle yontmuş olmalı. Bilardo yeşili takkesinin ensesinden incecik sarı saçlar pırıldıyor. Çakır gözler fıldırlı. Burun yan. Etler bembe beyaz. Haçan! Ha o! Ha bu! Vu! He! Da! diye geçiriyor içinden abdest alırken... Ardında beliren oğlan çocuğun tuttuğu havluya kurulanırken, kıvırcık beyazımsı dudaklarıyla okuyor duasını. Güneşli diri bir soğuk var. Bakmıyor çocuk benden yana; gözlerini dünyadan kaçırmayı öğretmişler ona!, saat on dört

otuz. In cin top oynuyor avluda. Musalla taşı boş. Yaklaşarak ikindide cenaze olup olmadığını soruyorum hocaya, «Yooo, yoktur, Ellahıma bin şükür bugün hiç cenazemiz yoktur!» Buralarda başka cami olup olmadığını soruyorum. Kovboy gömleğinin kollarını indirip düğmeliyor. Bastığı yere yeşilimsi sular akıtarak takunyalarından ve hafifçe topallayarak doğruluyor içeri, caminin kapısına. Girmeden önce, gözüme bakmadan, «Çook Ellahıma bin şükür, beş camii vardır buralarda!» diyor. Oralarda Fikret adlı bir cenaze olup olmadığını soruyorum son olarak, bilmiyor. Çocuk, tepesinde, babasıyla — babası olmalı bu adam — eş renkteki takkesiyle ve babasından daha çok topallayarak yollanıyor içeriye; önümden geçerken çakır gözlerini bir daldırıp çıkarıyor benimkine. Gerçekten mi topal?, yoksa müezzin'i — babasını — taklit mi ediyor? Güldürmek mi istiyor beni? Muzip bir çocuğa da hiç benzemiyor! Anlayamıyorum.

Birinci adam, acı yeşile boyalı demir kapının ortasından yürüyen dev bir yontu gibi geçiyor. Gümüş kakma, topuzlu bir bastona dayanmış; gençliğinin, yakışıklılığının görkemi uzun kara ve yıpranmış paltosunun eteklerinden sarkıyor. Burun kırmızı damarlarla örülmüş, kendinden emin, çevreye bir göz atıp bana doğru ilerliyor:

— Fikret'e mi gelmiştiniz, efendim?

— Evet, beyfendi, Fikret'e gelmiştim?

— Kendisi yok mu?

— Yok! Az önce bir hocayla konuştum, bu camide bugün cenaze yokmuş zaten!..

— Yaa! Peki neredeymiş? Nereden kalkıyormuş cenaze?

— Onu da bilmiyorlar!

— Ortada kimse de yok, kimse gelmemiş mi?

— Evet kimse yok, ama buradan kalkmayacağına göre? Zaten vakit de erken?

— ...

— ...
— Bakın kapıda bir araba durdu!
— ...
— Bu bey de ona gelmiş olmalı...

Turuncu bir Wokswagen'den inen ikinci adam, açık renk gabardin pardesülü, tertemiz görünüşlü, ufak tefek bir adam. Koşar adım yanımıza geliyor:
— Fikret'e mi geldiniz?
— Evet.
— Ben de ona geldim! Buradan mı kalkıyor?
— Hayır.
— Ya nerden kalkacak?
— Kimse bilmiyor!
— Allah Allahh! İnsan yazmaz mı gazeteye? Öteki camilere gidip bakmalı; ama vakit var daha!, kiminle teşerrüf ediyorum?, ben Zeki Çakmak. Elini bana uzatıyor önce.
— Ben Nesli.
— Ben Şevki İstanbullu.
— Aa sizi tanıyor gibiyim, gazetecisiniz, sizinle bir gün karşılaşmıştık, yirmi sekiz yıl önce, Fikret'lerin eski köşkünde. Henüz satmamışlardı köşkü. Ne aileydi!, nasıl oldu bu? Ben aşağı yukarı yirmi yıldır görmedim Fikret'i. Çocukluk arkadaşımdı, köşkün bahçesinde geçti çocukluğumuz, köklü bir ailedir, babası da seraskerdi!, efendim!.. Aaa bakınız şu gelen adam Hayriye Hanım'ın beslemesinin kocasıdır. O besleme de malın gözüydü ya neyse, Fikret'in annesinin...
— Afedersiniz, beyim, Fikret Aypakadok'un cenazesi burdan mı kalkıyor?
— Hayır, efendim, ama biz de ona geldik?
— Yaa?
— Sen beni tanımadın mı, Hayri, ben Zeki Çakmak?
— Haa!, evet, beyim, tanıdım!
— Sen şimdi koş git bakalım şurada ilerde bir iki cami da-

ha vardır, koş sor bakalım. orada mı cenaze? Oradaysa hemen gel bize haber ver.

— Hay hay, beyim.

Genç adamın yüzü sapsarı, karnı da şiş, kocaman; su toplamış! Siyah kalın demirbaş kunduralar, koyu gri yarım bir vatman palto giymiş. Vatman palto karnını kapatamadığından iliklenmiyor. O iki üç adım atar atmaz, ikinci adam anlatıyor :

— Fikret'in dayısı Kore gazilerinden Turhan Paşa'dır, onun da mezarı yukarıdadır. Fikret'i de mutlaka onun yanına, oraya aile mezarlığına gömeceklerdir; öyle yakışır. Biliyorum orayı ben!

Saatine bakıyor, kolalı gömleğinin kollarını altın nal düğmeler süslüyor, yağmurluktan görünen yaka buzlu cam gibi kıtır kıtır.

— Hayri gelsin, burada yoksa doğru yukarı çıkar mezarcıyı buluruz. Gerçi benim aklımda, Turhan Paşa'nın kabri; köşede denize nazır büyük bir parseldir aile kabirleri, taaa büyük babaları gümrük nazırı Feyzullah Paşa zamanında alınmıştı... Demek ki siz emekli oldunuz, beyfendi?

— Evet, efendim, vakti gelmişti...

Zeki Çakmak Bey bana dönecek oluyor:

— Neden ölmüş Fikret acaba?

Bana sorulmamış gibi başımı Şevki Bey'den yana çevırıp ardından görülen ahşap bir evin kafesli pencereleriyle oyalanıyorum; yirmi yıldır görüşmediği arkadaşının nasıl öldüğünü bilmesin istiyorum Zeki Çakmak Bey. Şevki Bey:

— Ölüm işte, geliyorum demiyor beyfendi.

Şevki Bey'le gözgöze geliyoruz, genç bir alay tarıyor yüzünü, ben de Zeki Bey'e çaktırmadan gülümsüyorum. Anlaşıyoruz.

— Çoktan tanır mıydınız, Fikret'i? diye bana soruyor bu kez düpedüz? Ne desem? Burnumun dibinde, yüzümü delik deşik

ederek bekliyor yanıtımı; insanın «Sana ne!» diye terslenemeyeceği kadar yakınımda yüzü.
— On on beş yıl oluyor belki de, diyorum isteksiz isteksiz.
— Hastahaneye de yatmış diye çalındıydı kulağıma, neydi hastalığı?
— Fikret mi hastahaneye yatmış? Hiç bilmiyorum son gördüğümde de çok iyiydi! Hiçbir şeyi yoktu!
— Ne kadar oldu görüşmeyeli?
— Bana mı soruyorsunuz?
— Evet, «Son görüşmemizde iyiydi,» dediniz de!..
— Hıı! Bir ay kadar oluyor, beyfendiciğim. Önce Divan'da buluştuk, içtik, daha sonra «Kulüp 13»te sabaha kadar dans ettiydik. O gece «Dans Kralı» seçildiydi hatta!..
— Dans Kralı mı!..
Şevki Bey gülümsüyor yeniden:
— Gazeteler de yazdıydı, fotoğrafları da çıkmıştı dans ederken, çok iyi anımsıyorum!..
Zeki Bey'in şaşırmasından yararlanıp, yürüyüşe geçiyorum avluda; Çeşme'nin musluğu bozulmuş, yalağı bürümüş yosunlara, İslam sosyalizmi rengi damlalar şıp şıp düşüyor; su birikintisinin duruca bir yerinde yüzümü görüyorum. Boyasız ve öfkeli.

Fikret'i görmeyeli yılı geçti. Son gördüğümde karşı kaldırımda Fransız Konsolosluğu'nun demir parmaklıklarına tutuna tutuna ilerlemeye çalışıyordu; kocaman kafası şapkasız, siyah blazer altından beyaz amerikan bezinden pijaması sallanıyor, sivri uçlu papuçları ayağında. Kaçmış gene hastaneden. Taksim «Varan»da içmeye ya da resim sergisi açılışına gitmektedir. Ben de sergiye gidiyorum. Geçsem karşı kaldırıma, girsem koluna birlikte gitsek, götürsem onu... Bir vitrine bakınarak oyalanıyorum. Caddeden geçen taşıtlar aralandıkça vitrinde düşe kalka yürüyor Fikret. Neden gidemiyorum yanına! Ortopedik takunyaların, gözlüklerin

arasından sıyrılıp, «Christian Dior Pour Homme» reklamında bir ara tamamen yere serili görülüyorum onu.
Eau Sauvage, Découvrez, Le charme discret de l'élègance.

İnce uzun, sarı tüylü bir erkek elinde Eau Sauvage şişesiyle bize bakıyor. Yan durmuş gövdeye arkasından atılmış bir beyaz havlu önüne kadar iniyor erkeğin orasını örtüyor. Havlunun iki ucunu nar çiçeği bir şerit süslüyor. Kıçının yan bombesi görülen erkeğin diri bacak adalelerinden paçasını sıyırıp, köşeden, Taksim helalarının olduğu sokağa sapıyor Fikret. Bense kendimi eczanede buluyorum; ne istediğimi deki cıgaracıdan bir de cıklet alıp atıyorum ağzıma, dudakboyası alıyorum, taşıra taşıra boyuyorum dudaklarımı adamın gösterdiği aynada. Sergiye gitmekten da cayıyorum. Aşağıya Galatasaray'a doğru kırıta kırıta yürüyorum, köşedeki cıgaracıdan bir de cıklet alıp atıyorum ağzıma, dudaklarımı açmadan çiğneyip duruyorum çikleti; herkes bana bakıyor...

Üçüncü adam Hayri, koşarak giriyor bilardo rengi demir kapıdan, karnının kuyusu dolup dolup boşalıyor soluk aldıkça :
— Buradaki camilerin hiçbirinden kalkmıyor, beyim!,,, kimse bilmiyor öyle bir cenaze bugün?..
— Demek ki doğru yukarı kabre gelecek! Peki ama hangi camiden gelecek bu adam? Hiç böyle şey görmedim valla! Hadi çıkalım? Benim araba hepimizi alır, buyrun!
Ben öne Zeki Bey'in yanına oturuyorum, Şevki Bey'le Hayri arkadalar. Ara sokaklardan, daracık toprak yollardan, duvar diplerinden, yokuşlardan vurup mezarlığın açık duran İslam rengi kapısından sapıyoruz. Ağaçların arasından — bu ağaçların her çeşidi korkunçtur, selvileri hele, hele mazıları, o kopkoyu tabut yeşili kokan ölüm ağaçları — alabildiğine dik ince bir asfalttan döne döne göğe doğru tırmanıyoruz.

Zeki Bey bu kez Hayri'yi sıkıştırıyor:
— Neden ölmüş Fikret, Hayri?
— Vallah billah ben hiçbir şey bilmiyorum, beyim!
— Allah Allah! Neden yahu hiç kimse neden öldüğünü bilmez bu adamın?
— Ben ailemle İzmit'e yerleştim, beyim... Ablası işe telefon etti, öldü diye, ben de geldim. Çok iyiliğini gördük Fikret Ağbi'min...
— Sen İzmit'ten mi geliyorsun şimdi?
— Evet, beyim.
— Kâğıt fabrikası, değil mi?
— Evet, beyim.
— Nasıl orası, memnun musun?
Bunu söylerken dikiz aynasından Hayri'yi kolluyor.
— Memnunum beyim. Allah razı olsun Fikret Ağbim yerleştirdiydi oraya bizi, demeye dilim varmıyor, Allah rahmet eylesin!
— Bakın bakın!, şurada da çok güzide bir aile yatar: İpçioğulları. Karı koca burada gömülüdür... Burası en pahalı parsellerden biridir... Kızları da Amerika'da ekonomi doktorası yaptı, şimdi bir Amerikalı mühendisle evlendi. Florida'da bir villaları var, burada da, İçerenköy'de babadan kalma köşkleri, satmıyor kız; vatan sever insanlardı!.. Tanırsınız, değil mi?
— ...
Gazı yavaşlatarak yüzümü ısrarla tarıyor:
— Tanırsınız herhalde, hatta şimdi Bodrum'da da yeni bir villa almışlar, geçenlerde gazetede çıkmıştı, karı koca, fotoğrafları?..
— Tanımıyorum efendim, hiç tanımıyorum!..
Gaza basıyor yeniden Zeki Bey, Hayri'yi dikizleyerek soruyor:
— Fikret'in ablası Huriye Hanfendi nasıl? Onunla da tam yirmi bir yıl oldu, karşılaşmadım?..

— İyidir, beyim, onlar satmadılar dairelerini, yeni apartmanda bir katları var...
— Fikret sattı mıydı yoksa?..
— O iki katını da sattıydı, beyim, öyle idare etti...
— Vah vah! Ne aileydi! Ne yüksek, ne asil bir aileydi!..
Şevki Bey:
— Bir dakika, şurada bir mezar hazırlanıyor sanırım?..

Arabayı geri geri sürüp deniz tarafına başka bir yola sapıyor Zeki Bey. «Burada olamaz, burası o kadar değerli değildir...» diye düşünüyor,,, camı açıp, başında kovboy şapkası olan ufak tefek çok esmer bir adamı çağırıyor... Adam elindeki kazmayı fırlatıp koşuyor arabaya... Fikret'in yeri deminki ana yoldan ilerdeymiş ve çoktan hazırlanmış; geri dönüp anayolu izlersek zaten mezarcının kendi evini görürmüşüz — mezarcı da kendisiymiş — cenazeyi bizde orada beklemeliymişiz, bizden önce gelen başkaları da varmış, bu kazdığı mezar buralı bir kadınınmış...

Zeki Bey arabayı eski çizgisine sokuyor yeniden, kıvrıla kıvrıla en tepelere, bütün ölüleri ayağa kaldırarak tepelerin ötesine çıkıyoruz; o arada solda geniş bir açıklıkta, çiçeklerle donanmış derin bir bahçenin dibinde mezarcının evini görüyoruz. Tek katlı, mavi badanalı, kuş kafesi gibi bir yuva: Kanlıca'dan, Kız Kulesi'ne Sarayburnu'na kadar, üzerinde, yaldızlı balıklar, kuyruklu uçurtmalar, pastırmalı börekler, kabak çekirdekleri, ilkokul öğrencileri, mis kokulu manolyalar göğü oynaşan, hüzünlü bir rakı sofrasını seriyor ayaklarımızın altına.

Bizden önce gelmiş birkaç kişi daha var. Tanımıyoruz kimseyi, bahçenin çevresine dizilmiş sandalyelere ilişiyoruz. Şevki Bey'le yan yana. Köpekler, tavuk, kaz, horoz ve civcivler bahçenin ortasında sarhoş bir kaleydoskop gibi iç içe

dolaşıyorlar. Evin önünde, uzun bir dikdörtgen masanın iki yanında iki kadın ayakta ve hızlı hızlı zeytinyağlı dolma sarıyor. Biri kısa boylu, çok esmer, bir dudağı yerde dönüp bakıyor bize, işini sürdürüyor gene; işine döndüğünde gökteki dudağını uzatıp gülümsüyor. Ötekinin genç ak tenli olanın boynundan kalın burma bir altın zincir sallanıyor, garip bir boyun hareketiyle zinciri yerinden savurup, tatlı bir sesle konuşuyor:

— Buyrun buyrun oturun, kusura bakmayın; akşama misafirlerimiz var da, şimdi bitiyor zaten... İçerde bir hanım daha var, ölünün akrabası oluyormuş, fenalaştı biraz da demin yatırdık... Üşürseniz içeri buyrun; soba yanıyor...

Küçük beyaz elleri, konuşurken hiç durmadan sarıyor zeytinyağlı dolmaları. Kadınların ikisinin de ayağında ponponlu kırmızı terlikler.

— Haa!, Keriman hanım mı yoksa?.. diyerek eve dalıyor Zeki Bey.

Hayri, eski bir Amerikan-Yardımı-Süt-Tozu tenekesinden fışkırmış fesleğenin önünde hazırolda bekliyor. Kimse otur demiyor ona. İri bir köpek — çoban-sokak karışımı olabilir — sırayla kokluyor herbirimizi. Şevki Bey bastonuna dayanmış, yorgunca gözlüyor çevreyi. Bir taksi duruyor, Sefa Hoca iniyor içinden; kimsenin yüzüne bakmadan — arabadayken gözetlemiş midir bizi — eliyle sağ memesini bastırıp Zehra Hala'nın o selamlarından veriyor herbirimize tek tek... Yanımdaki boş sandalyeye oturuyor sepsessiz, başını sağa doğru eğik tutuyor sürekli, sanki o yandan konuşan birini iyice işitmek istermişçesine; gövdesinin kıvrımları, havı dövülmüş kül rengi paltosundan dışarı vurmuş, her vakitki gibi gizli kibrin hüznüyle sözcükleri kese kese söylüyor:

— Bilemedim, Şişli'den kaldırılacakmış meğerse cenaze,

buraya gelmek, vazifemizi burada ifa etmek, sizlerle karşılaşmak nasipmiş!

Elimin tersi bir kibarlıkla yanıt vermeden bir cıgara uzatıyorum kendilerine; sağa sola başını sallayıp istemediğini belirtiyor, yaşı altmışı geçmiştir ama saçlarının hâlâ kapkara olduğuna bakıp erkekliğinin de sürüp sürmediğini keşfetmeye çalışıyorum. Uzun yıllar önce nerdeyse gençliğimizde Nil Lokantası'nda hep birlikte içerken — benim kuşağım henüz yeni başlamışken yazmaya — öteden genç bir şairin birdenbire buna, «Sefa Hoca, Sefa Hoca, ben sana gıcığım ağbi!» diye seslenmesini anımsıyorum. Sefa Hoca bize bakıp orta yere, «Ne kusurum olmuş?» diye sormuştu ağlamaklı bir sesle; çocuğun genç ve çok içkili olduğunu söylemiştik biz de... Kendi dünyasında, güzel şiirleri olan, bizlere — genç olmamıza karşın — çok saygılı davranan yumuşak biriydi. Ama giderek ona yakınlık duygumu yitirmiş — sanki bize saygılı davranması bizi de ona istemesek bile saygılı olmaya zorluyordu — onun eskimiş hüznünden kopmuş, biraz da «gıcık» olmuştum adama. O ise hâlâ eskisi gibi sevildiğini, sayıldığını sanarak gelip oturmuştu yanıma. (İnsanlar sevildiklerinden emin olduklarından nasıl da memnun, kendine güvenir salaklar durumuna gelirler...) İkiyüzlülük etmemem, artık sevilmediğini, dostu olmadığımı belirtmem gerekiyordu. Paltosunun içindeki kibre, sessizce bekleyişindeki küstahlığa bir daha göz attım; ağzımı kulağına yaklaştırıp fısıltıyla, biraz da kösnü katarak sesime, yani cinsellikle dolu bir âyet okur gibi yapsam da, şey mi desem, diye düşündüm, şey mi: Siz hocam biliyor musunuz, benim Zehra Halam'ın «hakikat ehlinin 'zühd'üne eriştiğini sanan, yani mal-mülk, mevki, şöhret kaygusundan, methedildiğinde sevinmek, zem edildiğinde üzülmek gibi nefsin hoşlandığı izafî itibarlardan, ahret endişesinden, manevi mertebe ve makam arzularından kurtulduğunu sanan bir cahil,» şiir makamına göz dikmiş bir münkirsiniz Sayın Hocam! Ama diye-

medim,,, (zaten bir insanın ne diye «meth edildiğinde sevinmemesi, zem edildiğinde üzülmemesi» gerektiği üzerinde de ikircikliydim. Hâlâ da öyleyim. Bunlar her insanın kendi kendine uygulaması gereken mutluluk yollarıysa, ne kadar zor ve ağırdır, gerçeğin dışına doğru sürükleyicidir, kendimden bilirim; bir tekini «methedildiğinde sevinmemeyi» öğretmişimdir de kendime, bilirim ne yorucu, ikiyüzlü bir karşılaşmasıdır kendisiyle, doğayla, kosmosla ve felekle insanın, tek başına...) Onu diyemedim, ama onun yerine, yüzüme halacığımın bir «ihlas»ını kondurarak, yani halamın, «her şeyi Allah'ın rızasını ve sevgisini kazanabilmek için yaparlar!» dediği insanların yüzüyle iyice eğildim, Şevki Bey'e duyurmadan (nerdeyse değdirerek dudaklarımı içinden paltosuyla bir renk kılların uğradığı kulağına ve sanki gözü kulağıyla yer değiştirmiş gibi dikerek gözlerimi oraya) «Ben sana gıcığım, kabak muallim!» diye seslendim, işittiğine inanamadı, sürçtü yüzü. Başının eğikliğini hiç bozmadan ve o da Şevki Bey'in duyamayacağı bir yükseltide, «Ne günah eyledim?» diye ahretle apışarası bir ses çıkardı. Ben gene, «ihlas» ile, «yüz yüzeyken, yazdıklarıma hayran olduğunuzu belirtmiştiniz, ama gazete röportajlarında benden başka herkesin adını anıyorsunuz; üstelik küs olduğumuz o iki yazarla özellikle ve bizzat siz röportaj yapıp aleyhime konuşturuyorsunuz onları! Merak ettim düşmanlarıma yaranarak mı 'tevhid'e erişeceksiniz?..» dedim, (ve hayretle anladım ki adamı sevmememin nedeni, benim sanatıma karşı aldığı tavırdı! Ve ben, aslında «methedildiğinde sevinmek» zayıflığını bile aşmış değildim!..) «Bağışlayın beni!» diye yakardı içinde arta kalmış son fısıltıyla. «Bağışlamak ne haddime benim muallim! Sen seyri süluka ait on menzili ve yüz makamı yeniden geç hele de Allah seni bağışlasın?..» deyince kafasının eğimini düzeltti, gökyüzüne doğru bir göz atarak, «Azmim odur!» dedi; hiç öfkelenmeden ve sadece Allah âşıklarının erişebildiği «sürur »ile ilk kez doğrudan in-

san gibi yüzüme baktı. Anlaşılan «tevhid'i iyice kafasına takmıştı; ben de kendisini bağışladığını belli ederek: «Onları sen katletmedin, lâkin Allah katletti ve attığın vakitte sen atmadın lâkin Allah attı!» diye Şevki Bey'e çaktırmadan kikirdedim. Böylece barışarak beklemeye koyulduk gene Fikret'i. Bundan sonraki gazete soruşturmalarında bakalım ne numara çevirecek diye düşünüyordum Fikret'i beklerken...

Zeki Bey manşetlerini pardesünün dışına çekeleyerek, mezarcının evinden dışarı çıkıyor saygıyla yollar göstererek yanındaki hanıma; yanındaki hanım, bej rengi türban, bej rengi vizon yakalı deve tüyü mantolu, bejli kahverengili Christian Dior iskarpinli, uzun boylu, açık renk gözlü geçkince bir saraylı. Karşımıza düşen iskemlelerdeki adamların bitişiğine oturuyorlar. Zeki Bey yanındaki bir beyi esir alıp sorularını yöneltmeye başlıyor. Adam hem yanıtlıyor, hem dik dik bakıyor Zeki Bey'e. Yanımızda yöremizde ipsiz sapsız dolaşan kar beyazı, boylu boslu bir kaz sarı burgulu ga gasıyla bir şimşek tanrıçası gibi saldırıyor Zeki Bey'in tam karşısından bastıran buzlu güneş ışınlarıyla şıkırdayan kol düğmelerine. Zeki Bey bi-hışım sıçrayıp kovalıyor kazı, kaçar gibi yapıp az ötesinde dikiliyor gene Zeki Bey'in kaz, ayaklarını at gibi yere sürterek topraklar savuruyor havaya, herbirimizi süzüp büyük gürültüler koparıyor, gözü dönüp dolaşıp Zeki Bey'in altın düğmelerinde kalıyor. Patırdıya tüm hayvanlar üşüşüp söyleniyorlar. Zeki Bey durmadan yerinden kalkarak üstlerine yürüyecek gibi yaparak öteliyor hayvanları ve yanındaki adamcağızla kaldığı yerden sürdürüyor konuşmasını. Ama adama yüzünü döner dönmez hayvanat gakguklayarak birkaç adım yaklaşıyor Zeki Bey'e; Şimşekler Tanrıçası sadece ilk gerilediği yerde dikili kalıyor ne ilerliyor, ne de geriliyor. Şevki Bey'le gülüşüyoruz; Sefa Hoca başı eski eğikliğinde, gözlerini yere dikmekte

inad ederek, olanları görmemiş, işitmemiş oluyor...

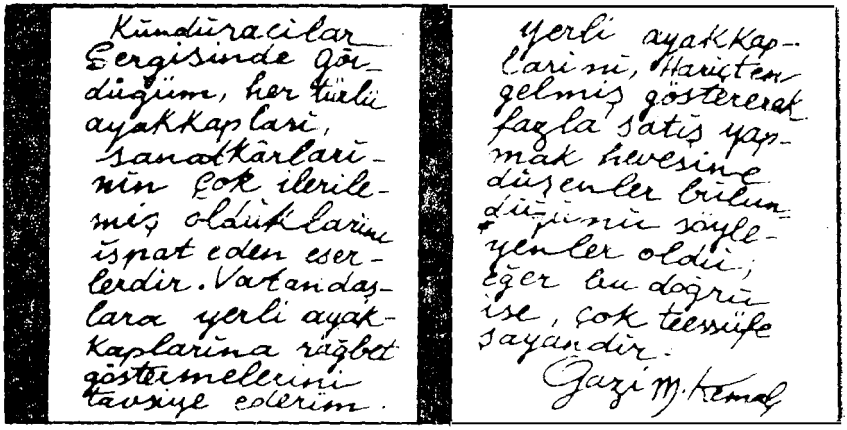
Daha sonraları, Sefa Hoca'nın altmışlarına geldiği bir sırada hastalandığını; kumrular gibi öpüşe koklaşa yaşlandıklarını sandığımız karıcığıyla birlikte imrenilecek dillere destan aşkî ve efsanevi evliliklerinin sürüp gittiğini sandığımız o cennetlik şairin, günün birinde, belki de tam «tevhid»e ererken, «Yapacağım işte!, yapacağım hem de on beşinde kızlarla yapacağım!» diye sırtında dağ gibi duran kütüphanesinin önünde önce kendini yere çalıp ter ter tepindiğini: tepinerek yerdeki partallaşmış kilimden koca koca parçalar koparark havalara attığını, ardından, kuşağının arasından şakkadak çıkardığı gümüş bir divitle kadını orasından yaraladığını ve evden kaçıp Lefter'in Meyhanesi'ne sığındığını, orada zorun bastırılıp hastahaneye kapatıldığını işittiğimizde, hepimiz üzülmüş gibi yapıp katıla katıla güleceğiz. Necdet'se, «Ben o herife zaten başından beri gıcıktım!» diyecek...

Ve vaki oldu ki, ertesi güz, bütün güvercinler gitmişlerdir. Yaralılarını, cesetlerini taşıyıp götürmüşlerdir; kâinat, dünya evren olan feleğe saçılmışlardır; mescit ve surlara, ölen masum insanların ruhuyla saçılıp, Moğal'ca Kügercin olarak cennette mutluluğa, tanrı ile ermiş arasında Nuh'un tufanda uçurduğu zeytin dalıyla Hira dağına; çeteyi en gençleri, bizim apartıman boşluğunda doğanlar çekerek bir dağ başına kadar, orada yolları ayrılarak yedi kola; oraya kadar tahtalı'lar, dodo'lar, cüce'ler, evcil'ler, trompetci'ler, gazzi'ler, bütün kavimler birbirine karışmışlardır. Rab onları görmüştür, hoşnut olmuştur ve yedi koldan biri kar gününe inmiştir, ikinci kol güneş gününe, üçüncü yıldız, dördüncüsü ay gününe, beşinci sıcak denizlere, altıncı kol gök'e... Yok olmasıyla onların aydınlıktan, yok olduydu annem de aydınlıktan... Aradık her kuytuda çağırarak adını: Nuriye, Adil, Rakibe, Cabir, Gamze, Hezekiel, İşaya, Anne... Her bir köşelere baktık, şarkılarla:

Sine-i suzanıma ahım yeter,
you belong to me,
akşam oldu gene de bastı kareler

her yanda her yanda arandık; ufalıp göze çarpmaz olacağı-

mı akıl ettik, mutlak buralarda bir yerlerdedir dedik, sesini yitirdiğinden ses veremiyordur, bir nokta kadardır belki de şimdi; (gene de ellerini kollarını yitirdiğini hiçbirimiz anımsamadık) yatak örtülerinin altına, cep kıraklarına, komodinin sürmelerine, aynaya iliştirdiği «aile ve bütçe felsefesi» nin arkasına

Kündüracılar Sergisinde gördüğüm, her türlü ayakkapları, sanatkârlarının çok ilerilemiş olduklarını ispat eden eserlerdir. Vatandaşlara yerli ayakkaplarına rağbet göstermelerini tavsiye ederim.

Yerli ayakkaplarımı, Hariçten gelmiş göstererek fazla satış yapmak hevesine düşenler bulunduğunu söyleyenler oldu; Eğer bu doğru ise, çok teessüfe şayandır.

Gazi M. Kemal

halının suyuna, yüzük-bilezik-küpe boşluğuna — pantantifini satmıştı — duvar çivilerinin diplerine takılmış gençlik giysilerinin dikiş aralarına, yatağının başucunda ömrübillah asılı duran şimdi de benim yatağımın başucunda bekleyen celî yazısıyla «Allah Tövbe Edenlerin Bütün Günahlarını Affeder» tablosunun arka yüzüne, kuş yemlerine, camın pervazına ortasından sıkışmış kalmış kara bir teleğin estisine, rugan çantasından hiç ayırmadığı babamla başbaşa çekilmiş gülmekte oldukları fotoğrafın rengine, (Kim Novak saçlar yanağa dümdüz akmış, Marlene Dietrich kaşlardan sağdaki kalkık, açık renk ipek giysinin gerdanı boş gene, Liz gözlerde korkudan ürkmüş korku oynamakta; babamınsa sarı saçları anneminkine değmiş, papyonlu, bacak bacak üstüne, açıktaki eliyle bir bastonu tutmakla tutmamak arası, biraz da par-

mak uçlarıyla itiyor bastonunu, yüzü rüyasız, yasemin kokulu kaşları çok; doğa üstü iki başlı ve bedenli bir yaratık gibiler hiç birbirleriyle birleşmemişler birleşemeyecekler, gene de başları üzerinde birbirine sokularak dolaşan asma yaprakları geziniyor, dişilik ve erlik yaprakları, üzümsüz yapraklar örtüyor ikisini de, ha var ha yok bir leke gibiler öyle silik öyle soluk birazdan uçup gidecek kâğıt bomboş kalacak elinizde bir silinti orta yerde belki; gülümsemiyorlar, ağlıyorlar sanırım, fotoğraf çektirmemişler aslında) gene de arıyoruz: sevdiği yemekleri, gittiği sinemaları; Şehzadebaşı'ndaki Felek'i, İstiklal Caddesi'ndeki Elhamra'yı, Oriento'yu «Hayalin Sonu» filminin, «Adieu mein kleiner gardoffizier, Adieu!» şarkısını söyleyerek arıyoruz, ilk sazlı sözlü, şarkılı yerli filmimize birlikte gittikti dediklerinden babamla, İstanbul Sokakları'nda arıyoruz, Jönpremiyer Rehmi Bey, Seniha Berksoy, Talat Artemel, Hazım Körmükçü ile birlikte; Maksim'i, Hamiyet'i, Majik'i yeniden dönüp boşluğa — aydınlık — bilge güvercin Adil Ağa büyük babamın ördüğü kocaman yeşil türbe kapıcı bozamamış yeniden örülmüş her gün belki de içinde avuç kadar kalmış gözbebeklerinden tanıdım: aaaaaaaaa; bakın bakın kim gelmiş!, gugugu guguuu gugugu gugugugguuuuuu!, mama mı istermiş gugucum benim!..

Mezarcının karısının...(akpak tenli, on sekizlerinde olan karısıdır mutlaka, kocası ufak-tefek ölü gömense de girdiğinde geceleri kadıncığın koynuna sarılır ona dünyalar güzeli karım benim diye: Şu dünyada ölmeden önce senden başkasına bakarsa bu iki gözlerim şaşı olsun, dönerse senden başkasına dillerim, dilim tutulsun, sararsa senden başkayı iki kollarım çolak olayım, sanki onları duyacak biri varmış gibi kösnünün mırıltısıyla maşatlığın karanlık okyanusunda servilerin ağır yeşil uğultusundan başka, böylece benden mutlu eder kadınla sevişirken konuşaraktan, Sadrettin açmaz ağzını pek fısıldamaz, zaten sevişmezken de yan yana getiremez pek sözcükleri, balayımızda biraz, daha sonra çocuklar duyar, annen duyar diye, bense demişimdir duyu organları şu kadardır bak, bir tatma, iki dokunma, üç koklama,,, düşkünümdür ben de söze, sen nasıl düşkünsen sen, elektriği açık bırak göreyim seni diye, ne yapayım der o heyecan sırasında bulamıyorum diyecek söz sana zaten demiştim ya âşık olduğumu sana ne gerek var aynı şeyi yinelemeye, ben derim aynı şeyi söyleme, üstelik okumuş adamsın, çöpçüler bile karılarına kim bilir ne güzel sözler bulurlar söyleyecek çöplükten, mezarcılar ölüden, bari diyeceğin

sözleri bir levhaya yazayım, her gece asayım duvara, «Allah Tövbe Edenlerin Bütün Günahlarını Affeder»le birlikte... Küser, sen de çöpçüyle evlenseydin öyleyse der, küsmesiyle de yarım kalır bizim iş gene, ağzındaki o esmer kuşu kaptırmak istemezcesine başlar horlamaya gırtlağının kuyusundan korkarak...) Mezarcının karısının çok esmer, dudakları yerde-gökte, yaşı belli olmayan görümcesi — görümcesidir besbelli — kolunun içiyle alnına düşen saçları iter gibi yapıyor sık sık, oysa beyaz bir tülbentle sımsıkı bağlı başı, saç-maç yok alna düşen ve bu dört dolma sararken gelin avucuna serdiği yaprağa işveyle bakıp, kıllı sevişken erkeğiyle geçireceği geceyi düşünüyor ve ancak iki dolma sarabiliyor; üç dolmada bir de Fikret'i bekleyenlere bir göz atıp, çocuk yaşta sevişmeyi iyice öğrenen kızlara özgü o maytaplı fıkırtıyla gerdan büküp savuruyor zinciri bir tuhaf ki o sırada da görümce masanın altına toplaşmış yavru kedileri civcivleri ve hırsız serçeleri itekliyor.

Gelin görümcenin arkasından seyrekleşen koyuluktan sarkan karşı kent, külrengi bir sürü gibi otluyor. Kondor sürünün başında, Tanrı'nın elleriyle taşlaştırdığı bir çoban-şato sanki, belki de Tanrı'nın taştan ta kendisi, yıkılmaz; gök küf rengi dumanlar salıyor ama mosmor deniz! Gemiler, uysal yıldızlar gibi kayıyor suda, bu yükseklikten Akıntı Burnu uçurumdan bir aslan; karşıdan karşıya buzlu güneşle hâlâ gepgergin ve yatalak köprü titremekte, Kral yolum benim geçecek buradan; Yahudilerin Fütuhat yolu, «Türklerin Kral Yolu'na ekleyecekleri» diye geçen bir kehanette (eski bir betikte), oysa varken eski yollar: Şirket-i Hayriye ile geçmek, Araba vapuru ile, laz takaları ile geçmek karşıya; Hitit'lerin açtığı yollar'dan tıkır da tıkır varken Kral Yolu'nu Pers Kralı Darius gibi — nasıl da konmuştur Krezüs'ün hazinelerine neredeyse şimdi o pırlant, inci ve gökyakutlar — Kral Yolu:

Sardis (Salihli),
Apemia (Dinar),
Pessinus (Sivrihisar),
Gordion (Sazılar),
Ancyra (Ankara),
Tavion (Nefesköy),
Gaziura (Turhal),
Comana (Gümenek),
Sebastea (Sıvas),
Melitene (Malatya),
Amida ve Sus'tur.

İskender sahil boyunca yol bulamadığından kendi askerlerine kendi yolunu yaptıra yaptıra ilerlemiştir fütuhatına İ.Ö. 333'de Dinar'dan kuzeye Kral Yolu'nu izleyerek Ankara'ya sonra dönerek güneye Gülek Boğazı'na gelmiştir (o boğazda kayalara kazılıdır yazıt.) Orayı geçip ulaşmıştır Tarsus'a, biricik erkeğimdir benim, huyu huyuma denk, yolu yoluma uygun, sefere çıkmadan önce bütün malını ve mülkünü dağıtan ve geriye ne kaldığını soranlara «UMUT!» diye yüksekten bakan, gecelerimin, ışığı kapayınca Sadrettin'in yerine hep, başını sola doğru eğik tutması ve hep konuşması kulağıma, «Seni seven bir Tanrı'nın oğludur!» diye, Darius'un kızıyla evlenen ve orada kalan «Âşığının bir Tanrı oğlu olduğunu biliyorsun, değil mi, sevgilim?» diye sık sık koynuna çekmeye başlayınca, Sadrettin'in çileden çıktığı taa Hind'e kadar fetih, ölünce kurtulurum sandığı mezarı İskenderiye'de olsa da, Tarsus, Aziz Paul'ün doğum yeri olan, o Paul değil mi, Konya'nın berisinde Lystra'da taşlanarak öldürülen, İskender'se kördüğüm... Eskişehir'de İskender, cut the intricate Gordian knot with a bold blow of his sword when confronted with the tradition that he who untied it would rule all Asia ve bana da... Toroslara kadar doksan santim kalınlığına çıkarmıştır yolları, (neyimize yetmezdi) Bizans o aynı yolları kullanmış ama, merkez yol,

İzmit (Nikomedia) daha sonra da İstanbul (Constantinobloodypolis) olmuştur işte burası bu mezarlık bu kent, bu ev, bu gök, bu cam, bu yurt Kondor'un ayakları altına serilen, Bizans'ın güney yolu ise Üsküdar'dan başlar Konya'ya ulaşır ki Osmanlılar'da artık bu yol «Haç Yolu» adını almıştır diye yazmaktadır o betik. Boğaz Köprüsü ise «Freeman Fox and Partners» firmasına bizzat Türk'lerin ödemeleriyle yaptırılmıştır. Ne kadar isterdik taşımayı cenazelerimizi Kabataş - Üsküdar araba vapurlarıyla Avrupa'dan Küçük Asya'ya! Zaten bir kez kapağı attın mı Asya'ya, buldun mu Konya'yı, Alanya ve Silifke! İran ve Türkistan, Bağdat-İzmir-Foça, Tebriz-Erzurum, Theodosiopolis?.. Selçuklular'da ise Kervansaraylarda konaklardı cenazelerimiz, «ribat» demektir kervansaray: zaviye, tekke, hankâh da denir; Maveraünnehir'de on bin kadardı bir zamanlar ribat! Bağdat'sa matematik problemlerin kil tabletlere hakkedilmiş olarak bulunduğu yer. Orada Tell Harmall'da 1700 yıl önce Öklit'ten okullarda öğretilirdi oğlan çocuklara bir dik üçgenin hipotenüsü (— kızların kafası rahat bırakılırmış o zamanlar: akşama sevişecekleri kocalarını zevkten delirtmek üzere geçermiş gündüzleri ne güzel, daha çok ağda yapmak, abdest almak, taranmak ve oğunmakla çılgıncasına çiçek-kokulu binlerce yağla —) ki, bütün bu öğrenimi gördükten sonra Fikret, doktor, ressam, şair ve hikâyeci olarak ölmüştür. Birazdan bir çocuk seslenecek, «Geliyoor!» diye cenaze.

Bahçenin yola akan köşesinden, mazıların arasından fırladı çocuk. Yedi sekizlerinde kara derili, iğne kıvırcığı saçları iri bir karpuz büyüklüğündeki başını ot gibi bürümüş, sıska bacaklarında kısa beyaz bir pantolon; derisi soğuktan pul pul sarı kuru balık sırtları gibi parlıyor, kalın örülmüş kırmızı bir kazak üzerinde, beyaz bez lastik ayakkabılar, «Geliyooor! Geliyoor!» diye sıçrarken havada ışığa değerek bir yanıp bir sönen (Yoksa mezarcının karısı o esmer kadın

mıydı benim görümce dediğim.)

Motor sesiyle biz de karşıcı çıktık Fikret'e, aşağıdan ağaçların arasından, patlamalar ve tıslamalarla çıkıyordu solmuş İslam rengi uzun... Ardında yeşil bir minübüsle. Zeki Bey yanımda bitti o sıra, «Neslihan Hanım, sizin beyinizin adı Sadrettin mi?» dedi. «AAA! Eee pes valla, beyfendi? Sizin bilmeyeceğiniz yok, anlaşıldı!» dedim. Mutlu bir yengiyle gülümsedi: «Sizi gördüğümdenberi düşünüyordum, kafama takıldı bir kere!.. Turhan Sonul diye çok yakın bir arkadaşı var beyinizin; onun yazıhanesinde tanışmıştık bir kez, sizden söz ettiydi, işte şimdi çıkardım sizi! Ohh!» dedi. «Mravo!, kutlarım!» dedim ben de böbürle...

Cenaze arabasıyla minibüs biraz ilerde durdular. Ardından kırmızı bir Opel'den Fikret'in eniştesi ve ablası indiler. Zeki Bey Opel'e doğru seyirtti, mezarlıkçı önümüzden geçerek Fikret'in mezarına doğru koştu; boynuna iple bağladığı şapkası rüzgârla dolmuş, Meksikalı bir köylü gibi ardından kovalar olmuştu onu. Minibüsün kapısı açıldı, Eray, Mustafa, Egemen, Safder, Aktedron Orhan, Çıra Osman, Prof. Mina, Optalidon Nuri, Gürdaz Hoca ve bizim Faruk indiler. Nerede durup ne yapacaklarını bilemeden bize bakıp güldüler. Hepsi titriyordu. Cenaze arabasından inen şoförle cenaze taşıyıcısı iri yarı bir genç adam Fikret'i arkadan çıkarmaya uğraştılar. Taşıyıcı bir yandan iş görüyor, bir yandan da kafasını sola atıp kırtlatarak, dudaklarını göğe uzatıp «Muu!» diye bir ses çıkarıyordu. Şoför, «Yardım edin, iki kişi daha gelsin,» diye bağırdı. Minibüs'ün şoförüyle Hayri atıldı ileri. Şoför yerinden kımıldamadan bakınan ve bekleyen topluluğu ters ters süzdü, sonra yeniden tabutun koluna asıldı. Hep birlikte peşine düştük Fikret'in.

En sonunda Fikret'in ablasına baş sağlığı dileme fırsatı ba-

na geldi. «Aah! Neslihan siz misiniz? Sizden çok söz etti bana, bilseniz ne kadar mutlu, ne kadar mutlu oldu öldüğüne!, adeta gülüyordu. Ölmek istiyorum abla ama ölemiyorum, ne yapsam acaba, diyordu günlerdir... Bu kadar hasta baktım, ölüm gördüm de, kendim ölmeyi bilemiyorum diye tutturmuştu, insan yaşamayı red ederse ölür, ama ben ölmüyorum demişti... Odasından koridora kadar çıktım dün; cıgara içmeye, o sıra işte «Tık» diye gitmiş!.. «Tıpkı Fikret'i andıran kocaman gözlerinden yaşlar boşandı... Ne diyeceğimi bilemeden elini sıktım, sözüm ona kendisine bir kardeşi de ben olduğumu, Fikret'i sevdiğimi, üzülmemesi gerektiğini belirtiyordum. Zehra Halam'ın bu durumlarda neler söylediğini bulmaya çalıştım, «Allah hepimize kolay can vermeler nasip etsin!» dedim ve benim annemin de hasta olduğunu ekleyerek «Üzülmeyin, üzülmeyin!» diye ağlamaya başladım. «Çok severdim de kendisini!..» dedim. Saçmalamaya başladığımı fark ederek, ağlamasını hiç durmadan sürdüren kadına, «Onu herkes çok severdi zaten baksanıza kalabalığa!..» diye önümüz sıra yürüyen on on beş kişiyi gösterdim. «Onunla çok gezerdik, eğlenirdik, bir seferinde pantolonunun ağı sökülmüştü de, dikmiştim, hani şu siyah pantolonunun, zaten bir tek o pantolonu vardı, bilirsiniz; Benli Belkıs' la randevusu vardı da, baba-kız gibiydik...» diye ekledim, sonra o günü, Fikret'in karşımda eski bir patiska donla oturuşunu, bekleyişini, beklerken kara fermuarlı çantasından çıkardığı bir kâğıda benim resmimi çizişini anımsayıp biraz yüksek sesle güldüm. Ağlamasını kesmeden yüzüme baktı, gözyaşlarımı görünce bu kez o bana sımsıkı sarılarak gülmeye başladı. Bastonuna dayanarak en arkada yürüyen Şevki Bey durup bizi seyretti; yolun sonuna dayanan Fikret ardındakileri de durdurunca Şevki Bey'le gene yan yana geldik. Gülerek, «Burası bir uçtan bir uca Boğaz'a nazır, gerçekten değerli bir arsa!» dedi. Yeni açılmış kabire doğru çevrildi başı Fikret'in. Bizler çevresindeki mezar taşlarının,

ağaçların arasına birer ikişer dağıldık. Gürdağ Hoca'yla ben kalın gövdeli ulu bir incir ağacının ardına düşmüştük; buna çok sevindim, ağacın servi olmaması. Gürdağ Hoca'nın yağmurluğunun cebinden çıkardığı yassı bir şişe yüksek ağaçların arasına sızan ışıkta kızardı, ikimiz de birer yudum aldık, şişeyi sımsıkı kapayıp cebine yerleştirdi, incecik hüzünlü yüzünde elmas küpeler gibi parıldayan gözleri buğulanıverdi... Hoca'nın hızlı hızlı okuduğu duayı işitmeye başladık birden, «Yüzüne bakmak isteyen var mı sevaptır?» diye bağırdı şoför; Hayri, Zeki Bey, ablası bir de saraylı akrabası ilerleyip baktılar. Küreklerle taş toprak yağdırmaya başladıklarında yeniden kızılımsı pırıltılar saçan şişeye sarıldık, tabuta çarpan çamurlu toprak parçalarının sesleri geldi tak-tuk tak-tuk, saraylı hanımın beyaz ipek bir mendilin içine toplanan hıçkırtısı Fikret'i hemen çürütmeye başlayan neme karıştı. Fikret'in ablası, «Kurtulduğuna seviniyordu, Esma Abla'cığım, gördün ya mezarda bile ne güzel gülüyor?..» diye ağladı. Faruk yanıma geldi; (Sadrettin gelmedi mi?» «Gelmedi!, o böyle yerleri sevmez bilirsin.» Zeki Bey yerlere bakarak mezarın çevresinde dört dönmeye başladı, bir eliyle kolalı gömleğinin manşetini tutuyordu. Gözlerimle Şevki Bey'i buldum, aynı anda gülüşüp başımızı salladık birbirimize. Hoca okuyordu. İyice örttüler Fikret'i, karnının üzerinde kabarık kalan yığını kazma küreklerle döve döve düzlediler, kalan kabartının üzerine Hayri'yle pehlivan yapılı tabut taşıyıcı çıkıp tepindiler. Tabut taşıyıcı bir yandan tepiniyor, bir yandan boynunu kırtlatarak, dudaklarını büzüp «Muu!» diyordu. Ağaçlarda gürleyen bir rüzgâr karanfilli servi kokusuyla genizlerimizi yaktı; herkes öksürdü, herkes yakasını kaldırdı, büzüldü! Gürdağ Hoca yeniden açtı şişeyi titreyen parmaklarıyla. Hoca'nın verdiği sese «Amin!» diye yanıtlar gelmeye başladı, biz de ellerimizi göğe doğru kaldırdık; Zeki Bey'in sağ kolundan içi, eti göründü. Enişte, arabasından taşıdığı beyaz zambaklarla kırmızı

karanfillerle süslü büyük bir buket-çelengi Fikret'in üzerine attı. Minibüsün şoförü, «Şişli'ye kadar gitmek isteyenler binsin!» dedi.

Sefa Hoca'yla birbirimizle dargın olmadığımızı kanıtlamak için yana yana oturduk; ama hiç konuşmadık, herkes kendi acısıyla başbaşa kalmak istiyor gibi yaptı. Tabut taşıyıcı çocuğun boynunun kırtlamasıyla «Muu!» sesini düşündüm. Fikret'le olsaydık ne kadar gülerdik şu tabut taşıyıcıya,,, mezarcının evinin önünden geçerken o güzel bahçeyi bomboş gördüm; kadınlar dolmayı sarmış, masayı sandalyeleri toplamışlar, hayvanat yok olmuş, esmer kadın yeri süpürüyor, böyle eğilmişken eğrilmiş bir tahtaboşu anımsatıyor gövdesi; kara çocuk coca-cola şişesini dikmiş başına, beyaz kadın da ortalarda görünmüyor, Zeki Bey mezarcının bahçesine koşarak giriyor, esmer kadına gömleğinin kol ağzını gösteriyor, birlikte eğilip süprüntüleri aramaya koyuluyorlar...

İşte anayoldayız: Vızır vızır akan otomobillerin arasında, ölümü bekler gibi donuk yüzlerle otobüs duraklarında bekleyen kuyrukların, tarçın renkli akşamın içinde itilip kakılan yarı hasta, yaşlı insanların... İsyan etmeyi akıllarına getirmeyen insanların, bizim razı olunmuş bir akşamüstü daha; hastanelerde akşam yemeği verilmek üzeredir bu saatte, yağsız pirinç çorbası, kimi vakit kaskatı buz gibi kemikli bir et parçası, yoğurt (annem kendi kendine yiyemiyor artık, biri yedirmezse aç kalır) taştan bir güneşin ortalığa durmadan zehirini boşalttığı bu güzel kentte neden ölmek istemişti Fikret? Birlikteyken hiç ölmek istediğini söylememişti? O kadar gülerdik ki?.. O kadar çocuklaşır, arsızlaşırdık ki? Şimdi ben kiminle eğleneceğim öyle? Kime şımaracağım? «Belime kramp girdi ahh!» dememle birlikte kim uzatacak beni meyhanenin masasına da asılacak bacağıma, «Hoop!» diye bir çırpışta doğrultacak beni kalkıp dansede-

ceğim akşamına Kulüp 13'te. Kiminle?.. Kimsecikler de yoktu cenazede: Celil'ler, İkbal, Turan, Necdet, Atıf?.. Faruk'tan başka kimse yoktu; Gülgül gelemezdi zaten; o gece bir tek oydu ölen çünkü Celil'lerde.

O gece öyle mutfakta Gülgül'ün şak diye yığılıp kalması, Asiye'nin göz diktiği kahve fincanlarının, bağa kaşıkların sanki eşyaya has bir depremle garip çıtırtılar çıkararak çatlayıp un-ufak olması, bir parça kızılı hâlâ tırnaklarının dibinde duran halının, gözümüzün önünde bin yıllık bir maymun gibi çirkinleşip buruşması (tıpkı yıllar önce gördüğüm bir filmdeki gibi: gördüğüm ilk filmdi! — ya da Dorothy Lamour'un muydu Bob Hope'la bir adada çevirdiği! Yok sanırım ilk gördüğüm film adını anımsayamadığım, «Dikkat, dikkat! Ben Robert Jackson, kömürde dinamit var!» telsizle bir vapurdan...) buruşup kalması, Yıldız'ın gözlerini kaykıtıp uzanıp kalması yere — gözleri ampulde miydi? — Turhan'ın kanapeden kalkması sonunda; Yıldız'ın başına üşüşmemiz! Atatürk'ü taşıyan çerçevenin yere düşüp tuzla buz olması; Azade'nin Melih'in bacak arasına dayaması burnunu; Faruk'la Emin'in yere çömelmeleri ve kollarını sımsıkı başlarına örtmeleri; Necdet'in yanıma gelip, «Sevgilim benim,» diye sarması beni; benim de «Sevgilim!,» diye sımsıkı sarılınam ona; ardından, «Zaten senin kollarında ölmek isterdim!» demem; herkesin şaşarak bana bakması; Faruk'un ellerini başından indirmesi; Necdet'in, «Ulan ölür-

ken bile işi alaya vuruyorsun!» diye daha çok sarılması; boşta kalan İkbal'e uzanıp elini tutmam; «Korkma!» diyerek aslanlık taslayarak titremem; «Ama bu sesleri anlayamıyorum nereden çıkıyor?» diye havaya bakması onun, benim Asiye'yle göz göze gelmem; kadınla erkek arası boğuk bir sesin ana-avrat tümümüze sövmesi, «Dönekler! Dönekler!» diye gırtlağını paralarcasına; Fikret'in durmaya yukarı yukarı uçan bir şeyler çizmesi... Dışarıda ise çıt bile çıkmaması, saatli bombanın gerçek bir saatin sarkacı gibi «çika çak - çika çak!» diye seslerini giderek çoğaltarak göndermeye başlaması salona, artık onu almaktan caymaları, kapıcının gelmesi, «Bir şey değilmiş; çocukların oyunuymuş, selbessiniz!» demesi, tekirin saatin «çik-çak»larına göre bir salona bir mutfağa koşuşması; orada Gülgül'ün koca gövdesini yere sermiş can çekişiyor olması ve biraz sonra ruhunu teslim etmesi; Yıldız'ın yere uzanıp gözlerini tavana kaykıtması; bütün bunların üst üste aynı anda bir defada gelmesi ve çözülmemiz... Dürbünü göğsünde asılı herifin kolumdan tutup ayırması beni Necdet'ten, bir taksiye atması, Sadrettin'e teslim etmesi... Sadrettin'in, «Gel bakalım, elin herifleriyle ne haltlar karıştırdın?» diye altına alması... Gülgül'ün ölmeden önce Celil'le son dansı:

Esmer dudaklarının arasında billur gibi parlayan dişlerini gösterdiydi Gülgül, eteklerini beline dolayıp karnının üstüne sarmaladıydı, göbeğini sektire sektire dönmeye başladıydı; kilise çanlarını (Notre Dame'ın Kamburu) andıran memelerini savuruyor, gerdan kırıp, boyun süzüyordu (acaba o mutfakta atla?..) başında kıyıları kırmızı boncuklu eşarpı, parmağında hanımının hatırası zümrüt yüzüğü, kollarını kaldırıp başı üzerinde parmak şaklattığında Celil fırladıydı yanına, Gülgül küpler gibi gerilmiş gövdesini titretirken, arkaya yere kıvrılırken on beş yaşındaydı, hem söylüyor, hem oynuyordu, yüz güzelliğinin gövdesinin genç çizgileri hâlâ bu kalınlığın altında ikinci bir gövde olarak, yüz olarak çı-

kıyordu karşımıza; Fikret'in yüzü gene göz doldu, hemen yeni bir kâğıt çekti; Gülgül şarkısının soluk arasında, «Ha ha hay! Yere gire! Bir de boyar beni!» diye cilveleşti sonra Celil'e yaklaşıp göbeğini onunkine sürterek hoplattı; Celil, kendinden umulmaz bir kıvraklıkla kadının çevresinde dönüyor, sallanıyor efeleniyor kâh kızgın, kâh neşeli, kâh şehvetle heyheyleniyordu uzun boyu Gülgül'ün üzerinden aşarken; Gülgül öylesine geriye veriyordu ki kendini eşarpı başından sıyrılıyor, siyah gür saçlarını yere sürtüyor, adamın bacakları arasından tersten seyrederekten bizi karnını fırdöndürüp göbeğini oynatabiliyordu; çılgınca alkışlayıp, «Yaşşa! Oh! Oh!» diye oturduğumuz yerde oynar olmuştuk biz de; kendimizden geçmiş, ne yaptığımızı bilmezlendiğimiz bir sırada Yıldız'ın, «Gülgül! Yeter artık, unutma, kalbin var!» diye bağırmasına kadar... O an güzel bir rüyadan uyanırca soluk soluğa durdu Gülgül: «Kurban olam! hay siz çok yaşayın oynatmışınız beni ayol! Kalbi malbi unutmuşum!» Alkışlarımıza inanamadan bir baktı, sapsarı kesildi Asiye'yle yüzyüze geldiğinde, «Dur, hele bir yudum su içeyim!» dedi Asiye'ye, mutfağa koştu. Asiye gözünü kırpmadan bakmıştı ardından...

Anneme gittim:
Fatma koşarak karşıladı beni: «Ablacığım, yüksek bir yerden bir tanıdığın var mı? Kocamı çıkaramadım hapisten, kahvede kavga etmiş, arkadaşını yaralamış içeri attılar!» Ağladı. «Bir düşüneyim!» dedim, yemekhanenin önünden geçtim, imece usulü yeni bir masa örtüsüne başlamış kızlar. Annemin odasında 6 numaralı odanın 5 numaralı yatağında annem yok! Elimi battaniyenin altına soktum: yok! Kara kaplı «muhtıra» geldi elime...
— Annem yok! dedim Emine'ye? Annem yok?..
Kırmızı Şahinde'nin yerine gelen kız:
— Valla ben de öyle diyorum! dedi.
Yemekhaneye koştum:
— Annem yok? Annem YOK? ANNEM YOK!..
Ördükleri işten başlarını kaldırıp bir baktılar bana, gene örmeye koyuldular. Merdivenleri üçer beşer atlayarak bahçeye koştum, ardımdan Emine, bağıra çığıra yetişmeye çalışıyordu. «Abacım be!, bi cigara parası ver de öyle kaç, abacım!, sigortam gelince öderim be aba!» Süslü İzzet Efendi'nin tabut rengine boyanmış demir parmaklıklarına kadar kovaladı Emine beni, «Bi cigara parası verirsen söylerim aba!, annen nerde, ha aba?» «Söyleme!, istemem!, söyleme!..» dedim.

Şu arsanın ortasına ne vakit dikmişler şu direkleri; ne vakit germişler şu beyaz bezi iki demir çubuk arasına, Kondor'un ve benim yüzüme karşı, kırmızı büyük harflerle yazılı beyaz bayrağı; kabaran, sönen rüzgâra karşı, dalgalanan ve çöken mezartaşı gibi katılıp kalan o incir ağacının yanıbaşındaki bayrağı:

«INGİLİZCEYİ BİZDEN ÖĞRENİN -
MEVLÂNÂ CELÂLETTİN-İ RUMİ
DİL DERSANESİ. TEL. : 63 77 00.»

Telefonu böyle sağ yanıma koydu, bir şey olursa doktor çağırayım diye. Hiçbir şey olduğu da yok bana,,, nasıl da uyumluyuz milyonda bir olur bu derdi,,, ben anlamazdım,,, bir yol yerleşti mi içine çıkarana aşkolsun iri bir çam kozalağı gibi doldurur, taş kesersin ancak söndükten sonra bir şeyler olur,,, nasıl bir kadınlık bu seninki her sefer bağlanıyor diye çarpıntılanır, haplara davranış,,, aslında bana ince uzun bir erkek gerekti,,, ama öyle kurnaz, araştırıcı ve inatçıydı ki,,, Celil'den öğüt alır kısardı burun deliklerini,,, son zamanlarda yeni bir şey öğrenmişti: kadında organın iç ta-

vanına doğru sinirlerin birikiştiği bir yer varmış,,, hemen uygulamaya koyuldu, sanırım birkaç kez rastladı oraya parmağı çok rahatlamıştım... Her gün şu telefonu açayım baştabibi bulayım diyorum,,, Gıy gıy Memnune'yi, Ştrudel Safiye'yi, Yürüyen Muazzez'i anımsayınca, anımsayınca annemin şişkin «Liz» gözlerini, patlamış Lana Turner dudaklarını, boklu saçlarını, nar çiçeği sırtını,,, katlanayım diyorum Sadrettin'e?.. Hapları da kaldırdı ortadan,,, uyku sırasında geçebilseydim öte dünyaya,,, giderek yüzü nasıl da içinin biçimini aldı,,, dudaklarının iki yanından dışarı uğradı dişleri, çene sarktı ve buruştu, ağız uzadı, burun havaya dikildi iyice,,, üç numaranın kızı bana bakmaya geldiğinde önümde dişlemeye kalkmak mı kızı!.. Canını zor attı dışarıya kız,,, belime bağladığım yün kuşağı çıkarıp kement gibi attım boğazına sıktım, öyle canını kurtardı kız,,, o da iç cebinden çıkardığı çakısıyla topuğumdan tek darbeyle yaraladı beni,,, «Yapıcam işte hem de gözünün önünde yapıcam hem de on beş yaşında kızlarla yapıcam!..» diye tepinerek ağlamaya başladı,,, ardından, «Affet beni kimse duymasın yoksa intihar ederim!..» diye hapları çıkardı cebinden... delirdi mi Sadrettin acaba?..

İş dönüşü bir bardak sütümü getirip koluma girer helâya götürür, Ohan Efendi'nin koltuğunu da bana bıraktı,,, neden ayrılmıyorsun benden derim,,, ölecek gibi olur, «Sensiz yaşayamam!» der,,, gözlerini kucağıma diker,,, ben de o gelmeden çevremde ne bulursam yığarım kucağıma: kırlentleri, sürahiyi, el radyosunu, çalar saati, kitabı,,, aklını başka şeylere çelmek için anlatırım ona: kapıyı, camı, geçmişi, şanlı tarihini ailemizin,,, kızımın ve oğlumun doğuşunu,,, bana nasıl «tıraş edilmiş fok» kürkü aradığını, Krupskaya basmayla mı dolaşıyor sanıyorsun diye kürkü nasıl giydirdiğini bana,,, geçip karşıma sevinçten ağladığını,,, «Ne talihli adamım senin gibi bir karım var!» diye çırpındığını,,, müdür

muavinliğine terfi edişini, saygın bir adam oluşunu,,, bir baba, bir koca, bir aile reisi olduğunu,,, kendi kendine iki dil öğrendiğini, babamın bir dil bir adam eder, iki dil iki adam dediğini,,, (iki adam iki erkeklik organı eder diye çeker fermuarını) Serhat da bülbül gibi İngilizce konuşuyordur şimdi o kızılderili kızla, evlendi bak ne kadar mutlu mektupları,,, hangi kızılderili kız diye koklar havayı,,, kızımız da çok mutlu torun sahibi olduk ne güzel, imreniyorlar ailemize, kıskanıyorlar bizi, bak Celil nasıl seni oyuncak ediyor kendine ama sen kanar mısın hiç!,,, gözlerini ayırmadan kucağımdan dişlerini kat kat ettirir, kocaman beyaz dilini dışarı atar,,, korkuyorsun di mi orospu benden,,, istemiyorsun beni, değil mi,,, kaç santimmiş benimki ha!,» mahsustan hastayım diyorsun, değil mi,,, hücum eder eteklerime, ben avaz avaz bağırırken gözler gitgide küçülür ve birleşir alında tek göz: füüülemeye başlar: füüü, füüü, füüü, füüü, üfüüü, üfüüü, üfüüü, üfüüüüüüü, ÜÜÜÜÜÜÜÜÜ!,,, konuşuyorum işte bak, konuş konuş derdin bana konuşuyorum, hadi sen de konuş!, hadi sen de!, hadi sen de!, ÜÜÜÜÜÜÜÜÜ!..

Sen ne arıyorsun burada,,, bu evde,,, bu koltukta, annemin Ohan Efendi'den satın aldığı,,, ataların YADA taşını buldular, bozkıra yağmur yağdırdılar, atlara sahip oldular, bindiler suvari oldular,,, çağlar boyu Alp -Er- Tunga, Ajun beği ataların,,, onca insan,,, onca geçmiş,,, seni buraya,,, bu odaya,,, bu adamla bu helikoptere,,, telefon! Sadece Bilge arar,,, bir tek o arar seni,,, «Ağlıyorsun gene anne!» der,,, «Anne! orada mısın, konuşsana, benim ben!, kızın Bilge?» Sen benim kızım mısın ben mi doğurdum seni, ne iyi etmişim de seni doğurmuşum, Bilge, afferin bana!,,, nerede olacağım kumsaldayım her vakit olmak istediğim yerde, gökyüzünü seyrediyorum cam pırıl pırıl,,, bir tekne yaklaşıyor,,, Talat'ı mı, görmedim!.. Anne, son kez gördüğümde bahçede yere toprağa bağdaş kurmuştu, iki elini karnının üstünde birleştirmişti, Bak Bilge bak, uçan daireler! demişti,,, yerden yaprak gibi dalgalanarak yükseldiğini gördüm,,, Seni seviyorum, Bilge! diye bağırdığını işittim, sonra yok oldu göremedim, ne olduğunu anlamadım, anne!

Hani senin orda AYDINLIKTA
KARANLIK'ta
anneannemin tünediğini söylediğin yerde

BOŞLUK'ta

olmasın sakın Talat
ne olur bir bak anne
geldiyse oraya, tanırsın sen
hani o tüm kavmim burada benimle birlikte dediğim
BOŞLUKTA
uçtuysa uçmuştur oraya
anneannem almıştır onu da yuvasına...

Orada Talat yoktur,,, orada babasının kurduğu türbede annem tek başınadır,,, beni görünce çıkar yuvasından,,, beton direğe konar aydınlıkta,,, sen merak etme birkaç gün geçsin aradan,,, gelir o, döner gelir bulur seni,,, uçar mı hiç insan...

Gelmez artık gelmez kırdım onu
hiç iyi davranmadım ona
keşke birlikte çalışsaydım
uçsaydım birlikte onunla
engelledim hep isteklerini inanmadım ona
sana inandım
yok dedim uçan daireler
vardı gözümle gördüm oysa
bağışlamadı beni Talat gitti
senin yüzünden hep bunlar
bezdirdim onu gerçekler gerçekler diye
senin ağzınla konuştum
ya annen ya ben de diyemedi
bana sezdirmeden hep sen yönettin beni
— sezsem de doğrudur dedim —
oynadın yaşamımla

Çektim kulağımdan ahizeyi,,, balkonun camına gösterdim,,, kaydet bunu da dedim bu sesleri de hıfzet,,, ağlama sesleri yankıdı bir süre odada,,, kesildi sonra hıçkırıklar,,, anne!, anneciğim!,,, orada mısın?.. odada çınladı, telefonu kapadım...

Bir misafirhane burası... Bu koltuk... Annemin Ohan Efendi'den ucuza kapattığı... Onun koltuğu... Sadrettin'in sonra... Sadrettin'i memeden kestim sonunda,,, büyü dedim artık ben hep baki değilim başında... Burası dünya... Düşünmeye gelmişim buraya,,, kaosa karşı uyumlu olanla hıfz et dedim benden sonra oturanlar okusunlar seni,,, insanlar kendilerini arayan,,, felek,,, kaosa yaban olan,,, Constantinobloodypolis'te... Gelirler birazdan,,, gelirler düşünemez olurum... Ne kadar sıkıcı, ağır düşünmek BOŞLUK'ta... Birazdan kimse gelmez,,, kimse yok gelecek,,, yok kimse... İntihar ederim dedi Sadrettin,,, emziğini aldı giderken... Kumsal burası çakıllar,,, karşı karşıyayız tekneyle... Dinleniyorum sanırım yaşama uymuş insanlara bakarak,,, yokuştalar insanlar,,, tırmanmaktalar... Dinleniyorum, bir ormanda kaybolmuş gibi dinleniyorum...

Anneme gitmedim hiç... Özledim onu: ayağımla dürttüm balkon kapısını orada, camda annem... Binlerce yıllık belleğinde aynanın bana bakıyor... Marilyn Monroe memeler...

Kondor
ayna
dimdik
simsiyah
yarısı kendimin
parlıyor orda
simsiyah
kazımalı...

1983 Nisan

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Dizgi Baskı: Dizerkonca Matbaası
Kapak Baskı: Mas Matbaası

LEYLÂ ERBİL

KARANLIĞIN GÜNÜ

roman

1960'lardan bu yana yayımladığı yapıtlarla kendine özgü bir gerçekçi edebiyat anlayışına sürekli yeni boyutlar arayan Leylâ Erbil bu yapıtında da aynı yaratıcı çaba içinde görülüyor. Temelde sadece düşünce planında var olan bir bireyin konuşmalarıyla oluşan bu roman, us ve usdışı, düş ve kuru gerçek arasındaki kaymalarla insanoğlunun mutsuzluğuna egemen olan kader sorununa eğiliyor; kötülüğü, düşüşü dile getirerek sevecenliğe çağırıyor okuru; parçalanmış bir dünyanın aynasında, çağdaş ama köksüz ya da dinci, ya da dinsiz düşüncenin sonunda kendi kendini yok eden ilkel buyurganlığını sergilemeye çalışıyor.

Leylâ Erbil'in (d.1931, İstanbul) öbür yapıtları: **Hallaç** (1961); **Gecede** (1968, 1983); **Tuhaf Bir Kadın** (1971, 1972, 1980); **Eski Sevgili** (1977, 1984).

ADAM

adam 247